

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלזני שבת

פרשת ויגש ♦ תשפ"ו

מיטב עלוני השבת:

לקראת שבת מלכתא

סיפורי צדיקים

שבת טיש

אזמרה לשמך

פאר מקדושים

לקוטים וסיפורים נפלאים

באר הפרשה

טוב לחסות בה'

נר לשולחן שבת

היכל החתם סופר

דברי שי"ח

Dirshu

דרשן ד' ועזון

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לקראת שבועת מלכתא

פנינים לפרשת ויגש פ"ו | גליון מס' 512 | סיפורים ופנינים מרתקים | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

פעם אחת הגעתי למרן החזו"א, ומצאתיו כשהוא עומד ליד עדן החלון, מתבונן החוצה, הולך לכיון כיור המים וחוזר עם ספל מלא מים, ניגש לחלון ושופך את המים מעבר לחלון...

כמה הקפידו מרנן ורבנן גדולי הדורות על הדאגה לכבוד הזולת ובוודאי מניעת צער ממנו

הרב בנימין בירנצוויג
"הוציאו כל איש מעֵלָיו" (בראשית מ"א, א')

יוסף הצדיק ממתין עשרים ושתיים שנה, כשנפשו יוצאת לראות את אביו. הוא עומד בנסיון עצום כשהוא פוגש את אחיו, הוא רוצה להתוודע אליהם ולגלות להם כי הוא יוסף אחיהם, ובכך יוכל להגיע לכלות נפשו לפגוש באביו, והוא מתגבר על עצמו וממשיך להציג את עצמו כאיש זר, כדי שיתכפר עונם. והנה ברגע שהוא שומע מיהודה כי גדול צערו של אביהם על בנו חביבו שנמכר לישמעאלים ומאז לא ראהו, נמס לבו והחליט מיד להתגלות לאחיו כדי שיוכל להפגש עם אביו. אבל אז קרה דבר משונה! במקום שיוסף יצעק מיד את הקריאה שהוא כה נכסף אליה 'אני יוסף העוד אבי חי?!' הוא עוצר בעצמו ומבקש "הוציאו כל איש מעֵלָיו" ומדוע? מביא רש"י דברי המדרש "שלא היה יכול יוסף לסבול שיהיו המצרים נצבים עליו ושומעים שאחיו מתביישים בהתודעו אליהם!"

הוא עומד בפני רגע מרגש במיוחד, כאשר המחשבות כולם נתונות לדבר אחד והוא ההתגלות לאחיו והכמיהה העצומה לראות את

הכומר שהפך לשקדן של 'שערי חסד'

הרב מאיר בנימיני עם סיפורו המטלטל של הרב משה הטורי - כומר פני שברח באמצע הנאום בכנסייה כדי לכתוב חידושי תורה, ולבסוף הפך לשקדן של שכונת 'שערי חסד'

(עמ' 19)

"אני משאיר לך את ההחלטה"

הרה"ג ר' חיים סויסה הציע למרן הגר"ש אויערבך זצ"ל לטוס לחופה במסוק פרטי, וקיבל תשובה מטלטלת. גם הטריק עם הטלפון הציבורי באולם החתונות, נכשל

(עמ' 3)

השאלה החצופה של הרופא

שאלה ישירה וכנה גרמה ליהודי חשוב להפסיק לעשן שלוש וחצי קופסאות ביום - הרב עמרם בינעט מסביר איך זה קשור לילד ההיפר-אקטיבי ששר סולו על הבמה?

(עמ' 12)

"שהחיינו" בלב עצרת הגיוס

תיאור מרטיטי: 80 שנה אחרי שלמדו יחד אצל הרבי ה'נתיבות שלום' מסלונים, חברי הילדות מרן הגר"י זילברשטיין ומרן הגר"מ שכטר שליט"א ב'מעלה החמישה'

(עמ' 14)

דברי ר' יהודה החסיד, שתמורת כל התענוגים הגשמיים שאדם נהנה מהם בעולם הזה, אין מנכים לו מחלקו לעולם הבא, בעוד שעבור כבוד שהוא תענוג רוחני, כן מנכים.

כוחם של רבים

הרב פלוצקי העיר לחפץ חיים ואמר 'ראשית סבורני רבי, שכדאי אפילו להפסיד מקצת של עולם הבא, ובלבד לספק משאלתם של יהודים כה רבים שבודאי יצטערו באם לא תתמלא משאלתם', ושנית... הוא ניסה לומר עוד טעם, ולא הניח לו החפץ חיים לסיים ואמר 'אין צורך להוסיף, בשבילי מספיק הטעם הראשון!...

...מיד קם החפץ חיים ונגש לחלון כדי להיראות לקהל, משנראתה דמות פניו הקדושות מעבר לחלון, זרם חשמל של התרגשות עבר בקהל העצום, וכולם החלו נדחקים כדי לזכות להושיט יד לברכת 'שלום עליכם', בשביל החפץ חיים שהיה כבר ישיש וחלוש משמעותו של דבר היתה סכנת נפשות, ולכך הוא הרים את ידו וברך את כולם במלים 'שלום עליכם יהודים' [בהעירו אגב כי כתוב "שלום שלום לרחוק ולקרוב" ומכאן שאפשר לברך ב'שלום עליכם' גם מרחוק, ואין צורך דוקא להושיט את היד].

אירוע זה היה מאמץ גדול בשביל החפץ חיים והוא הרגיש חולשה, והחליט לבלי לצאת שוב אל הקהל בתחנות הנוספות, הוא בקש שיסגרו את הדלת והחלונות, כדי לאפשר לו מנוחה.

ופתאום... רעש גדול... אל הקרון נכנס במרוצה המבקר של הרכבת, בפקודה! שכולם יעזבו מיד את הקרון ויעברו לקרון אחר... משום שבצד אחד של הקרון אחזה האש במוט האופן... מששמע החפץ חיים כי נאלצים לצאת מהקרון אמר: 'רואים מה כחם של רבים! מוכרחים לצאת!'

'כדאי להפסיד מקצת עולם הבא ובלבד לספק משאלתם של יהודים!...' פסק מרנא החפץ חיים! ואם על סיפוק משאלות כן, על אחת כמה וכמה שכדאי הוא כדי שלא לגרום בזיון וצער ליהודים!

ארמונות של חול

סיפר רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל, מעשה נפלא ממרן ה'חזון איש' זיע"א ששמע מפי בעל המעשה בעצמו, הרב מנחם רוט זצ"ל: פעם אחת הגעתי למרן החזון"א, ומצאתיו כשהוא עומד ליד עדן החלון, מתבונן החוצה, הולך לכיון כיור המים וחוזר עם ספל מלא מים, ניגש לחלון ושופך את המים מעבר לחלון.

לשאלתו ותמיהתו, השיב לו החזון איש תשובה מדהימה 'ישנם ילדים המשחקים בחול מתחת לעדן החלון, יותר געשמאק לשחק בחול המעורב במים!!!'

נורא למתבונן! גדול הדורות האחרונים מרן החזון"א אשר לא פסיק פומיה מגירסא ועמלו בתורה היה בגבהי שמים שלא בכח יצור אנוש,

אביו, ובכל זאת יוסף עוצר את עצמו - אסור לגרום צער ובזיון לזולת! נחכה קצת נמתין עוד זמן, העיקר שלא לגרום צער ובזיון לזולת!

ומביא רש"י את המשך דברי המדרש "א"ר רבי חמא בר חנינא, לא עשה יוסף כשורה [שהוציא כל איש מעליו ונשאר רק עם אחיו], שאילו בעט בו אחד מהן מיד מת". יוסף לקח על עצמו סיכון גדול, שהרי אחיו היו יכולין להרגו כשאין איש עמם מלבדו, ולא היה איש יודע מאיתו, ומדוע עשה כן?

מכאן אנו למדין, מבאר מרן הגאון רבי לייב חסמן בספרו אור יהל, כמה חמור הוא ענין כבוד הבריות, שלא לגרום צער ובזיון לזולת, עד כדי כך שיוסף הצדיק העמיד את חיו בסכנה! ולא רק את חיו, אלא גם את חיי אביו שיחשך עליו עולמו כשיבין שלא יזכה לראות יותר את בנו יוסף... והכל בשביל שלא לבייש את אחיו!

סכנה, כאן מכבדים!

בשנת תרפ"ג, נערכה הכנסיה הגדולה הראשונה של אגודת ישראל בוינה, ההתרגשות בכל תפוצות ישראל בהם הגיעה השמועה על התאספותם של כל זקני הדור למקום אחד היתה גדולה. כשהתקרב מועד הכנסיה הגדולה, התפרסמה השמועה כי זקן הדור הכהן הגדול מראדין, נתן הסכמתו והוא ישתתף במעמד הפתיחה. הדבר גרם לפרץ של התרגשות שלא תתואר, ורבים יחלו וניסו את מזלם לזכות להשתתף באירוע ההיסטורי ולזכות לחזות במלאכי עליון קדושי ארץ.

יהודים רבים שלא היה באפשרותם להשתתף במעמד עצמו, ניסו את מזלם באופן אחר, וביום המיועד, התאספו אלפי יהודים בתחנות הנסיעה לאורך מסלול הרכבת שבה נסע החפץ חיים לכנסיה הגדולה, כדי לזכות לחזות פני הכהן הגדול ועמו צדיקי הדור, כשהרכבת תעצור בתחנות.

כשהגיע הרכבת לאחת התחנות בפולין ליד העיר טשנסטוכוב, נאסף קהל עצום ורב בצפייה דרוכה להגעת הרכבת כדי שיוכלו לחזות בתואר פניו הקדושות של החפץ חיים, והנה הרכבת הגיעה... והקהל העצום הצטופף ליד קרוננו של החפץ חיים, והמתין בחרדת קודש לראותו ולזכות לברכתו, אך דמותו הקדושה לא נראתה... בפנים הרכבת התחוללה מיני דרמה... משלחת של רבנים נגשה לחפץ חיים ובקשה ממנו שיצא אל הציבור הרב שממתין לראות פניו, אך החפץ חיים סרב!

ניגש אליו הגאון רבי מאיר דן פלוצקי רבה של אוסטרווא ובקש שוב שהחפץ חיים יצא לקהל שממתין בדריכות עצומה, ואז אמר לו החפץ חיים, שהיות וכל ימיו ברח מן הכבוד, כיצד יתכן לדרוש ממנו שעכשיו יחפש כבוד?

כבוד, הסביר החפץ חיים, הריהו נסיון מסוכן, והמשיך וציטט את

לפתע האירו פניו. החיוך המתוק חזר אליו, הוא פנה והסביר לי: "חיים, אתה צריך לדעת. לחתן וכלה יש המון דאגות ביום החופה. לא צריך להוסיף להם עוד דאגה נוספת - האם 'שלמה זלמן' הגיע או לא"

הרה"ג ר' חיים סוויסה תלמידו חביבו ונהגו האישי של מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל, עם סיפורי הוד על השהייה המופלאה במחיצתו של גדול הדור וגאן המידות זיע"א

הדבר הכי בולט אצל ראש הישיבה, היה הסבר הפנים יפות. כל אדם, וממש לא משנה מה מעלתו, היה מתקבל אצלו בחיוך ובמאור פנים. באותו חיוך היה מקבל אדם גדול בתורה וילד קטן מהחיידר, עניי שבישראל ואיל הון גדול, מכל חוג ועדה. והבריות שכל כך משוועות לטיפת הארת פנים, מיהרו מכל מקום. עלו ובאו אל הבית הקטן בשכונת שערי חסד. נכנסו, פרקו את כל מועקותיהם. הניחו על שולחן הסלון הישן את כל צרותיהם ולבטיהם. ורבי שלמה זלמן בליבו הרחום והענק, פתח את ליבו והעניק לכל אחד את מה שהיה צריך.

עבור גאון ושקדן כמוהו, שכל רגע היה יקר ומנוצל ללימוד תורה, הייתה זו התמסרות עצומה. לא קל היה לו להיקרע מהגמרא הישנה והאהובה שלו ולהקשיב לשאלות. אך אהבתו לכל מי שנברא בצלם, גברה על הכל. רק בהזדמנות אחת נדירה, שמעתי מפיו משהו שלימד אותי עד כמה הייתה זו התמסרות לא פשוטה.

המקרה הזה היה ייחודי. באחד הימים נכנס אל החדר איש חסד מפורסם, שבא עם אשתו הרבנית כדי להתיעץ. ראש הישיבה קיבל את פניהם באהבה מיוחדת וביקש לדעת מדוע טרחו לבוא אליו. למרבה ההפתעה התברר, שהם מבקשים להתיעץ בעניין של 'שלום בית'. ההפתעה הייתה מוחלטת. זה היה הדבר האחרון שמישהו יכול היה לעלות על הדעת. מדובר היה בזוג של אנשי מעלה, הוא אדם שכולו חסד ונתינה והיא אשת חיל שתמיד ניצבה לימינו. ביתם היה מפורסם, כולם גם ידעו עד כמה הרבנית מעריצה את בעלה. אז איפה הבעיה?

בהבנה מלאה וברצינות רבה: "הרבנית צודקת. בעלך אכן צדיק, ואנשים לא מתחשבים בחייו האישיים. אבל מה לעשות? דעי לך שהעולם מתחלק לשני סוגי אנשים: המנוצלים והמנוצלים". "אבל...", ניסתה הרבנית להגיב, אך מרן היסה אותה. "כמו שאמרת יש בעולם רק שני סוגים: מנוצלים ומנוצלים, אין סוג שלישי". ואז הוסיף ואמר משפט על עצמו: "אני, שלמה זלמן, שייך למנוצלים. תבחרי לאן את רוצה להשתייך".

הרבנית לא ענתה. אור מיוחד פשט על פניה. "ברוך השם", אמרה, "לפי דברי הראש ישיבה זכיתי בבעל שהוא ראש המנוצלים".

למד לשונך

ככל שהתקרבתי אל ראש הישיבה זצ"ל, הרגשתי שיש לי זכות גם לסייע לו בעניין הזה. הוא אמנם מסר את נפשו והיה מן המנוצלים, אך לעיתים היה צורך להציב גבול ולאפשר לו לשמור את סדרי לימודו הרבים. זכיתי לא פעם לסייע גם בעניין הזה. באחד מימי שיש, הגיע אל בית ראש הישיבה אדם מפורסם, שנודע הן במוחו והן בכוחו. כשביררתי במה מדובר, התברר שהוא עומד בשלבים אחרונים לפני הדפסת ספר. עכשיו הוא ביקש להיפגש עם ראש הישיבה כדי לקבל מכתב 'הסכמה' לספר.

ביקשתי ממנו להמתין, והלכתי לחדרו של ראש הישיבה לבדוק האם יוכל להיפגש עמו. מתשובתו הבנתי שראש הישיבה מעדיף

ראש המנוצלים

הבעיה, כפי שהסבירה הרבנית, ש"יש לו לב יותר מדי טוב". כולם מנוצלים אותו. עשרות אנשים נכנסים אליהם הביתה. "כל אחד בטוח שבעלי חייב לו, שהוא עובד אצלו, שהוא מוכרח לעזור לו", הסבירה בשטף, "אנשים לא מתחשבים בנו. לא איכפת להם שיש לו בית, שיש לו משפחה, שיש לו אישה. אני לא מוכנה שניצלו את בעלי!". במשך כל השיחה, ראש הישיבה לא קטע את דיבורה אפילו פעם אחת. הוא הקשיב לה בעניין רב, והנהן בראשו כמי שמסכים עם טענותיה.

רק בסוף, אחרי שעצרה את שטף דיבורה, פנה אליה ראש הישיבה ושאל בנימוס האם סיימה את דבריה. משנענה בחיוב, אמר לה

טלפון ציבורי

העניין המסובך יותר, היה המענה. מכיוון שבימים ההם הטלפונים הניידים היו מאוד נדירים, לא היה לי למי להתקשר. למי באולם יש טלפון שאפשר לחייג אליו? אך גם לכך מצאתי פתרון. הייתי מברר את המספר של 'הטלפון ציבורי' (עוד דבר שבני הדור החדש כבר לא מכירים) באולם. ואז תיאמתי עם מישהו מתלמידי הישיבה שנכח בחופה, שידווח לי ברגע שהחופה עומדת להתחיל. כך, לפחות לפי התכנון, ראש הישיבה יוכל להגיע בדיוק בזמן.

ואכן, כבר למחרת יצאה התוכנית לדרך. הגיע ערב חתונה, ואני התייצבתי עם רכבי הישן מתחת לבית ראש הישיבה, בשבע בערב. הטלפון הנייד היה מונח לצידי, ממתין לצלצול מהטלפון הציבורי של האולם. בינתיים הבטתי דרך החלון, וראיתי את ראש הישיבה הולך בחדרו הלון ושוב, כאילו דבר מה טורד אותו. הנחתי שהוא טרוד באיזו סוגיה. הדבר שימח את ליבי - הרי בדיוק בשביל זה נועדה התכנית, שהרב יוכל ללמוד בביתו עד שתתחיל החופה. הדקות עברו, שום צלצול לא נשמע בטלפון, והרב נראה טרוד יותר ויותר. פניו שידרו חוסר נחת, ואפילו מצוקה.

לפתע התנערתי. אולי הוא לא טרוד בגלל הלימוד - אלא בגלל החתונה? הרי הוא לא יודע מהתוכנית שלי. אין לו מושג שאני כבר ממתין פה לרגע של דיווח מהאולם. מיד יצאתי מהרכב. עליתי ודפקתי בדלת. הרב הביט בי במבט שלא ראיתי על פניו מעולם. זה היה מבט של אכזבה. "קבענו בשעה שבע", אמר תוך שהוא מצביע על השעון. ניסיתי להסביר את התכנית שלי, אבל נראה היה שהוא לא מקשיב ושכל הרעיון לא מעניין אותו. זמן זה זמן. קבענו בשעה שבע, ואני לא הגעתי.

עוד דאגה...

כל ניסיונותי להרגיע את ראש הישיבה לא צלחו. הוא נכנס למכונית והחלנו בנסיעה לכיוון האולם. הנסיעה עברה בשתיקה רועמת. הרגשתי שהרב לא מרוצה ממני. בליבי ייחלתי שלפחות אקבל טלפון מהאולם במהלך הדרך, כדי שהרב יבין את התוכנית שלי. אבל זה לא קרה.

הגענו לאולם בשעה 19:35, יותר מחצי שעה אחרי הזמן שנקבע. התברר שהחתן אפילו לא הגיע לאולם. הרגשתי כמנצח. צדקתי. הגענו מוקדם מדי. הרהרתי בליבי בניצחון שאילו רק ראש הישיבה היה מקשיב לי, היה נחסך ממנו כל העיכוב ועגמת הנפש.

ראש הישיבה לא בזז רגע. התיישב על כסא בצד האולם והתחיל ללמוד, עד כמה שאפשרו לו. ברור היה שעדיף היה אילו נותר ללמוד בנחת בחדרו. ובכל זאת, לאורך כל הזמן הזה הוא לא אמר לי דבר. הרגשתי שהוא עדיין מקפיד עלי. אבל מדוע?

רק אחרי החופה, בדרך חזר לביתו, העזתי לשאול: "ראש הישיבה, תורה היא וללמוד אני צריך". סיפרתי על התכנית, על הטלפון שתאמתי ועל הניסיון שלי לסייע לו לשמור את זמנו. "למה שהרב לא ימתין עד שתתחיל החופה, כשאפילו החתן עדיין לא הגיע?", שאלתי. לפתע האירו פניו. החיוך המתוק חזר אליו, הוא פנה והסביר לי:

שלא להיפגש עכשיו עם איש. חזרתי אפוא לדלת, והודעתי בנימוס שאין לראש הישיבה אפשרות לקבלו כעת. התשובה שלי מאוד לא מצאה חן בעיניו. "אתה יודע מי אני?", שאל בנימה די אימתנית. אישרתי לו שאכן אני מכירו, אבל "צר לי אדוני, אין אפשרות להיכנס היום לראש הישיבה".

הזעם טיפס במעלה גופו. הוא ממש סירב לוותר. אלא שאני - חזקה עליי פקודת ראש הישיבה. עמדתי על שלי והבהרתי שלא יועילו ויכוחים, הוא לא יכנס.

בסוף הוא נשבר. הסתובב על עקבותיו וירד במדרגות, לא לפני שהוא פונה אלי ומבהיר - בנימה שהיה אפשר לזהות בה גם איום - שהוא עוד יחזור. בהמשך היום שאל אותי ראש הישיבה האם האיש הלך לדרכו. השבתי שכן, "לא הייתה לו ברירה". "ומה אמרת לו?", התעניין. - "אמרתי שראש הישיבה עסוק מאוד עכשיו ושאת שום אפשרות להיכנס". שמתי לב שראש הישיבה ממש מבוהל מהתנהגותי, איזוהו רעד חלף בו. "מה?! לא פחדת ממנו?!". השבתי שאינני מפחד מאף אחד, רק מהקדוש ברוך הוא.

ראש הישיבה לא התפעל מדרכי. הוא פנה אלי ולימד: "אמרתי לך כמה פעמים בעבר: לעולם למד את לשונך לומר איני יודע". כששואלים אותך האם הרב נמצא? אתה יכול לומר 'איני יודע', וממילא לא יהיה אפשר להזיק לך או להתעמת איתך. הרי אינך יודע".

הסלולארי הראשון

כראש הישיבה שחינך והעמיד מאות תלמידים - וכדמות שרבות צעדו לאורה - כובד ראש הישיבה אינספור פעמים בעריכת חופה וקידושין.

הוא קיבל פניות רבות מכל הקהלים, ובעיקר מתלמידי ישיבת 'קול תורה'. ומכיוון שזמנו של הרב היה חשוב ומדוקדק, החתן היה מתבקש להודיע את השעה המדויקת של החופה, כדי שלא יפסיד רגע. ובכל זאת, כדרך הטבע, פעמים רבות הייתה החופה מתעכבת מסיבות שלא תמיד ניתן היה למנוע.

מתוקף 'תפקידי' כנהגו, זכיתי ללוות את ראש הישיבה לחופות רבות. ידעתי עד כמה כל רגע חשוב, ולכן הייתי מגיע בזמן המדויק מתחת ביתו כדי לאסוף את הרב במכונית. הייתי מחשבן את אורך הדרך ואת העיכובים האפשריים, כדי שנגיע בזמן. ובכל זאת, שוב ושוב חוויתי עגמת נפש כאשר אחרי כל המאמצים היינו מגיעים לאולם ומבחינים שהחופה עדיין רחוקה מלהתחיל. דקות יקרות, שבהן הרב היה יכול ללמוד וללמד, התבזבזו לריק.

באחד הימים החלטתי לעשות מעשה. שכרתי מכשיר שהיה אז נדיר מאוד: טלפון נייד. המכשירים הניידים של אותם ימים היו יקרים וגם כבדים ומגושמים. אבל החלטתי שזמנו של ראש הישיבה יקר יותר. הרעיון היה פשוט: בכל פעם לפני שיוצאים לעריכת חופה, אתקשר לאולם שבו מתקיימת החתונה ואבדוק האם החופה אכן עומדת להתחיל.

"חיים, אתה צריך לדעת. לחתן וכלה יש המון דאגות ביום החופה. הם מתרגשים מאוד וטרודים מאוד. ברגעים המתוחים האלו שלפני החופה לא צריך להוסיף להם עוד דאגה נוספת - האם 'שלמה זלמן' הגיע או לא".

החלטה איתנה

ובכל זאת, למרות הענווה הגדולה, אלפי חתנים וכלות, הציבו בראש שמחתם את הדאגה לכך ש"רבי שלמה זלמן" יבוא לסדר להם חופה וקידושין. כולם ראו זכות בכך שהוא יעמוד בשמחתם ביום נשגב וייחודי זה, שיברך אותם לקראת חייהם המשותפים, בברכת הדרך המיוחדת והקדושה שלו.

אלא שכאמור, רגעיו של ראש הישיבה היו מוקדשים לתורה. כל השתתפות בחופה גזלה ממנו שעות יקרות, ומאידך הוא לא רצה לסרב לאיש. עד שבשלב מסוים לא נותרה לו ברירה. הוא קיבל החלטה נחרצת: לא לצאת מירושלים לעריכת חופות. וכשרבי שלמה זלמן קיבל הכרעה, הרי שזו הייתה הכרעה מוחלטת. לא היו כמעט יוצאים מן הכלל.

באחד הימים פנה אליי ידיד לספסל הלימודים, בחור מוכשר שלימים נעשה איש ציבור מפורסם. הוא תינה בפניי את צערו. תקופה קודם לכן הוא התארס עם נערה מצוינת מהעיר באר שבע. שניהם היו בני אותה עדה, ועל פי מנהגם, החופה מתקיימת אך ורק בעיר המגורים של הכלה. כל שינוי בנוהג הזה, נחשב אצלם לפגיעה בכבוד הכלה.

ברור היה לכולם שהחתונה תיערך אפוא בעיר באר שבע. ואולם אם היה משהו אחד שעליו חתן לא היה מסוגל לוותר, זו המחשבה שהוא יתחתן בלי ברכתו של ראש הישיבה הנערץ עליו. הוא בא והתחנן והפציר, אך לצערו הגדול, הרב השיב שהוא לא יכול לחרוג מהתקנה שקיבל על עצמו.

טיסה במסוק

חתן לא התכוון להרפות. בשלב זה הוא ממש התחנן אליי שאבוא לעזרתו. "אני מוכן לשכור מסוק", הסביר, "ראש הישיבה

יבוא הלך ושוב. ולא משנה כמה תעלה הטיסה". עכשיו הייתי אני במלכוד גדול. מצד אחד ידעתי שאין כמעט סיכוי שהבקשה תתקבל, ומאידך קשה היה לעמוד בפני צערו של החתן. הבטחתי לפחות לנסות ולהשתדל. באותו יום כשנכנסתי אצל ראש הישיבה, התחלתי לתאר את המקרה של החתן. הסברתי עד כמה מדובר במקרה יוצא דופן ועד כמה העניין עולה בבריאותו. סיפרתי שהחתן מציע לשכור מסוק, כדי שהרב יגיע תוך זמן קצר מירושלים לבאר שבע.

כדי להמחיש את ההצעה, ניגשתי אל החלון, הצבעתי על בניין הכנסת שנשקף באופק. "הרב רואה את הכנסת?" שאלתי. "יש שם מנחת מסוקים". וכאן התחלתי להתפלפל ולעשות חשבונות. כמה זמן אורכת נסיעה מהבית למנחת. עוד כמה זמן אורכת הטיסה במסוק מירושלים לבאר שבע ומשם בנסיעה קצרה לאולם. "בסך הכל הנסיעה הזו קצרה יותר מנסיעה מקצה אחד של ירושלים לקצה השני", סיימתי את פלפולי.

מוצב ארצה

ראש הישיבה הביט עליי במבטו האבהי ואמר משפט שאפשר להעמיק בו ללא שיעור: "חיים, אני משאיר את ההחלטה בידך. אבל חשוב לי שתדע קודם דבר אחד: מהיום ש'שלמה זלמן' נולד הוא לא עזב את הקרקע. שלמה זלמן לא היה בים, לא בספינה ולא באוויר. אתה באמת רוצה שאעוף באוויר? אני משאיר לך את ההחלטה".

כמוכן שהבנתי את התשובה. אבל מני אותו יום נראה לי שהבנתי משהו על סודו של אותו ענק הדורות. המשפט הזה עדיין מהדהד באוזניי. "מהיום ש'שלמה זלמן' נולד הוא לא עזב את הקרקע". זה לא רק סיפור היסטורי, אלא בעיקר הגדרה אישית. רבי שלמה זלמן אויערבאך, שלא כמו כל באי עולם שיש להם דמיונות, מבקשים לעקור הרים, לעוף, להפליג למרחקים ולדלג מעל המציאות. הוא צלול ושקט, נטוע על הקרקע. סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה.

(מאורות החיים')

תמיד רצית לזכור

ולדעת את מה שלמדת?

מצטרפים למבחני 'דרשו'. לחזור, לשנן, להבחן, לדעת!

1,200 מוקדי מבחן חודשי ברחבי הארץ והעולם.

לפרטים והרשמה גש לעמדות 'נדרים פלוס'

בכל אותן שעות לא נסוגתי ממקומי, מחשש שמא הרעש הקל יעיר את אבא. גם את המנורה לא יכולתי להדליק שוב, שלא יתעורר מחמת האור, וכך עמדתי במשך כמה שעות

המשך שיחתו של הגאון רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א, אב"ד סאנטוב, בעניין השיבות וחביבות מצוות כיבוד אב ואם

מצוות כיבוד עד כמה

עוד סיפר הגר"י זילברשטיין שליט"א: מעשה באשה שהחלה לצעוק באמצע הלילה שאבדו לה השיניים התותבות, ועוררה גם את בנה משנתו על מנת שיחפש את האבידה. הבן חיפש וחיפש ולא מצא, ולבסוף נמצאו השיניים במקום כזה, שאף אחד לא יכול היה לחשוב עליו. בלילה השני, החלה שוב האמא לצעוק שנאבדו לה בגדים, ועוררה את בנה. כך בלילה השלישי, וכן הלאה. הבן לא ידע מה לעשות.

כשנשאל על כך מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל אמר, שכיון שיסודה של מצוות כיבוד הורים הוא הכרת הטוב, שהרי ההורים התאמצו לגדלו ולחנכו, והוא מחוייב להשיב להם כגמולם הטוב, צריכים איפוא לבדוק עד היכן הם עצמם היו מתאמצים בחינוכו. אם גם כאשר הילד היה מעיר את הוריו בלילה, והיה צועק שאבד לו חפץ פלוני, הם היו קמים לילה אחר לילה ומחפשים את האבידה - גם הבן מחוייב לעשות זאת להוריו.

מספר הגר"י: כשאמרתי זאת לפני מו"ח הגר"ש אלישיב זצ"ל, אמר שהדבר נכון רק לפי השיטה שמצוות כיבוד הורים היא בין אדם לחבירו, מצד הכרת הטוב. אבל מי שסובר שהיא חיוב בין אדם למקום, הרי החיוב כלפי ההורים הוא עד הסוף, וצריך לעשות כל מה שמבקשים...

וַיֵּאָסֶר יוֹסֵף מִרְפַּבְתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל אָבִיו" (בראשית מ"ו, כ"ט)

הרה"ק ה"אמרי אמת" מגור זי"ע שח פעם לאחד ממקורביו: מובא בספרים, שכל אחד מחוייב לאחוז לכל הפחות במצות עשה אחת ומצות לא תעשה אחת אשר יקבל עליו לקיימן בשלימות, ובכל מצב, עד מסירות נפש ממש. והוסיף הרבי ואמר: אני קיבלתי על עצמי את העשה "כבד את אביך ואת אמך" ואת הלאו "מדבר שקר תרחק". שאל אותו המקורב מפני מה ראה לבחור באלו דוקא, השיב "כי המה הקשות ביותר..."

תביך מעצמך

עוד מסופר עליו, שכשעמד להכניס לחופה את בנו הבכור ר' מאיר הי"ד, התכתב עם אבי הכלה ר' לייבוש ברלינר ע"ה בנוגע לקביעת מקום החתונה ושאר פרטים, והטעים בין השאר, כי בענין מקום החתונה דעת אמי תחי' וגם אאמ"ו מסכים שתהיה בורשא. תביך מעצמך, כי אינני יכול לגלות דעתי נגדם אפילו אם לא יהיה טוב בעבורי, כי חלילה לי לומר נגד רצונם הגם שמעוודי הייתי מבטל דעתי לדעתך...

עקירה לצורך עליה

הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א אמר פעם בשיעורו, שנשאל שאלה מעניינת מאת סטודנט לרפואה. הסטודנט השתלם ברפואת שיניים, ולמד את כל הפרטים, אבל את התואר הרשמי של 'רופא שיניים' הוא לא יכול היה לקבל, עד שיוכיח בפני הממונים שהוא יודע לעקור שן. הלה חיפש בנרות אדם שצריך או מוכן שיעקרו לו שן, ולא מצא. יום אחד התקשר אליו אביו ו'התחנן' לפניו שיעקרו לו אחת משיניו... "אני רוצה שתהיה לך פרנסה, ולכן בוא אליי ותעקור לי שן, וכך תוכל לעבוד כרופא שיניים", אמר האב. והשאלה היתה, האם מותר לעשות זאת לאבא?

ואומר הגר"י: חשבתי להתיר, כי כל האיסורים שנאמרו באבא, הם רק כאשר האבא אינו רוצה שיעשו לו זאת, אבל כאן הרי האבא מתחנן! אבל כששאלתי את גיסו מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, התבטא ואמר "קשה לי להתיר זאת!" ונראה כוונתו, שבכל זאת יש בכך זלזול כלפי האבא.

בספר מצווה ועושה (לידידי הרה"ג ר' שמואל דוד פרידמאן שליט"א, עמ' קל"ט) מביא ששמע מהרה"ג רבי אפרים לעמבערגער זצ"ל שאביו הגה"צ אב"ד מאקאווא זצ"ל היה רגיל לצוות לבחור בר מצוה בעת סעודת הבר מצוה, שיגיש לאביו מאכל או משקה כדי שיקיים מיד מצות כיבוד אב, שהרי עיקר המצוה היא מאכילו ומשקהו, ובזה שיתן לאביו מידי דמיכל, כבר זכה וקיים מצוה דאורייתא יקרה וחביבה של כיבוד אב.

מסירות נפש

כאשר דובר פעם במחיצת הגאון רבי משולם דוד סלובייצ'יק זצ"ל על הזהירות במצות כיבוד אב, סיפר הגאון רבי משולם דוד: לילה אחד, בעת שהאבא למד, כבה האור בחדר והאבא נמנם על מקומו למשך כמה שעות. והנה בכל אותן שעות לא נסוגתי ממקומי, מחשש שמא הרעש הקל יעיר את אבא. גם את המנורה לא יכולתי להדליק שוב, שלא יתעורר מחמת האור, וכך עמדתי במשך כמה שעות מבלי לזוז ממקומי, ומבלי שתהא לי אפשרות אף ללמוד באותן שעות מתוך ספר.

כשסיים לספר זאת, אמר הגאון רבי משולם דוד: שעות אלו נחרטו אצלי כשעות של מסירות נפש, לאחר שנמנע ממני לימוד התורה הק' בשלימות, עבור קיום מצות כיבוד אב!

עדות פסולה

בספר "מאחורי הפרגוד" מסופר, שמרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל נשאל פעם שאלה קשה בענין כיבוד אב, וכך הוה מעשה: מעשה ביהודי אחד שעמד לקראת משפט קשה, שאם היה יוצא בו חייב, היה יושב בכלא. העומד לדון לא היה כ"כ בר דעת, ואם היה בנו של אותו אדם נעמד להעיד בפני בית המשפט שאביו אינו שפוי בדעתו באופן מוחלט, היו פוטרים אותו משיבה בכלא. נכנסו העסקנים בשאלה זו

המשך מעמוד 2 | הרב בנימין בירנצוויג

כשנשאל על כך מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל אמר, שכיון שיסודה של מצוות כיבוד הורים הוא הכרת הטוב, שהרי ההורים התאמצו לגדלו ולחנכו, והוא מחוייב להשיב להם כגמולם הטוב, צריכים איפוא לבדוק עד היכן הם עצמם היו מתאמצים בחינוכו

למרן הגר"ח, ושאלוהו האם מותר לבן להעיד ולהצהיר על כך בפני השופטים שאביו אינו שפוי רח"ל, ומרן הגר"ח לא הסכים להתיר הדבר בשום אופן!

בבגדי מלכות

אחז"ל (ב"ר ס"ה, ט"ז): אמר רשב"ג, כל ימי הייתי משמש את אבא, ולא שמשתי אותו אחד ממאה שמשמש עשיו את אביו. אני בשעה שהייתי משמש את אבא, הייתי משמשו בבגדים פשוטים, ובשעה שהייתי יוצא לדרך, הייתי יוצא בבגדים נקיים. אבל עשיו, בשעה שהיה משמש את אביו, לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות, ואמר "אין כבודו של אבא אלא שאשמש לפניו בבגדי מלכות".

('נועם שיח' וישלח תשפ"ו)

ודאי חוזר מהכותל המערבי, והנה בשלב מסוים פסק רבי יוסף חיים לומר זאת לניגשים אליו.

עובדה זאת גרמה לתמיהה בעיני מקורבו ואיש אמונו רבי משה בלוי זצ"ל, ששאל את רבו על הנהגתו בתחילה ומדוע הפסיק בה פתע פתאום.

ענה לו רבי יוסף חיים "הלא ראית שישב אצלי קודם הגאון מלובלין רבי אליהו קלצקין, חששתי שמא יפגע מריבוי המבקרים הנכנסים אצלי, בעוד שאצלו מגיעים פחות אנשים, לפיכך טרחתי להדגיש שלא נכנסים אלי בגללי אלא אגב ההליכה לכותל.... וכשהוא יצא הפסקת'...".

נתבונן ונראה עד היכן מגיע רגישותם של גדולי הדורות לטובת הזולת, למניעת פגיעה וצער!!

והנה כשהגיע דבר שהיה בו כדי להיטיב לשני, להקל מעליו, מיד הוא נרתם לכך. כשראה ילדים משחקים בחול, הבין את צרכיהם! הם ייהנו יותר במשחקם, הם ייהנו יותר בחול רטוב במים, והלך ומילא צרכם ורצונם, העיקר לחשוב ולהיטיב לזולת!!!

כדי שלא לבייש

ביתו של מרא דארעא דישאל מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל, שכן על אם הדרך לכותל המערבי. בימי חול המועד המה הבית מבקרים רבים תלמידי חכמים ועמך בית ישראל, שבאו להתברך ולהנות מזיו אורו ותורתו.

באחד מימי חול המועד כשהבית היה גדוש מבקרים, וכולם נגשו להתברך ממנו, אמר רבי יוסף חיים זצ"ל לכל אחד שניגש אליו 'מר

בדור תהפוכות נטל על עצמו חובות אדירים כדי לבנות ישיבה עבור אלף בחורים! מהיכן שאב הרב מפוניבוז' את הכוחות האדירים לפעול נגד הטבע כדי לקיים את התורה? הוא סיפר על כך לימים...

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר' על "דיוקן של אוהבי תורה"

"וְאֵת יְהוּדָה שְׁלַח... לְהוֹרֹת לְפָנָיו" (בראשית מ"ו, כ"ח)

חז"ל (שם) אומרים, שיוסף בעמידתו בניסיון מחייב את כל מי שלא התגבר על יצרו בעולם הזה: "רשע - אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אמר: נאה הייתי וטרוד ביצרי הייתי, אומרים לו: כלום נאה היית מיוסף?... נמצא... יוסף מחייב את הרשעים".

והדבר תמוה ביותר, שהרי יוסף התגבר על הניסיון הודות לכך שנראתה לו דמות דיוקנו של אביו, כמבואר בחז"ל: "באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון. אמר לו: יוסף, עתידין אחיך שייכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם?... (סוטה ל"ו ע"ב) - כיצד, אפוא, ניתן לבוא אל האדם החוטא בתביעה? והרי ליוסף הייתה סיעתא דשמיא גדולה שנראתה לו דמות אביו הגדול, ולרשעים לא באה דמות דיוקנו של אביהם ועל כן חטאו?!

משיבים רבותינו בעלי המוסר: דמות דיוקנו של יעקב לא הופיע ליוסף כנס מן השמים, אדרבה: "הבא ליטמא פותחים לו" - אין שום סיבה שישלחו ליוסף את דמות דיוקנו של אביו, אלא שיוסף יצר לעצמו את דמות דיוקנו של אביו: יוסף נמכר, אומנם, לעבד במצרים, גופו היה במצרים, אבל ראשו ולבו היו כל הזמן בבית יעקב; לרגע לא הסיח דעתו מבית אביו, מאורחות החיים שקיבל שם ומהתורה שלמד שם.

התרגשותו של הסבא

הסבא מנובהרדוק היה מתרגש ממש בדברו על העניין הזה, איך התגבר יוסף על הניסיון? עם מחשבות רוחניות. איך יכתבו את שמי על החושן? אולי הקב"ה ירצה להתגלות אליי, ולא יתגלה כי טמא אני בחטא!

מובן מכך, שיוסף כלל וכלל לא נמצא במקום פשוט זה. מולו נערמים ניסיונות כבדים מנשוא - אבל הוא בבית יעקב, במחשבות על חקיקת שמו בחושן, בשאיפות ליכות לנבואת ד'! בנקודה רוחנית זו היה כשיצא מהבית, ובמצרים היה עבד בבית אדונו, בבית האסורים - ומלך במהות של מצרים, הארץ השפלה והטמאה.

ממילא יטענו על האדם החוטא: איפה הייתה דמות דיוקנו של אביו? למה לא ציירת בעצמך את דמות דיוקנו? - ממילא לא היית חוטא!

וכך כותב החיד"א: מי שמרגיש שהוא נקלע לניסיון, יצייר דמות דיוקנו של אביו ולא יחטא.

ונשאלת השאלה: האם כל אחד שצייר דמות דיוקנו של אביו לא יחטא? אם האב והאם של כל אחד נראים כדמות דיוקן שתמנע מילדם לחטוא, או להיפך, חלילה?

והתשובה היא: זהו המסר בדיוק! - חובתנו כהורים ליצור לילדינו דמות דיוקנו של אביהם ואמם! דורנו הולך ומידרדר למבואות מטונפים המתעטפים באצטלה כשרה, והמצב כה נורא שעוד מעט קט לא תהיה לנו, חלילה, כל שליטה על ילדינו, ומה ייתן להם את הכוח לעמוד מול אותם פיתויים נוראיים?

"דמות דיוקן!"

בפרשתנו אנו לומדים מהי דמות הדיוקן שניצור שיש בכוחו לגדל ולרומם:

כשירד יעקב אבינו עם בני משפחתו למצרים, נאמר בפסוק: "וְאֵת יְהוּדָה שְׁלַח לְפָנָיו אֶל יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו" - לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה, (רש"י)

יהודה נשלח קודם כדי להקים בית תלמוד שמשם תצא הוראה. מדוע נבחר יהודה, דווקא? נראה, שצריך היה יעקב לשלוח את לוי, שנאמר עליו: "זֶרֶוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְתוֹרַתְךָ לְיִשְׂרָאֵל", או את יששכר, שנאמר עליו: "וּמִבְנֵי יִשְׂשָׁכָר יוֹדְעֵי בֵּינָה לְעֵתִים לְדַעַת מָה יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל...".

נתכרכמו פני הרבי מסלונים: "אם כן, תהא זו התרוצצות במערכת של חובות אדירים ובנוסף נקבל מלקות ממלאכי חבלה, ומי צריך את זה?! "אורו פניו של הרב זצ"ל באור יקרות והוא זעק לעבר הרבי: "אבער וויא זיס וועל'ן זיין די קלעפ!!!!" - "אבל כמה מתוקות תהיינה המכות האלו!!!"

לארץ לא זרועה ומסרו נפש ממש כדי להקים עולם של תורה! הם לא חשבו על יכולות, לא שאלו: "מנין יחיה ירק זה?" - הם שעטו קדימה, ובכוח זה של מסירות נפש הנובעת מאמונה ומאהבת ד' עצומה - הקימו את הדור המיוחד הזה, שעל אף הרדידות השולטת ועל אף פגעי הטכנולוגיה הנוראיים - יש עשרות אלפים של عمלי תורה ושל בתים הנאמנים לד' וחפצים לעשות רצונו.

שיעור במסירות נפש

הרב מפוניבז' שעשה את הדבר הכי לא הגיוני, בדור תהפוכות בו קשה היה למצוא בחור שיהיה חפץ ללמוד בישיבה, נטל על עצמו חובות אדירים כדי לבנות ישיבה עבור אלף בחורים! מהיכן שאב הרב את הכוחות האדירים לפעול נגד הטבע כדי לקיים את התורה? הוא סיפר על כך לימים:

"כשהייתי ילד קטן, גדלנו שלושה אחים לאמא אלמנה. אימנו היתה ענייה ביותר וכל בגדי החורף שלנו לא היו אלא מעיל אחד, צעיף אחד, זוג מגפיים אחד ותו לא.

והנה בהגיע החורף הרוסי, השלג נערם לגבהים של כמטר, והקור הגיע למטה מעשר מעלות מתחת לאפס. היינו צריכים להגיע לבית המלמד שהיה במרחק עשרים דקות הליכה מביתנו. אמא לכאורה מנועה היתה מלשלוח אותנו ללמוד תורה, וצריכים היינו להישאר בבית... אך לא כן אצל אימי! היא הבינה בפשטות שכל יום שילדיה לא ילמדו יחסרו להם קנייני הנפש ויאבדו מגדלותם העתידית. היא לא רצתה לתת ידה לכך בשום אופן בעולם!

מה עשתה? היתה מעירה את הגדול שבאחים בשעה חמש לפנות בוקר! ומלבישה לו את בגדי החורף. אז היתה נוטלת אותו בידיה ויוצאת עימו אל הקור המקפיא כשבגד דק מכסה את גופה ונעליים קרועות לרגליה. כך במשך עשרים דקות היתה אמא הולכת ובידיה הילד. כשהגיעו לבית המלמד פשטה אמא את בגדי החורף מהילד

מורן הרב מפוניבז' ז"ע מבאר את הדבר: כשיוסף נטפל לאחים והאשים אותם כמרגלים, הוא אסר את שמעון עד שיורידו אליו את בנימין. האחים ביקשו לרדת מצרימה שוב כדי להביא טרף לביתם וביקשו להוריד עמם את בנימין. יעקב סירב בכל תוקף.

נעמד יהודה ואמר ליעקב: "אָנְכִי אֶעְרְבֶנּוּ מִיְדֵי תְבַקְשֶׁנּוּ אִם לֹא הִבִּיאֲתוּ אֵלַי וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחָטַאתִי לָךְ כָּל הַיָּמִים".

יהודה "חתם ערבות" ונותן את העולם הזה ואת העולם הבא שלו בהתחייבותו להחזיר את בנימין, וזהו פלא: מאין לקח יהודה על עצמו דבר כזה? הלא הם עמדו להיכנס ללוע הארי וכבר ראו את העויינות שגילה כלפיהם המשנה למלך, ויהודה לא ידע מה עלול אותו משנה למלך עוין לעולל לבנימין, וכיצד לקח על עצמו ערבות כזו?

ובזאת משיב הרב מפוניבז' זצ"ל: "רק אדם המוכן להיכנס למערכת של ערבות ושל התחייבויות אין סופיות בלי לדעת מהיכן ישלם ערבותו - יכול להקים בית תלמוד שמשם תצא הוראה בישראל!!!" וסיפור בצדו, כפי שסיפר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: באחד הימים פגש האדמו"ר מסלונים בעל ה"נתיבות שלום" זצוק"ל את הרב מפוניבז' ושאלתו בפיו: "האם מותר ליטול הלוואות לצורך בניית ישיבה ואיננו יודעים מהיכן נחזיר?" - למעשה, שאל הוא את האישי הכי 'לא מתאים' לשאלה הזאת, שהלא כך בדיוק בנה הרב מפוניבז' את ישיבתו...

השיב לו הרב: "אני למדתי אצל ה'חפץ חיים' ז"ע, ואין לי ספק שאילו היה נשאל שאלה זו היה משיב בשלילה! אין זה בגדר חובת ההשתדלות, ותהא זו מצווה הבאה בעבירה".

נתכרכמו פני הרבי מסלונים: "אם כן, תהא זו התרוצצות במערכת של חובות אדירים ובנוסף נקבל מלקות ממלאכי חבלה, ומי צריך את זה?!"

אורו פניו של הרב זצ"ל באור יקרות והוא זעק לעבר הרבי: "אבער וויא זיס וועל'ן זיין די קלעפ!!!!" - "אבל כמה מתוקות תהיינה המכות האלו!!!"

תעצומת נפש מופלאות

ביאור חביב וסיפור מרענן, אולם באמת יש כאן יסוד שיאיר את המציאות:

יש שאלה שאין עליה הסבר: לפני כשבעים שנה עם ישראל נכחד, כמעט; נשארו "אחד מעיר ושניים ממדינה"; עולם התורה נפל שדוד: לפני השואה הרסו אותו פעילי ההשכלה והציונות מבפנים, והשואה עצמה הכחידה את "רוב מניין ובניין" של לומדי התורה, חסידויות ענק התפוררו ולא נותר מהם מאומה, כמעט. כיום, שבעים שנה אחרי, יש מאות אלפי לומדי תורה! ואם עוקבים מי הקים את אותה מעצמה, הרי אלו מעטים ממש! ומיחידים אלו היה הרב מפוניבז'. מה סודם של חלוצים אלו?

קריאתו של הרב היא הסוד: "אהבת ד' ללא מיצרים ונכונות למסור נפש!" כל אותם חלוצים עברו את מאורעות השואה בעצמם. הם איבדו את הכל, ולמרות זאת נטשו את כאבם ואת תסכולם, באו

והושיבה אותו ליד התנור כדי לחממו. היא חזרה את הדרך הביתה והלבישה את ילדה השני... וכך אצל השלישי.

שכנותיה היו זועקות עליה חמוס: "את תחלי ותשאירי את ילדיך יתומים גם מאב וגם מאם". אך היא בשלה. בעוז רוחה לא ויתרה ואכן חלתה בדלקת ריאות נוראה והיתה בכלל סכנה אבל לא נכנעה! סיים הרב מפוניבז' את הסיפור באמרו: "מאמא שאבתי את הכח להקים ישיבה! לנו הילדים היא לא אמרה דבר, אך זהו המסר שחדר אל תוכי נפשי". אין מושג של קשיים. יש ראייה של גדלות! מבט של עתיד היכול להיות מזהיר ויכול חלילה להיות אסון.

אלמלא האם הצדיקה

נתאר לעצמנו, את אימו של הרב נכנעת לקשיים, מסתפקת במועט ומבינה כי די לילדיה ימים בהם הם כן הולכים למלמד.

אילו אותה נקודת פנימית ועמוקה של מסירות נפש למען התורה לא היתה חודרת לליבו של הרב מפוניבז', איך היה נראה עולמנו ללא הרב מפוניבז'? איך היה נראה עולם התורה אם היינו מקבלים את הדעה הפשוטה שאין מה לעשות, אנשים שבורים לרסיסים, תקופת צנע, שליטה ציונית הרומסת דת והסקת מסקנה שדי לנו אם נשמור על הדור שלא ידרדר עוד. אין ספק שהיום לא היינו רואים יהודי חרדי ברחוב, אולי במחבוא אבל לא ברחוב!...

דווקא גילויי הגדלות הם שהפכו את דורנו שלנו לדור של תורה. מושכל ראשון הברור לכל הנאמן לתורה הוא: שבחורים חייבים ללמוד בישיבה! הבנות מוכרחות להיות תלמידות בית יעקב ואם לא - אין לי יד ושם בציבור שומרי התורה והמצוות! זו תוצאה של עשייה במסירות נפש בלי להתפשר על הדרגה הגבוהה ביותר.

דמות הדיוקן הראשונית שעל ההורים ליצור לילדיהם היא דמות דיוקן של "אוהבי תורה"; זהו סוד הקמת דורות ישרים ומבורכים!

זיכרון צרוב לנצה

לפני למעלה מעשור נחשפתי לכוח האדיר של דמות דיוקן, היה זה כשבני שיחי בהיותו בן תשע נפל תוך כדי רכיבה על אופניים נחבל בראשו איבד את הכרתו לרגעים מספר ואושפז בבית החולים למשך יום, בדרך צלצלתי למו"ר הגאון רבי פינחס שרייבר זצוק"ל לקבל הכרעתו לאן לקחת את הילד ולבקש את ברכתו, למחרת נכנסתי לרבינו יחד עם הילד ורבינו התעניין בשלומנו, ופנה אליו בחביבות ואמר: היה לך זעזוע חיצוני יודע אתה למה? כדי שתשב ותלמד במקום לרכב על האופניים!!!

יהודי שהיה עימי בחדר תמה ושאל את רבינו: אפילו לא לרכוב מעט? הרי מדובר בסה"כ בילד בן תשע? אמר הרב בפשטות כשפניו מביעות זעזוע: "אצלנו מי שרכב על אופנים היה שייגעץ..."

יצאתי מחדרו של רבינו ולבי תפוס ברגשות עזים, שתי נקודות מפליאות למחשבה נתן לנו רבינו באותה שיחת חולין: נקודה ראשונה: כשרבינו מדבר על מה שהיה אצלם נקרא שייגעץ מדובר על לפני למעלה משבעים שנה בהיות הרב בן שבע-שמונה, מאז

עבר תלאות נוראות ופרקי חיו הסוערים היו אמורים להשכיח ממנו את כל העבר, ועד היום אותם סממנים פשוטים עדיין צורמים לו, קשה לו לשאת שילדים חרדים רוכבים אל אופניים כי אז היו נחשבים לשייגעץ!

והנקודה השניה: כשילד נוסע ללא זהירות בכביש, נופל ונחבט מה אנו מגיבים מיד, הכל קורה למי שלא נזהר איך שהוא נוסע! ומה התגובה שלו לילד בן תשע שאושפז? - שיסיק מסקנות לא לשחק אלא לשבת וללמוד! מי בזמנינו מסיק מיד מסקנות כאלו??? על שתי הנקודות יש תשובה אחת, באיזה אורה היו חיים פעם ובאיזה היום!

חומש עם אור החיים

כדי להבין הדבר נשמע מרבינו את ההסבר: סיפר רבינו לאברך מבני הקהילה, שזכה במשך חיו להתאבק באבק רגליהם של גדולי ומצוקי ארץ. בשנים לפני שנעשה בר מצווה זכה להיות אצל מרן הרב מבריסק, לאחר מכן במשך שנים אצל מרן החזון איש, וכן היה אצל מרן הרב מפוניבז', מרן הסטייפלער שהתגורר קרוב לשנה בביתו. מבחרותו היה קרוב למרן הגראמ"מ שך עד פטירתו. כמו כן זכה להתקרב לרבים מגדולי ירושלים עמם היה משתעשע בלימוד בתקופות הארוכות אחרי נשואיו, כשהיה יושב ב'אחוז' ומתחכך עם אותם גדולי מצוקי ארץ.

הוא ראה בעיניו מהי התמדה עד כלות הנפש ושמחת התורה של החזון איש, הוא חש על בשרו את יראת האלוקים הנוראה של הגרי"ז מבריסק - וברור שכל זה השפיע עליו רבות מאוד בקניית ערכי החיים, מה חשוב באמת לחיים ומה טפל שבטפלים.

"אבל דע לך", אמר רבינו: "הדבר שהכי השפיע עלי בחיי ומלווה אותי בכל צעדי עד היום הזה, הוא כשהייתי ילד בן פחות משמונה שנים - לפני מלחמת העולם, והייתי שוכב במיטה בליל שבת ואבי זצ"ל היה יושב ולומד חומש עם אור החיים הקדוש במנגינה ערבה. אני עשיתי עצמי כנרדם אבל באמת שכבתי והקשבתי, "התענוג של אותן שעות חקוקות לי בעצמותיי עד היום הזה, יותר מכל מה שראיתי וספגתי והושפעתי אצל גדולי ישראל...!".

הוא הבהיר את תמצית הדברים, מכל מפגש עם גדולי ישראל אדירי התורה ומנהיגי הדור - חומש ואור החיים של אבא הושרשו אצלי הרבה יותר!

אנחנו שומעים משפט כזה והוא נשמע הזוי לחלוטין, האם לימוד חומש עם אור החיים הקדוש של אבא, יכול להשפיע יותר מחרדת אלוקים שהיה אצל רבינו הגרי"ז?

ורבינו הגר"פ שרייבר בכל חייו כמעט לא סיפר סיפורים, ואם היה מספר היה זה בדקדוק רב, ואם כך העיד על עצמו הפירוש שזהו האמת לאמיתה ומה הפשט?

זה היה אורח החיים של אז! הפשטות היהודית שנבטה מכל פינה, הבית היה במרכז, ומרכז הבית היה 'אידשקייט'. שם בבית היה מרכז ההשפעה על כל הלך החיים, וכששם התורה משלה בכיפה, לא עשו הנחות, חייבים לצאת תלמיד חכם ואם לאו למה לי חיים, ממילא שזה מה שננסך בגופו, בעצמותיו, בנשמתו.

בשבת בה התרחשה השריפה המתינו בני הבית לראות כיצד ינהג עתה, לאחר ההפסד הגדול. מה רבה הפתעתם להיווכח שאביהם רוקד כהרגלו, ואפילו ביתר שמחה

שבת מקור הברכה - שני סיפורים מולאים אודות הברכה המיוחדת שפקדה את מי שעמדו בניסיון

"וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד" (בראשית מ"ז, כ"ז)

הכל יודעים שהשבת היא מקור הברכה, ומי ששומר עליה במסירות, יתברך בכל טוב סלה ויושפע עליו שפע רב ממרומים. האמונה בדבר זה צריכה להיות פשוטה ואמיתית. רוצים ברכה? שימרו על השבת כראוי, גם אם לפעמים נראה לנו בביורר שעל פי דרך הטבע, אנחנו עלולים להפסיד.

שני סיפורים מופלאים בענין ברכת השבת שמענו לאחרונה ממרן המרא דאתרא שליט"א. הראשון התרחש בגרמניה, שם התגורר רבי שמואל שטראוס, שעסק לפרנסתו בניהול בנק קטן. אנשים רבים באזור העיירה שלו סמכו עליו ועל ישרותו, והפקידו בבנק שלו את כל חסכונותיהם. והנה, ביום ששי אחד, השתתף רבי שמואל בשמחת ברית מילה, ולכבוד השמחה לבש את בגדי השבת שלו. לאחר הברית, בהיותו עדיין לבוש בבגדי השבת, המשיך לעבוד עוד כמה שעות בבנק. בליל שבת, כששב רבי שמואל מתפילת ערבית, בלכתו ברחוב הומה אדם, הבחין לפתע שכיס מעילו תפוח, ולתדהמתו התברר שכספי הפקדונות שהיו צרורים בשקית, מצויים בכיס המעיל. המדובר היה בסכום כסף עצום. רבי שמואל לא חשב רגע, וניער באמצע הרחוב את שקית הכסף מכיסו, והמשיך ללכת לביתו, למרות שלכאורה לא היה כל ספק שהכסף ימצא על ידי עוברי אורח, שיקחו את האוצר לעצמם.

בהיסח הדעת

במשך כל השבת השתדל להסיח את דעתו מהכסף הרב, ולא סיפר על כך מאומה לבני ביתו. שמחתו ביום השבת לא נפגמה במאומה, הוא שר את הזמירות מתוך שמחה רבה וחדוה עצומה. לאחר הבדלה, נחפז רבי שמואל לאותו רחוב בו השליך את הכסף. והנס הגדול נראה מול עיניו המשתאות. צרור הכסף היה מונח באותה פינה שבה הושלכה, ואיש לא נגע בה במשך כל יום השבת.

למחרת השבת, שמע מושל המחוז את המעשה המופלא ויושרו ונאמנותו של רבי שמואל הגיעו לאוזניו, והחליט שכל כספי המחוז יופקדו בבנק שלו. וכך, בתוך תקופה קצרה הפך רבי שמואל שטראוס לעשיר מופלג.

ואגב, 'חצר שטראוס' המפורסמת בירושלים, נתרמה על ידי רבי שמואל שטראוס ונקראת על שמו. בשכונה זו התגוררו גאוני עולם וגדולי בעלי המוסר, כמו רבי איצ'לה בלזר פטרבורגער, כשהתמונה המפורסמת שלו כשהוא עולה במדרגות לביתו, צולמה בשכונה זו.

פרט נוסף שאינו ידוע הוא, שכאשר כבשו הערבים את האזור, קראו לשכונה זו בשם 'מוסררה', על שם גדולי המוסר שהתגוררו בה...

שמחה בשבת

הזוהר הקדוש (תיקון כ"א דף נ"ז) אומר שהשמח בשבת ואינו מצטער בה כלל, זוכה לישועות גדולות בכל העניינים. וזאת מפני שכאשר הוא מכבד את השבת, הוא מראה בכך שינוי מימות החול, שבהם הוא שרוי לפעמים בעצבות, מחמת דאגות וטרדות. וביום השבת, שהוא יום של שמחה, הוא מסיח את דעתו מכל דאגותיו.

להרב החסיד רבי ישראל זכריה שטרן זצ"ל היתה טחנת קמח גדולה בבני ברק, שממנה היתה כל פרנסתו. בערב שבת אחד פרצה שם שריפה גדולה, וכל הטחנה עלתה באש. הרב שטרן היה רגיל בכל ליל שבת לרקוד ליד השולחן מתוך שמחה גדולה, לכבודה של שבת קודש. בשבת בה התרחשה השריפה המתינו בני הבית לראות כיצד ינהג עתה, לאחר ההפסד הגדול. מה רבה הפתעתם להיווכח שאביהם רוקד כהרגלו, ואפילו ביתר שמחה. וכך עשה גם בשבתות הבאות, ואף שמצבו היה דחוק ביותר באותה תקופה, בשל השריפה שהיתה מקור מחייתו. לאחר תקופה קצרה אירע לו נס גדול, כאשר יהודי אחד הלווה לו באופן לא צפוי סכום כסף גדול מאוד, לתקופה ממושכת, ובכך העמידו בחזרה על רגליו. מהסכום הזה שיפץ את הטחנה והיא חזרה לעבוד כבתחילה. מה שברור, שלא תמיד השי"ת עושה נסים גלויים, והחובה שלנו היא להאמין שסגולת השבת וברכתה היא דבר של קבע, והברכה בוא תבוא.

(קול ברמה, אלול תשפ"ה)

הרופא מביט בו ואומר: "הרב, יש לי שאלה אליך. אולי היא לא נעימה, אבל אני מבקש שתענה לי את האמת. אתה הרי יודע שלרופא לא משקרים". הרב הנהן, והרופא הטיל את הפצצה

איך זה שילדים עם הפרעות קשב וריכוז יושבים על הבמה בסדר מופתי ובשקט מעורר השתאות, ולא זזים ממקומם במשך שעותיים ברצף?

הרב עמרם בינעט

"כִּי עֲבַדְךָ עָרַב אֶת הַנְּעָר" (בראשית מ"ד, ל"ב)

חייב להפסיק

אספר כאן עובדה שסיפר לי יהודי יקר, המשמש כרב בית חולים במרכז הארץ. הוא חי את מסדרונות בית החולים, נושם את האווירה ונמצא בקשר עם הרופאים זה עשרות בשנים. אלא שאותו יהודי היה 'מעשן כבד', מאלו שחפיסת הסיגריות אינה משה מידם. הוא עישן כמו קטר.

יום אחד חש הרב ברע, נזקק לבדיקות ואושפז למספר ימים. הרופאים, המכירים ומעריכים אותו, טיפלו בו במסירות אין קץ. באחת השיחות, פנה אליו אחד הרופאים הבכירים בנימה אישית: "כבוד הרב, עם כל ההערכה, הגיע הזמן להפסיק עם העישון הזה. אין לך ברירה אחרת, זה אוכל לך את הבריאות". הרב נאנח, הביט ברופא ואמר בכנות: "דוקטור, אני לא רואה שום תרחיש שבו אני מצליח להפסיק. אני מעשן שלוש קופסאות ביום. זה טבע שני, זה לא משהו שאפשר לשנות בגיל כזה ובמצב כזה".

שאלה אינטימית

הרב שוחרר והמשיך בהרגלו הישן. חלפו מספר חודשים, ובאחד הימים, הוא פוגש את אותו רופא בפינת הקפה, בשעה שקטה בה לא היה איש מלבדם.

הרופא מביט בו ואומר: "הרב, יש לי שאלה אליך. אולי היא לא נעימה, אבל אני מבקש שתענה לי את האמת. אתה הרי יודע

בשרשרת הדורות של עם ישראל, ידעו תמיד שיש מחויבות גדולה של כל דור, אל הדור הבא אחריו. "למען יצוה את בניו ואת ביתו אחריו", זה חלק מהמהות של עם ישראל. להיות יהודי זה לא רק לשמור שבת ולהניח תפילין, אלא גם להנחיל את זה הלאה לדור הבא, לילדים שלנו ולתלמידים שלנו. אגם שישמור שבת ויניח תפילין עם כל ההידורים, אבל לא יחנך את ילדיו לעשות זאת, אף אחד לא יחשוב עליו שהוא ירא שמים. כי חסר לו משהו במהות הכי פנימית של יהודי.

כשיהודה ניגש אל המשנה למלך מצרים, ודיבר איתו קשות כדי שישחרר את הנער, הוא אמר 'כי עבדך ערב את הנער'. יהודה אומנם דיבר על הערבות שהוא נתן ליעקב אבינו, אבל אנחנו הרי יודעים שכל מילה הכתובה בתורה יש לה שבעים פנים. יש הרבה מאוד רבדים ועומקים, בפשט ברמז בדרש ובסוד. יתירה מזאת, אנחנו יודעים שהתורה כולה מדברת לכל יהודי, ולכן גם לפסוק הזה יש קשר ישיר לכל אחד מאתנו.

עברות מלאה

"כי עבדך ערב את הנער", זאת צריכה להיות התחושה של כל הורה ומחנך בישראל. יש לנו אחריות, אנחנו לא יכולים 'להעביר כרטיס' ולהמשיך הלאה. אנחנו ערבים לנערים הללו, אם הם לא יצליחו חלילה, תהיה תביעה ישירה עלינו. כמו כל ערב שמחויב לשלם את החוב שלא נפרע, גם אנחנו נצטרך לתת תשובות. או לנו מיום התוכחה!

אבל איך באמת? איך אפשר להביא לכך שכל תלמיד יצליח. הרי יש ילדים קשי הבנה, יש ילדים שקשה להם לשבת ברוגע ובנחת. יש ילדים שנוטים להתחצף, להתמרד, להתמרמר... מישהו יכול לצפות מאתנו ל-100 אחוזי הצלחה?

אולי אפשר לומר שהתשובה טמונה במילים האלו בעצמן. "כי עבדך ערב את הנער", הכניס לו ערבות ומתיקות. להמתיק באוזניו ובפיו את התורה, להסביר לו לפי רוחו, לדבר איתו בשפה שלו, להתהלך עמו כנגד היכולות שלו והשאיפות והרצונות שלו. כך אפשר להצליח בסייעתא דשמיא עם כל תלמיד.

שלרופא לא משקרים - זהו כלי האבחון הראשוני שלנו". הרב הנהן, והרופא הטיל את הפצצה:
"תגיד, אתה מעשן בשבת?".
הרב נרתע לאחור כמי שנשנך על ידי נחש. "מה פתאום?!", הזדעק, "השתבשה עליך דעתך? אני יהודי שומר מצוות! מעולם לא עלתה על דעתי מחשבה כזו, חלילה וחס!".
הרופא לא הרפה. "בוא, אנחנו לבד. אף אחד לא שומע. תגיד לי את האמת, גם אם היא מביכה".
"אתה נורמלי?!", קולו של הרב רעד מעלבון, "אתה באמת חושב שאני כזה צבוע? שיהודי חרדי יעשן בשבת קודש? זה בלתי אפשרי!".

נודע הדבר

ואז חייך הרופא חיוך ערמומי: "אם זה נכון שאתה מסוגל, אחת לשבוע, להפסיק לעשן למשך יממה שלימה - למרות שאתה רגיל לשלוש קופסאות ביום - משמע שאתה מסוגל. הגוף שלך יכול. הנפש שלך יכולה. אם אתה מפסיק לכבוד השבת, סימן שהחסם הוא לא פיזיולוגי אלא כוח הרצון.
"והאמת", הוסיף הרופא, אני לא בטוח שאתה באמת מצליח. כשאני רואה איך אתה אדוק בסיגריות שלך, אני ממש בספק אם באמת אתה יכול להימנע מעישון משך שבת שלמה. אם אני אראה שהפסקת לעשן, רק אז אוכל להאמין...".
הרב עמד שם, מזועזע עד עמקי נשמתו. המראה שהציב לו הרופא הייתה חדה וברורה. באותו רגע הוא קיבל החלטה, והפסיק לעשן.

ניגון מיוחד

הוזמנתי לאחרונה לשאת דברים במעמד 'חומש סעודה' בתלמוד תורה. ישבתי שם, מתבונן במחזה במשך שעתיים תמימות, והתקשיתי להאמין למראה עיניי. עשרות ילדים רכים, ישבו במקום אחד, בשקט מופתי, ללא שום הפרעה. אין לי שום ספק שבחייך ההוא, כמו בכל תלמודי התורה, יש גם ילדים מאתגרים, כאלו שהריטלין הוא חלק קבוע מתפריט הבוקר שלהם, ושלמרבה הצער הוא לא עושה מספיק כדי שהם באמת ישתפו פעולה עם המלמדים ויצליחו בלימודים.
אין לי שום ספק שבין הילדים הללו שיושבים פה כמו בובות מחונכות למופת, יש גם כאלו שביום יום קשה להם לשבת חמש דקות, ובכל זאת פה הם ישבו מרותקים, שרים ושמים, באווירה של קדושה ורוממות.

איך קרה הנס?

אבל את תשומת ליבי תפס ילד אחד במיוחד. אני מכיר אותו. מדובר בילד שלא מוציא הגה מהפה, ילד שלא מדבר מרוב ביישנות. והנה, לתדהמתי, אני רואה אותו עומד, שר, מדקלם את הטקסטים ואפילו מבצע קטע 'סולו' בפני הקהל. שפשפתי את עיניי. איך הילד הזה הגיע למצב כזה? האם כל ההגדרות של 'ביישנים', 'היפר אקטיביים'

ו'בעיות תקשורת' הן המצאה?

ניגשתי למלמד הנרגש ושאלתי אותו: "גלה לי את הסוד, איך הצלחת? איך אילפת את הילדים השובבים הללו, איך הצלחת לגרום לילד השקט והביישן הזה לשיר סולו בפני קהל כל כך גדול?".
המלמד חייך ואמר: "אתה רואה את הילד הזה? ידעתי שאסור לו להיכשל. חיפשתי לו ניגון שמותאם בדיוק לקול שלו, הושבתי אותו במיקום שהכי נח לו והכי מחמיא לו, עשיתי איתו חזרות ואימונים יותר מכל ילד אחר בכיתה. השקעתי את הנשמה - והנה, ברוך ה', הוא הצליח".

יצאתי משם עם תובנה מהדהדת: ההצלחה של הילד הזה נבעה מהחלטה נחושה של שני הצדדים - הילד והמלמד - שכישלון אינו בא בחשבון.

ברגע שהמלמד הבין שאין "אפשרות אחרת", הוא גילה בעצמו כוחות שבכל ימות השנה היו רדומים, והכוחות הללו עברו במישרין אל הילד.

כל ילד מסוגל. לא תמיד יש לו כוח להתמודד לבד. התפקיד שלנו, כמחנכים וכמובילים, הוא למצוא את ה'ניגון' שמתאים לו וערב עליו, את המיקום שנוח לו ושמאפשר לו לחוש את מתיקות וערבות התורה הנלמדת בכתה, ולתת לו את הדחיפה למעלה לתת לו להרגיש בעצמו את טעמה הערב של ההצלחה. כשאנחנו מאמינים שזה מוכרח לעבוד - זה עובד.

המתמיד המופרע

הסיפור הזה מחזיר אותי שנים אחורה. הייתי אז אברך צעיר, נמרץ ומלא מוטיבציה, וניהלתי חברה ה'מתמידים' לילדים. שימשתי כמשגיח בפועל, כאשר מעלי היה מנהל שניהל את הצד הטכני והכספי. הייתה לנו קבוצה איכותית, ילדים מתמידים אמיתיים, תענוג של חבורה.

יום אחד אני מקבל עדכון מהמנהל: "יש ילד שרוצה להירשם. הוא מגיע מתלמוד תורה פלוני". השם של הילד הלך לפניו. הוא היה מוכר כ'ה-מופרע' של החיידר. היפראקטיבי במלוא מובן המילה, ילד שרבים התייאשו ממנו וכינו אותו 'חסר תקנה'.

פניתי למנהל בדאגה: "מה אני אמור לעשות איתו? הוא יהרוס את המסגרת". המנהל היה נחרץ: "זה לא עניינך. התפקיד שלנו הוא לתת צ'אנס. אתה מקבל אותו כמו שהוא. אם הוא לא ילמד - זה לא עסקך. אם הוא יפריע לאחרים - תוכל לשלוח אותו הביתה, אבל את ההזדמנות הראשונה אתה חייב לתת. לכל ילד מגיע צ'אנס".

זכה ביושר

הילד הגיע. לא הייתי צריך יותר מחמש דקות כדי להבין שהתואר 'מופרע' ניתן לו ביושר. הוא זז, קפץ, ואיבד ריכוז אחרי דקות ספורות. הבנתי שבדרך הרגילה זה לא יעבוד.

החלטתי לעשות את עצמי 'טיפש'. כאילו אני לא מכיר את ההיסטוריה שלו, כאילו אני לא רואה את חוסר היכולת שלו לשבת ברוגע.

כאשר נודע לרבינו כי ידידו ורעו משכבר הימים, הגרי"מ שכטר, צפוי להשתתף בעצרת, התרגש מאוד, וביקש להשיג פרי חדש כדי לברך 'שהחיינו' על השמחה הגדולה שתהיה לו, בראיית פני הגרי"מ שכטר

הרב משה מיכאל צורן עם תיאור נפלא מפגישתם המרגשת של שני גדולי הדור אחרי עשרות שנים שלא התראו זה עם זה

׳וַיֵּרָא אֱלֹהֵי וַיִּפְּלַעַל צְנֹאֲרֵינו׳ (בראשית מ"ו, כ"ט)

בהם אסור לברך שהחיינו, מכל מקום אם המדובר ב'מצוה עוברת', כבר פסק המשנ"ב שאפשר לברך שהחיינו. ואכן גם הגרי"מ שכטר כששמע שרבינו צפוי להשתתף בעצרת, התרגש מאוד, ודיבר על כך ברכבו עם נכדיו ומשמשי, וסיפר להם שכבר שנים רבות לא זכה לפגוש את חברו הטוב, שצמח אף הוא לאחד מגדולי הדור.

רגע המפגש

ואכן, שני גדולי התורה נועדו בצד האולם, ושוחחו בחמימות רבה, וההתרגשות היתה ניכרת על פניהם במפגש ההיסטורי לאחר 23 שנה. רגע מיוחד היה, כאשר מפי רבינו נאמרה לפתע הברכה 'ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה' (כשהרב הוציא את הפרי החדש), והנוכחים עונים 'אמן', ודמעות בעיניהם. לקראת סיום השיחה הזמין הגרי"מ שכטר את רבינו לביקור מיוחד בקהילה, להשפיע ולחזק את האברכים ובני הישיבות בתורה ויר"ש. שני גדולי התורה נפרדו זה מזה בברכות ואיחולים שיזכה כל אחד להאריך ימים ושנים על ממלכתו, מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא. (קול ברמה, אלול תשפ"ה)

בשולי עצרת הענק בנושא גיוס בני הישיבות שנערכה ב'מעלה החמישה' בראשות מרנן ורבנן גדולי האדמו"רים שליט"א, היה אירוע שגרף אחריו התרגשות כבירה של שניים מגדולי התורה שהזדמנו לכינוס. היו אלה מרן הגר"י זילברשטיין, והמשפיע הנודע הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר, מגדולי רבני 'ברסלב', אשר ישבו בסמיכות זה לזה, ואף נשאו נאומים חוצבי להבות אש במהלך העצרת.

ימי הישיבה המשותפים

שני גדולי התורה, כך דווח ב'דברי חמד', למדו יחדיו בישיבה לצעירים של חסידות סלונים בירושלים, אצל כ"ק בעל ה'תניבות שלום' מסלונים זצ"ל. בשנים ההן רצה האדמו"ר רבי שלום נח ברזובסקי זצ"ל להקים ישיבה לצעירים, ולצורך כך לקח מכל תלמודי התורה בירושלים את המצוינים שבמצוינים, ועמם פתח את הישיבה. בין המצוינים ההם היו הגרי"מ שכטר, מרן רבינו שליט"א (שלמד אז בת"ת 'עץ חיים'), וכן הגאון רבי משה הלברשטאם זצ"ל, והגה"צ רבי נפתלי צבי הלברשטאם מבאבוב זצ"ל (לימים האדמו"ר מבאבוב), ועוד. הקשר העז שנוצר בין רבינו להגרי"מ שכטר בילדותם, היה מיוחד במינו, כאשר כבר משחר ילדותם היה ניכר עליהם כי עדיים לגדולות, ושניהם עסקו יחדיו בלימוד תורה בעיון רב. במהלך השנים המשיך כל אחד את דרכו ומסלול חייו עד ששניהם צמחו והפכו לגדולי ישראל היושבים ראשונה במלכות. מאז ועד עתה, חלפו כ-23 שנה, שבמהלכן לא נפגשו יחדיו.

ברכת 'שהחיינו' נדירה

כאשר נודע לרבינו כי ידידו ורעו משכבר הימים, הגרי"מ שכטר, צפוי להשתתף בעצרת, התרגש מאוד, וביקש להשיג פרי חדש כדי לברך 'שהחיינו' על השמחה הגדולה שתהיה לו, בראיית פני הגרי"מ שכטר. הרב שליט"א הסביר, שלמרות שמדובר בתשעת הימים,

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
חדש! ניתן להירשם בכל עמדות נדרים פלוס, טופס 'דרשו'

לרגע זה היה נשמע כאילו המרפאה איננה פעילה, אולי שביתת רופאים, אולי שביתת אחיות, מי יודע? צעדתי פנימה עוד כמה צעדים, ונרגעתי. ב"ה אין שביתה, יש כמה אנשים הממתינים, אבל משהו מוזר היה באוויר. האנשים רגועים מדי...

מוסר השכל נפלא שלמדנו מיהודה, שניגש אל יוסף וקירב דעתו אליו כדי לגרום לו להשפעה דומה

הרב אברהם פוקס

"יִיגֵשׁ אֵלָיו יְהוּדָה" (בראשית מ"ד, י"ח)

רש"י הקדוש מבאר בפתח פרשתנו, שיהודה דיבר עם יוסף קשות, שנאמר 'ואל יחר אפך בעבדך', כלומר דבריו של יהודה היו כאלו שהיו אמורים לגרום לכך שיוסף יעס עליו, ולכן הקדים וביקש ממנו שלא יעס.

אומנם רבינו ה'אור החיים' הקדוש, מסביר באחד הפירושים שלו, בכיוון ההפוך. שיהודה דיבר עם יוסף בצורה שייכנסו הדברים ללבו, ומאחר ש"כמים פנים לפנים כן לב האדם לאדם", לכן הכניס יהודה בלבו חיבה עזה ליוסף הצדיק, והיתה זו משימה לא קלה, כי באופן טבעי בני יעקב היו שונאים עובדי עבודה זרה, אבל כאן, לצורך ולטובת העניין, נאלץ יהודה להכניס בלבו אהבה ליוסף שחשבו לעובד עבודה זרה, כדי להציל את אחיו בנימין משעבוד לעבד.

והדברים מפליאים, כי מפשטות הפסוק במשלי "כמים פנים לפנים", יכולים אנו ללמוד שאנשים אוהבים את מי שאוהב אותם ושונאים את מי ששונא אותם. אבל ה'אור החיים' הקדוש מוסיף לנו כאן שכל אחד יכול לגרום לשאישה הכי תקיף והכי עויין כלפיו להפוך לאוהבו, על ידי שיכניס בלבו אהבה וחמלה כלפי איש ריבו.

על פניו זה נשמע תמוה, אבל במציאות כל אחד יכול לראות איך דברי ה'אור החיים' הקדוש מתגשמים בסביבתו הקרובה. צריכים רק לפתוח את העיניים ולהתבונן במה שקורה סביבנו, כדי לזהות את המקרים הללו. ואספר כאן מעשה שאירע עמי באחרונה, וממש המחיש את העניין בצורה מופלאה.

מרפאה אחרת

במשך שנים, כל פעם שהייתי צריך להגיע לקופת חולים - ידעתי למה לצפות. תור קבוע מראש? במקומות רבים זה רק שם קוד. אתה מתאמץ להגיע בזמן, וגם מחכה שעה...

על חלק מהאנשים אי אפשר לומר שהם רגועים, האחרים שבדרך לכך, יושבים על כסא בחדר ההמתנה, ומחכים לנס שיקדם את התור במהירות. יש שמנסים לעיין בספר כלשהו, מנסים להתעלם מבלייל הקולות והוויכוחים, אין מושג מי לפני מי, ולמה בכלל הגעת בזמן.

עד שהגעתי לסניף מסוים - חדש, קטן, וכנראה לא מוכר.

כבר מהכניסה - שקט. לרגע זה היה נשמע כאילו המרפאה איננה

פעילה, אולי שביתת רופאים, אולי שביתת אחיות, מי יודע? צעדתי פנימה עוד כמה צעדים, ונרגעתי. ב"ה אין שביתה, יש כמה אנשים הממתינים, אבל משהו מוזר היה באויר. האנשים רגועים מדי. מישוהו מקבל מספר, מישוהו יוצא. אין בלגאן. אין רעש. צוות הפקידות מקבל כל אחד בתורו בשעה הנקובה, אנשים מתנהלים זה מול זה בעדינות, בטון נמוך. לא צעקות, לא חיכוכים. פשוט כמו שדברים אמורים להיראות.

מכתב קטן

ניגשתי אל מנהל המרפאה ואמרתי לו: "תשמע, זה לא יאומן מה שקורה פה. זה כל יום ככה או שהיום זה יום חלש במיוחד ב"ה מבחינת כמות האנשים?

הוא חייך ואמר לי: "זה כל יום כך, ואם אתה חושב שזה חריג וראוי לשבח, בבקשה ממך תעלה את הדברים על הכתב, באמת. תכתוב לי את זה, זה חשוב!".

בבקשה - אמרתי ולקחתי את הדף שהוא הגיש לי, כתבתי כמה מילים, על המרפאה הנעימה שמתפקדת כראוי בנעימות וברוגע, עוד איזה פירגון קטן והמשכתי לדרכי. שוכח מכל הסיפור.

עברו כמה שבועות, ושוב הוצרכתי להיכנס למרפאה, שוב קידם אותי הרוגע והשלווה, המנהל שחלף במקום עצר לידי בחיוך ואמר 'בוקר טוב!' השבתי בברכת 'בוקר טוב' ונזכרתי במכתב שהוא ביקש בפעם הקודמת, שאלתי אם המכתב הועבר להנהלה, אם היתה בו תועלת.

ואז הוא אמר לי משהו ששינה לי את כל התמונה: "המכתב שלך לא נשלח להנהלה. הוא נשאר אצלי".

מה שהתברר היה לא פחות ממדהים, המכתב לא נועד עבור ההנהלה. הוא פשוט החזיק את הבן אדם שמחזיק את המקום...

פרויקט חסד

וכך הוא סיפר: "את התפקיד הזה, לא ממש הציעו לי, אלא פשוט דחפו אותי אליו, כמעט אפשר לומר שהכריחו אותי... ואני ממש לא רציתי, אני לא חדש בתחום וידעתי שזה עבודה קשה, כמעט בלתי אפשרית לרצות את כולם, השמיכה ממש קצרה וכל צד מושך לכיוונו. אנשים חולים זה לא משהו מתוכנן, וזה מתווסף על התורים שכבר קיימים, שגם כך הם ממלאים את היומן מהרגע הראשון ועד לאחרון. אף אחד, אבל ממש אף אחד לא אוהב להמתין בתור, בטח אם הוא מרגיש ש'עקפו אותו', אז פשוט אמרתי להנהלה 'זה לא בשבילי', אבל הם ממש לא ויתרו ונדנדו ולחצו והבטיחו, מה לא?

החלטתי להת'יעץ עם הרב שלי, שהאיר לי את התפקיד באור אחר לגמרי, זו הזדמנות לעשות חסדים גדולים מאד, אמר לי הרב. אנשים חולים הם במצוקה נוראה ה' ירחם, ומי אם לא איש מקצוע יכול להרגיע לעודד ולחזק ולכוון. מילה של מנהל מרפאה, משמעותית מאד עבור החולה ונוסכת בו ממש טל תחיה וכוחות נפש להתמודד עם חוליו.

"אם תנהיג את המקום כמו שצריך, תוכל לעשות חסד עם יהודים רבים. זו שליחות", אמר לי הרב וסיים את דבריו באמירה שהיתה חצי-ציוני חצי-ברכה: "לך בכוחך זה והושעת את ישראל".

תפקיד המכתב

אכן לקחתי על עצמי כשליחות גדולה, את התפקיד הנוכחי. כמו שחשבתי מלכתחילה, התפקיד אכן קשה ותובעני, אבל קיבלתי על עצמי מהרגע הראשון, לא לכעוס על איש ולא להיעלב משום משפט המוטח לעברי. אדרבה, לחייך ולנסות להרגיע כמה שיותר. והנה התוצאה, בסייעתא דשמיא מרפאה שקטה ורגועה והצלחה רפואית אחת גדולה.

"אבל רגע", שאלתי אותו, "מה עם המכתב? למה לא שלחת אותו להנהלה, בשביל מה ביקשת שאכתוב לך אותו???"

התפקיד של מכתבי הערכה שאנשים טובים כמותך כותבים, השיב לי המנהל, הוא להחזיק אותי חזק. בימים שקשה, כשיש עצבנות, עייפות, תגובות קשות מהקהל - אני פותח את המכתבים הקטנים, עובר עליהם, שואב אותם פנימה לתוכי, מקבל מהם מנות ויטמונים בעוצמה גבוהה, וממשיך לתפקד כמו שקיבלתי על עצמי....

תובנה לחיים

יצאתי מהמרפאה אל הרחוב הסואן, אבל המילים הללו של המנהל לא הרפו ממני. הן המשיכו להדהד בראשי וללוות אותי כל הדרך. חשבתי לעצמי: אם מנהל מרפאה, אדם מבוגר, מנוסה, בעל מעמד ושכר, מעיד על עצמו שהוא זקוק לאותם 'פתקי תודה' קטנים כדי

להחזיק את עצמו חזק' מול גלי החיים ועומס היומיום - מה יאמר הילד הקטן שלנו?

הבה נתבונן רגע בילד שלנו. אותו ילד שחוזר מהחידר עם ילקוט על הגב, ולפעמים הילקוט הזה כבד לא רק בגלל הספרים והמחברות, אלא בגלל מה שעבר עליו היום. אולי המלמד העיר לו בחריפות? אולי הוא לא ידע את התשובה בגמרא וחבר לעג לו? אולי הוא התמודד עם קושי חברתי בהפסקה? הנפש שלו רכה, עדינה, ועדיין חסרת "עור של פיל" שיש למבוגרים.

וכאן נכנס התפקיד שלנו. כשאנחנו אומרים לילד מילה טובה, כשאנחנו מחמיאים לו על התנהגות טובה, על מאור פנים, או אפילו סתם כך אומרים לו "כמה טוב שאתה בבית" - אנחנו לא סתם נחמדים. אנחנו, כפשוטו, כותבים לו את "המכתב" שהוא ישמור בכיס הלב שלו.

דלק לנפש

תארו לעצמכם את הילד הזה למחרת בבוקר. הוא שוב נתקל בקושי, שוב ה'יצר הרע' מנסה לייאש אותו או לגרום לו להרגיש חסר ערך. מה יעשה הילד באותו רגע? בדיוק מה שעושה מנהל המרפאה. הוא ישלוף מהזיכרון את המילה הטובה שאבא אמר לו בשולחן שבת, את החיוך של אמא כשהוא נכנס הביתה. הזיכרון הזה הוא לא 'בנוס' נחמד, הוא חגורת ההצלה שלו! הוא הדלק שמאפשר לו להרים את הראש ולומר לעצמו: "יש מי שמאמין בי, אני שווה, יש לי כוחות". האם אנו מבינים שה'מכתב' הדמיוני הזה הוא הצידה לדרך הכרחית עבורו?

זהו למעשה העומק של דברי ה'אור החיים' הקדוש בפרשתנו. יהודה מלמד אותנו שכדי להשפיע, כדי לבנות, כדי ליצור מציאות טובה יותר - צריך להקדים אהבה. צריך לתת לשני להרגיש רצוי, מוערך ואהוב. זה נכון מול משנה למלך מצרים, וזה נכון שבעתיים מול האנשים היקרים לנו ביותר, בתוך ד' אמות של ביתנו.

ומה איתנו?

אך יש כאן צד נוסף, לימוד עמוק עבורנו - המקבלים. שימו לב לפרט המדהים בסיפורו של המנהל: הוא לא זרק את המכתב לפח אחרי שקרא אותו. הוא גם לא תלה אותו על הקיר לגאווה. הוא שמר אותו. הוא הטמין אותו במגירה, בהישג יד, ליום סגריר.

גם בזה יש לנו עבודה גדולה. לכל אחד מאיתנו יש רגעים של "שובע". רגעים שבהם אומרים לנו מילה טובה, שמישהו מעריך אותנו, שהצלחנו במשימה, שהרגשנו סיפוק בלימוד או בתפילה. הטבע האנושי הוא "להתבשר" מאותם רגעים, ליהנות מהם באותו הרגע - ולתת להם להתנדף כעשן.

אומר לנו בעל המעשה: אל תתנו לחיזוקים להתנדף! תאגרו אותם. בדיוק כמו יוסף הצדיק בפרשות שקראנו, שלימד את המצרים לאגור את התבואה בשבע שנות השובע כדי שיהיה מה לאכול בשבע שנות הרעב - כך אנו צריכים לנהוג בנפשנו פנימה.

קיבלנו מחמאה? הרגשנו הארת פנים מהקב"ה? הצלחנו להתגבר על

כאשר האורח פנה לעבר בית מלון 'הוטל קמניץ' ברחוב יפו, הבין הרב שהאורח פוחד מהדרך, שכן ירושלים של הימים ההם לא היתה כירושלים של ימינו, היה עליו לעבור בסמטאות חשוכות, והדרך לא היתה נעימה במיוחד...

פרעה היה זה ששלח את העגלות להביא את יעקב אבינו וכל משפחתו, מדוע אם כן אומרת התורה שיעקב ראה את העגלות אשר שלח יוסף?

הרב ישראל ליוש

וַיֵּרָא אֶת הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ... (בראשית מ"ה, כ"ז)

הנה העגלות אשר נשלחו אל יעקב להורידו מצרימה, היו בציווי של פרעה, כפי שכתוב: 'וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל פִּי פְרַעֲהוֹ'. כמו כן בהמשך הפרשה, כאשר יעקב קם מבאר שבע נאמר שוב שהוא נסע בעגלות אשר שלח פרעה: 'וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּשָׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת טֶפְסָם וְאֶת נְשֵׂיהֶם בְּעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח פְּרַעֲהוֹ לְשֵׂאת אֹתוֹ'. אם כן, מדוע בבשורת 'עוד יוסף חי' כאשר ראה יעקב את העגלות והן החיו אותו, נאמר בפסוק 'אשר שלח יוסף?'

רש"י כבר נעמד על שינוי זה, אך אינו מבאר! על פי פירושו של ה'כלי יקר' הדברים מתבארים היטב: אכן פרעה שלח את העגלות לשאת את יעקב, ומה שנאמר 'אשר שלח יוסף', לא בשליחת העגלות עסקינן, אלא במצוות לווייה שליווה יוסף את אחיו. לשון 'שליחה' כבר מצינו שהופיע בכתובים כדי לתאר 'לווייה', שכן נאמר אצל יעקב כאשר שלח את יוסף לראות את שלום אחיו, 'לכה ואשלחך אליהם', וכי מה שייך שליחה אחר שכבר יילך? אלא אומר ה'אור החיים' הק' ששליחה זו היא לווייה. יעקב למד זאת מאברהם אבינו שהתחיל עם מצוות לויה, כמו שנאמר: 'וַיִּטַע אֵשֶׁל בְּבֵאֵר שֶׁבַע', אש"ל ר"ת: אכילה, שתיה, לווייה. וכך פירש רש"י אצל אברהם אבינו: 'ואברהם הולך עמם לשלחם' - ללוותם.

אם כן, מבאר ה'כלי יקר', יוסף למד את מצוות לווייה מאביו יעקב, כאשר הוא לווה אותו בדרכו אל אחיו, וקיים זאת כאשר שלח את אחיו למצרים עם העגלות ששלח פרעה. מסתבר שהוא אף סיפר לאחיו מדוע הוא מלווה אותם, כפי שיעקב סיפר לו, והוא גם סיפר להם שיעקב לימד אותו שיעקר מצוות לויה למדנו מפרשת 'עגלה ערופה' ששם נתבעים אנשי העיר הקרובה על כך שפטרו את החלל בלי לווייה.

וזהו שאמר הכתוב: 'וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם' - הם סיפרו לו את כל דברי התורה ואת ההקשר לפרשת עגלה ערופה שאמר להם יוסף כשהוא לווה אותו, ועל כן: 'וַיֵּרָא אֶת הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתַּחֲי רֵיחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם'.

הסליחה האצילית

מסופר על הגאון רבי אריה לוי זצ"ל, שהיה נוהג תמיד ללוות את כל מי שפקד את ביתו, כברת דרך לא קצרה. פעם נחלה הרב ובכל זאת קיבל בביתו אדם שבא לשאול בעצתו. בתום הביקור התנצל בפניו הרב על כך שאין בכוחותיו לקום מן המיטה וללוותו...

כמובן, שהאורח הרגיע את הרב וקיבל את ההתנצלות בבושה, אך הרב לא נרגע עד שהאורח אמר לו בפה מלא שהוא מוחל לו על כך שאינו מקיים בו מצוות לווייה...

אש באחוזת

באחד ממסעותיו, התאכסן הרה"ק רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א, בעל ה'דגל מחנה אפרים' אצל מכניס אורחים ידוע. בתום האירוח המכובד, ביקש בעל הבית לשוחח על דבר מה עם כבוד הרב...

"שנים רבות אני מתגורר בעיירה" - החל בעל הבית לשפוך את מר ליבו - "וברוך ה' אני רואה ברכה בעמלי, פרנסתי מציה בשפע, יש לי נחת לרוב מילדי ומצאצאיי, ואני אף זוכה לקיים מצוות צדקה בעין טובה ומצוות הכנסת ארחים. אלא שבכל שנה פורצת דליקה באחת מאחוזותיי, בלי כל סיבה מיוחדת... אני מרגיש כי אין זה מדרכי

ישראל לחג הפסח. הוא זכה להתארח בליל הסדר אצל רבה של ירושלים הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל... ליל הסדר נערך בשירות ובתשבחות, כדרכם של צדיקי הדור. דברי תורה נאמרו לרוב ומצוות סיפור יציאת מצרים בהלל ובהודיה התקיים בהידור רב, עד שעת אחת אחר חצות... בתום הסעודה, כאשר האורח פנה לצאת מבית הרב לעבר בית מלון 'הוטל קמניץ' ברחוב יפו, הרגיש הרב כי האורח מהסס מעט. מיד הבין הרב שהאורח פוחד מהדרך, שכן ירושלים של הימים ההם לא היתה כירושלים של ימינו, היה עליו לעבור בסמטאות חשוכות, והדרך לא היתה נעימה במיוחד... כאשר פנה האורח לצאת בכל זאת מהבית, הרגיש כי יד חמה לופתת את זרועותיו, וכשהביט לאחור ראה את רבי יוסף חיים בכבודו ובעצמו מחזיק בו ואומר לו במאור פנים: "בוא נלך יחד...". הם צעדו יחדיו באיטיות בין סמטאותיה של ירושלים, עד שהגיעו למלון קמניץ ברחוב יפו, רק שם נפרד הרב מהאורח ופנה לשוב אל ביתו... כשנכנס הרב אל העיר פנימה, כבר היו המתפללים בבית הכנסת מתכוננים לתפילת וותיקין, אז פנה הרב אל נכדו ואמר לו: "קיימת הלילה מצוות הכנסת אורחים בשלמות!".

הטבע, שהרי באף אחוזה אחרת מכל אחוזות העיירה לא פורצת דליקה באותה שעה... אנא.. רבי... התפלל נא עלי שיסיר ה' את הנגע הזה מאחוזותי!"... "שמעתי עליך כי הנך אכן מכניס אורחים בצורה מכובדת ביותר" - ענה לו הרבי - "אך מה אתה עושה כאשר האירוח נגמר, כיצד אתה נפרד מהם?" "אני מברך אותם בברכת 'צאתכם לשלום', והם יוצאים לדרכם..." - ענה היהודי. שאל הרבי: "האם אתה מלווה אותם...". וכשהיהודי השיב בשלילה, הסביר לו הרבי בחביבות: "אנחנו למדנו מצוות הכנסת אורחים מהמכניס אורחים הראשון, אברהם אבינו, ואצלו נאמר 'ויטע אשל בבאר שבע', ראשי תיבות: אכילה, שתיה, לוויה. וכיון שאתה מחסיר את הלוויה הרי שאתה משאיר רק 'אש'. קיים מצוות הכנסת אורחים בשלמות, תלווה את אורחך, ותוסר האש ממחנך..." בעל הבית קיבל והחל לקיים את דברי הרבי, הוא החל ללוות את אורחיו, ומאז לא פרצה דליקה באחוזותיו.

הכנסת אורחים בשלמות

יהודי מבני חוץ לארץ, קיים זכר למצוות 'עליה לרגל' ועלה לארץ

המשך מעמוד 13 | הרב עמרם בינעט

שלי ביצעתי. הוא קיבל את הצ'אנס, הוא חווה חצי שנה של הצלחה, של מתיקות בתורה. ובשביל הנשמה שלו - זה היה עולם ומלואו. האמת שאני לא יודע מה היה עם אותו ילד בהמשך. אני כן יודע מה היה איתי. מאז ה'שיעור' שהוא נתן לי, אני מפחד מאוד מהביטוי: 'חסר תקנה'. בעיני ראיתי ילד שנוזקק לממתק כל עשר דקות כדי להחזיק - וראיתי אותו מחזיק. ראיתי ילד שלא הוציא הגה מהפה בנוכחות אנשים זרים - וראיתי אותו שר סולו. לפעמים, כל מה שנדרש הוא שמישהו אחד יחליט בשקט: כאן לא נופלים.

בחרתי בטקטיקה מיוחדת: כל עשר דקות ניגשתי אליו. הרי ביום הראשון כל ילד מנסה להיות 'ילד טוב'. ניצלתי את הרגעים הבודדים של השקט, ונתתי לו ממתק. "כל הכבוד, איך אתה לומד יפה!", אמרתי לו. הממתק הזה החזיק אותו לעשר דקות נוספות. בסיומן - שוב ממתק, שוב מילה טובה. וכך, בסבבים של עשר דקות, הילד הזה למד ברציפות ובחשק במשך חצי שנה! אמנם, אחרי חצי שנה הוא עזב מיוזמתו. כנראה שהמאמץ היה למעלה מכוחותיו הטבעיים לאורך זמן. הרגשתי צביטה קלה של החמצה על כך שלא נשאר, אבל בתוך ליבי ידעתי: את התפקיד

המשך מעמוד 16 | הרב אברהם פוקס

את אותם "פתקים" ששמרנו - את הזיכרונות הטובים, את המילים המחזקות שאגרו בימי השובע. או אז נזכור: "הנה, יש בי כוחות, עובדה שהצלחתי אז, עובדה שמעריכים אותי". הזיכרונות הללו הם הצידה שמחזיקה אותנו בדרך, עד שיעבור הגל העכור ויאיר שוב האור.

כעס? זה רגע שצריכים לזכור, לרשום אותו לפנינו, לנצור אותו על לוח ליבנו, ולאחסן אותו במקום נגיש ב"מחסני החירום" של הנפש. כי טבע העולם הוא שגלגל חוזר. מגיעים גם ימים פחות זוהרים, רגעים של חולשת הדעת, של בדידות או של תחושת כישלון חלילה. או אז, אל מול היצר שמנסה להפיל את האדם בייאוש, יש לשלוח

פרשת השבוע, סיפור חסידי, ושיעור בהלכה

קו השיעורים והתוכן של 'דרשו', עם מגוון רחב של תוכן תורני איכותי

077-2222-666 או 4992*

"אשתי אפתה כל יום שישי הלוח, ואני טיפלתי בבצק. בליל שבת עשיתי קידוש מן הסידור שלנו, וביום שבת ישבנו בלי לעשות דבר, כי לא ידענו מה עושים בשבת. אחרי ההבדלה רצתי לחדר שלי והכנתי דרשה ליום ראשון בכנסיה"

סיפורו המדהים של גר הצדק רבי משה הטורי שליט"א, שהחל את רדיפתו אחר האמת ככומר יפני, והגיע עד לשכונת שערי חסד בירושלים

הרב מאיר בנימיני

"אם יש אחינו הקטן אתנו ויִרְדְּנוּ" (בראשית מ"ד, כ"ו)

מעשה מסופר שאירע אצל הגאון הנודע בעל 'מחצית השקל' על שולחן ערוך, אירע מעשה נורא, והוא מספר עליו בהקדמה ל'יורה דעה'. יום אחד נמצאה סכין שהיתה שייכת לבית הרב בזירת פשע, ונפל חשד על הרב שהוא מעורב בדרך כל שהיא באותו מעשה נפשע. ליהודי העיר היה ברור שהסכין נגנבה על ידי העברין, מביתו של הרב, אבל בכל זאת יעצו לרב שבהגיעו למשפט יכחיש בכל תוקף שהסכין אכן היתה בבעלותו, ומי יוכל להכחיש את דבריו? ברם הרב בעל ה"מחצית השקל" לא שעה לעצה זו, וכששאלו השופט, מיד הודה ואמר שאכן הסכין שלו היא, אלא שלא היה לו כל קשר למעשה האמור, ואין לו כל ידיעה מה אירע. השופט קיבל את גרסת הרב במלואה, וניקה אותו מכל חשד.

מששאלוהו מקורביו מפני מה לא שעה לעצתם. השיב שכך אנו מוצאים בתורה אצל יהודה, שתבע מאביו שיתן בידו את בנימין וטען "כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו אתנו", אף על פי שהיה בידו לקחת נער אחר במקום בנימין, ולהציגו לפני יוסף כאילו הוא אחיו, לא הניח לו ליבו לומר דבר שקר.

שיטה חדשה

בספר פניני הגר"ז מובא מעשה נפלא על התרחקותו המוחלטת של מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל מן השקר. היה זה בשנת תר"מ, שאז היה מרן הגר"ח אברך בן עשרים ושבע, והחל לומר את שיעוריו מעל הבימה החשובה והראשונה שבאכסניות התורה, ישיבת וולאז'ין המפורסמת.

שמו הלך לפניו כעמקן, אשר סלל דרך חדשה דרך הבנה צרופה, ועם זאת, מינויו לראש ישיבה בוולאז'ין, שעבר את אישורו של מרן הנצי"ב זצ"ל, נתקל בהתנגדותם של כמה רבנים ישישים, אשר נרתעו מדרך הלימוד המחודשת שלו. היו שרינונו כאילו שזכה לכבוד זה, רק מפני שנשא לאשה את נכדתו של ראש הישיבה מרן הנצי"ב. כפטרוניה הרוחניים של הישיבה, שמשו אז כמה מגדולי ליטא, כמו הגאון רבי אייזל חריף, הגאון רבי אליעזר משה הורביץ ועוד. הוחלט

על שיגורה של משלחת רבנים חשובה, אשר תהיה נוכחת בשיעור הראשון, ותחליט אם אמנם ראוי האברך הצעיר למשרה או לאו.

מודה על האמת

בישיבה נלמדה אז מסכת יבמות. שיעורו של רבי חיים נסב על ביאור שיטת הרמב"ם בסוגיית איילונית. היה זה שיעור נפלא כזה, אשר היה ראוי לאבי תופסי התורה שלאחריו. בכלל, חביבה ביותר הייתה עליו מלאכת בירור שיטת הרמב"ם שבכל עניין. הדברים יצאו מפיו קולחים ובהירים, והנאת השומעים נתנה את אותותיה בפניהם המאירות.

לפתע, ללא כל הכנה מוקדמת, פסק השיעור. "יש לי טעות!", הכריז רבי חיים, ועצר את שטף דיבורו. הוא נזכר לפתע בדברי הרמב"ם שבהלכות מלכים, אשר עמדו בסתירה לדברים שהיה בדעתו להשמיע.

השומעים לא ידעו על קיומו של אותו הרמב"ם, ואף אחד מהם לא הזכיר אותו, רבי חיים הוא שזכר בדברים ומשנזכר לא רצה להמשיך. הדברים היו מאירים ושמחים, אך לא עלו בקנה אחד עם מידת האמת.

שיעור זה היה עשוי לשמש כקנה מידה, להערכת דמותו של הר"מ החדש בעיני גדולי הדור, אשר באו לעקוב מקרוב אחר השיעור

בגיל שבע עשרה הועדתי את עצמי לכהונת כמורה נוצרית פרוטסטנטית. למדתי בכנסיה בעיר נגויה שבמרכז יפן, ונשלחתי על ידי הכומר המקומי להשתלמות במכללה להכשרת כמרים בטוקיו הברייה.

הזמן לא ארך יותר מדי, ובגיל עשרים ושבע קיבלתי 'תואר שני' בלימודי תנ"ך. מינו אותי להיות כומר קהילתי בעיירה מרוחקת יחסית מטוקיו, וכעבור כמה שנים נקראתי גם לשמש בכנסיה בנגויה.

הקשר ליהדות

באותה תקופה, ודווקא מעומק תפקידי ככומר נוצרי, החל להיווצר הקשר ביני לבין היהדות. כחלק מהדחף העז שהיה לי לטפח את הדת הנוצרית בתוך-תוכי, נהגתי לעיין במקורות היהודיים ו'לשאול' מהם חלקים, מצוות שהתחברתי ונקשרתי אליהן, מושגים ורעיונות. בגלל העובדה שלמדתי לשון הקודש במכללה, לא היה לי קשה לעיין במקורות ולהבין אותם.

אשתי אפתה כל יום שישי חלות, ואני טיפלתי בבצק. בליל שבת עשיתי קידוש מן הסיידור שלנו, וביום שבת ישבנו בלי לעשות דבר, כי לא ידענו מה עושים בשבת.

חיכינו עד שהחשיך, עשיתי הבדלה, ואחרי ההבדלה רצתי לחדר שלי והכנתי דרשה ליום ראשון בכנסיה.

יום ראשון אחד קרה משהו. עמדתי בכנסיה מול הקהל אחרי הדרשה שלי. לפני היו מונחים לחם ויין על המגשים. כומר צריך לברך נוצרים מאמינים ולהקריב לחם ויין לעבודה זרה. לקחתי את המגש עם הלחם וכמעט אמרתי "ברוך" (כי בבית כבר התרגלנו לברך ברכות הנהנין) ובלעתי את המלה. הקהל לא הרגיש בדבר. אבל אשתי הרגישה. אחרי הקלס לעבודה זרה אמרה לי: "אתה אמרת 'ברוך'".

החלטה גורלית

במשך שש שנים שימשתי ככומר. אבל עם הזמן התעוררו בלבי ספקות ותהיות רבות אודות עיקרי אמונתם של הנוצרים ובלבלי אותי.

לבסוף, אחרי שדנתי עם אשתי שתחי' בסוגיה הזאת, קיבלנו החלטה: הודעתי לממונים עלי שאני לוקח חופשה מתפקידי בכנסיה לחמש שנים. במהלך החופשה אסע לבקר בארץ ישראל, ובינתיים אשלים את ה'דוקטורט' שלי. זאת גם היתה גרסה שהצגנו לבני משפחתנו וקרובינו, שהתרשמו מאוד מהצעד הזה.

ביום ג' בתמוז תשנ"ג עליתי לארץ, ביחד עם אשתי שתחי'. האמת היא שלא ידענו שום דבר. לא הכרנו אף אחד. לא ידענו איך נראית ארץ ישראל ואיך צריך להתנהל בה. אפילו עטים הבאנו אתנו מיפן, כי אולי לא נשיג כאלה בארץ. לפני העליה למטוס בטוקיו קנינו אפילו ויטמינים, כי אולי אין ויטמינים בארץ.

היתה לנו הזמנה לשלושה לילות במלון המלכים בירושלים. התחלנו מיד לחפש דירה להשכרה, ובחסדי שמים מצאנו אחת כזו במרכז העיר בירושלים.

ולחרון את דינו. שיעור זה היה עשוי לחרוץ את גורלו של רבי חיים ואת עתידו ומעמדו בהיכלי התורה. אך האדם הגדול בענקים 'נכשל' כבר בשיעורו הראשון...

והנה קרה הפלא! דווקא מידת האמת הצרופה, הרשימה כל כך את צוות הרבנים אשר החליטו על אתר, כי מי שמסוגל לספוג מנת בזיון שכזו למען האמת, ראוי לאותה איצטלה של מסירת שיעורים בוולאז'ין, כי תורת אמת הייתה בפיהו.

אין זה שקר

כך מייסד המשגיח מרן הגרא"א דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו ח"ה, מלחמת האמת והשקר) ומבאר "מהו אמת ומהו שקר?" כשהוא מבאר את ענין הברכות שלקח יעקב מעשו.

וכך כותב הרב דסלר: "בתחילת חינוכנו, הבנו שאמת הוא כשמספרים עובדות כמו שאירעו, ושקר - כשמשנים מזה. אך זהו רק באופנים פשוטים, אבל למעשה, יש הרבה אופנים שבהם אין הדבר כן. לפעמים אסור לומר דברים כמו שהם, כמו לספר מה שיש בו פגם לחברו בלי תועלת והכרח, ולפעמים צריך דווקא לשנות, וזה כשהאמת לא תועיל אלא תזיק, כי אז מה שנראה כאמת הוא שקר, שמוליד תוצאות של רע ומה שנראה כשקר - מביא לתכלית של אמת.

נמצא, שאמת הוא מה שמביא לטוב ולרצון הבורא, ושקר הוא מה שנותן הצלחה לעסקיו של שר השקר הסיטרא אחרא...

אמת צרופה

אם נרצה ללמוד איך המבט על האמת, מביא לשינוי, יש צורך לקרוא או נכון יותר ללמוד את הקונטרס שהוציא גר הצדק הרב הצדיק רבי משה הטורי שליט"א, שאיווה לו למושב את שכונת שערי חסד בירושלים, שם הוא עוסק בתורה במשך כל שעות היממה מתוך תענית דיבור.

לא ניתן להביא במסגרת זאת את כל סיפורו המלא, ומסירות הנפש בחיפוש אחר האמת, אך די לראות את התיאורים בפתיחת סיפורו, כי להבין מהי רדיפה אחר האמת

וכך כותב הרב הצדיק רבי משה הטורי, "בשנת תשס"ח זכיתי להיכנס לקודש הקדשים פנימה, למרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל, ושאלתי את פיו: האם יש מקום שאספר את סיפורי האישי? הסברתי לו שמצד אחד, בפרט עכשיו כשיש הרבה בעיות בגיורים, שמא יש עניין שהציבור יידע מהו גיור אמת וכמה קשה הוא? ואולי בגלל הצניעות, לא כדאי לספר? הרב זצוק"ל ענה לי בהתרגשות רבה: "אדרבה. זה קידוש השם".

לאחר ההקדמה האמורה, מספר הרב הטורי את סיפורו המדהים: חיפוש אחר האמת מתחילים לפני למעלה מארבעים וחמש שנה, והייתי נער כבן חמש עשרה ביפן. הכרתי לראשונה את ספרי הכ"ד שלהם בתרגום ליפאנית, והתרשמתי במיוחד מפרשת בראשית. הבנתי שיש בורא ומנהיג לעולם. אמרתי לעצמי: "אם יש בורא לעולם, אני רוצה להתקרב אליו".

יש כאן 'שאלת רב', האם אנחנו מחויבים גם במצב כזה, ללמוד תורה בעיון, או שזה מצב פטור. יצאנו אל השמש הלוהטת וירדנו אל ביתו של מרן בעל 'חזון איש' זיע"א, לשאול אותו האם אנחנו עדיין מחויבים ללמוד

לימוד תורה בראש ובראשונה, בכל זמן, בכל מצב ובכל מזג אוויר או קושי אחר

הרב צבי גטקר

"וְאֵת יְהוּדָה שְׁלַח לְפָנָיו אֶל יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו" (בראשית מ"ו, כ"ח)

ומדרש אגדה, להורות לפניו, לתקן לו בית חלמוד, עמסס תלם הוראה (כ"ז)

פירוש הדברים כפשוטם הוא, שיעקב אבינו חינך את בניו, כי לפני הכל, בכל מקום, ובכל מצב, בכל גלות, ובכל שינוי מקום - הדבר הראשון הוא בית תלמוד, קודם כל לומדם תורה. החינוך הזה, החיים הללו, הם אלו שמזכים את החי בהם, ל'משם תצא הוראה', מי שמקבל על עצמו 'עול תורה', שהלימוד אצלו הוא בכל מצב, ובכל זמן, חוק בל יעבור, הוא הוא שזוכה למשם תצא הוראה. אותם המשפחות שבאו בזמנו פליטים אחרי מלחמת העולם, והדבר הראשון שהם עשו, עוד טרם היה להם אוהל מסודר במעברה, זה לדאוג לחינוך לילד, הם זכו שילדיהם יצאו מורי הוראה!

'מאמעליגע' בשבת

שמעתי מהגאון רבי משה ראוכברגר זצ"ל, "כל תחנה שחנינו בגילגולי ה'פליטות', הדבר הראשון שהיה חשוב להורי הוא לסדר 'מלמד למשה'. אכלנו תקופה בעת שהותנו ברומניה 'מאמעליגע' - קמח תירס בחלב, במשך כל השבוע, כולל בשבת, כי כל פרוטה שהייתה או חפץ בעל ערך יועד ל'מלמד של משה'. אתה מבין לבד כיצד הילד מתחנך, מה מטרתו בחיים, ועד כמה לימוד התורה שלו יהיה יציב ואיתן בכל מצב, בכל זמן ובכל עת.

בספר 'ללא שם' מסופר על 'הבלש שעקב אחרי הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל'.

הגאון רבי בן ציון היה מוסר שיעור בהלכה לבני ישיבה בסלון ביתו, הסלון היה צפוף, והדבר לכאורה היה מעמסה גדולה על בני הבית. אחד מידידיו הקרובים, איש שבעצמו היה בר אורין, העיר את תשומת ליבו של רבי בן ציון לכך, שאין הדבר ראוי להרביץ תורה על חשבון בני הבית, ישנם מספיק בתי מדרשות בסביבה שאפשר להתארגן בהם למסירת השיעור, ואין עניין להכביד ולהטריח את בני הבית ברוך הילדים, לשיעור דווקא בסלון.

אך רבי בן ציון הסביר לו בנעימות, כי זו דרכו לחנך את ילדיו כי לימוד התורה עליו להיות בכל מצב, בצפיפות, בחום לפעמים, או להיפך בקור. גם כאשר לא בדיוק נח, וכדומה, תמיד תמיד יש ללמוד תורה. בני הבית מרוצים מכך שאני מחנך את בני היקרים לערך עליון זה, של קבלת 'עול תורה'.

נושא לבדיקה

אותו יהודי כאמור ידיד קרוב ואוהב של רבי בן ציון, לא קיבל את הטענה. למרות ההסבר, הוא עמד בדעתו כי זו חומרה על חשבון בני הבית - עם 'תירוץ חינוכי'. על כן הוא החליט על מהלך מפתיע.

אני, אמר אותו ידיד בליבו, אני הרי לומד ומתפלל איתו יחד, בכלל ובישיבת פוניבז', אעקוב אחריו עכשיו תקופה. ביום שאראה כי הוא לא בדיוק לומד בכל מצב, אגש אליו ואומר לו, אם אתה בעצמך לא 'לומד בכל מצב' מדוע הנך מצער את בני ביתך לחינוך שכזה?

וכך תיאר אותו ידיד, עקבתי אחריו תקופה ארוכה מאוד, יום לאחר שמחה מאוחרת בלילה, בשעה שבע בבוקר ראיתי פוסע בעיניים עצומות למחצה בזריזות לתפילה בישיבה, ולאחר שהוא חזר לביתו ונח מעט, בשעה 9:00, לא שנייה אחרי, כבר שרך את רגליו למקומו הקבוע שבכולל, למד והתפלל כרגיל. הוא לא הניח את ראשו אפילו לרגע קט, אף כי שקי העייפות שניתלו מתחת לעיניו היו בולטים לעין והעידו כי אין הדבר בא בקלות, אלא מ'עול התורה'.

לאחר עוד כמה שבועות הוא הבחין כי אף שפניו האדומות ועיניו הבורקות מוכיחות כאלף עדים על חום גבוה שתקף אותו, וצמרמורות שאוחזות בו, רבי בן ציון וסדריו לא משתנים לרגע. סדר מלא מהדקה הראשונה עד האחרונה, בלי התנמנמות ובלי שיחה בטילה כל שהיא, רק לימוד מתוק רגוע ועקבי.

בעצתו של מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, האירוע של סיום הש"ס התקיים באולם עם הזמנות למכרים ולבני המשפחה משני הצדדים. הסיום המרגש נצרב אצל הילדים! כיום במחזור השני, הם עוקבים בציפייה

הרה"ח ר' אהרן כהן בסדרת שיחות עם אנשים מופלאים הנבחרים על כל הש"ס

בערך, היינו לומדים בסדר ג', וכאשר צעירים התאפשר לנו ללמוד עוד שעה לפני סדר א'.
איך היה הסדר לימוד שלכם?

אז זהו, שלא התחלנו במסגרת של מבחני 'דרשו' אלא כאתגר עצמי, היינו לומדים דף ובסוף הלימוד מסכמים אותו, שזה דבר יסודי למי שרוצה לזכור - לסכם בסוף הלימוד מה היה כאן.

השלב השני שהוא קריטי וחשוב גם כן - לחזור בתוך 'מעת לעת' על הנלמד בסדר הקודם, וכך כשהלימוד מסוכם, בתחילת השבוע העוקב היינו חוזרים שוב על כל הלימוד השבועי, ובסוף חודש על הלימוד החודשי. עדיין הייתה חסרה לנו חזרה נוספת בפרק זמן מאוחר יותר, וכאן נכנס 'דרשו' לתמונה.

לקראת תחילת המחזור בשנת תשע"ד החלטנו שבנוסף ללימוד הקבוע שלנו שכבר היה בשלב מתקדם יותר, נתחיל שוב ממסכת 'ברכות' עם מחזור 'הדף היומי' שיהווה חזרה ושינון נוסף על מה שכבר למדנו.

הצטרפנו, ובמקביל למדנו גם את הסדר המקדים שלנו, אם כי די מהר הצטמצם הפער בינינו לבין כלל ישראל. תמיד הקפדנו שנהיה בפער לכל הפחות חצי-שנה קדימה. כשברוך השם זכינו ולא פספסנו שום מבחן במחזור הקודם.

מהו הסוד להצלחה?

ברור שצריך הרבה סייעתא דשמיא לזכות לדעת את הש"ס, אך כיום כמי שזוכה להתקרב ליעד הנכסף להיבחן על כל הש"ס כאחד במסגרת 'קנין ש"ס', אני חושב במבט לאחור, שיש כאן רעיון גורלי וקריטי אחד.

שלהבת אש התורה רק עולה ומתלהבת בחורף הקריר והאפלולי, התבטא לפני אחד מרבני 'דרשו'. ואכן, המציאות המדהימה מתבטאת היטב במספר נבחני 'דרשו' בכל התוכניות והמסלולים. ביתר שאת מורגש בימים אלו הגידול במספר לומדי 'הדף היומי בהלכה', לרגל תחילת לימוד הלכות 'עירובין' בחלק ד' של המשנה ברורה.

האמת שמדובר בפלא גדול, הלכות עירובין תמיד היו סיבה להימנע מלימוד... הציבור בכללותו חשש מפניהן במקרה הטוב, ולא הרגיש צורך ללמוד אותן במקרה הפחות טוב. זהו חלק משמעותי במהפכה של 'דרשו', שהנגיש את הלימוד הזה ברמה כה מיוחדת, עד שהוא הפך סיבה להגברת הלימוד וריבוי מספר הלומדים! פלא עצום...

אכן, במסגרת 'דף היומי' על הש"ס הבבלי, אוחזים הלומדים כעת באמצע מסכת זבחים, שגם היא נחשבה בעבר הלא רחוק למסכת שמעטים הזוכים לעסוק בה. אך ההבנה הולכת ומופנמת בקרב כלל הלומדים היא שדווקא 'זבחים' זה בדיוק הזמן להצטרף ללימוד הדף היומי.

עוד 18 חודשים כלל ישראל יחגוג בהמוניו את סיום והתחת הש"ס. כל המעוניין וחושק לזכות להצטרף להיבחן על לימוד ה'דף היומי'. מומלץ להצטרף כבר בתחנות האחרונות ברכבת של המחזור הקודם. כך בסייעתא דשמיא במחזור הבא, יזכו הלומדים ללמוד ולהיבחן כבקיאים ורגילים בדרך להצלחה.

רצון לדעת ש"ס

השבוע פנינו לשיחה מיוחדת עם הרה"ג ר' נתנאל צדוק, מחשובי האברכים בכולל רשב"י בבני ברק, לשמוע ולהחכים מפרי ניסיונו.

מתי התחלת ולמה?

הפעם הראשונה שהתחלתי הייתה בשיעור ג' בישיבה קטנה, בשנת תשס"ה - כשהתחילו מחזור חדש ב'דף היומי'. כמו רבים אחרים, אחרי תקופה לא ארוכה, אי שם באמצע מסכת שבת, 'באה שבת באה מנוחה', נשרתי מהלימוד הזה.

במשך שנות בחרותי קינן בי הרצון ללמוד ולדעת את הש"ס. זכיתי ללמוד בישיבת 'ארחות תורה' בה ראשי הישיבה שליט"א ידועים כשולטים בכל הש"ס, כך שהרגשתי שהדבר הבסיסי הוא, שתלמיד חכם הוא זה שידוע את חלקי התורה.

מטבע הדברים, בסדרי הישיבה לא היה לי מהלך בעניין זה, רק אחרי החתונה התפנית לפתח סדר קבוע למטרה זו. התחלתי עם החברותא הרה"ג אהרן וולמן שליט"א. התחלנו בשנת תשע"ב

הסוד הוא. המטרה האישית והאתגר הנכסף, לזכות לדעת את הש"ס. במחזור הקודם היעד היה לזכות להיבחן בכל חודש, במחזור הנכחי זה גדל לחזון להיבחן על הש"ס כולו כאחד. כך או כך, היעד הזה הוא משהו אישי שלי. לא של הכולל ולא של 'דרשו'. זה משהו אישי שלי.

אנחנו צריכים להודות לקב"ה שיש את 'דרשו' שמסייע ומעמיד מסגרת ומחויבות חודשית. אבל אסור לבנות על זה את הבסיס להצלחה - הבסיס הוא היעד והאתגר האישיים של כל אחד ואחד.

היעד הברור עמד לנגד עיני, מהבוקר עד הערב ועד בכלל. תמיד הייתי מזכיר לעצמי, עוד כך שנים וכך חודשים, אזכה לעמוד בגיל ורגש להכריז לעצמי ולבני משפחתי "הדרן עלך כל הש"ס!"

איך באמת ציינת את הסיום הש"ס שלך?

אכן עם סיום הש"ס, באב תשע"ט, כאמור חצי שנה לפני כלל ישראל. אחרי ההתייעצות עם מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל שצייד שאם אנחנו גרים בבני ברק נעשה את הסיום בפומבי, ואכן חגגנו 'סיום הש"ס' בכבוד יקר כראוי לכבוד התורה כשמחה משפחתית רגילה.

האירוע התקיים באולם עם הזמנות למכרים ולבני המשפחה משני הצדדים, וכך נאספנו המשפחות יחד לסעודה של מצווה כראוי לכבודה של תורה.

הסיום המרגש נצרב אצל הילדים! כיום במחזור השני, הם עוקבים בציפייה וסופרים את כמה מסכתות נשאר עד לסיום הבא.

בנימה אישית של כותב השורות. קשה עד בלתי אפשרי לנסות להעלות עלי כתב את הברע'ן המורגש היטב גם דרך הטלפון, ובמיוחד גבי המסר הנוקב המדבר בעד עצמו; מי שרוצה להצליח, צריך לדאוג שהמטרה תהיה אישית שלו. כך אכן יגיע בסייעתא דשמיא לדרך הנכונה המתאימה בדיוק עבורו.

כמסורת ומטרת המדור, נמשיך ונשרטט עלי כתב את הנקודות הטכניות יחסית, היינו הדרך והמהלך שמצא כמתאים עבורו. יקרא חכם ויוסף לקח.

איך אתה מתכוונן למבחנים החודשיים?

בטוחני שכל לומד מוצא עצמו במהלך השנים משכלל ומשתפר בדרך הלימוד והשינון, כך גם אני. במחזור הנוכחי בו אני לומד בגפי, התחלתי לסכם בכתב ולחזור ממנו על הנלמד בכל יום לאחר הלימוד, אני מוסיף לסכם את הלימוד היומי בעל פה ובעיקר בכתב באופן ברור ומחודד. למחרת אני חוזר לעצמי על הסיום של אתמול. כמו כן, לקראת המבחן, אני עובר על כל דפי הסיום האישיים כדי לרענן ולהיות ברור וחד בדפים הנלמדים.

נשמה שתרחיב ותפרט בעניין סיכום הלימוד...

אקדים ואומר. ההשקעה אצלי בסיכום הלימוד בכתב לוקחת בדרך כלל כפול שלש מזמן לימוד הדף. אך ב"ה הרווח בולט וניכר בחוש.

בכלל, יש לדעת, סיכום הלימוד בפרט כשזה נעשה בכתב ברור וקריא, במטרה להשתמש בזה לשינון הלימוד, גורם שאי אפשר לכתבו באופן שאינו ברור. אי אפשר לדלג ולכתוב סוגייה באופן לא מסודר כל צרכו או שאינו מסוכם כראוי. הכתיבה גורמת לכך שאין שום אפשרות להמשיך מבלי שכל קטע וסוגייה עומד ברור ומובן מול העיניים, באופן הנכנס לזיכרון - וזאת תועלת עצומה שמרוויחים מכתובת הסיכומים.

זאת ועוד, במשך הזמן, מצאתי עצמי

שהסיכום שלי עלה בדרגה של בהירות. עד כדי כך, שאף שאת רעיון סיכום הלימוד בכתב התחלתי כבר במחזור הקודם בלימוד סדר קדשים. הרי, כיום כשלומדים קדשים אני משקיע שוב לכתוב ולסכם מחדש, כי כיום כל הלימוד מסוכם באופן הרבה יותר ברור. השינון בזה מסייע מאוד לזיכרון הלימוד לאורך זמן.

האם אתה מתכוונן למבחן המסכם? ואיך?

בשבוע האחרון לפני המבחן המסכם, אני יושב כל יום עם דפי הסיכומים, ועובר כעשרים דף ליום לריענון ושינון הדפים.

איך אתה מתכוונן למבחני 'קנין ש"ס'?

אני משתדל לחזור לפי התכנית של מפעל 'שיח התורה', בו לומדים בכל יום כ 8 דפי גמרא, כך שאני משנן מדפי הסיכום שלי בכל יום במשך כשעה/שעה וחצי שמונה דפי גמרא. אכן, הוא מדגיש, בקצב הזה, אני עדיין לא זוכה לשנן בכל חצי שנה את כל החומר, שכיום כבר נמצא בשלב של יותר מאלפיים דף, וברוך השם, בזכות 'דרשו' אני לומד כיום גם 'קנין ירושלמי' כך שיש עוד התחייבות שאנו מעוניינים להצליח לעמוד בהם. אולם וודאי שמי שיתמסר רק לשינון הבלבלי, ואין לו הספקים אחרים משמעותיים בהחלט יצליח.

מה אתה משיב לחבר/מכר המתעניין אצלך על הצטרפות לתכנית 'קנין ש"ס'?

אישית, אני מרגיש שבזכות 'דרשו' בכלל ו'קנין ש"ס' בפרט זכיתי ל'עול תורה' כפשוטו. מאות ואלפי שעות שהיו יכולים להתבזבז, עלו ונתעלו ללימוד תורתנו הקדושה בהבנה ובאהבה. מי שמעוניין לזכות לעול תורה או לידיעת הש"ס - הדרך אליה ברורה ופשוטה ביותר. הרכבת נוסעת. נשאר רק לעלות עליה.

לשליחת תגובות לכותב המאמר, או לשתף בטיפים וראיונות לצד דרכי הצלחה כתבו ל: a0533185209@gmail.com

כאשר קרא התרנגול בעלות השחר הבא, התהפך השמש על מיטתו והמשיך לישון. בקור שכזה לא יעלה על הדעת להוציא אף לא את האצבע הקטנה אל מחוץ לשמיכה. את העלבונות שספג אמש, העדיף לשכוח

פנינים ומרגליות מאוצרותיו ושיחותיו של

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א על גמילות חסדים

שלא לדבר על הזמן הרב שבזבז בהכנסת העצים ובניסיונות להצית את האש בתנור המגושם, על מנת שיוכלו הבאים לפשוט את מעיליהם. ומים חמים עבור הבאים, להשיב את הנפש מהקור כמו בימים הטובים - מאן דכר שמייה??
מאן-דהוא שפגש את השמש ושאלו על היעדרותו, סיפר שהלה גמגם על עיסוק חשוב שנקלע אליו שלא בטובתו.
ביום השלישי כבר כעסו כולם. השמש נצפה משוטט בעיר כהרגלו, והמתפללים של המניינים המאוחרים סיפרו שלקראת השעה שמונה הוא נראה מגיח סוף סוף מביתו בנינוחות, כשטליתו ותפיליו תחת בית שחיו והוא צועד לבית הכנסת.
עבור מה מקבל השמש תשלום? האם לא נכלל במפורש בתנאי המשרה שעליו להשכים קום ולהכין את בית הכנסת למתפללים?

הבטחה ריקה מתוכן

כשהטיח אחד מנכבדי הקהילה את האשמה בפני השמש, שתק הלה במבוכה ופניו הסמיקו. "ממחר הכול יהיה כשורה", הבטיח לאיש הזועם.

אבל למחרת לא נראו מבעד לחלונות בית הכנסת קרני אורן של העששיות, ור' זרח האופה שוב נאלץ לכלות את זמנו במילוי התנור בעצי ההסקה תוך שהוא משפשף את ידיו מחמת הקור, במקום לומר את פרקי התהלים הקבועים שהיה רגיל לומר לפני התפילה. שלא לדבר על כוס התה המהביל שהיה רגיל לשתות...

תמיהה מתבקשת תמה רבנו בעל 'אור החיים' הקדוש בפרשת ויגש (בראשית מה כו):

כיצד ייתכן שכל אותן שנים שהיה יוסף במצרים, לא שלח להודיע לאביו כי הוא חי?

בשנות עבודתו ובשנות כליאתו בבית הסוהר, ייתכן לומר שלא היה באפשרותו, אך מאז שעלה לגדולה, הלוא חלפו תשע שנים תמימות עד שבאו אחיו, וכיצד לא חש לצערו של אביו, שבכל אותן שנים ישב והתאבל על בנו אהובו?!
והתשובה מרעידה:

יוסף נמנע מלהודיע לאביו, מפני שלא רצה לבייש את אחיו ולפרסם את חטאם.

האחים הרי סיפרו ליעקב שחיה רעה אכלתהו, וכאשר ישמע יעקב שיוסף חי, עלול הוא לחשוד באחים שידם במעל - כפי שאכן אירע. וכך אמרו חכמינו (ב"מ נט.): "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים".

מאמר זה שגור בפי הבריות כהמחשה עד היכן יש להיזהר מהלבנת פני חברו, אך מעולם לא מצאנו אדם שיעלה על דעתו להפיל את עצמו לכבשן האש ובלבד שלא ילבין פני חברו, מלבד תמר שבעקבות המעשה שלה דרש רבי יוחנן משמו של רבי שמעון בר יוחאי את המאמר הזה, אלא שאצל הגאון הצדיק רבי ישראל יעקב ליובצ'אנסקי, המשגיח מברנוביץ' ה' יקום דמו, לא היה מושג של מאמר חז"ל בעלמא, ואם כך אמרו חכמינו - כך יש לנהוג!

חרפתו של השמש

חורף כבד היה זה.

השלג נערם לילות ארוכים, וקור עז שרר ברחובות. כל מי שהיה באפשרותו העדיף להתכרבל תחת לשמיכות המחממות ולא לצאת אל הרחוב הסוער. כך נהג גם השמש העירוני, שבמקום להתייצב על משמרתו בבית הכנסת הגדול עם שחר ולהעלות את האש בתנור הגדול, נותר מחופר במיטתו.

בתחילה, כשהגיעו ראשוני מניין 'ותיקין' שהתגברו כארי לעמוד ממיטתם ומצאו את בית הכנסת קר וחשוך, חשבו שנאנס השמש ולא יכול היה לבוא, אך למחרת שוב היה ההיכל קפוא וריק. בחוץ שאגה הרוח, פתיית השלג כיסו את החלונות, ואך בקושי הצליחו לתחוב את המפתח בחור המנעול.

אחד המתפללים קרא לפטר את השמש ממשרתו, ואחרים תבעו לקצץ במשכורתו; "עבור מה אנו משלמים לו? על שנת החורף המתוקה שלו?"

אחרי תפילת המנחה התגודדו כמה מוטיקי המניין סביב השמש בזעם: "כיצד אינך מתבייש לישון על מיטתך בעוד כולנו סובלים מהקור הנורא?" השמש השפיל עיניו ושתק. אוזניו בערו מבושה, והוא ייחל שהאדמה תבלע אותו. "אתם צודקים, אמצא לכך פתרון", אמר, ונמלט מהמקום. אלא שכאשר קרא התרנגול בעלות השחר הבא, התהפך השמש על מיטתו והמשיך לישון.

בקור שכזה לא יעלה על הדעת להוציא אף לא את האצבע הקטנה אל מחוץ לשמיכה, הרהר מוחו המנומנם שלא אבה לחשוב על ההשלכות. את העלבונות שספג אמש, העדיף לשכוח. "ממחר", החליט בליבו ב'החלטה נחושה' תוך כדי ששמורות עיניו נעצמות שוב. כעבור שעתיים, כשהזדחל מהמיטה וראה את השעון, כמעט ופרח ליבו. שוב פעם גברה עליו תאוות השינה, וכעת עלול הוא להיות מפוטר ממשרתו... מאין יביא לחם לעולליו? וכיצד יישא את פניו בבית הכנסת? הגערות שספג אמש יהיו כאין וכאפס לעומת מה שעלול הוא לספוג היום...

הפלא ופלא

כמעט והחליט להישאר בבית, אלא שזמן התפילה המתקרב הכריח אותו לפסוע בחשך לכיוון בית הכנסת כשהוא מביט לכל הצדדים כגנב. לביש מזלו, כאשר עמד להניח רגלו על מפתן הדלת, נפתחה זו ומבית הכנסת יצא זלמן חוטב העצים.

זלמן זה חרוץ ודייקן הוא, מעולם לא הפסיד תפילה כותיקין, ורק אמש הזהיר את השמש כי אם עוד פעם אחת יאחר למשמרתו, ידאג הוא בעצמו לפיטוריו... פניו של השמש חוורו כסיד וברכיו פקו. אלא שנס משמיים קרה וזלמן לא הבחין בו כלל.

כלומר, ראהו ואף הנהן בראשו קצרות לעומתו בברכת צפרא-טבא, אלא שכנראה נתחלף לו השמש במישהו אחר, שכן לא העיר לו מאום, ואף שמץ של רוגז לא שכן בעיניו.

גם אחרי תפילת מנחה, כאשר לא התגודד סביבו איש, ולראשונה זה שבוע ימים שלא ננעצו בו מבטי אשמה והערות דוקרות, נשם השמש לרווחה. מה פשרה של התעלומה? האם נואשו כולם מהתנור? בעלות השחר של יום המחרת, כבר לא העלה השמש על דעתו לקום.

יום האתמול עבר בשקט, מדוע שיטריח את עצמו ממיטתו כעת? כשקם לבסוף, היכה ליבו על שטותו. אין הנס מתרחש פעמיים, ולבטח היום יספוג כפליים...

להפתעתו, בירכוהו הכול לשלום כרגיל, ואיש לא פנה אליו בתלונה. אפילו חיים-ראובן המלמד, שהוכיח אותו נמרצות שבעטיו אין הוא יכול ללמד את התינוקות כראוי כאשר חסרה לו כוס התה של הבוקר, חייך לעומתו ברוגע.

ביום השלישי, כששאל את ר' תנחום הצדיק המתנועע בפירתו מעלות השחר ועד חצות היום על ספריו, כיצד זה מחומם ההיכל,

הבין השמש סוף סוף את פשרו של הנס.

מאן-דהוא משכים קום ומדליק את התנור, כך אמר ר' תנחום שהיה סבור שהשמש הוא המדליק האלמוני.

"איני יודע מי הוא זה. כאשר באתי היה בית הכנסת מואר, מוסק ונעים, והמים שבמחם מבעבעים".

השמש הנבוך גמגם משהו על כך שהוא שלח מישהו למלא את מקומו, ונעלם משם. כמה טוב! מלאכתו נעשית על ידי אחרים!

כנראה יהודי שאין לו במה להסיק את ביתו משכים קום, ובא להתחמם בבית הכנסת, חשב. מאז ישן השמש שנת ישרים רגועה, ללא חלומות בעתה על פיטורים וללא סיטי לילה על צעקות וגידופים. באחד הימים הוזקק השמש להשכים קום.

מוכרח היה לקום ממיטתו לפני עלות השחר, וכיוון שכך, כונן צעדיו לבית הכנסת לגלות מי הוא ממלא המקום המסתורי. שמא - הרהר בדרכו לבית הכנסת - אין כוונותיו של הלה טובות, ורוצה הוא להשיג את גבולי וליטול את משרתי. חייב אני לדעת מי הוא זה.

דלת בית הכנסת פתוחה הייתה, משמע, אותו אדם כבר הגיע. אור קלוש דלק בהיכל, וצלליות ריצדו על הקירות. דמותו של ממלא המקום המסתורי נראתה כפופה על יד האח הגדול, מנסה להעלות את האש בעצי ההסקה.

"צפרא דמרי טב", קרא השמש לעברה של הדמות, מנסה לעמוד על זהותה ועל כוונותיה. עווית של בהלה חלפה בגב האיש, והוא התכווץ במקומו בשתיקה תוך שהוא ממשיך להתעסק באש ובעצים.

"בוקר טוב!" חזר השמש על קריאתו. גם הפעם לא נענתה קריאתו. השמש התרגז. מפני מה אין האיש עונה לו? וכי אין הוא ראוי לתגובה?!

הוא התקרב אל האיש והרעים בשלישית. "בוקר טוב לך!" האיש המכווץ לא הגיב. באדישות המשיך להצית את הגפרורים ולהבעיר את העצים.

חמתו של השמש בערה בו, והוא בעט באיש בכעס; שמא יוציא התימהוני את ראשו מהתנור סוף סוף? אך הלה לא זז.

במקום להוציא את ראשו - התחפר עמוק יותר על מקומו בתנור, והכניס את ראשו לחלל התנור המוצת...

שיעולים עזים בקעו מגרונו, העשן סימא את עיניו ונכנס לקנה הנשימה שלו, זקנו נחרך מהאש הלוהטת, אך הוא לא זז.

רק כשחש שהשמש פנה משם, הוציא את ראשו ונמלט מבית הכנסת כשפניו מכוסות בצעיף. איש לא ידע את זהותו של המדליק האלמוני.

ולגודל מזלו של השמש, לא הבין אף אחד מתושבי ברנוביץ' מה קרה לזקנו של המשגיח המפורסם רבי ישראל יעקב ליובצ'אנסקי, שחציו נעלם פתאום...

כך קיים רבי ישראל יעקב בעצמו את מאמר חז"ל "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים", כפשוטו ממש!

(נערך ונלקט מתוך סדרת ספרי 'ספיר ויהלום')

מתוקים מהבש

הדבר עורר את חמתו של בעל העגלה, והוא הרים את קולו על ה'בית הלוי': "לא יוצלח שכמוך! מה עשית? אפילו להחזיק היטב במושכות אינך יודע! אתה רוצה להיות עוזר?!"

"אל תעצבו" (בראשית מ"ה, ה')

בספר 'להתענג בתענוגים' מסופר: כשהיה ה'בית הלוי' אברך צעיר, השתוקק להכיר את גאון הדור, רבי שלמה קלוגר זצ"ל, רבה של ברודי. ה'בית הלוי' התגורר אז בליטא, והדרך מליטא עד ברודי הייתה ארוכה, ואף מחיר הנסיעה היה גבוה מאוד. לא היה ביד ה'בית הלוי' הסכום הנדרש לנסיעה, אך הוא מצא עצה.

הוא פנה לעגלון הנוסע לגליציה, וביקשו שיצרפו לנסיעה כעוזר. הלה הסכים להצעה, וה'בית הלוי' הצטרף לנסיעה. במהלך הדרך הארוכה ציוה העגלון על "עוזרו" להחזיק במושכות, ולסייע במושכות, ולסייע במלאכת העגלונות. אולם, הסוסים דהרו בפראות ונטו מן הדרך, וה'בית הלוי' לא הצליח להטותם אל הדרך.

הדבר עורר את חמתו של בעל העגלה, והוא הרים עליו את קולו: "לא יוצלח שכמוך! מה עשית? אפילו להחזיק היטב במושכות אינך יודע! אתה רוצה להיות עוזר?!" בנוסף לצעקות ולחרפות, הכהו בעל העגלה במכות נמרצות.

סוף סוף תמה הנסיעה והעגלה הגיעה לברודי. נפרד ה'בית הלוי' מהעגלון, אך הלה בקושי השיב על ברכת השלום שלו.

ה'בית הלוי' שם פעמיו אל ביתו של רבי שלמה קלוגר. כשגילה רבה של ברודי מיהו האברך הניצב לפניו, קיבלו בשמחה רבה ושוחח עמו בדברי תורה. במהלך השיחה גברה והלכה התפעלותו של רבי שלמה מגאונותו וחרירותו שכלו של הצעיר שבא מליטא, ועל כן כיבד אותו לדרוש דרשה בבית הכנסת שבעיר.

השמועה על העילוי שבא לעיר עשתה לה כנפיים בכל רחבי ברודי, וכל בני הקהילה נאספו אל בית הכנסת לשמוע את דרשתו. בין הבאים היה גם אותו עגלון, שעמו הגיע ה'בית הלוי' לברודי.

הלה הצטופף בין קהל המאזינים, וכשעלה ה'אורח' על בימת בית הכנסת והחל לשאת את דבריו, כמעט קרס בעל העגלה תחתיו. הגאון הצעיר אינו אלא אותו 'עוזר' שהתלווה אליו בנסיעתו האחרונה! אותו עוזר אינו אלא גאון בישראל, והוא גער בו, ביזהו ואף הכהו!

עיני העגלון חשכו, ובמהלך כל הדרשה רעד כעלה נידף. משנסתיימה הדרשה, פילס לו העגלון דרך בין הקהל המצטופף,

עד אשר הגיע אל האורח. כשדמעות זולגות מעיניו ופניו כבושות בקרקע אמר: "רבי! מבקש אני מחילה".

השיב לו ה"בית הלוי" ברוב ענוותנותו: "אל תצטער, ר' יהודי, אתה גערת בי והכיתני על שאינני בקי בטיבם של סוסים, והצדק אתך. אני באמת אינני בקי בתחום זה..."

**סיפרו זאת להגר"א. אמר להם שבשבת
יביאוהו לבית הכנסת ושם יאמרו לו
שיישב במקומו הקבוע שישב פעם. ועשו
כדבריו, ולא ידע האיש היכן מקומו**

"וַיֵּרָא אֶת הָעֲגָלוֹת" (בראשית מ"ה, כ"ז)

רש"י מפרש שיוסף נתן לו סימנים במה היה עוסק כשפירש ממנו, פרשת עגלה ערופה. יש להבין למה מסר יוסף דוקא סימן זה, ולא נקט סימנים אחרים?

ב'דרכי מוסר' מפרש עפ"י מעשה שהיה בוילנא בזמן הגר"א [יש אומרים שהיה זה עם המהר"ל בפראג], באשה עגונה שעזבה בעלה אחר נישואיה, ונעלם מביתו. ולאחר שנים רבות בא אדם ואמר

באותה ישיבה היה קיים מחסור בגמרות בבית המדרש. למרות זאת הבחין הבחור לתמהונו כיצד מספר גמרות של הישיבה שוכנות כבוד בארון הספרים של ראש הישיבה, בו בזמן שבבית המדרש ממתנינים בחורים בתור כדי לעיין בגמרא מסוימת

אחד המספידים - "רצו לרכוש זאת עבורו, אבל הוא סירב. לא הסכים. לבסוף עשה תנאי שיחתו את הגמרות כבר מעכשיו עם החותמת של 'אוצר הספרים', כדי שמיד עם פטירתו יעבור הש"ס לרשות הישיבה..."

מיודענו התלמיד ניצב בהלוויית רבו, ודברי המספיד פילחו את ליבו. אוי וי! איזה שוטה הייתי לחשוד בכשרים. כמה תורה הפסדתי בגין כך שלא השתדלתי לדון לכף זכות!...

**יום אחד הוא קיבל מכתב מהחזית מבחור
אחד מאוסטרובצ'א. והנה הבחור הזה, לא
כותב לו כלום מהצרות ומהמלחמה, אלא
כתב רק בלימוד...**

"להזרת לַפְּנֵי גִּשְׁנָה" (בראשית מ"ו, כ"ח)

בספר 'גלה כבוד מישראל' מובא מה שסיפר הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל: בשנת תרס"ה - שנתו האחרונה של ה'שפת אמת', היתה מלחמה נוראה בין רוסיה ליפן. ואלפים אלפים יהודים צעירים, היו מגויסים, הממשלה הרוסית לקחה אותם מבתי הכנסיות ומבתי המדרשות - מהשטיבלאך, לקחו אותם, ושלחום לחזית הרוסית.

אל ה'שפת אמת' היו מגיעים יום יום, עשרות מכתבים - רוויים צער, וכאב - ממה שתיארו לו הבחורים שם, בישרו לו על מאורעות לא טובים שאירעו בשדה הקרב לבחורים היהודים, ומספרים שה'שפת אמת' אמר 'איך דאס נישט קען אויס האלטן' - הוא לא יוכל לשאת את זה.

בתוך כל זה, יום אחד הוא קיבל מכתב מהחזית מבחור אחד מאוסטרובצ'א. והנה הבחור הזה, לא כותב לו כלום מהצרות ומהמלחמה, אלא כתב רק בלימוד... הוא כתב לו 'שטיקל תורה'. המכתב התחיל, 'על דבר מה שכתב רבינו יונה... יש להקשות...

שהוא הבעל שנעלם, ונתן סימנים ברורים היכן היתה החתונה ומה היה וכו'. וסיפרו זאת להגר"א. אמר להם שבשבת יביאוהו לבית הכנסת ושם יאמרו לו שיישב במקומו הקבוע שישב פעם. ועשו כדבריו, ולא ידע האיש היכן מקומו.

כך נודע שהינו בן-בליעל שרצה לרמות ולשקר. ואמר הגר"א שכל הסימנים שנתן הרמאי אינם ראייה כי יתכן שפגש פעם את הבעל האמיתי ומפיו נודע לו הכל. אבל על דבר שבקדושה, היכן המקום בבית הכנסת, לא נתן דעתו שצריך לברר אצל הבעל, כי הרשע לא יחשוב בעניני קדושה מטבעו.

וזה ששלח יוסף ליעקב סימן מובהק כי יוסף הוא לא רמאי. כי מי שרמאי לא היה נותן את דעתו לברר על תלמודו, היכן למד ובאיזה ענין. ויותר מזה רצה יוסף להראות ליעקב, שבכל השנים עדיין הוא בצדקו, שהרי זכר לשלוח סימן מתלמודו שלמד עם יעקב, ואילו היה רשע לא היתה דעתו על סימנים אלו.

**מספר גמרות של הישיבה שוכנות כבוד
בארון הספרים של ראש הישיבה, בו בזמן
שבבית המדרש ממתנינים בחורים בתור
כדי לעיין בגמרא מסוימת**

"וְאֵת יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל יוֹסֵף" (בראשית מ"ו, כ"ח)

את המעשה הבא הביא הרב ישראל למברגר ב'מוסף שבת קודש' , וכך הוא כותב משמו של שולח הסיפור: שמעתי מעשה לפני 22 שנה, אך הלקח הנלמד ממנו עדיין לא פג ולא מש מזיכרוני.

בין הזמנים - אם של פסח או של סוכות אינני זוכר - המחנך הרה"ג רבי יואב בירנבוים זצ"ל קיים מתכונת מיוחדת של ישיבת 'בין הזמנים' לילדי תשב"ר בעזרת נשים של ביהמ"ד 'נאות יוסף' בבני ברק. מדי יום בשעה האחרונה התקיימו דרשות של רבנים.

פעם אחת ניגש רבי יואב בעצמו לדרוש ובתוך דבריו סיפר: באחת הישיבות בחו"ל היה תלמיד מקורב מאוד לראש הישיבה, אך בפתע פתאום חדל מלהשתתף בשיעורי ראש הישיבה. די במהירות הצטננה לגמרי הקרבה שהייתה ביניהם.

וכל זאת על שום מה?

באותה ישיבה היה קיים מחסור בגמרות בבית המדרש. למרות זאת הבחין הבחור לתמהונו כיצד מספר גמרות של הישיבה שוכנות כבוד בארון הספרים של ראש הישיבה, בו בזמן שבבית המדרש ממתנינים בחורים בתור כדי לעיין בגמרא מסוימת.

לא נעים לומר, אך הבחור התייחס אל המעשה כאל גניבה, וממילא גבה טורא בינו לבין רבו שלימדו תורה. הבחור הרגיש נוכח מה שראו עיניו שהוא לא מסוגל לקבל ממנו תורה. גם הפצרות רבו לחדש ימיהם כקדם נפלו על אוזניים לא קשובות, אך הבחור לא פירט באוזניו מדוע.

עברו שנים...

"...כאשר הראש ישיבה זכרונו לברכה נזקק לש"ס" - קונן בכאב

וצריך עיון. ויש לתרץ... וכו' וכו'. ומתחילת המכתב עד סופו, הוא לא מזכיר מהצרות כלל. רק תורה, תורה, תורה...
ה'שפת אמת' כל כך התרגש מזה, ובמכתבו אשר השיב לו בחזרה כתב לו 'ווארט' שבשביל לומר כזה 'ווארט' צריכים להיות 'שפת אמת'.

לאחר שכתב לו 'קבלתי את מכתבך...' והוא מודה לו על המכתב, כתב לו לאמור: 'ועליך ועל שכמותך אמר הכתוב 'העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ...' וכשאתה קורא את זה, אינך מבין מה שיין פה 'פרשת האזינו'. 'העידותי בכם... את השמים ואת הארץ...?'
ממשיך ה'שפת אמת' וכותב, 'העידותי מלשון עדי, כדכתיב 'ויתנצלו את עדיים מהר חורב' 'עדי', זה תכשיט. ה'רבנו של עולם' אומר, לבחורים כמוך, ששקועים בתורה - רק בתורה בלבד... 'העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ...' אתם ה'עדי', אתם התכשיט... אתם הקישוט של שמים וארץ.

מה מקשט את השמים והארץ? מהו התכשיט? התכשיט - המקשט, יותר חשוב מהמקושט - העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ...

הוא חשש שיהיה חילול ה' אם החפץ חיים יוריד ראשו ויהיה נראה ח"ו כמשתחוה לצלם. לכן הכין בגד גדול

"מעט ורעים היו ימי שני חיי" (בראשית מ"ז, ט')

אז החפץ חיים יוריד ראשו ויהיה נראה ח"ו כמשתחוה לצלם, כי כך היה דרך הגויים להשתחוות לפני כל צלם שעברו לפניו. לכן הכין בגד גדול, שיכסה בו את החפץ חיים ליד כל מקום שיש בו צלם. וראה זה פלא, בכל פעם כשהתקרבו לצלם, היה החפץ חיים מרים וזוקף ראשו מתוך שינה, והיהודי לא השתמש כלל בבגד שהכין. ואמר הגר"ח קניבסקי על זה שיש חז"ל במדרש (בס' צאינה וראינה מביאו בשם מדרש) מה שפרעה שאל ליעקב כמה ימי שני חייך, משום שזקינו אברהם אבינו בא לפרעה ואצלו היה המשקוף נמוך משום שהיה כנגדו עבודה זרה, כך שכל מי שנכנס ישתחוה לו. כשבא אברהם אבינו מיד המשקוף נתרומם וכך היה אצל יעקב, ולכן טעה פרעה לחשוב שהוא אברהם אבינו.

בוזה אמר הרב לבאר מה שאמר לפרעה, מעט ורעים היו ימי שני חיי - ומי שאלו זאת אם היו שנותיו טובים או רעים? וכי דרך ארץ הוא לענות על מה שלא נשאל? אכן לפי זה שחשב פרעה כי הוא אברהם אבינו והתפלא על כי כל כך זקן הוא, על זה השיב שאינו כל כך זקן רק מעט ורעים ימי שני חיי.

בספר 'דרך שיחה' מסופר שהגאון רבי אליהו מן סיפר פעם לפני מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל: סיפר מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל מה ששמע מיהודי בכפר סבא שבדידה הוי עובדא, החפץ חיים נסע פעם אחת בדרך, ובחול"ל בצדי הדרכים היו מדי פעם צלמים של הגויים, החפץ חיים נרדם וכל הזמן היה מרים ראשו ומורידו. היהודי הנ"ל חשש שיהיה חילול ה' אם יעברו ע"י הטומאה ובדיוק

מֵלֶאָה הָאָרֶץ דְּעָה

סניפי 'דרשו' ברחבי תבל

ישראל | ארה"ב | אירופה | צרפת | ארגנטינה | אוסטרליה | בלגיה | קנדה
מקסיקו | דרום אפריקה | שוויץ | אוסטרליה | הונגריה | ונצואלה | פנמה
בלארוס | אוקראינה | רומא | ג'יבלטר | הולנד | ברזיל | ברלין

מעשה נורא

ומוסיף רבי משה שליט"א: קראתי סיפור על הגאון מווילנא: פעם אחת, בשנת בצורת, לא היו אתרוגים מצויים, יצאו שליחי ווילנא לערי החוף שבאיטליה, ששם היו האתרוגים מצויים - וחזרו בידים ריקניות.

נעשה רעש בעיר: קהל בלא אתרוג? נכנסו טובי העיר לאסיפה ונימנו וגמרו: עם הקהל מה שיהיה, יהיה. אבל אי אפשר שהגאון יישאר בלי אתרוג. שלחו שליח מיוחד וציוו עליו לחפש ולמצוא ולהביא אתרוג אחד בשביל הגאון ואפילו בדמים מרובים.

יצא שליח, הלך ממדינה למדינה, טרח ויגע וחיפש - ולא מצא. בדרכו חזרה, נזדמן בפונדק אחד ומצא אצל הפונדקי אתרוג יפה ומהודר. התחיל להעתיך עליו דברים שימכור לו את אתרוגו, והפונדקי סירב. הציע לפניו דמים מרובים, והלה עמד בסירובו. החליט השליח לגלות לו, כי האתרוג דרוש לו בשביל הגאון מווילנא.

שמע הפונדקי ואמר: "בשביל הגאון מווילנא נכון אני לתת את אתרוגי חיים אין כסף, אבל בתנאי שחלקו של הגאון בעולם הבא בעד מצות אתרוג של השתא יהיה שייך רק לי".

התחיל השליח לגלגל אתו בדברים, הציע לפניו סכום עצום בעד האתרוג, והפונדקי עמד על דעתו. גם הוא מחויב לקיים מצות

אתרוג, ואם הוא מוותר על המצווה בשביל הגאון - צריך גם הגאון לוותר, שמצות אתרוג זו של הגאון תהא נקראת על שמו. קשה היה לשליח לחזור לווילנא בלי אתרוג - והסכים לתנאי זה.

איש אמת

כשחזר לווילנא והאתרוג בידו, קינאו בו ראשי העדה על שזכה להיות שליח מצוה ולמצוא אתרוג בשביל הגאון. אבל השליח עצמו - נפשו היתה מרה עליו. הלא הגאון מוכרח לדעת על דבר התנאי הזה עוד קודם שיברך על האתרוג, ואיך יכול הוא לפתוח פה לפני גאון קדוש זה ולספר לו כי עשה מקח וממכר עם חלקו לעולם הבא? בערב החג נדחק ונכנס לחדרו של הגאון וסיפר לו כל אותו מעשה. שמע הגאון ואמר בפנים קורנות: "אין אנו יודעים מתן שכרן של מצוות, אבל לדידי ברי הדבר, כי כדאי היה לתת במתנה כל חלקי לעולם הבא ובלבד שאוכל לקיים מצות אתרוג כהלכתה..."

הסיפור הזה השפיע עלי עמוקות. אחרי שסיפרתי אותו לאשתי אמרתי לה: "הוא היה מוכן לוותר על כל חלקו לעולם הבא כדי לקיים מצוה. הוא איש אמת".

את שאר העובדות ניתן לראות בקונטרס אגרת ישמח משה השלם, שהוציא הרב הטורי, וללמוד אמת מה היא!

המשך מעמוד 21 | הרב צבי גטקר

"וכך עוד הזדמנות ועוד הזדמנות עד ש'נאלצתי לגשת לרב פלמן, להזכיר לו כמעט נשכחות, ולספר לו על המעקב שערכת, ועל המסקנא הברורה כי אכן צדקו דרכיו, וחינוכו האמיתי והמוחשי, כי יש להראות לילדים כי מהותה של תורה, שמחתה ועתידה, מגיע על ידי 'עול תורה'".

שאלת חכם

ואם תשאלו מהיכן שאב רבי בן ציון את 'עול התורה' הלזה. הנה לכם סיפור נוסף שהיה מספר הרב פלמן בעצמו: 'היה זה יום חם לוהט, שבני ברק דאז לא ראתה כמותו, נפש חיה לא נראתה ברחובות 'זכרון מאיר', וגם בבתים ישבו/שכבו האנשים כמעולפים, או שטפו את פניהם שוב ושוב במים. חום, בימים ההם של טרם עידן האוורור והמיזוג.

ישבנו ולמדנו בהיכל ישיבת פוניבז', אני והחברותא, ולא הצלחנו לעיין וללמוד כדרכנו, זה היה בלתי אפשרי, ח-ם!

לאחר כמה הפוגות מאולצות, עלתה בשנינו המחשבה ואחריה ההחלטה, כי יש כאן 'שאלת רב', האם אנחנו מחויבים גם במצב כזה, ללמוד תורה בעיון, או שזה מצב פטור.

ומהחלטה למעשה, יצאנו אל השמש הלוהטת וירדנו אל ביתו של מרן בעל 'חזון איש' זיע"א, לשאול אותו האם אנחנו עדיין מחויבים ללמוד, או שגם אנחנו נפרוש לאיזה איזור מוצל וקריר...

היציאה החוצה אל הרחוב, היתה כמו לצאת מהתנור אל הכבשן, אם עד עכשיו הרגשנו כמו על פיו של דוד לוהט, מלא הבל, ברגע שיצאנו אל השמש הקופחת, חשנו כמו מי שכבר נכנס לתוכו של הדוד. אם יש משהו שמתקרב ל'הוציא חמה מנרתיקה', היה זה היום ההוא.

עד שאני לומד

מיהרנו בנשימות כבדות, ונכנסו אל ביתו של מרן זיע"א, שכמובן לא הותקנו בו אמצעי אוורור כל שהם ודאי לא אמצעי קירור. ומיד כשנכנסנו כבר קיבלנו תשובה לשאלתנו, מרן זיע"א ישב כשוורדי מצחו בולטים ממאמץ, וכולו שקוע בתוך העניין העמוק בו הוא מעיין.

תשובה קיבלנו, כן, יש חיוב לעסוק בתורה בכל מצב, גם בחום שזכה. אבל הרהבנו עוז ושאלנו 'רבינו, הכיצד, כיצד אפשר ללמוד, הרי חם כל כך היום'. והחזון איש ענה לנו במשפט, "קור וחום אני מרגיש עד שאני מתחיל ללמוד".

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
חדש! ניתן להירשם בכל עמדות נדרים פלוס, טופס 'דרשו'

אדם שהצטבר רוק בפיו - האם רשאי ללכת ברחוב בשבת? האם צריך לנקות את הפה משיירי מאכל לפני יציאה לרשות הרבים?

יריקה ברשות הרבים למרחק של ארבע אמות, ויריקה מרשות היחיד לרשות הרבים, ולהיפך - אסורות מדאורייתא. ולמרות שהאדם אינו נוטל את הרוק בידו, הוצאת הרוק מגופו נחשבת ל'עקירת' החפץ ממקומו. וכמו כן, למרות שחפץ שעקרוהו ממקום ששטחו פחות מארבעה על ארבעה טפחים אין בו איסור הוצאה מדאורייתא, לענין זה נחשב גוף האדם כמקום ששטחו ארבעה על ארבעה טפחים. ואף אם הושיט את ראשו והוציא את שפתיו מרשות לרשות, ואז ירק, הרי

זו הוצאה מרשות לרשות, כיון שהפה 'הולך' אחר מקומו של הגוף, ואין זה נחשב שעקר את הרוק מהפה אלא מהגוף העומד ברשות האחרת. וכל הנ"ל אסור גם ב'כרמלית', ובשולחן ערוך משמע שאף באופן שמוציא את שפתיו לרשות האחרת יש איסור הוצאה מכרמלית ואֵלֶיהָ; ויש אומרים, שבכרמלית ניתן להקל באופן זה.

ורוק שהצטבר בפה וכבר 'נעקר' ממקומו ומוכן ועומד להוצאתו מהפה - לדעת ראשונים רבים, אסור מדאורייתא לצאת עמו בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים, ולהיפך, או ללכת עמו למרחק של ארבע אמות ברשות הרבים. וכן הלכה. ויש מהראשונים שסוברים שאין איסור בדבר, ולכן ניתן להקל בכך במקום שהוא בודאי 'כרמלית', אך אין להקל ברחובות הערים [ברוחב הרגיל] שאין זה מוסכם על כל הדעות שדינם ככרמלית. ואדם שיצא מרשות היחיד לרשות הרבים ובטרם עצר מהליכתו הבחין כי בעודו ברשות היחיד כבר הצטבר בפיו רוק שנעקר ממקומו - כתב הגר"ש גלבר שליט"א בספרו 'נתיבות שבת', בשם ספר 'נפש חיה', שיחזור לרשות היחיד שיצא ממנה ויפלטנו מפיו; ואם אינו יכול לעשות כן, יפלוט את הרוק ב'מקום פְּטוּר', כגון על גבי עמוד ברשות הרבים שגובהו לפחות שלושה טפחים ואין בשטחו ארבעה על ארבעה טפחים. ואדם שיש שיירי מאכל בין שיניו - לדעת המנחת יצחק, שלכתחילה ינקה את שיניו לפני צאתו בשבת לרשות הרבים, ואם אין באפשרותו לנקותו רשאי לצאת לרשות הרבים למרות שהוא מטלטל את שיירי המאכל, משום שיתכן שהוצאה זו נחשבת כהוצאה ב'שינוי', ובנוסף, זו 'מלאכה שאינה צריכה לגופה', שהרי אין לו צורך בשיירי מאכל אלו. והגר"ש אויערבך זצ"ל צידד להקל בדבר אף לכתחילה, מטעם ששיירי המאכל בטלים לגוף, אך לא הכריע כן למעשה, ובפרט בנוגע לשיניים תותבות; והוסיף, כי ב'כרמלית' אין להקפיד על כך, אלא אם כן שיירי המאכל מפריעים לו או שבולטים מחוץ לפיו באופן מכוער, שבאופנים אלו מסתבר שאינם בטלים לגוף. ולדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, שמותר לצאת עם שיירי מאכל בפה, ובלבד שלא מדובר בשיירי מאכל שהדרך להקפיד ולהוציאם מהפה.

[שו"ע שנ, ב-ג, משנ"ב ט-יד, וביה"ל ד"ה ברשות; בו"מ דרשו, 4-6 ושא, 16]

האם מותר לטלטל ברשות הרבים בטלטולים חוזרים לטווח של פחות מארבע אמות? הכובע עף אל גג רכב החונה ברחוב - כיצד ניתן לקחתו משם?

אסור מדאורייתא לטלטל חפץ לטווח של יותר מארבע אמות ברשות הרבים. ואף טלטול לטווח של פחות מארבע אמות, מותר רק פעם בודדת, אך טלטולים חוזרים לטווח של פחות מארבע אמות - כלומר, שמטלטל לטווח של פחות מארבע אמות ועוצר, ושוב מטלטל ועוצר

וכן הלאה - אסורים מדרבנו, מחשש שיטעה ויטלטל לטווח של יותר מארבע אמות. וזהו איסור חמור מדרבנו, שלא התירוהו אף ב'בין השמשות', שהתירו בו איסורי שבת דרבנן לצורך מצוה או בשעת הדחק. ואם טלטל פעם אחת לטווח של פחות מארבע אמות, שלא על דעת לטלטל שנית, ונמלך בדעתו להוסיף ולטלטל פעם נוספת לטווח של פחות מארבע אמות - רשאי לטלטל פעם נוספת.

ובמקרים מסוימים התירו חכמינו ז"ל לטלטל טלטולים חוזרים לטווח של פחות מארבע אמות. ובהם: א. המוצא תפלין ברשות הרבים כשהן מונחות בבזיון, ובמקום שאינו משתמר. ב. המוצא קוץ ברשות הרבים, באופן שהרבים עלולים להינזק הימנו. וכיצד 'מפרידים' את הטלטולים זה מזה? על ידי עצירה כדי לנוח [למרות שהעצירה מסייעת להמשך הטלטול], וכל שכן עצירה מסיבה צדדית, כגון על מנת לשוחח עם מישהו, או אף עצירה ללא סיבה. אבל עצירה כדי לסדר את המשא על כתפו בצורה נוחה יותר, וכדומה, אינה נחשבת להפסקת הטלטול. ויש שהסתפק אם הנחת החפץ על הקרקע על מנת לסדרו בצורה נוחה יותר נחשבת כהפסקת הטלטול.

וגזירה נוספת גזרו חז"ל מחשש לאיסור 'הוצאה' - שלא יעמוד אדם ברשות היחיד ויושיט את ידו לרשות הרבים, או להיפך, ויטלטל חפצים שעשוי להזדקק להם במקום עומדו, וכגון מאכלים, משקאות ובגדים; מחשש שיטעה ויעביד לרשות שעומד בה ויעבור על איסור 'הוצאה'. אולם, אם מוציא את ראשו ורוב גופו לרשות האחרת, רשאי לטלטל בתוכה כל חפץ שהוא, [וברשות הרבים - רק לטווח של פחות מארבע אמות]. וכתב הגר"ש גלבר שליט"א בספרו 'נתיבות שלום', שבהתאם להלכה זו, אדם שעבר ברשות הרבים בשבת והרוח העיפה את כובעו אל גג של רכב חונה, שהוא רשות היחיד, אינו רשאי להושיט את ראשו מעל גבי הרכב ולחבוש את כובעו, אלא עליו לכופף את ראשו ורוב גופו על גבי הרכב ולחבוש את כובעו, ואז יזדקף חזרה לרשות הרבים.

[שו"ע שמט, ה, ומשנ"ב טז-יט; וראה שעה"צ כ; בו"מ דרשו, 14-11; שו"ע שנ, א, ומשנ"ב ו; בו"מ דרשו, 1]

היכן מותר להניח בשבת כלים שבירים בלבד?

בליטה הבולטת מכותל רשות היחד מעל לאוויר רשות הרבים, כגון קורת בטון המתארכת החוצה מהבניין וניתן להניח חפצים על גבה ולהשתמש בה - והיא מכונה בפי רבותינו 'זיז' - באופנים מסוימים מותר להעביר חפצים מרשות היחיד או רשות הרבים אליו, ומקומו. וראה במקורות את הפרטים הרבים הקשורים בכך. ובכל מקרה, ההיתר הוא רק בחפצים שבירים, כגון כלי זכוכית וחרסינה, שאם יפלו למטה אל רשות הרבים ישברו, ואז אין לחשוש שיעבירו את השברים מרשות הרבים לרשות היחיד. אולם, חפצים שאינם שבירים, כגון בגדים - גזרו חכמינו ז"ל שלא להעבירם אל הזיז, ומקומו, מחשש שיפלו לרשות הרבים ויבואו לקחתם ולהחזירם לרשות היחיד ויעברו על איסור 'הוצאה'. ואם הזיז בולט מעל לאוויר 'כרמלית' - מותר להעביר

אף חפצים שאינם שבירים, כיון שאיסור הוצאה מכרמלית לרשות היחיד הוא עצמו גזירת חכמים, ולא גזרו 'גזירה לגזירה'. וכאמור, דברים אלו מתייחסים ל'זיז', ולא למרפסת וכיוצא בה, שאדם יכול לעמוד עליה בעצמו ולהשתמש שם בחפצים הנצרכים לו, וביחס למקום כזה [כאשר אין איסור 'הוצאה' מסיבות אחרות] לא אסרו העברת חפצים בלתי שבירים.

[שו"ע שנג, ג, ומשנ"ב ה]

כלי הנמצא בחצר - האם מותר להעבירו בשבת לחצר אחרת ללא 'עירוב חצרות'?

מן התורה מותר להעביר חפצים מרשות היחיד לרשות היחיד הצמודות זו לזו, כגון מבית לבית ומחצר לחצר. ושלמה המלך ע"ה ובית דינו, תיקנו שלא לעשות כן אלא כששתי הרשויות שייכות לאדם אחד ללא שותפים, או שבעלי הרשויות עשו 'עירוב חצרות'. ופרטי האיסור הם: 1. אסור להעביר חפצים מבית לחצר ומחצר לבית. 2. חפצים שהיו בבית השמשות' של כניסת השבת, ונפלו או הוצאו בטעות לחצר המשותפת הצמודה אליו, אסור להעבירם לחצר אחרת. אבל כלים הנמצאים בחצר והיו בה גם בבית השמשות', מותר לטלטלם לחצר אחרת, גם כשהחצרות שייכות לשני אנשים שונים, ולא עשו עירוב חצרות.

[שו"ע שו"ע שנג, ב, ומשנ"ב י-יא; בו"מ דרשו, 9]

אנשים חושבים שהם יודעים מה זה 'דרשו', אבל מעטים מאוד יודעים כמה ההיקפים של הפעילות כאן עצומים, לא פחות!

הצצה אל מאחורי הקלעים לפעילותו של הרב נתן בן זקן, הממונה על התפעול
השוטף של פרסום שיעורי 'דרשו' בפלטפורמות הדיגיטליות השונות

אם נחלק את הזכויות בין מי שמבצע את כל המשימות הללו, אולי לא יישאר לי הרבה. אבל אנחנו יודעים שמצוה שאי אפשר לעשות ביחיד אלא על ידי רבים, ועשו אותה רבים, כל אחד ואחד מהם נוטל חלק כאילו הוא עשה אותה לבדו. זה גורם לי לרצות לצאת בריקוד כל בוקר כשאני מגיע לעבודה!

אתה ממוקד רק בשיעורים?

בעיקר. אבל בנוסף לשיעורים יש לי עוד דברים רבים שאני עושה תוך כדי, למשל שיבוץ תמונה לכל מגיד שיעור, טיפול שוטף בתקלות שצצות כל הזמן, כמו בכל מערכת דיגיטלית מורכבת ומסועפת. לפעמים צריכים להוציא הודעה קולית לכל נבחני 'דרשו', לפעמים זה לפתוח שלוחה מיוחדת בקו לצורך מבצע מסוים, ועוד ועוד. יש כל הזמן עבודה ב"ה ואנחנו עושים אותה בשמחה גדולה.

אבל כל העבודה נעשית מאחורי הקלעים, השם שלך לא מופיע בשום מקום...

זה נכון לרוב עובדי 'דרשו'. יש את מגידי השיעורים ומנהלי האגפים שמטבע הדברים הציבור שומע עליהם ונחשף עליהם, אבל רוב רובם של העובדים עושים עבודה

משרדית או עבודת שטח, והציבור כמעט לא נחשף אליהם. זה בסדר, לא באנו לכאן כדי לחפש פרסום, באנו ל'דרשו' כדי לאסוף זכויות ולהתפרנס על הדרך, ואת זה אנחנו עושים יום יום.

האמת שמה שאמרתי על עובדי 'דרשו', נכון גם לגבי הארגון עצמו. אנשים חושבים שהם יודעים מה זה 'דרשו', אבל מעטים מאוד יודעים כמה ההיקפים של הפעילות כאן עצומים, לא פחות! מדובר במעצמה אדירה שמפיצה תורה 24 שעות ביממה בכל רחבי העולם, בכל כך הרבה מסלולים ותוכניות לימוד, רק מי שנמצא בפנים, מסוגל להבין כמה זה גדול. אשרינו שזכינו!!!".

כבר יותר מחמש שנים שהרב נתן בן זקן שקוע רובו וכולו בעשייה ב'דרשו', תחלה כעובד משרד שביצע משימות שוטפות, וכיום כמי שממונה על התפעול השוטף של הפלטפורמות הדיגיטליות השונות בהן מתפרסמים השיעורים והתכנים של הארגון.

מה אתה בעצם עושה ב'דרשו'?

האמת שזה נראה מבחוץ די אפור, אני יושב בעיקר מול המחשב מקליד פקודות ומבצע משימות טכניות מאוד, אבל האמת שזה עולם שלם של פעילות. אני צריך כל הזמן להעלות תוכן לקו, לפתוח שלוחה חדשה, לסדר את הקטגוריות השונות, לשפר את הסאונד של השיעור האחרון, לאתר את מקור התקלה שבגינה אנשים לא מצליחים לשמוע שיעור מסוים, וכמובן לתקן אותה, וכן על זה הדרך. אלו משימות מאוד טכניות... אבל כל אחת מהן היא עולם בפני עצמו, ולא פעם יש דרמות של ממש, כשיש תקלה וצריכים לפתור אותה במהירות שיא, שלא לגרום למאזינים ביטול תורה חלילה.

אתה בעצם מנהל מעין כלי תקשורת גדול שמספק מענה לציבור גדול מאוד של מאזינים, לא?

בהחלט. לא פעם אני יושב במשרד שלי ב'דרשו', ומשפשף את העיניים בתימהון. אני מסתכל על המספרים והנתונים, אני רואה כמה אנשים האזינו לשיעורים שהעליתי אתמול, וזה מגיע לאלפים רבים!

ואיך התחושה כשאתה נחשף להיקף העצום של ההשפעה של הפעילות שאתה עושה ב'דרשו'?

זאת תחושה יוצאת דופן. אני תוהה ביני ובין עצמי, איך זכית לזה. מאחורי כל שיעור יש פעילות רבה, יש כמה וכמה אנשים שמעורבים בתהליך מהקלטת השיעור ועד הפרסום שלו.

גליון 715
שנה י"ד תשפ"ו

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

"אל תירא מרדה מצרימה"

אמר ר' ייסא, בזמן שנסע ישראל לרדת לגלות מצרים, יראה ואימה גדולה נפלה עליו, אמר לו הקדוש ברוך הוא ליעקב, למה אתה מתיירא אל תירא מרדה מצרימה מזה שנאמר "אל תירא" מובן שהיה מפחד אמר לו "ירא אנכי פן יכלו בני", אמר לו כי "לגוי גדול אשימך שם", אמר לו ירא אנכי פן תסתלק השכינה ממנו כמקודם, אמר לו אנכי ארד עמך מצרימה. אמר לו עוד אני ירא שלא אוכה להיקבר בין אבותי, ולא אראה את גאולת בני ואת הגבורות שתעשה להם, אמר לו ואנכי אעלך גם עלה, אעלך להיקבר בקברי אבותיך, גם עלה לראות גאולת בניך ואת הגבורות שאעשה להם. אמר ר' יהודה בוא וראה שני נדרים נדר הקדוש ברוך הוא ליעקב, אחד שירד לדור עמו בגלות, ואחד שיעלהו מקברו לראות את השמחה של עורת הקדושה השוכנת עם בניו, זהו שכתוב "אנכי ארד עמך מצרימה" אנכי ארד עמך בגלות, ואנכי אעלך גם עלה, כמו שכתוב והעליתי אתכם מקברותיכם עמי וכתוב "ששם עלו שבטים שבטי י-ה"

(וזהר ח"א ח"ב טז)

פרשת השבוע

ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו (מ"ה - א')

מסופר: כשהתמנה הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זיע"א להיות רבה של העיירה, והוזמן לדרוש בבית הכנסת הגדול, נתאספו בני העיירה כולם, ואז החל את דבריו בקול חוצב להבות, בשעה שיוסף הצדיק לא יכל עוד להתאפק והוא נגלה אל אחיו, מסופר בתורה "הוציאו כל איש מעלי" והכוונה היא, שיוסף הצדיק התפלל והתחנן על התפשטות הגשמיות, וזה היה מבוקשו, "הוציאו כל איש מעלי" כלומר, להוציא הימנו כל כח אנושי, נפשי וגשמי, שלא יחוש חלילה אף נדנדו של נקמה בראותו את אחיו שמכרוהו והורידוהו מצרימה. ואמנם מעידה התורה "ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו". אז חשו וראו בעליל כל קהל הנאספים בבית המדרש, שהרבי גם חושב זאת על עצמו, שלא להתפעל כלל מן הקהל הרב ומן הכבוד הגדול שכיבדוהו.

ויפול על צואריו ויבך (מ"ו - כ"ט)
אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע (רש"י)
מסופר על הרה"ק רבי דוד מלעלוב

זיע"א שהיה גר בירושלים עיה"ק, שפעם אחת בנו בכורו נאלץ בצעירותו לעזוב את ירושלים ולנסוע לפולין, שנים מספר שהה בפולין, ובאותן שנים נכמר לבו של הצדיק מגעגועים לבנו שאהבו מאד. מקץ שנים אחדות כששב הבן לירושלים, מילאה שמחה גדולה את לבו של הרבי ויחד עם הצדיק שמחו כל בני העיר, שעת בין הערבים מיהר אל בית מדרשו של אביו להיפגש עמו ולהחיות את נפשו, בהיכנסו לבית המדרש, התכונן רבי דוד לתפלת ערבית, נעמד הבן לידו, הביט בו אביו רבי דוד רגע קט, אך מלה לא אמר, ומקץ דקה פנה אל שליח הציבור ואמר לו רד לפני התיבה והתפלל ערבית. רק כשנסתיימה התפילה ניגש האב אל בנו האהוב וקידם פניו בברכת שלום עליכם. חסידים שהיו באותו מעמד הבינו כי בהתנהגותו זו הלך הרבי בדרכו של יעקב אבינו בשעה שנפגש עם יוסף בנו האהוב, שקרא באותו זמן קריאת שמע כדי שהאהבה העזה שהתעוררה בלבו למראה בנו האהוב תהא מוקדשת כולה להשם יתברך, בשעה שיאמר את המלים ואהבת את ה' אלהיך, ובדרך זו של יעקב אבינו הלך רבי דוד מלעלוב.

זמני השבת

פרשת ויגש

זמני יציאת השבת
ירושלים: 5:23 ת"א: 5:24 ר"ת: 5:56

זמני כניסת השבת
ירושלים: 4:07 ת"א: 4:20

הכל הבינו שיהודי לא יבוא להתיישב בערב יום טוב בעיירה חדשה מבלי שתהא לו מטרה חשובה לכך, לכן התענינו לדעת מהי מטרת בואו? בנחשם שכנראה כוונת היהודי לחפש חתן לבתו, החלו שדכנים להתדפק על דלת ביתו, אך החסיד לא שת לבו להצעותיהם של השדכנים אלא התעניין אודות ר' יוסל'ה, איש מאנשי העיירה לא הכיר את ר' יוסל'ה, והחסיד החל לדאוג שמא קיבל בטעות כתובת אחרת, הוא שב וניסה לשאול את האנשים, והם בשלהם ר' יוסל'ה מיוחד אינו ידוע לנו, סתם יוסל יש כאן הרבה.

החסיד לא התעצל והחל להתעניין בכל אחד שנקרא בשם יוסל, ונאמר לו יש בעיירתנו יוסקה הבלן שנישא כבר פעם שלישית, גר עמנו גם יוסל העגלון שהוא עז פנים והוא כבר אב לילדים רבים, כמו כן נמצא פה יוסל שהוא משמש כעוזרו של השמש, בחור מבוגר איש תם ולא יוצלח, נאנח החסיד והבין שרק יוסל'ה עוזרו של השמש הוא זה שאליו התכוון הרבי, אך הוא השתומם: היתכן שהרבי שלחו אל אדם תם ולא יוצלח? אלא שלא היתה בידו ברירה היות כי אין בעיירה זו יוסל'ה אחר, והוא החל לחפש אחר יוסל'ה עוזרו של השמש.

בבית המדרש פגש החסיד את יוסל'ה, הוא היה עסוק באותה שעה בעבודת ניקוי המקום וטאטא את רצפת בית המדרש, אחר כך ניגש אל המנורות והסיר מעליהם את חלב הנרות, לאחר מכן ניקה יוסל'ה את הארובות, וכל עבודתו נעשתה בניחותא. לאחר שסיים את מלאכתו הלך מבלי שאיש ידע לאן, הוא החל מתעניין אודותיו וכפי שסיפרו לו היה מקום לינתו מתחת לספסל בבית המדרש, לעתים רחוקות ראוהו אוכל ואיש לא ידע מה היו מעשיו בזמנו הפנוי, לפעמים היו שומעים את קולו כשהוא יושב ומתנועע ליד ספר לימוד, אך כשהיו מתקרבים אליו והתבוננו בספר, ראו שהוא מונח הפוך והדבר עורר צחוק וגיחוך בקהל, מעולם לא ראוהו איש מתפלל כראוי ואמרו עליו שבקושי ידע לבטא מלים, כיוון שמעולם לא שמעוהו מדבר בקול רם, אלו שהקשיבו פעם לתפילתו, ציינו כי ביטויו דומה לשלל גוי, לשמע דברים אלו ירדה מועקה כבדה על לבו של החסיד, ואם לא היו הימים ימי חג היה שב על עקבותיו.

בערב סוכות הקים החסיד סוכה נאה וכשרה וזכר שהרבי ציווהו להזמין את ר' יוסלה לסוכתו, אך לא הבין שזוהו יוסל'ה עוזרו של השמש, כשחזר החסיד בליל סוכות מבית המדרש והחל לומר את האושפיון, נזכר ביוסל'ה השמש וחשב בלבו מילא ר' יוסל'ה לא נמצא בעיירה, אבל יוסל'ה זה אין לו מקום לאכול ואיש לא הזמין להסב לשולחנו, על כן ריחם עליו החסיד וחזר לבית המדרש כדי להזמין.

אם המגיד מטשערנוביל בחר אותה עבורי הרי זו עובדה קיימת

מסופר: אל הרה"ק המגיד רבי מרדכי מטשערנוביל זיע"א, בא אחד מחשובי החסידים בעל יחוס וירא שמים, בבקשה שהרבי יציע לו שידוך עבור בתו היחידה. מדי פעם דחהו הצדיק ואמר לו אל תחפו יש עוד זמן. בתחילה היה החסיד מרוצה, הוא הבין שאין לו מה לדאוג, אך משעברו שנים והבת בגרה, החל החסיד להרהר בדאגה לעתידה ותהה לכוונת הרבי, שמא סימן רע יש בתשובותיו? פעם אחת אור החסיד אומץ ניגש אל הרבי ושאל אותו לפשר דחיותיו בקשר לשידוך של בתו, חיך הרבי וענה לו הדבר הוא פשוט, זיווגה של בתך נמצא ואני גם יודע מיהו, ואתה בוודאי היית מתפאר בו, אך מה לעשות אם הוא אינו מעוניין כרגע להינשא, והבחור הינו אחד מל"ז הצדיקים הנסתרים, בצדקתו הרבה הוא מוכן להינזר מכל תענוגות העולם הזה, ועל כן הוא מוותר על ענין השידוך, אך אל דאגה עוד אצליח לשכנעו שיסכים להינשא כיון שליהודי אסור להינזר ולהימנע מלהינשא, ובפרט כשזיווגו עומד ומצפה לו. כאשר שמע החסיד את דברי רבו נחה דעתו ונרגע מדאגתו לימים מספר. אך כעבור זמן קצר שוב היה בקוצר רוח, שכן היה סקרן לדעת מיהו הצדיק שהרבי בחר כחתן לבתו? מובן שהרבי לא רצה לגלות לחסיד את שמו של החתן, הוא פשוט הסביר לו במלים אלו שטרם הגיע הזמן לגלות מיהו חתן בתך. שתק החסיד בשל אמונתו הגדולה ברבי והתאזר בסבלנות.

פעם בערב ראש השנה כאשר בא החסיד לטשערנוביל לשהות בימים הנוראים במחיצתו של הרבי, פנה אליו הרבי ואמר לו, הכן עצמך לדרך וקח עמך את בתך, עשה החסיד את אונזו כאפרכסת והקשיב היטב לדברי הרבי אשר תיאר לו את מקום יעודו, עיירה קטנה לא הרחק מטשערנוביל, סע אל אותה העיירה ושהה בה עד לאחר חג הסוכות, הכן לך שם מראש מקום לינה וגם סוכה תבנה לך, אל סוכתך תזמין את ר' יוסל'ה הידוע בעיירה ובוה תבוא אליך הישועה כי שעת רצון תהיה לך. ור' יוסל'ה הנועד להיות חתן יתרכך אי"ה ויכנע לדעתו, זו הדרך היחידה שאפשר להשפיע על ר' יוסל'ה המתעקש, כך אמר הרבי ואגב כך גילה הרבי לחסיד, שלא פעם ניסה להפגיש את ר' יוסל'ה עמו ועם בתו, אלא שר' יוסל'ה סירב בכל פעם, עתה הגיע זמנו להינשא, סיים הרבי את דבריו.

נסע החסיד עם בתו לעיירה, החסיד שהיה בעל יכולת, שבר דירה מרווחת כיאה לבעל בית חשוב ונכבד, בעיירה הקטנה עורר בואם של החסיד ובתו סקרנות גדולה בקרב התושבים, כי

משל ונמשל

כי כמוך כפרעה

ראיתי להסביר בדרך משל: מעשה בכפרי מוזג יין ומשקאות חריפים, שבאו אליו ראש הכפר יחד עם כומר הכפר לשתות, וכוונתם להזיק להעליל מתוך זה על היהודי המוזג. כאשר ירד המוזג להביא יין משובח מן המרתף, מסכו השנים רעל בכמה מן הבקבוקים של יין שרף שעמדו על מדף החנות. למחרת בא אחד מן האיכרים, קנה, לקח ושתה מאלה בקבוקים, ומת מההרעלה. נעשה רעש גדול בכפר שהיהודי המוזג הרעילו, וכי בכוונתו של היהודי היתה לראות במיתת כל איכרי הכפר. יצא הקצף על כל היהודים הכפריים שבמחוז, וסכנה גדולה ריחפה עליהם. טיכסו טובי היהודים העסקנים עצות, ופנו לראש הבולשת של המחוז שהיה פיקח ומפקח ממולח, הלז מיהר לכפר ובא בדברים עם ראש הכפר והכומר, שתו ביחד ושחו, כטוב לבם ביין אמר להם ראש הבולשת, כי לדעתו כל אורח נאמן מחויב למצוא עילות ועלילות שונות על כל היהודים כדי לבער אותם כליל. נכון, ונכון הדבר, אישרו בשמחה השיכורים ראש הכפר והכומר יחד, הרי זה שאנו השכלנו לעשות כך וכך עשינו בכוונה, לעשות נקמה ביהודים. מתוך זה נתברר לו האמת, והמוזג יצא זכאי, והיהודים נשמו לרווחה.

כך אומר יהודה ליוסף הצדיק, באזני אדוני ידבר נא עבדך, כלומר, עבדך שעל ביתך, הוא ידבר ויגלה לך, לך בוודאי יגלה שהוא אשר עשה הקונץ הזה, אך אל יחר אפך בעבדך, תאמר לו כי כמוך כפרעה, תסביר לו שעשה רצונך ורצון פרעה, שגם אתם מעוניינים להעליל עלילות על העבריים הללו, ואז יגלה לך את האמת ויווכח מי הוא אשר שם עלילות.

(אוצר חיים)

כשנכנס החסיד לבית המדרש היה המקום כבר חשוך בחלקו ורק נרות הזיכרון האירו עדיין, עמד החסיד ליד הדלת והנה הגיע לאוזניו קול ניגון, היה זה קולו של יהודי המתפלל בכוונה גדולה הוא אימץ את עיניו לראות באפולולית, והנה הבחין ביוסל'ה העומד לו לבדו בפניה ומתפלל ביחידות, הוא עמד משתהה ותמה למראה עיניו, כי היתה זו תפילה נלהבת הנאמרת בקדושה יתירה אשר רק אצל הרבי או צדיק אחר אפשר היה לשמוע כמותו. כעבור דקות מספר פנה החסיד אל פינה בחדר והמתין לסיום תפילתו של יוסל'ה, לאחר זמן רב של המתנה כשסיים יוסל'ה להתפלל הסתובב, והחסיד ראה את פניו המאירים, עיניו הנוצצות ומצחו הזורח, היה זה יוסל'ה אחר, כשיצא יוסל'ה מבית המדרש הלך החסיד בעקבותיו עד שהגיעו ליער עבות, בעמקי היער כשיוסל'ה עצר לפתע, התחבא לו החסיד מאחורי עץ ולעיני החסיד נתגלתה סוכה, הסוכה היתה מוארת בנרות ויוסל'ה נכנס לתוכה, ומיד נשמעה שירה ערבה מתוך הסוכה היתה זו אמירת האושפיון של יוסל'ה, התקרב החסיד אל הסוכה והציץ דרך סדק וכמעט התעלף מפחד, כשלעיניו נראו יוסל'ה וחבורת זקנים עטורי זקן כסוף כשהם יושבים סביב ושרים, שב החסיד לביתו כשכולו שקוע בהרהורים והבין שזהו ר' יוסל'ה אשר אליו שלחו המגיד מטשערנוביל.

למחרת בהיותו בבית המדרש, בשעת קריאת התורה קנה החסיד מפטיר וביקש את השמש לקרוא לתורה את יוסל'ה במקומו, אך יוסל'ה התנגד לעלות לתורה ואמר אינני יודע את הברכות, ניגש אליו החסיד ולחש באזניו ר' יוסל'ה: הכל גלוי כבר לפני, הגיע הזמן שעליך להתגלות, דבר לא יצילך מכך, ר' יוסל'ה עלה על הבימה ואמר את הברכות, תחילה ניסה לגמגם כמי שאינו יכול לברך, אבל מיד התעשת ואמר את הברכות בהתלהבות גדולה ובמתקנות רבה להשתוממות הקהל, לאחר התפילה הזמין החסיד את ר' יוסל'ה אליו לסוכה ור' יוסל'ה נענה להזמנה, בסוכתו של החסיד הגישה בתו את הסעודה, לאחר סעודת החג שאל החסיד את ר' יוסל'ה חוות דעתו על בתו, השיב ר' יוסל'ה נו אם המגיד מטשערנוביל בחר אותה עבורי הרי זו עובדה קיימת, הוא נצחני, כל זמן שהייתי נסתר יכולתי לחיות בדרך שבחרתי לי, עתה אני נכנע. במוצאי החג נכתבו התנאים וכל העיירה רעשה כשנדע לתושביה שיוסל'ה המוכר להם כשוטה הרי הוא צדיק נסתר.

צ'ין אדם לחברו

שמח בשמחת חתן מרחוק

מסופר על הרה"ק רבי אברהם גרודזינסקי הי"ד זיע"א, מנהלה הרוחני של ישיבת סלבודקה בליטא, שביקר פעם אצל בני משפחתו בוורשא, תוך כדי שיחה הביט על שעונו, והחל לפתע לשיר, ומהשירה עבר לריקוד במשך שעה ארוכה. בני המשפחה עמדו משתאים ולא ידעו פשר דבר. כאשר התיישב השיב להם על תמיהתם ואמר: כעת מתקיימת חתונתו של תלמיד בסלבודקה, אותו אינני יכול לשמח שהרי אני כאן רחוק משם, אבל אני יכול לשמח בשמחתו גם, כאן שהרי גם שמחתי היא.

מצוות גמילות חסדים של הט"ז

הרה"ק רבי דוד סגל בעל הט"ז זיע"א, היה מגדולי הרבנים באירופה לפני ארבע מאות שנים, בצד גדולתו בתורה התפרסם כבעל צדקה מופלג, ועניים רבים היו משכימים לפתחו כדי לקבל אצלו נדבה או גמילות חסד. פעם בא לביתו של הט"ז עובר אורח וביקש ממנו שילוה לך בדחיפות שקל כסף. פשפש הרב בכיסי בגדיו ולא מצא אפילו פרוטה אחת. נטל את גביע הכסף שהיה מקדש בו על היין בימי שבת ויום טוב, והושיטו לאורח הנדהם וכה אמר לו, מסור נא גביע זה בבית העבוט שבעיר וטול תמורתו שקל כסף שאתה צריך עתה, אי"ה בערב שבת יעניקו לי ראשי הקהילה את משכורתי וכך אוכל לפדות את הגביע מבית העבוט שבעירנו. האורח נפרד מן הט"ז בלבביות רבה, ומיהר עם הגביע לבית העבוט שם ביקש תמורת הערבון שבידו הלוואה של שני שקלים. בסוף אותו שבוע שיגר הט"ז שקל כסף בידי שליח, כדי להשיב לביתו את הגביע היקר שלו שהופקד בבית העבוט. אמר בעל בית העבוט לשליח עליך לדעת כי תמורת הגביע של הרב ניתנה על ידינו הלוואה של שני שקלים. שב השליח לביתו של הט"ז וסיפר לו את הקורות אותו בבית

העבוט. מיד הוציא הט"ז מכיסו שקל נוסף, ומסרו לשליח בפנים קורנות משמחה וכה אמר, עתה מסתבר שאותו אדם מסכן היה זקוק לשני שקלים ומתוך בושה לא ביקש ממני אלא שקל אחד, מה טוב שלא היה אז בכיסי אפילו שקל אחד, שאילו היה בידי שקל כסף והייתי נותנו לעני הנזקק, היה האיש יוצא מביתי כשהוא מצר בלבו על השקל הנוסף החסר לו.

אני לא מסכים לזה! לא, לא אמשיך

סיפר אחד מצעירי החסידים בימים ההם: היה זה בסעודת עתיקא קדישא סעודת יום השבת קודש, רבינו הרה"ק רבי דוד משה מקרעטשניף זיע"א יושב בראש השולחן וסועד כמנהגו את סעודת היום בצוותא חדא עם החסידים, רוחו הטהורה של רבינו מרוממת, לעתים קצרות הינו מזמר ניגוני דביקות ושמחה, אחר כך משמיע דברי תורה עמוקים ונפלאים, וממשיכים בסעודת השבת עוד, ורבינו ממשיך את דבריו המתוקים מדבש וחזור חלילה, האזוניים נטויות אל רבינו מקשיבים בערגה לדבריו הקדושים, ופתאום שקט, רבינו מפסיק לדבר, "אני לא מסכים לזה! לא, לא אמשיך" רועם קולו הרך בהחלטיות, "רק אם אתם תמשיכו לאכול, אני ימשיך לדבר". קהל הנוכחים מפנים מבטים תמהים זה אל זה ולא מבינים מה קרה, אך רבינו בשלו, אתם תמשיכו לאכול את הטושולנט ואני ימשיך לדבר. לאחר סיום סעודת השבת מסביר בתמימות אחד הנערים הצעירים, בחור בר מצוה שזה עתה מלאו לו שלוש עשרה שנים, ואך עתה בא ללמוד בישיבה. אני ישבתי לי במקומי בירכתי השולחן, ולא שמתי לב כי רבינו אומר דברי תורה, ולכן התחלתי לאכול מהצלחת שלפני, לפתע שמתי לבי כי הנני סועד לבד וכולם יושבים דרוכים ומקשיבים לדברי הרבי, מיד השמטתי את המזלג מהיד, הבחין הרבי בכך ואז אמר את מה ששמעתם.

תלולא דצדקיא

שבת קודש ז' טבת

הרה"ק רבי צבי בן רבי ישראל בעש"ט זיע"א (תק"מ) הרה"ק רבי ברוך מקאמינקא (תלמיד הבעש"ט) הרה"ק רבי מרדכי יוסף מאיזבצא ב"ר יעקב (תרי"ד)

יום ראשון ח' טבת

הרה"ק רבי שבתי מראשקוב ב"ר שלמה זלמינא (תרמ"ג)

הרה"ק רבי יוסף אלימלך מקשאנוב ב"ר משה (תרס"ז)

יום שני ט' טבת

עורא הסופר (ג"א - תמ"ב)

נחמיה בן חכליה

הרה"ק רבי אברהם חיים ב"ר נפתלי שור (תורת חיים - שצ"ב)

יום שלישי י" טבת

זכריה בן ברכיה בן עדו הנביא (ג"א תמ"ח)

מלאכי הנביא

הרה"ק רבי נתן ב"ר נפתלי הירץ מברסלב (תר"ה)

הרה"ק רבי מאיר שלום מקאלישין ב"ר יהושע אשר מפאריסוב (תרס"ג)

הרה"ק רבי אברהם אבא ב"ר יוסף מפייסטבורג (תש"ן)

יום רביעי י"א טבת

הרה"ק רבי משה ב"ר הלל (ערוגת הבושם - תקמ"ה)

הרה"ק רבי דוד מולאטיפאלי ב"ר יוחנן

מראחמיסטריווקא (תר"ע)

הרה"ק רבי יהושע ב"ר מאיר מדויקוב (עטרת יהושע - תרע"ג)

יום חמישי י"ב טבת

הרה"ק רבי משה הלוי סופר מפשעווארסק

ב"ר יצחק (אור פני משה - תקס"ו)

הרה"ק רבי מרדכי חיים סלונים ב"ר יהודה לייב (תשי"ד)

יום שישי י"ג טבת

הרה"ק רבי משה מלעלוב ב"ר דוד (תרי"א)

הרה"ק רבי מנחם מענדל מווישאווה ב"ר ישראל - (תש"א)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

נארת הרה"ג נטילת הידיים וביטוי שליט"א מודם "בם אנן אודר" רפרים יוסף הדרש" על המערים.

דיני קדימה בברכות (א)

[על פי משנה ברורה סימן רי"א ס"ק ל"ה, פמ"ג פתיחה לברכות סימן י', ספר וזאת הברכה פרק י"ג]

א) סדר הקדימה במאכלים שאין ברכותיהם שוות.

1) המוציא לחם מן הארץ. 2) בורא מיני מזונות. 3) בורא מיני מזונות על אורו. 4) בורא פרי הגפן. 5) בורא פרי העץ, לפי סדר זה: זית, תמר, ענב, תאנה, רימון. 6) בורא פרי האדמה. 7) שהכל. 8) ברכת הריח.

ב) אין דין קדימה לאוכל לפני משקה. ג) סדר הקדימה בפרי העץ ופרי האדמה. 1) חביב בדרך כלל. 2) שבעת המינים. 3) שלם. 4) העץ.

נדבת הר"ר פינחס שיינברגר הי"ו
לע"נ סבו הרה"ח מנחם מאניש
ב"ר פינחס צבי זצ"ל
נלב"ע ח' טבת תנצב"ה

קרית קרעטשניף רחובות
טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות דפוס פוסטר
דפוס אישי מקצועי
08-8422112 ההגנה 54 רחובות
P6422112@gmail.com

בס"ד, פרשת ויגש, ז' בטבת תשפ"ו

שבת טיש

ספורים ואגדות • פנינים ופרפראות • מדות והליכות

זמני השבת - ירושלים

הדלקת הנרות: 16.07

צאת השבת: 17.23

רבנו תם: 18.00

מתוך הספר "שבת טיש"
כרך שישי בסדרה בע"ה

ספורים בפרשה

פנינים

ויגש אליו יהודה (מד, טז)

חסיד הגיע בימי ההגנה אל רבי דוד מקוצק, וכשהרבי אמר דברי תורה, אמר לעצמו: "הרי גם בשנה שעברה אמר דברים אלו, ומה לו לחזור עליהם שוב ושוב, אם אינם נכנסים אל הלב?" פנה הרבי אל השלחן לליל שבת-קדש פרשת ויגש, פנה הרבי אל החסיד ואמר: "ויגש אליו יהודה, אליו - אל עצמו, כי יהודה חזר ושגן לעצמו שנית את אשר כבר אמר, וככל דבריו עם יוסף כדי שיכנסו הדברים לעמק לבו של יהודה, יחדרו עמק יותר, ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, וככל שיוצאים הדברים מפנימיות הלב כך חוזרים מבעד לקלפה אל פנימיות הלב". וספר החסיד: "הבנתי מיד כי שיחתו של הרבי מבונת אלי, אף כי איש מהחסידים לא הבין אל מי רמזו דבריו..."

השיב בלהב-קדש: "בשביל לתת מקום ליהודי לישן, צריך להכין אפלו בתוך ארון הקדש..."

ולבנימן נתן שלש מאות כסף (מד, כב)

בביתו של רבי נחום מטשורנוביל היתה עניות ודחוקות. פעם הגיע אליו אדם בעל-מזון, ונתן לו פדיון-נפש בצרוף כסום נכבד של שלש מאות רבל, ואחריו נכנסו אל הרבי עוד כמה אנשים לעצה וברכה. המשמש ידע על הסכום הגדול שהרבי קבל, וכבר תכנן להחזיר את כל החובות שהצטברו בתקופה האחרונה מהוצאות הבית, ובמותר ירכש מוצרי מזון חיוניים. אלא שבהכנסו אל חדרו של הרבי, ראה כי נותרו פרשותו כמה מטבעות נחשת בלבד, ופניו נפל. הרבי הבין מיד מה המשמש מחפש, וספר לו כי בין האנשים שנכנסו היה יהודי שחבר מהפריץ שבעירו את בית-המזיגה, אולם בשנה האחרונה לא ראה ברכה בעמלו, וכבר חצי שנה שלא שלם שכר-למוד למלמד של בניו שהנו יהודי חשוב וירא-שמים, ואף לפריץ לא שלם את דמי החכירה כבר תקופה ארוכה, והלה רוצה להשליכו מביתו. ובנוסף לזאת שרף עתה את בתו, ואין לו פרוטה להוצאות הנשואין. "בפנתי מפנו לעשות חשבון לכמה כסף הוא יזקוק", אמר הרבי למשמש, "והחשבון הגיע לכדי שלש מאות רבל. מהרתי להעניק לו את הסכום בלו, ועיניו אורו". התפלא המשמש ושאל אם הרבי רוצה לחלק את מזונו לצדקה, למה היה לו לתת בבת-אחת סכום כה גדול לאיש אחד? ונענה: "האמת היא, שאחרי המחשבה הראשונה שעלתה בלבי להעניק לאותו יהודי את כל הסכום, התחלתי לחשב כטענתך, שאולי גדאי לחלק את הסכום לשש משפחות. אלא שהבנתי מהר כי זו עצת היצר שמנסה להניא אותי מפעשה הצדקה הגדול, שכן המחשבה הראשונה היא הנכונה, ומיד עשיתי כן..."

ויצא האחד מאתי ואמר אך טרף טרף (מד, כח)

מדי שנה בפרשת מקץ, היה רבי יוסף צבי דוישנסקי חוזר על אמרה נוקבת ששמע מי יהודי בעל-תשובה בשם ר' משה פוריס, שלכאורה תמוה ביצד באה ליעקב אבינו מחשבה של חסר בטחון? והלא אין מעצור לה להושיע. אלא שיעקב אבינו בעצמו מישב תמיהה זו, ואמר: "ויצא האחד מאתי" - באשר 'האחד' הוא הקב"ה יחידו של עולם, יצא לרגע קט מפניו, מזכרוני וממחשבותי, אז מיד "ואמר אך טרף טרף" - נלכתי במחשבת פגול לחשב כך חלילה.

וכלכלתי אתך שם (מד, יא)

רבי חיים אורי מרישא, נודע בצדיק ובעל-מדרגה. צדיקי דורו הפצירו בו להתחיל להנהיג עדה בישראל ולהשפיע מהודו עליהם, אלא שהוא סרב להתעטר בהנהגה, פיון שאביו הצדיק רבי יוסף השביעו שלא יעשה כן. פעם הגיע יהודי הזקוק לישועה אל רבי מאיר מפרמישלאן, והוא שלחו לרבי חיים אורי שהתגורר אז בשני-ישוב אצל חותנו, ואמר לו כי הוא יוכל לעזר לו. כשהגיע לפניו וספר לו כי הצדיק מפרמישלאן שלחו אליו, מלא פיו שחוק ואמר כי פדרבו התל בו רבי מאיר'ל "ואני אלא אבך פשוט". החל היהודי לבכות, וחותנו של רבי חיים אורי אמר לו: "מה אכפת לך לעשות טובה ליהודי?" וכששמע כן אמר: "לעשות טובה ליהודי? לזה אני מוכן!" ומיד ברח את האיש וישועתו היתה קרובה לבוא. מאז החלו להתרבות אנשים שבאו להתברך מפיו, אולם הוא המשיך לסרב להנהיג, והיה אומר לבאים אליו: "אני מכניס אורחים לביתי, אם תרצה לתת מפספס להכנסת אורחים, בזכות זה תושע". ביתו היה פתוח לרווחה והיה פתוח באים להתארח אצלו, עד שמחסר מקום היה משכב אנשים לישון בבית-ההכנסת בסמוך לארון-הקדש. פעם בא אליו רבי יחזקאל שרגא משני-נובה, וכשראה זאת תמה בפניו: "היתכן להשפיע אנשים ליד ארון-הקדש?" ורבי חיים אורי

תשובו בארץ גשן (מד, לו) - יחזקאל מעליו וישיבכם שם (יש"י)

רבי נחמיה מברבוב הי"ד היה אומר, כי באשר האדם מסתפק בדבר מסוים אם לעשותו אם לאו, ואינו יודע להחליט אם יש בעשייתו משום מצוה או משום עברה, עליו להביט ביצד מתנהג הרשע בדבר זה, ולעשות את ההפך ממנו. ואף שלעיתים נראה הרשע כאילו הוא מעשה טוב, אינו אלא כלפי חוץ, אף באמת כל חשקו רק להרע. ועל-זה אמר שלמה המקול' בני אלה תלך בדרך אתם מנע רגלך מנותיבתם, כי רגליהם לרע ירוצו, אל תלך בדרך הרשעים, ואף אל תחשב שמה בכל זאת יש בהם מעשים טובים, כי רגליהם מעצמם ירוצו רק לרע, אף שכלפי חוץ הם נראים כמעשים טובים. וכפי שהיה הרבי ר' בונים מפשיסחא עונה למי ששאל אותו, אילו נבגדים לבש אברהם אבינו? כי הוא הביט על הגוים וראה את בגדיהם, והתלבש להפך מהם...

ויגש אליו יהודה (מד, טז) - מוכב במדרש, שבאשר היה יהודה כועס, היו יוצאות שתי שערות שעל לבו וקורעות את בגדו. ואמר בעל ה"חפני חיים" כי כעסו של יהודה היה רק כלפי חוץ, כפי שכתבו בעלי המוסר כעס הפנים ולא כעס הלב, כדי שלא להכשל בכעס שנחשב בעובדי עבודה זרה, ולכן היו השערות יוצאות החוצה כדי להראות שכל כעסו היה רק כלפי חוץ ולא בלבו פנימה. (נר חשו)

להתאפק (מד, יא) - בגימטריא התורה, בדברי חז"ל שבאשר בא היצר הרע לאדם וביאורו לבית המדרש, ועל-ידי התורה יכניע אותו ויובל להתאפק מיצרו. (הרשב"א)

לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלקים (מד, טז) - לא בשביל פרנסה ועניינים נשמים ירדה הנשמה לעולם, כי האלקים - לעבודת הבורא יתברך ולעשות נחת לפניו. (רבי שמואל מסלונים)

שלה בזאת עשרה חמרים (מד, כג) - למה שלח יוסף ליעקב עשרה חמרים? מפני שידע שמדתו של אביו יעקב היא לעשר את כל אשר לו, כפי שאמר "וכל אשר תגדלי עשר אעשרנו לך". ולכן שלח לו יוסף עשרה חמרים, כדי שיוכל להפריש מעשר באופן קל, חמור אחד מעשרו. (נר חשו)

ותחי רוח יעקב אביהם (מד, כז) - ותחי רוח בגימטריא כמנון השמות אברהם יצחק יעקב, כי הם הרוח המתה את בני יעקב להתקיים בגלות בזכות האבות הקדושים. (הרשב"א)

ואנכי אעלה גם עולה (מד, ז) - על"ה במלוי עיון למ"ד ה"א בגימטריא ר"ו, כי בשר הקב"ה ליעקב שלא ישבו במצרים אלא כמנון ר"ו שנים, וגם בשור שלא יקברו במצרים, ואף את עצמות כל בניו יעלו לארץ-ישראל, ורמו לו תבנת צם' שגם הם יעלו. (הרשב"א)

ובני יששכר תולע ופגה יוב ושמרון (מד, טז) - יוב הוא ישוב כפי שנקרא בספר במדבר, והקמנונים קצאו כאן סמן לתולע שלאחר שפרשו מהפרי הם אסורים, תולע ופגה - אם התולע עשה פה ויצא מהפרי, ישוב - אזי חוששין שמא ישוב ויגס לפרי, ולכן ושמרון - שמר עצמו שלא תאכל את הפרי. (הרשב"א)

וירא אליו (מד, כט) - למה לא שאל יעקב את יוסף על מה שארע עמו במשך כ"ב שנה? ללמד, שאין לאדם לעסוק כמה שעבר עליו, שמא יבוא לידי שברון-לב, אלא עליו להתחזק מקרא ולהבא. כי העקר להתמקד בעתה, ולהתחזק מעתה ואילך. (הרשב"א)

ויברך יעקב את פריעה (מד, ט) - עם ירדן של יעקב אבינו למצרים, פסק הרעב שהחל בה שנתים קודם לכן, ולאחר שנטפו יעקב חזר הרעב, והתקדש בקד שם שמים, שזכות הצדיק התי נתפרכה הארץ, ובמיתו סתלקה ברכתם, וידעו כל יושבי תבל כי רק בזכות הצדיקים יש שפע ברכה ונדיה. (הרשב"א)

ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד (מד, כו) - סגולה גדולה למו שזקוק להפקד בננים, להיות בשמחה בשבת ויגש שבה סמיכים את הפרשה בפסוק "וישב ישראל ארץ מצרים בארץ גשן, ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד", שהשורש במצרים וצער, והיה בשמחה כי ישועה קרובה לבוא, ורמו לזה כי גשן בגימטריא שמה"ה, ויאחזו בה - לאחז את השמחה כלי לתרופת ממנה, ועל-ידי יובו ויתקיים בהם ויפרו וירבו מאד. (שבת מיוזב)

המקבץ רבי חיים שאול דו"ק הפתח ז"ע ליום ההולדת ד' בטבת תרצ"ג

מדולי המקבצים. דין ומרביץ תורה, וחבר ספרים פורה בתורת המסחר. מהן הראשי של ארם צובא שבספריה, ולאחר שקלה ארבע בשנת תר"ג לקח בשיבת המקבצים בפתח אל' הנוצרים וישראלים עתיקים, ובה פתח את רב המרביץ בנסת אל' הקמת ישיבת 'רחובות הנהר' שבכנות הבקרים התמנה לעמוד בראשה במשך שנים ארוכות. תלמידיו שלמדו אצלו היו מדולי המקבצים בדרום. בהם גם מקבצים אשכנזים נודעים. כעשר שנים לאחר עלייתו ארצה, חלה בעיניו וסבל יסורים רבים. בעצת הרופאים נסע לוינה, לשם נסעו רבים לרפוי עיניהם, אולם הנחות לא עלה ובה והוא אבד את מאור עיניו. תלמידו רבי יהודה פתח ספר, כי המתנה היה נוצרי מיסיונר, שהכשיל במקומו את הטפול בעיניו. כדי לכבות את מאורם של חכמי ישראל אולם למרות הסודו ראיתו, לא פסק מלנהוג בתורה עד ימיו האחרון, המקבצים אז בביארו העצומה בכל מקצועות התורה, כאשר כל התורה היתה סודו הפנימי כשקלה.

מדותיו היו נאצלות, ויהי בורח מפל נדודו של פעם ורגו. והיה מתבטא ואומר, כי באשר היה חסד בעיניו של היה נכלול להכשיל בתקופה, הוא מבקש את פשוט למות כדי שלא יבא לידי בעט חלוקה. בתקופת התריסר היה הלכו מתחזקם אחר עמדותיהם של אברכים צעירים שהתחרו כדי לנגוס לצבא התורה, וכן היו בולשים אחר אוצרותיו למקומו שהיו עשירים יהודים מסוימים, ומתריסים אותם לקבת המקבצים. למרבה הצער, היה יהודי אחד ששתה עמם פעלה, ובקבוצה בצע כסף היה מוסר לשלטונות על מקומות שהיה של המריקים והאצרות הכהנים. ובנו 'השד' ה' ה' ה' ה' ה' ה' וכן נהנה בתרם חסרו, וכשהלה המשך במקבלי פלט כנגדו בסויו קשה, והלה מת באותו יום מקללת חכם. רדעי, כי בערב ימיו תחילת 'הפך חיים' לעלות לארץ ישראל, ואף ארץ כבר את הפצו ועובת את עירו בדרבן ארצה. דבר עליתו עזר, וזוהי נבול בעיני התורה, ואף ארץ ישראל התבוננו לבוא. אולם כאשר ספרו את הדבר לרבי חיים שאול, התנבא כי 'הפך חיים' לא יגיע ארצה, והספיד: 'הרי את יגיע לאן, איך להכניס ראשו בין החרים ולהקטוף לאחת הפלים של צבדו החרים בארץ, ואם יגשה בו, הרי יפגע הפסוד בספריו, ובפסד בחבדו ומשנה ברוחה, וכיון שרצונו של הקב"ה שכלם יעסקו בתורתו, לא יגיע לו להגיע לכאן, כדי שיהיה שייך לכל עם ישראל, ואכן כפי הנועד חזר 'הפך חיים' ובטל את משתבונו ונתר בגולה, והתורה נשקחה לנחלת כלל ישראל בלו.

יוסף דעת

שבת מנשה, נצא בני הראשון של יוסף הצדיק, התחיל קודע לשנים ונצי השבת הסחפה וקבלו כל דוריו וראובן נחלה בנער הירוד המרוד, ויחד הולכו בניו מלך אשר 133 שנה לפני חורבן ביהמ"ק הראשון, ולפי האמור בספר מלכים הלכה אותם המלך לחלל וחברו נהר גזון ועיר מדי ויהיו ש' עד היום הזה' והבונה לזמן מתבת ספר מלכים בדברי יחזקאל טרם כי חתום 'הלא, כאשר המקומות אלה חוגלו ראובן וגד ונצי המנשה. שני מדרשי שו"ת דלוקים, אם נלחמם של שבטים אלו קידמה לנלות עשרת השבטים, או שהם חלק ממנו, או 'המבד' טובא שמטריח אותם כשלוש גולות, תחילה ראובן וגד ונצי המנשה, אחריהם חוגלו ונצלו ונפלו, ובסוף חוגלו שאר השבטים של מלכות ישראל.

בצפוןמזרח הודו ובמדינת בורמה, חיים בני שבטים שמזרחיים במסורת קומית כי הם נאצאים של שבט מנשה שהולכו ביד מלך אשר. לפי המקובל אצלם, לאחר גלות השבטים בידו שלנאטמן מלך אשר, הולכו בהמשך בני שבט מנשה לפרס, ושם חיו תחת שלטון מלך פרס דריוש ואחשוורוש. עם כניבוש של אלכסנדר ומקדון את פרס, חוגלו בני השבט לאמניטון, הפכו לרועי צאן ומתצאצא מכן היו לעובדי אלילים. לאחר הכיבוש האיטלקי, נאלצו הללו להתאסלם, אף הממשיכ לנכות אולם 'דוברי שנית', עקב השימוש שחלל בעברית בני השבט, הם החזיקו בכל אופן שנים בספר תורה עתיק, והוא עבר מדור לדור בין הביתים והחוקים. לאחר שנים נדוד בני השבט ליפון הודו, והגיעו דרום טיבט לסין, שם הם סבלו מסיכונים שהפכו אותם לעבדים, וחלק מהם ברחו למערות חיו באזור ההררי וכונו 'אנשי המערות'. בתקופה זו נאבד מהם ספר התורה העתיק, והכהנים שלחה הממשיכ את המסורת בעלפה, עד קיום הוועדה הלאומית. מאוחר המערות נדדו בני השבט מערבה, והגיעו כסופו של דבר לבורמה והתיישבו באזור.

לפני כ-2000 שנה, הגיעו אל המוקם מסיורנים נוצרים ששוטטו בעולם ועשו נצטו לנצרות, והשתוממו לנלות עם ממשיכי בני התנ"ך מיימי קדם ומאמינים באל אחד, אותו הם כינו במיטת הדומה לשם הו"ה. הנוצרים הליחלו לשכנע אותם להתנצר, כשן כביטו יהיה בני בעלעלית לבוא ביבוא בני הודו לחתומים ארצה.

אצל בני מנשה שנתמרו שרידים רבים המלומדים לקשר עתק אל עם ישראל כיונים בני תושבי האזור הוא 'לו ש' שפירושו בשפת המקום הוא 'עשרת השבטים', את עצמם הם כינו בשם 'בני מנסיח' הדומה לשם 'בני מנשה', ואף תעלולים לתורה כולנם מוכתרים בתורה 'בני מנשה'. השתמרו אצלם המאורעות המרכזיים של עם ישראל, וציאת מצרים ורעיית יסמים, ואף חלק מהמאורעות המעשיית חיים עבר, בהם ברית מילה וכונו טורה, מנוחה בשבת ושמיחת שלות הרגלים ויום הכיפורים, המלה ביונים מסוימים, יודי ממונות הדומים לימי התורה כגון מציאת גבול לעבד שאחיו לו מה לשלם, בקורה בארמה בעוד הממשיכ שורפים את הנבטרים, אינם אובלים בעלי-חיים בלי חשיחה ואינם אובלים את הדם, שתמנו אצלם יודי ייבם אלא שהם מעניקים ביה חילול את שם האח חמת שלא בני שפירושו ח'ל את המסוקים שהמונה שהאח ורש את אחיו המה, ועוד. מנזרי העדה היו הביתים, ובכל כפר היה כוח שלדור בקרא בשם אחרון, ותבטו מנזרי האחרון והמבונה עבדה אלו ח'ל דורו. הכהנים לבשו בגדים שמזכירים מעט את בגדי הכהנים בביהמ"ק, ואף היו מקריבים קרובת כמו בזמן חיתר המכות. הכהנים גם היו מוזהים אדם ננוע בקריעת וקוביעים את מקומם בתוך הנוגל המדברי מחוץ ליישוב עד להבטאות. היו שמקפזים במסורת של בני מנשה, כיוון שהם הצטרפו לנצרות והשפיעו מנהגיה, והיכן משמש ינקו את המסורת שכידם רק באבות האחרונות, אולם של עדויות על מסורות אלו שודו בידם עד כהיום ותודעו לנצרות. אף יחידות עדיין מוטלת בספק, ואף שהי רבנים שראו בהם יהודים כשרים כדת וכדין, עדיין אחרים כי ליתחמו וליידי אותם מספק, ואם וכן נעשה של העוליים שהגיעו ארצה. ימים מנציאם בארץ כ"כ אלה מבני מנשה, בהם כמה מאות שכבר נולדו בארץ, והכים מהם אף לומדים בשיבות ובבתי-חידור תורניים ומקפידים על קלה בכחמורה.

אני יוסף!

בעיר פרשבורג בשנים שבין שתי מלחמות העולם, התגורר יהודי חשוב בשם רבי שלמה זלמן אונסדורפר, שבהן כרב בית-מדרש בעיר, מגיד מישרים ומרביץ תורה לרבים. אביו היה רבי מרדכי אריה אונסדורפר, ששמש כמורה-צדק ושוטח-זבדק בקהלת גוטה שבהנגריה, וכן שמש כמזהל ממחה וירא שמים מרבים. למרבה הצער הובל רבי מרדכי אריה הישיש בן התשעים לאושוויץ, יחד עם רעייתו וחלק מצאצאיהם, ונשמותיהם עלו בפסעה השמיקמה על קדוש השם. הן רבי שלמה זלמן ורעייתו נקעדו אף הם בחרבן הגדול, אך בחסדי שמים נצלו כמה מצאצאיהם ונתורו לפליטה לאחר המלחמה, בהם בנם הנודע רבי שמואל אלכסנדר אונסדורפר רב קהלת צאנז בפתח-תקוה, חותנו של האדמו"ר מאנזו שליט"א, שנצל בדרך גם המלחמה, לאחר שאביו שחזה את פני הבאות שלח אותו בשלחי שנת תרצ"ט ערב פרץ המלחמה העולמית, ללמד תורה באנגליה, ומאז לא ראה יותר את הוריו שנספו על קדוש השם, השם יקם דמם.

בן נוסף של רבי שלמה זלמן, רבי שמחה בונים, שקה עם האב עד רגעייו האחרונים, והיה רגיל לחזר בל ימיו על הדברים המרטיטים ששמע מאביו על סף דלתות כבשן האש באושוויץ: "התקדמו בננו עתה דבריו של דוד המלך בתהלים 'עבדי בעמק הבקא', שכן אין לך עמק הבקא יותר מאשר הקרמטוריום באושוויץ. אבל עוד תראה בני היקר, כי גם המשך הפסוק יתקיים בננו, 'מעניו ישיחיהו', ועוד ימשיך לנבע מאננו מעין של דורות, בנים ובני-בנים לומדי תורה ומקמי מצות!" ואכן התקיימה נבואתו-משאלתו של יהודי קדוש זה, ומעינו מקשיך לנבע ולפפות, לא ייבש המעיין ולא יקצץ האיילך עד יבוא ינון.

בת נוספת של רבי שלמה זלמן נצלה אף היא בארץ נסי, ועמה התרחש מארע נפלא, אותו היתה מספרת תדיר לבני משפחתה שזכתה להקים, יחד עם בעלה רבי משה האף במנצ'סטר, מוזה לבורא העולם על שרשרת הנפים שזכתה לראות בעיניה. הבת, כורת פערל, היתה נערה צעירה כבת שש עשרה בתקופה בה פלשו הגרמנים להנגריה, והחלו להשמיד את יהודי המדינה בשיטתיות אכזרית שאין כמוה בתולדות האנושות, וביעילות נאצית שטינת שלחו מדי יום עשרות אלפי יהודים אל גיא ההרינה, השם יקם דמם. ההורים, רבי שלמה זלמן אונסדורפר ורעייתו, נסו להקדים את פני הרעה, ומפעוד מועד שחזו בכסף רב באי השכנים הנוצריים, כדי שישתירו בביהם את הנערה הצעירה. הסכום היה, כי לא תאחר זמן-מה ישלמו ההורים לשכנים סכום נוסף, והם ישיבו להסתיר אותה לתקופה קמשיכת נוספת, אלא שבינתיים נלחמו ההורים בדי הקלגסים האזורים, והם הובילו אותם להרינה. השכנים תאבדי-הבעז 'שכחו' לפתע את השנים בהן קימו בני משפחת אונסדורפר קשרי-שבנות טובים עמם, התכחשו לכל התמיכה בהם, ושלחו מעל פניהם את הנערה, מתוך ידיעה ברורה כי אחת דינה לפל בידי מלאכי החפלה וגזולה נחרץ.

עומדת נערה יהודיה צעירה באחד הרחובות הראשיים של פרשבורג, כאשר מחוץ השכל חרב ומחררים איהם, בקל פנה עומדים חילים נאציים אכזריים שבולשים אחר העובדים ושבים, ומשחרים פעיט לטרף יהודי קל. מאין בזא עזרי? היא לוחשת בשפתים מלבינות, ומחסר ברהה היא מנסה לתור אחר מקום מסתור באחד הבונקרים החבויים שבבעיר, בתקוה למצא שם מנוח לכדי-רגלה. והנה גנבה השמועה לאננה, כי ברחוב פלוני נמצא בונקר שבו מצאו כמה מי-יהודי העיר מקלט, והיא עושה את דרכה לשם בחשאי, ותפלה על שפתיה לכל התגלה בידי הרשעים. אולם כאשר התקרבה אל מקום המפגז, גלתה כי היא נפלה מן הפחת אל הפח. מבט קצר בהייר לה, כי לא בונקר שבו מסתתרים יהודים נמצא במקום, אלא ההפך הגמור. במקום היה בונקר צבאי מבוצר, ששמש כמפקדה נאצית לכל דבר ועניו, אלא שהגרמנים המרשעים הגו במוחם השטני תכנית זדונית ללכידת קרנגות יהודיים, והפיצו שמועות כי במקום שוכן בונקר סמוי שבו מסתתרים יהודים. מסתתם היתה לגרם לשירידי הקהלה היהודית בעיר להגיע אל הבונקר במטרה להסתתר בו, מבלי לדעת כי בקד הם חוזרים את גזרם, ונופלים כפרי בשל הישר לרועות ידיו של השטן הנאצי.

הנערה פערל מתקרבת אל הבונקר, מבינה כי היא צועדת הישר אל פי הפחת, אולם בתבונתה הרבה ידעה כי נסינה עכשו תהי שגיאה גורלית, שכן בקד היא מוכיחה ללא ספק את יהדותה. היא צעדה בלאה בעז, משוה לעצמה ארשת ננוחה על עוברת-הארץ תמקיה, ומתגנבת בכח על הפחד שמלפף את כל פלה. בלבה תפלה יוקדת לבוא הרחמן שיציל אותה מרתת שחת, ובשפתיה כבד מלמלה את מלות יהודי כפי שלמדה בבית אביה.

"האם את יהודייה? שגא אליה המפקד הנאצי, שהתפלא לראות נערה צעירה צועדת בכטחה וכלי מורא. הנערה הצדקנית סרבה להתפתח ליהדותה, כפי הדין שנפסק בשלחן ערוך: 'אסור לאדם לומר שהוא גוי, כדי שלא יהרגוהו', שכן זו אחת משלש העבירות החמורות של יהרג ואל יעבר מדיו עבודה זרה, ולכן העדיפה לשתק ולא לענות דבר. שתיקתה הדליקה אצל הנאצי אור אדם כפונק, והוא שאל שוב: 'איך קוראים לך?' והנערה נקטה בקרירות ובמבטא הנגרי טפוסי בשם נוצרי מבהק: 'וירישקה'... המפקד התבלבל לרגע, שכן לפי מראה פניה ובשחונה העצמי של הנערה היה קשה להאמין כי הוא יהודיה, אף הוא סרב לותר מה מהר על טרפו. 'היכן את מתגונרת?' שאל, והנערה הזקיקה כתבת בדויה בשכונה בכרית מבהקת בעיר הגדולה. המפקד התרפף מעט, אולם שנאח ישראל שבו לא באה עדיו על ספקוה, הוא פנה אל אחד החללים וצוה עליו להתלוות אל הנערה עד הכתבת שצינה, כדי לבריק האם באמת שקמה 'וירישקה' והיא אכן מתגונרת במקום.

"הלכת עם החיל הגרמני", ספרה מרת פערל ברבות-הימים, "אני צועדת ראשונה, והחיל אחרי בנשק שלוח וטעון. ידעתי כי סופי נחרץ, ואם לא יתרחש עמי גם גלוי, לא יעבר הרבה זמן והחיל יגלה בי שקר היה כפי. והנה לפתע פתאום מזדקר לעינינו רוכל גוי עם עגלת-המציאות שלו. הוא צועד למולנו, וישעמד במקרה של כמטר בלבד ממני, הוא קורא בקול שהגיע לאזניו של החיל הגרמני 'וירישקה', מה את עושה כאן? נדהמתי לשמע השאלה הלא צפויה, אבל בחסדי שמים הצלחתי להתאושש מהר, ובסונו ידיותי ושקט ספרתי לרוכל כי אני שבה אל ביתי, תוך כדי שאני עושה על עצמי בלאה הוא אחד ממקרי משפחתנו מימים ימימה. קייתי שחזירל יעזב אותי עתה לנפשי, אולם ברשעוהו הרבה הוא עדיו סרב להאמין לי, ופנה באופן אישי אל הרוכל ובקש לקבל את כתבת מגוריו. הפעם הייתי בטוחה כי אין לי כל ספוי, שכן מאן אמור הרוכל לדעת את כתבת המגורים הבדויה שמספרתי למפקד הנאצי? אולם לפליאתי הרבה שמעתי את הרוכל נוקב במקד בשם הרחוב, שבו ספרתי כי אני מתגונרת, והחיל נאלץ לשחרר את טרפו מעליו. הסתובבתי לאחור בתדהמה כדי לחזות כמו עיני בנס הגדול, כיצד הנאצי פונה לדרפו, ובשחזרותי והבטתי לנגדי כדי לראות מיהו הרוכל המסתורי, נדהמתי שבקעתם לראות כי הלה פרח ונעלם. הבטתי אנה ואנה, אף הלה נעלם כלעמתי שבא..."

כאשר מרת פערל היתה מספרת לילדיה את ספור נס הצלתה, היא היתה מדגישה ואומרת: "בטוחני כי אתם בודאי מפקפקים בספור שלי, שכן הוא באמת נראה בלתי מציאותי. אבל הספור היה גם היה, ואני מוכנה להעיד עליו בהן צדק. ויש לי גם הסבר למה זכרתי בנס שקימי בה גלוי: מפני שעמיתי בתקף ובגאון על יהדותי, ולא התכחשתי על זהותי כבת-ישראל גם כאשר חרב חדה הקחה על צאירי". ובקד העבירה לילדיה את המסר, כי מעולם לא מפסידים פעמייה בנחרצות וברוממות על יהדותנו הצרופה.

במראת הליכה ויאמר יעקב יעקב

רבנו מגדולי ירושלים של מעלה היה רבי יצחק חשין, אבי משפחת חשין הענפה והמפארת בימינו. אביו רבי משה חעשעם עלה ארצה מהעיר סלובוויץ שברוסיה הסמוכה לשקלוב. יחד עם אביו רבי יצחק שמשך בדון שם, בעליית תלמידי הגר"א בשנת תק"ע. עם עלייתם ארצה השתקעו ראשי המשפחה בצפת. ורבי משה נשא את נכדו של רבי סעדיה אשכנזי משקלוב הנודע. שהיה מגדולי תלמידי הגר"א ומראשי הישוב האשכנזי המתחדש בירושלים. הפך הנכד רבי יצחק, נולד כבר בצפת. ויחד עברו בה את המאורעות הקשים של מרד הפלחים ועידת האדמה המפורסמת. לאחר מכן עלו והשתקעו בירושלים, ונטלו חלק בהנהגת קהלת הפרושים ובעסקנות כללית.

רבי יצחק חשין שקד מצעירותו על התורה ועל העבודה, והתאבק בעפר רגלי רבה של ירושלים הנערץ. רבי שמואל סלנט. לזימים התמנה לשמש במקנה בפולל המאחד את כל הפוללים בירושלים, ורבות ספרו על טובי לבו ודאגתו לכל יהיה בירושלים אפלו אדם אחד שאין לו פדי הוצאות השבת. דלתו היתה פתוחה לכל פונה, ומעולם לא השיב פני אדם ריקם. פעילותו הצבורית התרחבה לתחומים רבים, והיה מראשי היוזמים והמקימים בפעל של בית הרפואה הנודע "בקר חולים" בירושלים העתיקה.

יך מספר עליו בנו רבי ישעיה, המלמד התיק והנודע בתלמוד התורה "עץ חיים", שהעמיד אלפי תלמידים והחזיר בהם יראת שמים לכל ימיהם: "בתחלה היה בית החולים בבית שכור ללא מטות, שעל רצפתו היו פרושים מזרנים עליהם היו החולים מוטלים, ושמש בית הדין היה מאסף בעיר פירות לחם בעבורם. עמד רבי יצחק וקרא לאספה את נכבדי העיר, ועוררם והעמידם על הצדק לגשת לבניו בית הרפואה מסדר ומשכלל בשביל הישוב הגדול והולך. כתוצאה מאספה זו נאסף כסום כסף הגון, אשר בחלו קנו מגרש להקמת הבנין... והוצא כסף רב בעבור בנין היסודות, שר יצחק עמד על ידו שיבנו אותם חזקים שייכלו להחזיק קומות עליונות, כי חזה מראש כי בית הרפואה ירחב וברבות הימים יצטרכו לבנות קומה שניה ושלישית. וכך אול הכסף בלו, ולא היה כבר פמה לבנות את בית הרפואה גופו. הוא קרא לאספה שניה, אבל מפיין שלא נראו לעיני כל מקורות לכסף, החליטו כל הקרואים לחזו ולמכר את המגורשים שקנו. ר' יצחק פרח בבכי לשמע החלטתם זו, ובדמעות שליש ובמלים נגזשות השפיע על כל באי האספה לחזור בהם מהחלטתם, ובתוצאה מאספה זו נשלח ש"ד מיוחד לחזו לארץ למטרת בניית בית הרפואה... בהמשך הוא מספר, כי רבי יצחק עצמו פקח על מלאכת הבנין, ולאחר שנים, כשהחליטו לבנות את הקומה השלישית, הגיע אל המקום מהנדס ידוע, ולאחר בדיקה אמר, כי רק בזכות היסודות האיתנים שהעמיד ר' יצחק, נתן להוסיף ולבנות את הקומה הנוספת.

בן חמשים ושש בלבד היה רבי יצחק חשין בפטירתו, ביום ו' בשבט תרמ"ב. וזאת כתוצאה ממסירות נפש למען הצלת יהודים. היה זה בהרף הקשה בירושלים של שנת תרמ"ב, כאשר גשמים עזים הציפו את רחובות השכונה התדשה "אבן ישראל" שנוסדה בשנת תרל"ה, והוא היה אחד ממסדיה ומהמתיישבים הראשונים שבה. השטפון הרב החל לחדר אל הבתים הנמוכים שבשכונה, והדירים שבהם נלכדו בבתיהם מכלי יכלת לצאת החוצה. רבי יצחק נחלץ יחד עם רבי יאשע ויבלין, בונה השכונות הידוע, להצלת הנצורים, ובמסירות נפש עמדו בתוך סוה המים האדיר, פתחו את דלתות הבתים, חלצו משם את הדירים והעבירוהם אל הבתים שבקומות העליונות. למגנת לב, הצטנן רבי יצחק כתוצאה מהקר העז והמים הרבים, והוא חלה בנלקת ראות שנתקבה באותן שנים לחשוכת מרפא. מספידיו הזכירו את הדבר בהלכותיו, וראו בו קרפן צבור על מזבח יסוד ירושלים.

למעלה מחצי יובל שנים חלה מאז פטירתו של רבי יצחק חשין, ובגיל י"ב בטבת תרס"ט, עמוד התווך רבי יעקב מן, שנודע אף הוא כאחד מבוני ירושלים, לתלמיד חכם מפלג ואיש מעשה, גם את שנתו, ראהו לפתע בחלומו. רבי יעקב התפלא לראות את חותמו בתווך הליכה, ושאל תוך כדי החלום: "לשם מה הגעת הנה וירדת ממרום לעולם השפלה?" וזה ספר: "ירדתי לקבל את פניו של ר' פישל לאפיין שנתבקש היום לבית עולמו". ר' פישל לאפיין, ובשמו המלא רבי ישראל משה פישל הבהן לאפיין, היה מגדולי הנגידים בירושלים, ונודע כבעל צדקה ותומך תורה מובהק. הוא היה אז ישיש מפלג בן למעלה מתשעים שנה, ודבר פטירתו הפתיע את רבי יעקב בעודו בחלומו. "אך מדוע נבחרת דווקא אתה לקבל את פני ר' פישל?" המשיך ר' יעקב ושאל תוך כדי החלום, ונדהם לשמע מהזנתו, כי לפני שנים ארבות, בעודו בחיים חיותו בירושלים, נטל בהלואה מר' פישל כסום כסף גדול לצרכי עניי הפולל, ולא היה ספק בידו להשיב את ההלואה טרם הסתלק מן העולם בקצור ימים. ובאשר ר' פישל שמע על דבר פטירתו, נהג באבירות לב יוצאת מן הכלל, וקרע את כל שטרות החובות! ובשך על כן ירד לקבל את פניו בעלותו למתיבתא דרביקעא ולהעיד על מעשיו הטובים בבית דין של מעלה.

ר' יעקב מן התעורר מחלומו, בשכפו נרעש. הוא מהר לתפלת שחרית בהשקפת הבקר בבית הכנסת התרבה שבפער העתיקה, ושם שמע כי אבן הבשורה על פטירתו של הנגיד ר' פישל נכונה, והבין כי ראה חלום של אמת. לאחר ששבה רוחו אליו, פנה ר' יעקב אל בית האבלים כדי לנחמם, ושם ספר להם בהתרגשות רבה את החלום הנורא שראה בלילה. לשמע דבר החלום, נענה בנו של הנגיד, ר' אליעזר לאפיין, שאף הוא נודע כתלמיד חכם ובעל חסד וביתו היה פתוח לכל אדם, והשלים את הספור במלואו. "לאחר פטירתו של רבי יצחק חשין, קרא לי אבי ובקש לחפש בין השטרות והמסמכים הרבים שבדשותו, את שטרות החוב של המנוח. אפשי ומצאתי אבן שלשה שטרות חוב, שכל אחד מהם היה על סך חמשה נפוליון (שנתקב אז כסום נכבד), והצגתי אותן בפני אבא, והוא קרע את שלשתם בבת אחת. השתוממתי על מעשהו, ובקשתי הסברים למה הוא מתר על כסום כה נכבד? ואבא אמר, כי רבי יצחק חשין לא לזה את הכסף לצרכי האישיים, אלא למען הכולל שבראשו עמד. ויודע אני, אמר אבא, שאם אבוא אל הנהלת הכולל ואתבע מהם לשלם את החובות הללו, יהיו פאלו שטענו כי לא היתה לו לר' יצחק רשות ללוות על ידיעת עצמו למען הכולל, אף כיון שפירדו אני מקימים ומימה יודע אני את סהרת לבו ואצילות נפשו למען הזולת, ואני אף מכיר אנשים נכבדים בעיר שר' יצחק תמך בהם בדרך פבור, ולא אוכל כמובן לספר זאת כדי שלא לפגע בכבודם - מעדיף אני לקרע את השטרות, כדי שלא יוציאו לעז על יהודי צדיק ונאמן, ואמון מותר על החוב בלתי!"

אני יוסף אחיכם וגו' (מה, ד) - טעם שחזר פעם ב' אני יוסף, לצד שראה שלא ענהו, חשש לב' דברים. הא, שפחדו ממנו ולא יכלו להשיב בבשש נגב כי ימצא רוב' שלא האמינוהו שהוא יוסף. לזה אמר, כנגד צד הרעה שאתם יראים ונבדלתם, לא תחושו לדבר, כי אני יוסף אחיכם, פרוש מתנהג עמכם כמדת האמונה וכלאו לא היה הדבר ההוא. גם סמך לומר אחיכם אשר מקרתם - לומר, שאפלו בזמן המכר לא בדתה עין האמונה ממני. וכנגד צד הצדקת הדבר שהוא יוסף, אמר להם דבר שבו יצדיקו בסמן מבהך כי הוא זה, באומרו אשר מקרתם אתי מצדקותי, ודבר זה לא ידעו אדם ואפלו נביא, אם לא שתאמר ודאי נמור כי הוא זה יוסף:

ויאמר וגו' אמותה הפעם (מה, ה) - אכן פנת דברי יעקב הם, כי הגם שנתבשר כי עודנו חי, זה הועיל לדעת שישנו במציאות. אכל עדין לבו דיי עליו לצד חיותו בין האמות שפל, עבד מושלים, אם עדין בצדקותו ולא כהתה עינו ולא נס לחו, או לצד חיותו מכבד ממנו ונתנו תודת הקלפות ובפרט טמאת מצרים, ומה גם לצד מה שעברו מרוח הקדש שאמר טרף יוסף חיה רעה אכלתהו. ודבר ידוע שאמר כי הצדיקים יושרי חפצו בהעדר הבן פדיונו בן מביש, ומה גם יעקב הצדיק, אשר עלינו לא היתה שמחתו שלמה מספק זה. עד וראו אליו והכיר בו בפניו כי השרת הפנים נשנה באיש. וכמו כן מצונו לצדיקים שלמים וכן רבים, שהכירו בירשם הפנים מעשה אדם, ומכלי שפן יעקב אבינו שיכיר. לזה פשהכיר בו, אמר אליו אמותה הפעם, פרוש הפעם הזאת בראיתך ולא מקדם משנתבשרתי. והטעם אחרי ראיתי את פניך והכירתי בהם שעודו חי, פרוש צדיק במקדם ולא נשנה דיוקנה כממות שהיה, אלא עודו חי, כי הצדיקים קרויים חיים, ונקון:

דברי הימים

ביום ד' בטבת תקצ"ג, נפטר רבי משה זאב מרגליות בעל "מראות הצובאות", מגדולי דורי שהיה דור חכמים וסופרים בהם הגר"א מוילנא, ורבי עקיבא אגור שהתחברו בתור "נשיא ישראל הודור", נודע כאבן וצדיק נפלא, ויצאו לו מוניטין בזכות חיבורו הגדול "מראות הצובאות" ששוקק כולו בהיחוד עגונות, נושא סבוך שמעטים עסקו בו והוא מצא בו כר נרחב ליצירה, והכתובות היו לעינים לכל יושבי על מדין בדרות הבאים, אף שהדפיסו בהיותו אך בן י"ב שנה. את הספר חיבר כנראה בעקבות היעלמות חתנו הראשונה, ובתו הבכור נותרה עגונה, וצעה הגדול הניא אותו להחליץ להתיי את ככלי בנות ישראל האומללות מכללי עגונות, כפי שכתב הב"ח שכל המתיר עגונה אחת "כאילו בנה אחת מחורבן ירושלים העליונה". בחתימת חיבורו הוא מתפלל "הרחמן הוא יכנס כנסת ישראל אשר היא כאלמנה עגונה, ויקבץ שיה ישראל ישראל בעצתו לו למען למעו יעשנה, בעתה יחישנה, ויחזיר העטרה ליושנה, ושכינה קמה על קומה".

מסופר, כי בתקופת כהונתו כרבה של ביאליסטוק, נעלם אחד מהודיו הקיר שנסע למוחקים לרגל עסקיו ועקבותיו אבדו עד שנחשב כבר לברימין, לפתע הגיע אליו שודדים רוצחים וחיוי כבונה, ויש להמר לצידי מידתם. ואכן התברר כי כחכם עדיף מנביא ראה נבונה, ואכן התברר כי הסוחר היה בדי שודדים תאבדו בצע והיה הסכנת חיים. מובן שנבואת הרב עזריה תדהמה בעיר, אך כששאלוהו מנין לו, השיב: "לא מופת ולא גילוי נבואה יש כאן, אלא כשבעה שקראתי את המכתב וראיתי כי בסופו לחם בכינוי סג"ל, והרי אני מכיר את המכתב ויממה ורעתי אני שמו, והבנתי כי הוא רמז כאן על הסכנה שבה הוא שרוי, ושמן את סודו בבית סג"ל שהיה נטריקון סכנה גדולה לצי"ו..."

נודע בהיותו שלא לשאת פנים בדון, וידועה העובדה שאירעה כאשר זאב לפניו שני הנגידים הנודעים ר' קופל היילפרין מביאליסטוק ור' יוסף הממשל מוורשא, שעסקו בקבלנות בסלילת כבישים וגשרים מטעם האבטלה הרוסית, והיו חקבלים הראשיים לסלילת הדרך הראשית ממסקוב לווורשא. כולם כיבדו אותם מחמת עושרם הרב, ולכן הובטחו כאשר הניעו להתדיין אצל רבי משה זאב בסכסוך ממוני שהיה ביניהם, והוא שב כאשר פניו עטופות בטלית, לא כיבדו לשבת ופנה אליהם בלשונו נכוח: "ימל רעד", קופל רעד, ולאחר שפסק את המסקוב והבטחה, נאלצה הברית לפנות אליו תכופות ולבקש מתיקן כחמת סכף למחיה, וכאשר היא אומרת "הבעל עוני הריזו מוכירה את לשון נביא הבעל בספר מלכים שעצתו 'הבעל ענוני...' וגם כאשר שבו והצטרפו בו הברברים לטול דמי פסק, סירב בתוקף, אך לכבוד הסכים לכסף דבר אחד מהבטתי ר' זימל אפשיין, שהיה שארבישו, להקדיש את בנו ללמוד תורה ולתמוך בו ביד נדיבה שיובל לעסק בתורה כל ימיו.

החייבים והפטורים מהתענית

- א.** הכל חייבים בתענית ואסור לפרוץ גדר.
- ב. קטנים** עד גיל מצוות פטורים מהצום, ואף בתענית שעות אינם חייבים.
- ג. חולה**, אף שאין בו סכנה פטור מהצום, ואוכל ושותה כרגיל ללא שיעורים, שבמקום חולי לא גזרו רבנן, ואסור לו להחמיר על עצמו.
- ד.** הגדרת חולה היא כחולה שמותר לו לקחת תרופות בשבת, והוא באופן **שנפל למשכב**, או שחולה כל גופו והיינו שהוא במצב **שאינו יכול לתפקד**.
- ה.** מי שיש לו רק **מיחושים** - כל עוד שיכול לתפקד כרגיל, חייב להתענות.
- ו. מעוברות ומניקות** אינן צמות. הגדרת מעוברת היא מעת שיודעת שהיא מעוברת [בכל אופן שהוא], ואף בתוך ארבעים יום ליצירת הוולד. והגדרת מינקת היא כל עוד שמניקה בפועל, ואף הנקה חלקית. אבל אם אינה מניקה בפועל כלל, אף שהיא תוך כ"ד חודש מהלידה, צריכה לצום.
- ז. יולדת** [אפי' אינה מניקה] תוך ל' יום ללידתה אינה צמה. את הל' יום מקלים למנות מעת לעת.
- ח. מפלת**, אם הפילה אחר ארבעים יום מתחילת עיבורה, דינה כיוולדת שאינה צמה תוך ל' יום ללידה ולהפלה.
- ט.** צריך לדאוג לאפשרות שיוכל לצום. ומי שיודע שאם לא יתאמץ במהלך הצום לא יהיה בגדר חולה, עליו לעשות כן [-לנוח] בכדי שיוכל לצום.
- י.** אף אלו שמותרים באכילה, אין להם לאכול בשר ויין ומיני מעדנים. אולם קטנים שאינם יודעים להתאבל, מותרים.

ההנהגה בלילה שלפני הצום

דיני ליל הצום

- יא.** התענית מתחילה בעלות השחר ומסתיימת בצאת הכוכבים.
- יב.** הדעות העיקריות בזמן עלות השחר הן: **[א]** תשעים דקות במע' קודם הנץ. **[ב]** שבעים ושתים דקות במע' קודם הנץ. להלכה אפשר לאכול עד זמן עלות השחר השני [המאוחר].
- יג.** להלן יתבאר **שאכילה בלילה שלפני הצום מותרת**, אלא שבעל נפש יפסיק לאכול מבעוד יום [כמו בצום ת"ב], אך למעשה לא נהוג כן ואף בעלי נפש מקילים בזה.
- יד.** מעיקר הדין אף **אכילת בשר ושתית יין מותרת בליל התענית**, ויש מחמירים [עי' סי' תקנ, תוה"ש יו"ד סי' קפה ס"ק י, סדה"י ענין יז בתמוז].
- טו.** יש להימנע מלערוך **אירועים בליל התענית**, חוץ מסעודות מצוה שזמנם **אז** [עי' הגהות חת"ס סי' תקסח] ובהן אין להחמיר בשמיעת כלי זמר. **נישואין בליל התענית** מותרים [עי' תוס' עירובין מ: ד"ה דלמא, שו"ע סי' תקנ ס"ג], אמנם מסעודת שבע ברכות יש להימנע [אם אין צורך בכך].

שינה כקבלת התענית

- טז.** אף שנתבאר שהתענית מתחילה בזמן עלות השחר, אם ישן שנת קבע, השינה נחשבת כקבלת תענית, **ואסור לאכול לאחר שקם מהשינה אף אם קם באמצע הלילה**. אך שנת עראי אינה נחשבת כקבלת תענית, ואם התעורר קודם עלות השחר לאחר שנת עראי, מותר לו לאכול.
- יז.** אם התנה **קודם השינה** שיוכל לאכול לאחר שיקום משנתו, מותר לו לאכול עד עלות השחר, אך עפ"י הזהרה אין לאכול [אף בכל לילה] לאחר שקם משנתו באמצע הלילה [לאחר חצות]. אך מי שללא האכילה יהיה קשה לו לצום, או שלא יוכל ללמוד טוב, מותר לו לאכול כעיקר הדין עד עלות השחר. שתייה מותרת גם לפי הזהרה.
- יח.** אם דרכו לישון בתחילת הלילה, ואח"כ לקום ולאכול, אין השינה נחשבת כקבלת תענית, ומותר לו לאכול לאחר שקם משנתו.
- יט.** אם נרדם וישן, אפילו שישן שנת קבע באמצע סעודתו, מותר לו להמשיך לאכול [והמחמיר על עצמו בזה קדוש יאמר לו].
- כ.** **דין שתיה** לאחר שינה בליל הצום - מותר לשתות את כל המשקים אף אם לא התנה לפני השינה, אך לכתחילה יש להתנות לפני השינה [ולספרדים הנוהגים כדעת השו"ע אסור לשתות אם לא התנה].
- כא.** כאשר אדם קם באמצע הלילה, באופן שמותר לו לאכול, **יכול לאכול ולשתות ללא הגבלה עד עלות השחר**.

בשונה מיום רגיל, שבו הדין שבחצי שעה שלפני עלות השחר אסור להתחיל לאכול יותר מכביצה פת או מזונות [אבל מותרת אכילת פירות וירקות וחטיפים למיניהם ללא הגבלה], ואסור להתחיל לשתות משקה המשכר יותר מכביצה [אבל מותרת שתית שאר משקין ללא הגבלה עד עלות השחר], וכשהגיע עלות השחר צריך להפסיק (כמבואר בסי' פט סעיף ה ובמשנ"ב שם ס"ק כז). ויש לדון האם גם ביום צום קיים דין זה שאינו יכול להתחיל לאכול יותר מכביצה פת או מזונות בחצי השעה שלפני עלות השחר, משום שיש מקום לומר שרק ביום רגיל גזרו שמא ימשך בסעודתו, ויתבטל מקריאת שמע, אבל בצום שאסור לו להמשיך לאכול מפני הצום, אין חשש שימשך.

והנה מבואר בדברי הגמ' (תענית יב) והטור והשו"ע (סי' תקסד) שאוכלין ושותין עד שיעלה עמוד השחר, ומכך שלא נזכרו בפוסקים הגבלות, משמע דבצום מותר לאכול ולשתות עד עלות השחר ללא הגבלה [עכ"פ כשלא ישן בלילה. ואם ישן והתנה לפני שנתו אז עפ"י דין מותר ועפ"י הזהרה אסור, כפי שנתבאר לעיל].

דיני התענית

שטיפת הפה

- כב.** **שטיפת הפה מותרת רק אם יהיה לו צער** אם לא ישטפנו, ואז צריך לכפוף ראשו ופיו שלא יבלע.

צחצוח שיניים

כג. כיון שלאחר הצחצוח שוטפים את הפה, ושטיפת הפה מותרת רק במקום צער, על כן **אין לצחצח שיניים בצום אלא במקום צער** [או במקום כבוד הבריות].

תרופות

כד. כאמור חולה שאין בו סכנה פטור לגמרי מהצום. אך בריא או מי שיש לו מיחושים **הנזקק ליטול תרופות, מותר לו ליטולן ללא מים אם אין בהם טעם.**

אם אינו יכול לבלוע ללא מים, או שהיא תרופה ממותקת – ימרר את המים על ידי מלח או כמה שקיות תה ללא סוכר.

עישון

כה. עישון סיגריה אלקטרונית – אסור (טעם הדבר התבאר במק"א). עישון סיגריות רגילות הותר בצנעה למי שהדבר קשה לו ביותר [אולם יש להיזהר בסיגריות אף בכל השנה].

שמיעת שירים

כו. ו"א שאין לשמוע מוזיקה בתענית (קיצור שו"ע סי' קכב, וע"ע סי' תקס"ט) ויש מחמירים כבר מליל התענית (עי' משנ"ב סי' תקנ"ט), וע"ע בא"ח שנה א פרשת דברים אות ה) [וראה לעיל, דיני ליל התענית, בדין מוזיקה בסעודות מצווה בליל התענית].

רחיצה

כז. בליל תענית - מעיקר הדין מותר לרחוץ במים חמים כרגיל [להלן יתבאר שבעל נפש מחמיר שלא לרחוץ כלל, אף לא במים קרים, ואף לא בליל התענית].

ביום התענית – לספרדים מותר לרחוץ במים חמים כרגיל, אך לאשכנזים יש להימנע מרחיצת כל הגוף במים חמים (שעה"צ סי' תקנ"ט ח), אך רחיצת כל הגוף במים חמים מותרת, וכן רחיצת פניו, ידיו ורגליו בחמים - מותרת [להלן יתבאר שבעל נפש מחמיר שלא לרחוץ כלל, ואפי' בקרים].

כיבוס, תספורת וגילוח

כח. מעיקר הדין מותר לכבס, להסתפר ולהתגלח בתענית [ואף שהבה"ל (ריש סי' תקנ"א) כתב בשם הא"ר והפמ"ג (שם א"א

סי' ק) "ואפשר דיש להחמיר ב"ז בתמוז ועשרה בטבת כמו מר"ח עד התענית", וכ"ה בדרך החיים (דיני בין המצרים) ובקיצו"ע (סי' קכב) ובבא"ח (פרשת דברים), אך למעשה הוא טעות סופר בא"ר, ובעטות נכנס שם שורה מהסימן הקודם, ולכך מעיקר הדין א"צ להחמיר, ועיין דע"ת (שם), ועי' תוס' (עירובין מ: ד"ה דלמא) ושו"ע (סי' תקנ"ט ג) בענין חופה בתענית. עוד יש להוסיף שהפוסקים הנ"ל כתבו דבריהם על האמור בשו"ע (שם ס"ב), והוא דינא דגמ' יבמות מג) שיש למעט מר"ח אב עד התענית במשא ומתן ובבניין של שמחה, וע"ז כתבו שאפשר שיש להחמיר כן גם בשאר צומות, אבל בדינים שאיסורם עד שבוע שחל בו הוא רק מחמת מנהג, כגון כיבוס ותספורת, לא מצינו בזה חומרא כלל, וכדמוכח מהמבואר לעיל שמותר לרחוץ בתענית בצונן, אע"פ שאסור בתשעת הימים, דכיון שהוא רק מחמת מנהג, לא החמירו בזה].

שכח ואכל

כט. שכח ואכל, אפילו אם אכל כזית או שתי משקין כמלא לוגמיו, מחויב להמשיך לצום, ואינו צריך לצום ביום אחר, אך ילמד הלכות תענית לכפרה על חטאו.

אמירת עננו לשכח ואכל או לחולה

ל. שכח ואכל - אם אכל פחות מכזית, או שתי פחות ממלא לוגמיו - אומר עננו כרגיל.

אך אם אכל יותר מכזית [וי"א יותר משיעור ככותבת] או שתי יותר ממלא לוגמיו - כיון שדינו שצריך להמשיך לצום, אומר "עננו" אך יאמר "ביום צום התענית הזה" במקום "ביום צום תעניתנו" [הספרדים אומרים בכל מקרה "ביום צום התענית הזה"].

חולה שמותר לו לאכול, אינו אומר עננו, וכן קטן שאינו צם אינו אומר עננו.

ניהוג דיני ט' באב בשאר הצומות (להרחבה, ראה גיליון י"ז תמוז)

לא. כתב המשנ"ב (סי' תקנ"ט ק"ו) "ובעל נפש יחמיר בכולן [בכל ג' התעניות] כמו בט' באב", ולפיכך:

רחיצה וסיכה: בעל נפש יחמיר שלא לרחוץ כלל בליל התענית וביומו, אף לא בצונן, וכן יחמיר בסיכה.

אכילה בליל הצום: נתבאר לעיל שלמעשה אף בעלי נפש מקלים בזה.

נעילת הסנדל: כשהולך ברחוב - אף בעל נפש אין לו להחמיר בזה, משום שזהו דבר שבפרהסיא והוי יורא ויראה כחוכא ואיטולוא, אך בבית - יש לבעל נפש להחמיר שלא לנעול נעלי עור [בליל התענית וביומו] כמו בתשעה באב.

מוצאי הצום

בשר ויין

לב. מותר לאכול בשר ויין במוצאי הצום (סי' תקנ"ט ק"ה, ועי' סי' שלד ס"ק עט).

אכילה לפני תפילת ערבית

לג. לאחר צאת הצום מותר לאכול, אף לפני תפילת ערבית. אך מאחר ואין את ההיתר של "מנין קבוע" הקיים בימים רגילים [מפני שברוב המקומות אין מניין קבוע לתפילת ערבית בצאת הצום] - לפיכך יש להקפיד שלא לאכול פת ומזונות יותר מכביצה, וכן לא לשתות משקאות אלכוהוליים יותר מכביצה, אך שאר הדברים מותר לאכול אפי' הרבה.

אם רוצה לאכול לחם ועוגות יותר מכביצה, צריך להעמיד שומר שאינו אוכל, או להגדיר שעון מעורר שיהא מופיע בו במפורש 'קריאת שמע וערבית'.

מספר הטלפון בבית ההוראה

0733-260-800

להפניית שאלות לרב ולקבלת הגיליון למייל - פנו לכתובת

6191265@gmail.com

הגיליון הודפס ע"י

הרב רוני ליקר, הרב שילה אריאל, הרב

שלמה בלאק והרב נתנאל מן הי"ו

להצלחת ילדיהם בתורה ויר"ש וכל העניינים

חדש!

ניתן להאזין לכל השלוחות ההלכתיות הקיימות בקו בית ההוראה – בהלכות שבת, כשרות, תפילה, ברכות ועוד

להאזנה, הקישו 18 בקו בית ההוראה

פאר מקדושים

פנינים נדירים מספרים עתיקי יומין

פרשת ויגש

רבי דוד אפענהיים ז"ל אב"ד פראג

גאון הגאונים שר התורה המאור הגדול לממשלת היום, שולט בשתי ידיו בים התלמוד בבלי וירושלמי, ריש גלותא הגאון הגדול מרנא ורבנא רבי דוד אפענהיים ז"ל אב"ד פראג (מנוסח המצבה) נולד לאביו השר והפרנס ר' אברהם בווארמייזא בשנת תכ"ד, ולמד בישיבת בעל עבודת הגרשוני במיץ והג"ר יעקב אשכנזי (אביו של החכם צבי), ואצל הג"ר רבי יצחק בנימין וואלף בעל הנחלת בנימין שכתב עליו, מיום היותי על האדמה לא ראיתי התמדה כזו כאשר ראיתי מתלמידי הותיק.

רן בשנים היה כשנשא לאשה בת השר האדיר ר' ליפמאן בערענדס מהנובער שהיה סוכן המלוכה, וכשמתה אשתו הראשונה נשא בת הגאון רבי וואלף שפירא אב"ד פראג בן הגאון רבי אהרן שמעון שפירא. עוד היה צעיר לימים ויצא שמעו בכל העולם, והיה מפורסם לעילוי נפלא, חריף ובקי בכל מקצועות התורה מושלם בכל המעלות חכם הכולל, ועלה אצלו תורה וגדולה בקנה אחד, כי היה עושר אדיר ופיזר נתן לאביונים, בפעם אחת נתן חמשים אלפים זהובים למעשר. וכן כל משפחתו סביב היה קדש קדשים ועשירים אדירים שרי ונכבדי הארץ. והיה לו בית עקד של ספרים המפורסמת ביותר בכל הדורות, יותר משבעה אלפים כרכים, וכתבי יד לאלפים. כל מדפיסי זמנו הדפיסו מכל ספר שהדפיסו ספר אחד מיוחד לו בתכלית ההידור והיופי.

בן כ"ו שנה היה כשנבחר בשנת ת"נ לאב"ד ניקלסבורג, בשנת תנ"ח היה כבר רב אב"ד על כל מדינת פיהם, ובאותו פרק נתקבל גם לאב"ד בבריסק דליטא, ובשנת תס"ב לאב"ד פראג, שם החזיק ישיבה גדולה וגדולי ישראל יצאו מבית מדרשו, ונעשה ראש המדברים בכל מקום. בנו יחידו היה הג"ר יוסף אב"ד העליוני חתן הגאון השר ר' שמשון ווערטהיימער מוויצען, וחתניו היו השר הצדיק גדול בתורה ר' מיכאל אפענהיים, והג"ר חיים יונה תאומים בעל עלה דיונה. ובמותו ביום ז' תשרי שנת תצ"ז בן ע"ג שנה, הניח אחרי הרבה ספרים שחלקם עדיין בכת"י, והון עצום שממנו נתן חציו לה' לחלק לעניים. (מליצי אש)

בי אדוני, ידבר וגו' באזני אדוני. (מד יח)

כתב הרב כלי חמדה ששמע מהרב עיר וקדיש מוה"ר שלמה הלוי בן אלקבץ ז"ל שיהודה הרגיש שהמשנה למלך הוא יוסף, וזהו שאמר לו ב"י אדוני, כלומר אדוני מכלל הי"ב, ובודאי שמצא סמך מרז"ל*.

(מדבר קדמות להחיד"א, מערכת י אות כו)

*ונראה להביא סמך מהפסוק ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני, דהחזיקוני פירש דר"ל שרצה לדבר אליו בחשאי לתוך אזנו. וקשה איך דיבר אליו בלא מתורגמן, אלא צ"ל שהרגיש שעומד לפני יוסף.

לכולם נתן וגו', ולבנימין נתן שלש מאות כסף. (מה כב)

יש לתת טעם לשבח וכעיקר, דלכך נתן לבנימין שלש מאות כסף ולשאר אחים לא נתן כלום כי היכי דתהוי להו כפרה על מכירתו, דבמס' גיטין (מד.) אמר רבי יהושע בן לוי המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה בדמיו [ר"ל קונסין אותו לשלם פי עשר משווי של העבד]. וכבר נודע דמן הסתם דמי עבד הוא שלשים כסף כמאמר הקרא בפר' משפטים (כא לב) או עבד יגח השור או אמה כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו וגו', מעתה צא וחשוב אם קונסין אותו עד עשרה פעמים כך הוא מכוון שלש מאות כסף.

ומה נמלצה ונמרצה לפיך ופרשה זו יפה נדרשת, כי יוסף נתן לבנימין שלש מאות כסף הואיל ולא היה לו חלק במכירתו, ולשאר אחיו שהיה להם חלק במכירתו קנס אותם ולא נתן להם השלש מאות כסף ובצרי להו מבנימין.

(מכת"י רבי דוד אפענהיים מפראג, והובא מגילת ספר מכוון צמח דוד)

ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך. (מה כד)

בגמרא תענית (י:) אמר ר' אלעזר, אמר להם יוסף לאחיו אל תתעסקו בדבר הלכה שמא תרגזו עליכם הדרך. ומקשין העולם למה לא צוה כן יעקב לבניו. ונראה לי דהנה יעקב לא היה צריך לצוות להם שלא יתעסקו בדבר הלכה, דכיון שיעקב אביהם שלחם א"כ היה בזה מצות כיבוד אב, ויעקב היה סבר דגדול כיבוד אב יותר מתלמוד תורה, והיינו משום שראה שהוא נענש ביוסף, והיה סבור שהוא בשביל שלא כיבד אביו, וסבר דגם על מה שלמד י"ד שנים בשם ועבר נמי יענש דכיבוד אב גדול מתלמוד תורה, וא"כ גם השבטים ילמדו ממנו, ובודאי לא יעסקו בדבר הלכה שלא יתעה עליהם הדרך ויתעכבו מכיבוד אב.

אבל יוסף אחרי שנתגלה לאחיו ראה שלא נענש יעקב אלא כ"ב שנים, היה לו הוכחה דעל השנים שלמד אצל שם ועבר לא נענש, וא"כ גדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב, וכמו שאמרו חז"ל (מגילה טז:) לפי האמת, לכן חשש שאחיו יעסקו בדבר הלכה ויתעה עליהם הדרך, ועל כן צוה להם שלא יתעסקו בדבר הלכה.

(אמירה נעימה (פוד ברעזיץ תקס"ג) לרבי חיים גבריאל בלוך ראב"ד קינוב בן הגנזי (יוסף)

ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם, אחרי ראותי את פניך כי עודך חי. (מו ל)

ראוי לדקדק אומרו אמותה הפעם מה כוונתו בזה, ועוד יש להבין מה הכוונה באומרו כי עודך חי. ושמעתי משם הרב הגדול החסיד העניו כמוהר"ר יעקב אשכנזי, שכיון שאברהם ויעקב ויוסף נתנו משנותיהם לדוד כדרשת חז"ל, לכן כראות יעקב שמת יוסף בן י"ז שנים, סבר שאין לו צורך עכשיו לתת משנותיו לדוד, שהרי שנותיו של יוסף שהיה עתיד לחיות משם יושלמו שבעים שנות דוד. אך כראותו שיוסף חי, אמר אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי, דעכשיו אני צריך לתת לדוד משנותי וחיי מתקצרים.

(עיני העדה (איזמיר תרכ"ג) לרבי אליהו הכהן בעל שבט מוסר)

לקוּטִים וּסְפוּרִים נִפְלְאִים

פרשת ויגש

"ולא יכול יוסף להתאפק" (מה, א)

שואל האדמו"ר מסוכצ'וב: למה עד עכשיו יכול היה יוסף להתאפק, ופתאום ברגע אחד לא יכול היה להתאפק? ומתוך, שכל מה שיוסף דיבר עם אחיו קשות עד עתה, לא היה מתוך נקמה ח"ו, אלא בכוונה עמוקה לצרף אותם, להכניע את ליבם, ולהביאם לשברון לב ולתשובה גמורה על חטאם שמכרו אותו. כל זמן שלא נשלמה אצלם התשובה - היה יוסף מוכרח להמשיך ולהתאפק, אף שדבר זה היה קשה לו מאוד.

אולם כעת, כששמע את דברי יהודה: "ישב נא עבדך תחת הנער", וראה שיהודה מוכן להשפיל את עצמו עד להיות עבד, ולקחת עליו את העונש במקומו של בנימין, הכיר יוסף שהאחים הגיעו לתשובת המשקל ממש, ותיקנו את מה שקלקלו אז, כשלא עמדו על נפשו ולא מסרו את עצמם עבור אח. ברגע זה נשלם תיקונם, שוב לא היה מקום להמשך ההסתר והקושי, וממילא "לא יכול יוסף להתאפק", כי אין עוד צורך בצער - והגיעה השעה להתגלות ולהתאחד.

"ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו, ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה" (מה, ד)

ראה אותם נסוגים לאחור, אמר: עכשיו אחי נכלמים. קרא להם בלשון רכה ותחנונים. (רש"י)
לכאורה הדברים סותרים מיניה וביה. רש"י מביא

את דברי המדרש, שהסיבה שיוסף נגלה אליהם היתה כדי לנחמם, כשראה שאחיו נכלמים, ולכן דיבר עמם בלשון רכה. אם כן, מדוע דווקא עכשיו הוא מוסיף ואומר להם: "אשר מכרתם אותי"? האם אמירה זו אמורה לקרב? וכי לא די שיאמר "אני יוסף"?

מתוך רבי זיידל אפשטיין זצ"ל, משגיח ישיבת "תורה אור": שנים רבות המתין יוסף למפגש ההיסטורי עם אחיו, וכל אותן שנים המתין לומר להם דבר אחד - תודה שמכרתם אותי. אלו הם דבריו: אני יוסף, שאלמלא מכרתם אותי, מי יודע כיצד הייתם אתם וכל בית יעקב מסתדרים בשנות הרעב. אבל בזכות אותה מכירה, "אשר מכרתם אותי", הגעתי למלוכה, ולכולכם יש מה לאכול, כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם.

מידת הכרת הטוב היתה טבועה ביוסף גם בשעה זו, גם ברגע הנשגב של המפגש לאחר שנים כה רבות, והוא מנצל את שעת ההתגלות לא להוכיח, אלא להודות.

רעיון זה אנו מוצאים גם אצל נחום איש גם זו. הגמרא בתענית (כ"א:) מספרת על נחום איש גם זו, שנשלח לרצות את הקיסר, ושלחו עמו ארגז מלא אבנים טובות ומרגליות. כשהגיע ללילה, נכנס למלון לישון. בלילה באו אנשי המלון וגנבו את האבנים הטובות והמרגליות, ומילאו במקומן חול. כשנחום איש גם זו הבחין בהחלפה, אמר: גם זו לטובה.

כשהגיע אל המלך והגיש את המתנה, רצה המלך להורגו על הזלזול. עד שאלהו הנביא התגלה כאחד מעבדי המלך ואמר, שמא זהו העפר שאברהם אבינו זרק על אויביו והפך לחיצים. בדקו את העפר, ונעשה נס, והעפר נהפך לחיצים, והמלך ניצח במלחמה. כיבד המלך את נחום איש גם זו ונתן לו מאוצרותיו.

כשחזר נחום איש גם זו, נכנס שוב לאותו מלון שבו

"ויאמר יעקב... מעט ורעים היו ימי שני חיי" (מז, ט)

בַּאֲחַת הַהִזְדַּמְנוּיּוֹת שָׁאֵלוּ אֶת הַרְה"צ ר' אֶשֶׁר פְּרִינְד: מִדּוּעַ יַעֲקֹב אָבִינוּ נִקְרָא עַד הַיּוֹם "בַּחִיר הָאָבוֹת". הוּא הַסְּמֵל, הוּא הַדָּגֵל שֶׁל הָאָבוֹת הַקְּדוּשִׁים. כְּשֶׁמְזַכְּרִים אֶת הָאָבוֹת, מִיָּד עוֹלָה בְּמוֹחֵנוּ דְמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ. דוֹקָא הוּא. לְמָה?

דְּקוֹת אַחַדוֹת שֶׁל שְׁקֵט, וְהַלְמִים רַבִּים מִתְבַּקְּעִים עַל מִצְחוֹ שֶׁל ר' אֶשֶׁר.

אִמְר לְכֶם - הַפֶּר ר' אֶשֶׁר אֶת הַשְּׁקֵט - הֵבָה נִפְלִיג יַחַד אֵי שֵׁם לְשָׁנוֹת הָאָבוֹת הַקְּדוּשִׁים.

לְאַחַר צִפְיָה אֶרְפָּה, נוֹלְדִים לִיצְחָק וּלְרַבֵּקָה שְׁנֵי בָּנִים. עֲשׂו, וְאֶחָיו שְׁנַאֲחֹז בְּעַקְבוֹ, יַעֲקֹב.

לעי"נ הרה"צ

ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש רוזנבוים זצוק"ל
כ"ו בניסן תשע"ז

אבישי בן צרויה: "למה יקלל הכלב המת הזה את אדוני המלך... ויאמר המלך... וכי ה' אמר לו קלל את דוד..." ופירש הרד"ק: "ה' העיר את רוחו לבזות אותי, לעונש עוונותי".

והפטיר הגר"ע סופר: "אם המלך דוד, משיח ה', לא נתן שיגנו ויענישו את מי שקיללו, כי זה מהשי"ת, בוודאי גם אני צריך לחשוב שמה שבזו אותי, זה לכפרת עוונותי, ולכן אינני רוצה שיגיבו לכבודי". (במחיצתם)

"וישימני לאב לפרעה

ולאדון לכל ביתו ומושל בכל ארץ מצרים" (מה, ח)

הרה"ק רבי יששכר דב מבעלזא הסביר באופן נפלא את דברי יוסף. כוונת יוסף בדבריו לא היתה על עצמו כלל, אלא לומר שהקב"ה הוא זה ששם אותו לאב לפרעה, והקב"ה הוא המושל באמת בכל ארץ מצרים.

אולם האחים הבינו את דבריו כפשוטם, שיוסף מתכוון לומר על עצמו שהוא מושל על כל ארץ מצרים. לכן, כשבאו אל יעקב אבינו, אמרו לו: "עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים". משום כך נאמר: "ויפג לבו כי לא האמין להם".

יעקב לא האמין שיוסף יאמר על עצמו שהוא המושל, ואם אכן כך הוא אומר, סימן שנתקלקל במצרים. אבל לאחר מכן נאמר: "ויספרו לו את כל דברי יוסף אשר דיבר אליהם". כלומר, הם חזרו וסיפרו

לו את דברי יוסף עצמם, כפי שנאמרו בלשונו. אז הבין יעקב אבינו את עומק כוונתו של בנו, שיוסף לא ייחס את המלכות לעצמו, אלא הכל תלה בהקב"ה, שהוא המושל על מצרים ועל הכל.

ומשכך, הכיר יעקב שיוסף נשאר בצדקותו ובאמונתו כבתחילה, ומיד נאמר: "ותחי רוח יעקב אביהם", כי עתה האמין להם.

לן בדרכו. שאלוהו בעלי המלון על כל אשר אירע לו, וכסטיפר להם על העפר שנהפך לחיצים, הרסו את בית המלון ושלחו את כל עפרו למלך. אולם שם לא נעשה נס, והעפר לא הפך לחיצים, והמלך הרג את אנשי המלון.

ונשאלת השאלה: מדוע חזר נחום איש גם זו לאותו מלון, והרי זכר היטב מה עשו לו בדרך הלון? אלא, אומר רבי זיידל, נחום איש גם זו היה מלא הכרת הטוב. אף על פי שבעלי האכסניה גנבו ממנו, מכל מקום דרכם התגלגל הנס, ועל כך חזר להודות, אף שלא היתה כוונתם לטובה.

עד היכן מגיעה חובת הכרת הטוב, ועד כמה נדרש האדם לראות טובה גם במקום שתחילתו בצער.

"ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי... כי למחיה שלחני אלוקים" (מה, ה)

נמצאנו למדים מעלתו המופלאה והנשגבה של יוסף הצדיק, אשר לא די שמחל לאחיו שהשליכוהו לבור נחשים ועקרבים ואחר כך מכרוהו לעבד, אלא אדרבה, עוד ניחמם ועודד את רוחם ודיבר על ליבם כי מעשיהם גרמו לו ולהם טובה גדולה!

ידועים דברי חז"ל (ראש השנה יז, ב) על מעלתו הנשגבה של המעביר על מדותיו ש"מעבירין לו על כל פשעיו".

פעם חתם הגאון רבי עקיבא סופר זצ"ל (אב"ד פרשבורג) יחד עם הגרי"ז סולובייצ'יק זצ"ל על

מכתב המתנגד לתנועה פשרנית מסויימת.

ראש התנועה שהיה אדם מפורסם ומכובד להמון העם, חש עצמו נפגע, והחליט לצאת בפומבי נגד הגר"ע סופר בשצף קצף, וכינהו בכינוי גנאי ובגידופים שאי אפשר להעלות על הכתב.

תלמידיו רצו להביע את מחאתם ולהשיב לו מנה אחת אפיים, אך הוא ביקש מתלמידיו לא להגיב כלל בנימוק "כי טוב לי הבזיון לכפרת עוונותי".

הגר"ע סופר המשיך ואמר: "כתוב בשמואל (טז, ו) שכאשר קילל שמעי בן גירא את המלך דוד, אמר

תַּחֲנֵה רֵאשׁוּנָה - בְּמַעֵי אָמוֹ:

עוֹד לִפְנֵי שְׂפִצָּא לְאֹוִיר הָעוֹלָם, כְּכַר מְצָא אֶת עֲצָמוֹ יַעֲקֹב עוֹמֵד מוֹל נְסִיּוֹן, מוֹל מִלְחָמָה. עֲשׂוּ מִתְעַקֵּשׁ לְצֵאת וְהוּא מִתְעַקֵּשׁ לְצֵאת. שְׁנֵיהֶם נִחְבָּטִים זֶה בְּזֶה.

תַּחֲנֵה שְׁנֵיה - בְּבֵית אָבָא:

שְׁנֵי הִתְאוּמִים גְּדוֹלִים, וְעַם הַשְּׁנַיִם מִתְבַּרְרֵת הָאֶהָבָה שֶׁל יַעֲקֹב לְבְנוֹ עֲשׂוֹ, וְאֵלּוֹ אֶת בְּנוֹ, אֶת יַעֲקֹב, נִרְאָה שֶׁהוּא שְׂכַח לְרַגַע. שׁוֹב כָּאֵב צִעֲקָנִי נוֹגֵחַ בְּתוֹכּוֹ בְּעֲצָמָה. בּוֹשׁוֹת שְׁלֹא יִתְאַרּוּ, עַד כְּדֵי כֶּךָ שְׂאָבִיו נִזְקֵק לְמַשְׁשׁוֹ וְלִלְפַת אֶת בְּגָדָיו כְּדֵי לְדַעַת שְׁלֹא מְדַבֵּר בּוֹ עֲצָמוֹ.

תַּחֲנֵה שְׁלִישִׁית - בְּרִיחָה מֵהַבֵּית:

לְאַחַר שְׂזֻכָּה וְקָבַל אֶת הַבְּרִכוֹת מֵאָבִיו, נֶאֱלָץ לְבָרַח בְּתַחֲכוּם רַב מִבֵּית אָבִיו. מְצִיד בְּמַעַט שְׂיָכַל לְשֵׂאת, יוֹצֵא הוּא לְדֶרֶךְ אֵינְסוּפִית, דֶּרֶךְ מִסְכָּנַת. אָבָל מָה לַעֲשׂוֹת, קִדְּם כֹּל שְׂיָמְלֹט. כֶּךָ הוּא מוֹצֵא אֶת עֲצָמוֹ בְּסִיטוּאֲצִיָּה כֹּה מְבִיכָה וּמִפְחִידָה כְּאֶחָד, הוּא נֶס כְּאַחֲרוֹן הַפּוֹשְׁעִים. חֲיִיו בְּסִכָּנָה.

תַּחֲנֵה רְבִיעִית - אֶצֶל לְבֵן בְּבֵית:

בְּסוּף, לְאַחַר דֶּרֶךְ מִטְלֵטְלֹת, מוֹצֵא הוּא אֶת עֲצָמוֹ בְּבֵית דוֹדוֹ, לְבֵן. כְּכַר כְּשִׁדוּרְךָ עַל מִפְתָּן בֵּיתוֹ מְגַלָּה הוּא פִי הַמְּאַרְחַ אֵינּוֹ כֹּה תְּמִים וְיִשָּׁר, וְלֹא נִרְאָה פִי הוּא עוֹמֵד לְלַקֵּק דְּבִשׁ בְּמִקּוֹם הַזֶּה. שְׁבַע שָׁנוֹת עֲבָדוֹת מְפָרְכוֹת עָבְרוּ עָלָיו, בְּשָׁבִיל מָה? בְּשָׁבִיל לְקַבֵּל אֶשָׁה. מִי הִזָּה מֵאֲמִין.

לעי"נ האשה החשובה

מרת מרים יוכבד ב"ר צבי ליבוביץ ע"ה

כ"א מר חשון תשפ"א

התנהגה כאשר חרב עליה כל עולמה. את הרגע הגדול הזה, שבו איבדה את בנה מחמדה, נתנה לקב"ה. זהו עם ישראל. כוחות אלו ירשנו מאבותינו".

"והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה" (מו, לג-לד)

דרש רבי שבתי יודלביץ: בואו ותראו מה קורה כאן. כאשר תבואו אל פרעה, תאמרו לו שאנחנו רועי צאן, כי תועבת מצרים כל רועה צאן. מלאכה זו היא תועבה למצרים, לרעות את האליל שלהם, ולכן הוא ירחיק אתכם מעיר הבירה, כי לא יהיה לו מה לעשות אתכם, וישלח אתכם לארץ גושן, ושם תוכלו ללמוד ולעבוד את ה' כרצונכם. וכך עשו אחי יוסף. פרעה לא צריך אותם, הוא לא צריך מריבות בין אחי יוסף למצרים בענין העבודה הזרה שלהם.

אבל למחרת אומר פרעה ליוסף: שמע, אולי יש ביניכם אנשי חיל ורועי צאן טובים בשבילי? יש לי הרבה צאן "ואם ידעת ויש בם אנשי חיל ושמתם שרי מקנה על כל אשר לי". והשאלה נשאלת במלוא עוצמתה: הרי תועבת מצרים כל רועה צאן, ואיך יש לפרעה צאן? איך? ואתם יודעים מה התירוץ? תועבת מצרים זה בשביל העם, אבל בממשל ובפרלמנט מאז ומתמיד עשו ככל העולה על רוחם. אכלו בשר, שחטו צאן והיו רועי צאן. בצמרת השלטון עושים מה שרוצים. ברוסיה, המנהיגים הגדולים של הבולשביקים והקומוניסטים ישבו בקיץ ובחורף בארמונות, עשו "חיים טובים" כלשון הרחוב, אבל "קומוניזם" היה זה רק לציבור. הם לא חידשו את הדרך, כי כבר במצרים, מזמן פרעה, נהגו כך.

"ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף וכו' ולא יכלו אחיו לענות אותו" (מה, ג)

"אל תרגזו בדרך" (מה, כד)
ד"א אל תפסיעו פסיעה גסה (רש"י)
המלבי"ם בספרו ארץ חמדה מבאר בדרך צחות, הגמרא בברכות (מג) אומרת שפסיעה גסה נוטלת אחת מחמש מאות ממאור עיניו של אדם. ומה התקנה לכך? ישתה יין של קידוש, והוא סגולה לתיקונה ולחיוקיה של העין. וכן המנהג, שבשעת הקידוש צריך ליתן עיניו בכוס. והנה הגמרא בשבת (קלט) אומרת שמיום שפירש יוסף מאחיו לא טעם יין, וגם הם לא טעמו יין. ואם כן, כאשר יצאו האחים למצרים, יעקב אבינו לא הוצרך להזהירם

שלא יפסיעו פסיעה גסה, שכן מאחר שאין בידם יין שיתקן את הנוק שפסיעה גסה, ממילא היו נזהרים בכך מעצמם. אבל לאחר ששתו יין אצל יוסף, שוב היה מקום לחשש, שמא לא יזהרו בפסיעה גסה, כי גם אם תיפגע ראייתם יוכלו לתקנה על ידי יין הקידוש. משום כך הזהירם יעקב דווקא אז.

"ויבך על צואריו עוד" (מו, כט)

אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע (רש"י). בתו של ה"חפץ חיים" התאלמנה בגיל צעיר, וצערה היה גדול מאוד. ה"חפץ חיים" רצה לנחמה ואמר לה: "בתי היקרה, שמעי מעשה שכך היה. אלמנה אחת היתה חיה את חייה בצער רב. פרנסתה היתה בדוחק והיא חיה בעניות

ובדלות נוראה. אך נחמה אחת היתה לה בחיים - היה לה בן פיקח וצדיק, וזו היתה נחמתה היחידה עלי אדמות. לילד הזה היא נתנה את כל אהבתה ואת כל חייה. יום אחד הילד חלה ונפל למשכב, וממנו לא קם. אני הייתי נוכח בהלווייתו. והנה, כאשר הכניסו את הילד לתוך הקבר ובאו לכסות אותו בעפר, ניגשה האשה הצדיקה ואמרה בקול: ריבונו של עולם! עד היום את האהבה שלי חילקתי לשניים - חצי לך וחצי לילד הזה. כעת הוא מת. עכשיו כל אהבתי נתונה רק לך".

אמר ה"חפץ חיים" לבתו: "תראי איך אשה פשוטה

תחנה חמישית - ההונאה הגדולה:

אם עד כאן לא היה מספיק, למחרת חתנתו הוא קם בבקר ומגלה כי זו שקדש אתמול היא לא אחרת מאשר לאה שיעדה לעשו. הוא רוצה לקבל את מה שהבטח לו, ובתמורה לכך שוהה שבע שנים נוספות בבית הארמי הרמאי. לעולם לא נוכל להבין ולשער את עצמות הנפש שאגר באותן דקות נצחיות שבהן החליט כי הוא נשאָר שָׁם.

תחנה ששית - בריחה באישון ליל:

כשהוא מבקש לשוב לביתו, לאחר כה הרבה שנים, הוא נאלץ לברח עם הצאן לבל יתפס אותו לכן שהתמם במעשה "גנבת" הצאן. בדרך, המלחמות עדין לא פסקו לרגע. כשהוא עדין אוהו בבריחה מבית דודו - גיסו ולאחר שחצה את נהר הירדן, נזכר ששכח מאחוריו מספר פכונים קטנטנים והוא לא מתכוון לותר עליהם גם תוך כדי מנוסה. ובאותו לילה עצמו, בעודו לבדו, נאלץ יעקב להלחם גם עם מלאכו של עשו, מאבק גופני ונפשי עד עלות השחר.

תחנה שביעית - שוב עם עשו:

מי היה מאמין, אבל זה קרה. הוא נפגש שוב עם אחיו, עם רודפו, עשו. דורון, תפלה ומלחמה הוא מציב לצדו בעור וקמגן. את נשיו ובניו הוא נאלץ לפצל לשני מחנות ובוחר בין היקרים לו, איזו לחרב ואיזה לפלטה.

לעי"נ האשה החשובה

מרת צפורה פייגא ע"ה ב"ר משה אליעזר שיחי'
יודלביץ - ג' שבט תשפ"א

נבהלו מפני הבושה. (רש"י)

אמר אבא כהן ברדלא: אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה. ומה יוסף קטן שבשבתים, ולא היו יכולים אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, כשיבוא הקב"ה ויוכיח לכל אחד לפי מה שהוא - על אחת כמה וכמה. (מדרש רבה צ"ד, י')

אומר הרב מבריסק: יוסף לא דיבר איתם מוסר, אלא אמר להם "אני יוסף", ומזה נבהלו ולא יכלו לענות אותו, שאמר להם רק את החטא עצמו. וכן לעתיד לבוא, כשיבוא הקב"ה ויוכיח לכל אחד ואחד לפי מה שהוא, לא תהיה זו תוכחה ומוסר, אלא רק יזכיר את החטא בעצמו, ואז יכירו כולם מהו חטא.

ואמר בשם רבי אברהם ברוך, אחיו של מרן הגר"ח, שכשאמר להם "אני יוסף", מיד הכירו השבטים כי כל הזמן חיו בטעות ובדמיון, כי הם חשבו כל הזמן שמדברים עם איזה מצרי, ועל יסוד זה בנו ועשו כל מיני חשבונות, ובסוף התברר שהכול היה דמיון וטעות - אלא "אני יוסף". וכן לעתיד לבוא, כשיבוא הקב"ה ויוכיח לכל אחד, אז יראו כי כל חייו של האדם מבוססים על דמיונות וטעויות.

"טענו את בעירכם" (מה, יז)

בעיר אחת הסמוכה לברוד, פרצה מחלקת בין פרנסי הקהל, וכשראו שאינם באים אל עמק שוה, החליטו לפנות אל רבי אפרים זלמן מרגליות רבה של ברוד, ולהתדיין אצלו.

פנו אליו הפרנסים ובקשו ממנו לשבת בדינם, אולם הוא חשש לכבודו של הרב שלהם, ואמר להם: "מדוע באתם אלי? והרי מקרא מפורש הוא בפרשת ויגש, שעליכם לטעון את טענותיכם בפני רבכם אשר בעירכם ולא אצלי".

תמהו השומעים לפשר הדברים, ורבי אפרים זלמן המשיך ואמר בחיוך: "הרי יוסף אמר לאחיו 'טענו בעירכם' - טענו את טענותיכם בעיר שלכם"...

"וילקט יוסף את כל הכסף" (מז, יב)

כתב הרמב"ן: "שהיה [יוסף] איש אמונים, שהביא את כל הכסף בית פרעה ולא עשה לעצמו אוצרות כסף, אבל נתן למלך הבוטח בו את כל הכסף, וקנה לו את האדמה, ומצא בזה גם חן בעיני העם, כי ה' הוא המצליח את יראיו".

בעת שנוקק הגרי"ש אלישיב זצ"ל לקנות מנעלים חדשים, נהגה הרבנית ע"ה לשלוח את אחד הנכדים לחנות הנעלים, כדי שיביא משם זוג או שניים, והגרי"ש ימדוד בבית.

פעם נשלח נכד על ידה, וכששב עם הנעלים נדהם לראות את הסבתא טורחת לשטוח מגבת גדולה על הרצפה.

לתמיהתו הסבירה בפשטות: "ייתכן ונצטרך להחזיר את הנעלים הללו לחנות. אינני רוצה שכאשר הסבא ימדוד את הנעלים הם יתלכלכו מהרצפה. רצוני להחזירם לחנות נקיות בדיוק כפי שלקחתי אותם".

(משוש דוד)

"וילקט יוסף את כל הכסף וגו' אשר הם שוברים" (מז, יד)

ביאר הגאון רבי חויתיה שלי זצ"ל, מרבני תוניס, בספרו "מעשה חושב", שאפשר לרמוז את מה שכתבו המפרשים זצ"ל, כי יוסף לא רצה לקחת מאיתם מטבעות כסף בצורתם אלא אחר ששברו אותם חתיכות חתיכות, כי היתה צורת עבודה זרה חקוקה עליהם.

והנה, אמרו חז"ל בגמרא בעבודה זרה (דף נב:): שדוקא גוי שעובד עבודה זרה יכול לבטלה, ע"י שישבור אותה הוא, אולם מי שלא עובד אותה אינו יכול לבטלה ע"י שישבור אותה.

ומעתה, הדיוק בפסוק נפלא: בשבר אשר הם שוברים, דקדק לומר "הם", וכוונתו, דווקא מה שהמצרים שוברים כדי לבטל העבודה זרה, שאם היה יוסף שובר את הע"ז לא היתה מתבטלת...

(אור החמה - חורב)

תַּחֲנָה שְׂמִינִית - שְׂכֵם בֶּן חָמוֹר:

כַּאֲשֶׁר כָּבַר בֶּן נֶצַל מִצְפָּרְנֵי הַרְשָׁע שֶׁל אָחִיו, מְגִיעָה עָלָיו צָרָה נֹסֶפֶת. בְּתוֹ הַיְחִידָה, דִּינָה, נִלְקַחַת לְשֵׁכֶם בְּבְרוּטָלוּת מְכַפִּישָׁה.

תַּחֲנָה תְּשִׁיעִית - פְּרָדָה כּוֹאֶבֶת:

כְּשֶׁכָּבַר בֶּן מִבְּקֵשׁ לְעֵלוֹת אֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל הַנְּחֻלָּה, אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁתּוֹ רָחַל מָתָה עַל אִם הַדֶּרֶךְ וְהוּא, בְּשִׂאֲרֵית כּוֹחוֹתָיו, קוֹבֵר אוֹתָהּ שָׁם בְּמָקוֹם, לְמַעַן בְּנֵי הַעֲתִידִים.

תַּחֲנָה עֲשִׂירִית - אוֹי, יְלָדֵי הַיָּקָר:

מִבְּקֵשׁ הוּא לְשִׁבֵּת בְּשִׁלְוָה, אֶךְ רְגִזּוֹ שֶׁל יוֹסֵף קוֹפֵץ עָלָיו. בְּתַחֲלָה עוֹד נִדְרַשׁ לְהַעֲמִיד פְּנִים שְׂכּוּעִים עַל הַבֶּן הָאֲהוּב שֶׁלּוֹ. לְאַחַר מִכֵּן בְּנֵי שְׂבִים אֵלָיו עִם כְּתַנַּת הַפְּסִים הַיְחודִית, מְכַתְּמַת בְּדָם זוּעֵק, וּלְבִסּוֹף יוֹצֵא שְׂמֵשֶׁךְ עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים לֹא רוֹאֶה אֶת בְּנוֹ מִחֲמַדּוֹ. עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנֹת סָבַל אֵימּוֹת.

כֶּךָ שָׂרַק בְּשָׁנֹת זְקֻנוֹתוֹ הַמְּפֹלָגָת, בְּמִשְׁךְ מִסְפֵּר שָׁנִים בּוֹדְדוֹת, זוּכָה הוּא לְטַפַּת שִׁלְוָה.

לְכֵן - סִיֵּם ר' אֶשֶׁר - הוּא בַּחִיר הָאֲבוֹת. הוּא, שְׂכָל חַיָּו הָיוּ שְׂרָשֶׁרֶת אַחַת רְצוּפָה שֶׁל נְסִיוֹנוֹת.

וּבְכָל זֹאת יַעֲקֹב לֹא נִשְׁבֵּר, לֹא לָרַעַע. הוּא תַּפְּס אֶת הַכָּאב, וְזֶה מֵה שְׁחַבֵּר אוֹתוֹ לְבוֹרָא.

(יְנַחֲנִי - סְפִינָקָא)

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ויגש

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
מכון באר האמונה
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2025 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת ויגש

אמונה ובטחון

- ד..... ויאמר הנני - קבלת הדין באהבה ממתקת את כל הדינים
ז..... לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלוקים - הכל בידי שמים

עמידה בנסיונות

- י..... אעלך גם עלה - התעלות הבאה על ידי העמידה בנסיונות
יב..... והנער איננו אתי - לשמור על ימי הנעורים ועל הנערים

מעביר על מידותיו

- טו..... אני יוסף אחיכם - להיות מעביר על מידותיו ולא לבייש את הזולת

עשרה בטבת

- יז..... צום העשירי - התעוררות לקראת צום עשרה בטבת

ספח"ק בת עין

ועיקר בריאת העולם היתה בגין דיתקרי רחום וכו' (ח"ג רנז) ואז יעורר רחמי ה' עליו, ויגש לעבודתו ית' באימה ויראה וענוה באמת, היינו על ידי אתערותא דלתתא נתעוררו מדות הרחמים מלמעלה, היינו על ידי שעושה האדם בחינת רחמים למטה מעורר בחינת רחמים מלמעלה, כי זהו חסדי ה' ית"ש שברא עולם הזה בבחינת התדמות - שיעשה האדם למטה בחינת רחמים ועי"ז יתעורר מלמעלה בחינת רחמים עליונים, כמאמר הכתוב (תהלים קמה ט) טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו, פירוש, 'טוב ה' לכל' במה שברא בחינת 'רחמיו על כל מעשיו', ר"ל שיהיה בחינת רחמים בכל המעשים למטה, בכדי שע"ז יתעורר רחמים עליונים.

וכמאמר חז"ל (ר"ה יז) מלמד שהקב"ה נתעטף כש"ץ ואמר למשה בשעה שישראל עושין לפני כסדר הזה מיד הם נענין, פירוש שי"ג מדות לבושין להקב"ה, והראה אותם הקב"ה למשה רבינו ע"ה ולמדו שישראל יעשו כן למטה, היינו לרחם על הבריות במדות אלו, 'ומיד' יתעוררו מדות העליונים לרחם עליהם והן נענין.

(בת עין, פרשת ויגש ד"ה עוד יש לדקדק)

פרשת ויגש

ויאמר הנני - קבלת הדין באהבה ממתקת את כל הדינים בפרשתן (מו ב-ג), ויאמר אלוקים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב יעקב ויאמר הנני, ויאמר אנכי הא-ל אלוקי אביך אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם, ומבאר הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע מאפטא באופן נורא, כי הקב"ה התראה לישראל במראות הגלות הנקראת לילה, ור"ל, שהראה לו את הגלות העתידה לבוא עליו ועל זרעו אחריו, ויאמר לו יעקב יעקב, שכידוע שם 'ישראל' מורה על הזמן שהוא ברום המעלות, ואילו 'יעקב' מרמז כשהוא במצב של ירידה ושפלות, וכך אמר לו, מעתה תהיה שרוי בשפלות

ויאמר הנני - קבלת הדין באהבה ממתקת את כל הדינים בפרשתן (מו ב-ג), ויאמר אלוקים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב יעקב ויאמר הנני, ויאמר אנכי הא-ל אלוקי אביך אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם, ומבאר הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע מאפטא באופן נורא, כי הקב"ה התראה לישראל במראות הגלות הנקראת לילה, ור"ל, שהראה לו את הגלות העתידה לבוא עליו ועל זרעו אחריו, ויאמר לו יעקב יעקב, שכידוע שם 'ישראל' מורה על הזמן שהוא ברום המעלות, ואילו 'יעקב' מרמז כשהוא במצב של ירידה ושפלות, וכך אמר לו, מעתה תהיה שרוי בשפלות

א. הרי לכם מכתב שקבלנו מאיש צדיק נחמד, וז"ל, לפני שנה ביקרתי אצל אברך ששהה בבית החולים (אשפוז), אחרי של"ע חלה במחלה נדירה מאד, ובתוך כמה ימים ספורים נשתתקו כל איבריו, ומאז אינו יכול להזיז אפילו אבר קטן אחד, וגם אינו יכול לנשום בכוחות עצמו (חוץ מהעיניים, שבעזרהש"ת הוא יכול לכתוב עם העיניים...), וכל מי שנכנס לבקרו יוצא משם בלב קרוע ונשבר, בראותו מצבו הקשה מאד של האברך החשוב עד היכן הגיע ל"ע. שאלתי אותו, הגידה נא לי, האיך אתה מסוגל להמשיך לחיות במצב קשה כזה שאין יכולים לשער ולתאר, במה ניתן להתחזק במצב כזה. ענה לי האברך ב'כתיבת העיניים', שהוא מחזק עצמו במאמר של הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע, שכותב בפרשת ויגש, עה"פ 'ולא יכול יוסף להתאפק לכל הניצבים עליו', וז"ל, יש לרמוז ולומר, המלה 'יוסף' היא נמשך ודבוק למטה אל מלת 'להתאפק', והענין כך הוא, דהנה העיקר לכל הדאגות העומדים על האדם הוא שלא יהיה דוחק את השעה, וכשהשעה דחוקה לו ביותר חלילה 'ולא יכול' לשית עצות בנפשו (ער האלט עס מער נישט אויס...) יתחזק את עצמו 'ויוסף להתאפק' עוד עד יעבור זעם ולא ידחוק את השעה, ובכן הוא נושע בכל טוב. וזהו הרמז בפסוק ולא יכול יוסף להתאפק וכו', פי' ולא יכול היינו כשהשעה דחוקה לו ח"ו, ולא יכול לשית עצות בנפשו, יוסף להתאפק עוד עד יעבור זעם ולא יהיה דוחק את השעה, וזאת היא עצה לכל הניצבים עליו היינו לכל הדאגות העומדים על האדם להוושע בדבר ישועה ורחמים, עכ"ל.

הרי לך, שבזה עצמו שהאדם סובל עוד מעט ועוד מעט, והוא מוסיף להתאפק עוד ועוד, בזה יזכה להיוושע בדבר ישועה ורחמים.

בענין זה יש גם הוספה מכ"ק הרה"ק ר' ישעי' יעקב מסקולען זי"ע (כידוע, שהוא עצמו סבל הרבה יסורים בגופו הטהור במשך כל ימי חייו) בספרו 'ישועות יעקב', שם מביא את מאמרו של ה'דברי ישראל', ומוסיף שיש לרמוז ענין זה במה דנקטינן הלכתא בחנוכה כבית הלל דאמרי 'מוסיף והולך', והיינו שאם אדם מרגיש בנפשו שאינו יכול להמשיך עוד, העצה היא שיהא 'מוסיף והולך', פי' שיוסיף לילך עוד מעט, כי לבסוף בודאי יתגלגל הכל לטובה, כי טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו.

מעשה נורא מסופר על הגה"צ רבי נחום יאס'ער זי"ע מזקני וחשובי חסידי שטעפענעשט-באיאן (נולד והתגורר שנים רבות על אדמת רומניה) בשנות מגוריו בעיה"ק ירושלים, שפעם נפלה בתו היחידה למשכב ושהתה בבית החולים 'ביקור חולים' בקרתא דשופריא, והנה הגיעה עד שערי מות, והידיעה הגיעה לאזני ר' נחום שאין לה אלא שעות ספורות לחייה עלי אדמות. הלך רבי נחום מתוך יישוב דעת לטבול במקוה, שהרי עתה יצטרך לשבת 'שבעה' ולא יוכל

ויתבטלו ויעלמו הצרות ממנו, ויזכה לרוב שפע וברכה, בדברים הללו ממש כתב רבינו ה'אור החיים' הק' אשריו בעולם הזה וטוב לו בעולם הבא. זי"ע לבאר האמור בהמשך העניין (מו ו-ז).

לטובל במקוה במשך ז' ימים, שב לביתו וישב ללמוד הלכות אנינות וקריעה מחשש שמא כשתגיע השעה לא תהיה דעתו מיושבת עליו, ויצא לעבר בית החולים, בדרך הילוכו נזכר ששכח את הסכין בכדי לקרוע 'קריעה' וחזר לקחתו, בעת שהלכו לבית החולים, פנה רבי נחום אל מלוויו ואמר, הרי עוד מעט קט עומד אני לברך בשם ומלכות את ברכת 'דיין האמת', שאמרו חז"ל (ברכות ס:) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה ולקבלינהו בשמחה, אם כן מוטל עלי להכניס בקרבי 'שמחה' - בקבלת רצון שמים באהבה וחדווה, ובתוך כך התלהב רבי נחום והחל לומר ברגש, אם בתי נוטה למות נמצא שהשי"ת מדבר ועוסק בי כעת, והיאך לא אתמלא שמחה על שהקב"ה בכבודו ובעצמו שמלא כל הארץ כבודו עומד ומדבר ודן בי.

משקרבו לעבר בית החולים פנה רבי נחום אל מלוויו ואמר, מעתה אסור להראות שום אות שמחה, כדי שלא לגרום חלילה צער וחלישות הדעת לרבנית העומדת בבכי לצד מיטת חוליה של הבת. ותיכף כשנכנס רבי נחום אל בית החולים, שמע בשורה טובה - שהבת התעוררה, חזרה להכרתה ויצאה מכלל סכנה, אז החל רבי נחום לרקוד בשמחה רבה על חסדי ה' כי לא תמנו. לאחר מכן הסביר את אשר אירע, בעת שמביא הקב"ה צרה על האדם כגון 'צרת הבת', אין זה אלא 'נסיון' מן השמים - לראות אם יאמין האדם בה' שכך צריך להיות ולא ירע לבנו, אך אחר שהקב"ה ראה את שמחתי 'בטרם צרה תחייני' - ובטרם יארע דבר התחזקנו באמונה, נמצא שעמדתי כבר בניסיון, אפשר לה להישאר בין החיים...

מִן הַבָּאָר

נפלאות מצינו בספר ה'מנורת המאור' (נר ה' כלל ג' ח"א פ"ב), יסורין ממרקין עונותיו של אדם, ואם יקבלם בשמחה ויצדיק בהן דין בוראו, מן השמים ירחמו עליו ויוציאוהו מצרתו, ויושיעו לו ולבני דורו בזכותו, כדאמרינן (תענית ח.) אמר רבי יהושע בן לוי, כל השמח ביסורין שבאין עליו מביא ישועה לעולם. כה מובא ב'מגיד מישירים' (ריש פרשת וישב), ש'המגיד' נתגלה למרנא ה'בית יוסף' זי"ע, ובישרו כי 'איתתא תליתאי' כלומר שנישאת לו בזיווג שלישי, תלד בן זכר, ומבואר שם דבר המעשה, שהבית יוסף גלה למקום תורה, ועלה לה בקושי, וכשחזר לביתו חלה והוצרכה לטפל בו, והיתה מלאה צער ועגמו"נ. אמנם, בזכות זה זכתה להוליד, כי מצד עצמותה לא היתה בר הולדה (אחרי שהיתה בגלגול הקודם 'זכר' - תלמיד חכם) ועתה נושעה, וז"ל, וזכתה לכך ע"י מעשיה הטובים, ועל ידי הצער שנצטערה על ידי שגלית מאצלה, וגם ע"י הצער שנצטערה בשירות חוליך, כי כל כך זוכה האדם כשיסורים באים עליו כשסובלם בסבר פנים יפות כמו שזוכה בעשיית מצוה, והטעם לפי שעל ידי היסורים בגוף מתחלש כח הטומאה ומזדככת הנפש מטומאת זוהמת הנחש ונשארה טהורה ונקייה וכו', וע"י כן תלד לך בנים זכרים כאשר הבטחתך, ואמרת לך ואתה שלום, עכ"ל.

ב. ומלבד כל הברכה הנשפעת משמי מרומים על המקבל את הדין באהבה, זוכה גם ל'חיים טובים' בעולם הזה, אשריו וטוב לו בעולם הזה כפשוטו ממש, כי חייו מתנהלים מתוך שמחה וטוב לבב, לעומתו, המתרעם על מידותיו חלילה, הרי תמיד הוא עצב ורגז ומלא טענות וטרוניות כרימון, וכל כולו מלא סבל, ותמיד רע לו בלבד...

ולא זו בלבד, אלא גם עצם בריאות האדם (בגשמיות) תלויה בדבר, וכמו שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות לח' טבת תקפ"ח, פו:) שהנה מצינו ביצחק שכהו עיניו בהיותו בן קכ"ב שנה 'על צער קטן שהיו כלותיו מורת רוח ליצחק ולרבקה' (לעיל כו לה, כז א), ואילו יעקב על אף כל הצרות שעברו עליו מכל מקום היה בריא אולם, לא כהתה עינו ולא נס ליחה, ורק בסוף ימיו כבדו עיניו מזוקן (להלן מח י), וכל כך למה, 'כי יעקב עליו השלום היה מובחר באבות גם בזה שהיה סבלן בטוב לב רוב צרותיו'.

ובזה ביאר ה'חתם סופר' את האמור בסוף הפרשה (מז ח-ט) 'ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך, ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי וכו', וז"ל, והנה פרעה התפלא על זקן מופלג כמותו שיהיה תואר פניו כצאת השמש בגבורתו, על כן שאל לו כמה ימי שני חייך, והשיב יעקב, ק"ל

באר הפרשה - פרשת ויגש

כי איתא בגמרא (ברכות סב.) 'סמא דיסורי קבילי', פירוש, שקבלת הייסורים באהבה ושמחה הוא סם המרפא לייסורים, ומכיוון שבני יעקב קיבלו את הגזירה באהבה לכן פקע מהם 'צער השעבוד', משא"כ על מיתת יוכבד וסרח בת אשר - שגם היו מיורדי מצרים, לא המתינו, מכיוון שלא ירדו מרצונם לסבול את עול השעבוד. מכאן ילמד כל אחד לקבל בשמחה ואהבה את כל הבא עליו, וכך ירוויח שיהיו לו 'סמי דיסורא קבילי', שיתרפא ויוושע מצרתו, ובכל אשר יפנה ישביל ויצליח.

ובך אמר הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע על דברי המשנה (ברכות מ.) 'ועל כולם אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא', שהאומר על כל הבא עליו (אף על מה שנראה לו כדינים), הרי זה בדבר ה' - ובוודאי הכל לטובה וברכה, עי"ז יצא ויפטר מכל צרותיו. וכן פירש הרה"ק מקאברין זי"ע בהא דאיתא בגמ' (שבת קיט:) 'כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו', כי 'כוחו' מרמז לאותם כ"ח עיתים שנאמרו בספר קהלת (פרק ג), מהם י"ד עיתים לטובה ומהם י"ד לרעה, וזה

'ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו, בניו ובני בניו אתו, בנותיו ובנות בניו וכל זרעו הביא אתו מצרימה', שלכאורה יש להקשות, מדוע חילק הכתוב והכנים תיבת אתו בין בניו ובנותיו, והרי היה לו לומר 'בניו ובני בניו בנותיו ובנות בניו' וכו'. אלא ביאורו, כי יש מהם שבאו מרצונם מצרימה לקבל גזירת מלך בלב שלם, ויש מהם שהיו חוככים בדעתם להתעכב מרדת לבור הברזל, וציינ הכתוב מי ומי ההולכים לפרוע שטר חוב הגלות מרצונם, ואלו הם, בניו ובני בניו אתו, פירוש, אלו (הזכרים) לא הוצרך להביאם, אלא הם בעצמם באו אתו בדומה לו, כמו שיעקב עצמו ירד מצרימה מיד כשנצטווה על כך, ללא כל שאלות וספיקות, כך גם הם, ואילו את הבנות הביא אתו מצרימה - הוצרך להביאם אתו (מאחר שלא קיבלו באהבה את הגזירה לרדת למצרים).

ומבאר ה'אור החיים', שמטעם זה המתין הקב"ה מלהתחיל את 'שעבוד מצרים' רק לאחר מיתת כל בני יעקב, ואילו על מות הבנות לא המתין,

שנה, והמה אעפ"י שהיו רעים המה מעט בעיני ואינם כמרובים כי אני סובל הכל בטוב וכו', אמנם בעיני מעטים המה כי אני שמח בעמלי. עכ"ל.

כלל הדברים הוא כמו שכתב הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל, שאחר שגילה יוסף לאחיו 'אני יוסף' אמר להם 'עתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי הנה כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם' (מה ה), שלכאורה קשה אומרו אל יחר בעיניכם, וכי מקומו של ה'חרון' הוא בעיניים, והרי אין 'חרון' אלא בלב האדם, אלא ביאורו, כי כך אמר יוסף לאחיו, אכן איני יכול לומר לכם שלא תרגישו צער וחרטה בלב, אבל זאת אבקשכם - 'אל יחר בעיניכם' - עד עתה היתה השקפתכם על המאורעות כאילו הם היו רעים ומרים, מעתה, הביטו וראו בעיני השכל כי מאת ה' היתה זאת, וממילא יתבטל גם ה'יחר' שבלב.

והרי זה כלל גדול לכל תהלוכות החיים, שפעמים אינו יכול לצוות על לבנו שלא יכאב מחמת המכה והצער האנושים, אכן העצה היעוצה היא 'בעיניכם' - להביט באור האמונה שהכל בידי שמים, ואותו צער ונזק נגזר עליו מהקב"ה, והאמונה הטהורה תקל על רגשי הלב, ולבבו יבין ורפא לו...

ג. וכבר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע, הנה שגור בפי העולם, לומר בכל עת מצא 'אז ס'גייט נישט ווי ס'ווילט זיך, דארף מען וועלן ווי ס'גייט' (כשרואה האדם שאין מהלך חייו מתנהל כמו שעלה ברצונו, עליו לרצות ולהסכים לאשר קורה עמו במציאות), אך אני אומר, שההיפך הוא הנכון - 'אז ס'ווילט זיך ווי ס'גייט, גייט ווי ס'ווילט זיך' (כשיכנע האדם אל בוראו ויסכים בשמחה להנהגת הבורא אתו, כבר יעשה הבורא שחייו יתנהלו כרצונו ומחשבתו אשר חשב ורצה), שעל ידי התחזקותו באמונה פשוטה ותמימה - הקב"ה ישדד עבורו מערכות הטבע לטובה ולברכה.

סיפר הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע, כי בימי ילדותו לעת מלחמת העולם הראשונה, נכנסו ובאו חיילים מצבא הגרמני לבית אביו הרה"ח רבי משה אברהם ברזובסקי זצ"ל הי"ד שבברנוביץ והורו לכל בני הבית לעמוד על יד הקיר כשפניהם אל הכותל ברצותם לירות למוות בכל אחד מהם. רבי משה אברהם ביקש מבנו הג"ר נחום זאב זצ"ל שיביא לו כוס מים בכדי לברך 'שהכל נהיה בדברו', לקח האב את הכוס בידו ובירך בכוונה, והנה נשמע הקול מבחוץ אשר חיילי האויב הרוסי נכנסו לעיר, ויצאו החיילים הגרמניים מהבית בכדי להילחם בחיל רוסיה, ונפשם ניתנה להם לשלל. מיד נשאו כולם עיניהם לאביהם ואמרו לו, הן מופת ואות הראיתנו כעת, ענה להם רבי משה

- מדוע הנך כה קודר וכפוף, על כן נענש גם על השאלה של פרעה ב'ויאמר' הראשון, כלומר כי בהילוכו קודר (במקום להודות לה' על כל נסיו ונפלאותיו עמו, בהצילו אותו מכל הצרות שנמנו במדרש) גרם לפרעה לשאלו כן. ואף שאין לנו כל שמין השגה ביעקב אבינו, מ"מ עלינו ללמוד מזה את הנוגע לדילן.

לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלוקים - הכל בידי שמים בפרשתן (מה ד-יב), 'ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו ויאמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה וכו', והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם, וברש"י, 'והנה עיניכם רואות - בכבודי, ושאני אחיכם, ושאני מהול ככם', וכוונתו למה שפירש הוא עצמו על מה שאמר לאחיו 'גשו נא אלי - ראה אותם נסוגים לאחור, אמר עכשיו אחי נכלמים, קרא להם בלשון רכה ותחנונים והראה להם שהוא מהול' (ומקורו בב"ר צג ח). והקשו הראשונים מה ראייה יש במילתו שהוא אכן אחיהם יוסף, והרי יתכן שאין זה אלא ערבי מהול או גבעוני מהול, שהרי גם הם מלין את עצמם, ואינו הוכחה יש בזה שהוא נימול שהוא יוסף.

ומבאר הרה"ק הישמח ישראל זי"ע (אות ב) בזה"ל, ואולי נוכל לומר, כי מבואר במדרש (בר"ר נג יט) על הפסוק (לעיל כא יט) 'ויפקח אלוקים את עיניה, אמר רבי בנימין הכל בחזקת סומין עד שהאיר להם הקב"ה את עיניהם', הענין, כי הכל הוא מה' ובהשגחתו העליונה, זה' כל צעדיו יספור, וכשנגזר איזה צער ח"ו על אדם מישראל אז אף כשההצלה מהצער עומד לנגד עיניו, אעפ"כ אינו רואה ההצלה ואיזה דרך ישכון אור

העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כ"ח העתים, גם בעתים הקשים שיש ביניהם הוא 'מברך' ומהלל לה', על כל מה שעובר עליו מקבל את הנהגת הבורא ומברכו, זוכה שיקרעו לו את גור דינו לטובה (תורת אבות, תורה ותפלה מא)⁷.

בפרשתן (מו ח-ט), 'ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייד, ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם', ובמדרש (אגדת בראשית פס"ב הובא בדת זקנים בפרשתן), בשעה שאמר יעקב 'מעט ורעים היו', אמר לו הקב"ה אני מלמתיך מעשיו ומלבן, והחזרתי לך את דינה גם יוסף, ואתה מתרעם על חייד שהם מעט ורעים, חייד שנמנים התיבות שיש מן 'ויאמר' עד 'בימי מגורי' וכמנין הזה יחסרו שנותיך משנות חיי יצחק אביך, והם ל"ג תיבות, וכמנין זה נחסרו מחייו שהרי יצחק חי ק"פ שנים ויעקב לא חי כי אם קמ"ז שנים, ולכאורה קשה, דמנין התיבות שמתיבת ויאמר יעקב אל פרעה אינו אלא כ"ה תיבות ולא ל"ג, ומה שאמר שיש ל"ג תיבות בפסוק היינו מ'ויאמר' הראשון - בשאלת פרעה ליעקב, ולא יעקב אמרם אלא פרעה, א"כ קשה, מדוע מנה תיבות הללו לנכות ליעקב משנות חייו גם כנגדם.

וליישב כל זאת ביאר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר תשל"א-ג), דלבן מנה התיבות (להחסיר כנגדם משנות חייו של יעקב) מ'ויאמר' הראשון בשאלת פרעה ליעקב, כי באמת, יש להתבונן, מה ראה פרעה לשאל אותו אודות מנין שנות חייו, ובוודאי טעמו היה מאחר שראהו עומד לפניו כשכולו שחוח וקודר, ופניו מביעים צער ומכאוב, לזה שאל אותו פרעה כמה ימי שני חייד

אברהם לא מיניה ולא מקצתיה, אלא כך מקובלני שאמירת 'שהכל נהיה בדברו' מתוך אמונה תמימה בבורא ית' היא סגולה להמתקת הדינים.

ד. ורמז לזה צדיק אחד, בלשון התפילה (ברכת יוצר אור) 'זורע צדקות מצמיח ישועות', כי ה'צדקות' - כשאדם מצדיק עליו את הדין - הם ה'זרע' שמכוחו יצמחו ישועות...

כה אמר הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע לאחת מנכדותיו שהתאוננה בפניו על קושי שעברה - שאם בכל פעם שאומרת 'אוי, אוי' תוסיף לומר 'דו' (כלומר 'אתה' בשפת האידיש) ובזה יהא נשמעים דבריה כתיבת 'הודו'... וכוונת הדברים שהזכר בכל צער שמאת ה' היתה זאת, הרי 'באמונתו יחיה' שהכל לטובה, וממילא יבוא להודות לה' הטוב.

הוסיף על כך אחד מיקירי קרתא דבית שמש יצ"ו, שהאומר על כל 'אוי' סאיז דאך 'דו' (שהוא מאיתך הבורא ב"ה) יזכה שאכן יתהפך מ'אוי' ל'טוב' - שמניין שניהם שווה (17), ואכן יזכה ל'הודו', להודות ולהלל לא-ל הטוב על החסד הנראה והנגלה...

למען דעת, כי אין האדם רואה מעצמו, אלא יתכן ש'עינים להם ולא יראו', יעמוד מול הישועה או מול 'באר מים' ולא יראה אותה, כל עוד שמן השמים נגזר עליו שיהיה בצער חלילה, וברגע שתגיע עת הישועה יפתחו עיניו. כיוצא בדבר, בענין מילתו של יוסף, ברצות ה' אין בזה שום ראייה אלא יאמרו, נו, יש כאן ערבי או גבעוני, ולא ידעו גיסא, ברצות ה', יהיה בזה הוכחה ממש כי הוא יוסף, הא למדת, שכל הנהגתו של האדם, כל הנעשה בו, וכל מחשבותיו הכל תלוי אך ורק בגזרת שמים.

ובך היה אומר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע בשם אביו הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע על הא דכתיב בפרשתן (מה כד) 'אל תרגזו בדרך', וברש"י, 'אל תפסיעו פסיעה גסה', שהנה יוסף עצמו אמר להם 'מהרו ועלו אל אבי' (פסוק ט), כי מצד 'כיבוד אב' עליהם להזדרז לבשר לאביהם בשורה טובה כי עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, (וכמו שכתב ה'ספורנו', מהרו - כדי שלא יצטער יותר), אך מ"מ אין להם למהר מהירות יתירה מבוהלת ומטורפת, כי היא לא תועיל להם מאומה, ולא יוכלו להקדים את הבשורה אפילו רגע אחד לפני הזמן המיועד לה מן השמים, כי הצער והעגמת נפש נקבע במדויק מתי יבוא ומתי ילך, לא פחות ולא יותר, וממילא לא ירוויחו מאומה מהמהירות שיפסעו פסיעה גסה למהר להגיד לאביהם שאם יזדרזו כאן יתר על המידה יארעו להם תקלות ומניעות במקום אחר וכיו"ב (הובא ליקושי יהודה החדש)¹.

כי נסתם ממנו מהשמים, עד שבא עת ההצלה או ראה כי דרך ההצלה היה פתוח לפניו ולנגד עיניו ממש [ור"ל, כי לא נאמר אצל הגר שהקב"ה ברא באר מים מחדש אלא שפתח את עיניה וראתה באר עומד לפניו, והרי גם עד עתה היה באר לנגד עיניה אלא שהיא לא 'ראתה' אותו, כי מן השמים נגזר עליה צער. מכאן אמר רבי בנימין 'הכל בחזקת סומין', כלומר שהישועה וההצלה עומדים הכן לנגד עיניהם, אך הם בחזקת סומים שאינם רואים, עד שהקב"ה מאיר את העינים שהיו סתומות עד הנה, ואז 'מגלים' את הישועה]². וכמבואר במדרש גודל הצער שהיו להשבטים ממכירת יוסף, ובכל ממון שבעולם רצו לפדותו ולמסור נפשם על הצלתו, אבל מה' נסבה, ועד הזמן שנגרם עליהם הצער והיסורין - עד הרגע ההוא יכול יוסף ולהתאפק ולהעלים מהם, וכשהגיע רגע הישועה וקץ שם לחושך אז לא יכול יוסף להתאפק אף רגע יותר ונתגלה להם שהוא יוסף.

ובשראה יוסף כי מוכרח היה ברגע הזאת להתגלה להם, הבין כי בא מועד וסוף לצרותיהם, ולא יצטרכו יותר להצטער הגיד להם כי עתה אחרי שבא עת הישועה עתה הנכם רואים בעיניכם, לא כמו עד עתה שלא ראיתם בעיניכם, אבל עתה האיר לכם הקב"ה עיניכם, וזה כי עיניכם הרואות, עתה יוכל להראות לכם שהוא מהול, שידע היטב שלא יטעו יותר, ולא יחשבו שמא הוא ערבי או גבעוני מהול, שיראו בראיה חושית שהוא יוסף יען כי נפתחו עיניהם בהארה רבה מהקב"ה וכו'. עב"ל.

ה. דוגמא לדבר, מאשר שמעתי מאחד מתושבי בני ברק יצ"ו אשר חיפש זמן הרבה אחר 'אבידתו' (זיווג), ואף נסע לשם כך עד לארץ רחוקה, כשהוא מפליג לעיר מאנטריאל שבקאנאדא, סוף דבר שנעשה חתן אצל שכנו הגר באותו בניין בו מתגוררים הוריו...

ו. וכנודע לפרש במה שנאמר לעיל בריש פר' מקץ (מא יד) 'ויריצוהו מן הבור', מה ענין ב'ריצה' זו ומדוע נכתבה בתורה. אלא ביאורו, כי כאשר 'קץ שם לחושך' והגיע זמן ישועתו של יוסף, אז 'הריצו' אותו מן השמים, כדי שלא יסבול אפילו רגע אחד יותר מהקצוב לו, כי כל צער הבא על האדם מדוד שקול ומנוי בדיוק נמרץ, לא פחות ולא יותר, ואין מגיע לאדם אפילו 'טיפת' צער בחינם...

ז. הוסיף הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לספר בעניין זה מה ששמע מהחסיד המופלג רבי בן ציון אסטראווער זצוק"ל מעשה אשר הוא היה עד לה, באחד הימים כאשר ישבו החסידים בבית המדרש ב'קאצק' והגו בתורה כמנהגם דבר יום ביומו, והנה פתח הרה"ק השרף זי"ע את הדלת ואמר לחסידיו - בער'קע דארף רחמי שמים (בער'קע זקוק לרחמי שמים מרובים), בער'קע זה היה בעלה של הגבירה המפורסמת תמר'ל, אשר בעשירותה סייעה רבות להרבה מצדיקי פולין, ביניהם הרה"ק הרבי רבי בונם זי"ע ועוד, כשמוע החסידים בבית המדרש ב'קאצק' והגו בתורה כמנהגם פעמיהם אל עיר הבירה 'ווארשא', להזכיר לטובה את בער'קע אצל הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע ויתר שרפי מעלה,

וביותר הדברים אמורים כלפי עסק ההשתדלות בפרנסה, שם נאמר לנו - 'אל תרגזו בדרך', כי באמת אין האדם עושה כלום" אלא הכל, הכל בידי שמים^ט, כל שפע הפרנסה וכל הקורות עמו הוא כפי הנקצב לו מלעילא וכמו שנגזר עליו, ואין לאל ידו לשנות

אפילו כמלוא נימה מאשר נקבע כן במרומים, לא להוסיף וגם לא לגרוע. ואף שמחויב האדם להשתדל לפרנסתו ולשאר צרכי הנוף, מ"מ לא ירבה בהשתדלות יתר על המידה 'בכמות ובאיכות' (וימהר ברגליו אבל לא בראשו...).

שיעורו רחמים בעד החולה... אך יצא יצאו את פני העיר ואחד מאופני (גלגל) העגלה נשבר, אמנם הם לא אמרו נואש באמרם שאין זה אלא מניעה וניסיון מן שמיא לכן תיקנו את ה'אופן' והמשיכו בנסיעתם, עודם בדרך והנה נפל אחד הסוסים על משמרתו ומת, שוב לא נמנעו החסידים מלהמשיך בדרכם לעורר רחמים על אותו חולה, אך לבסוף הוכרחו לעמוד ממרוצת נסיעתם שכן בהגיעם לעיר סאקרנאוויץ נפל אחד מבני החבורה למשכב כ'חולה מסוכן', ושהו שם עד אשר יבריא החולה וישבו אליו כוחותיו שיוכל להמשיך ב'מסע', ואכן, כעבור ימים אחדים החל החולה להרגיש בטוב, או אז המשיכו החסידים בדרכם... אך בהתקרבתם לעיר פראגא שבפרברי ווארשא הבינו שכבר איחרו את המועד, שכן בני העיר כבר שבו מ'הלוותו' של בער'קע.

ואמר הרה"ח ר' בן ציון, שאחר מעשה זה היו אומרים ב'קאצק' - הנה ראינו כאן מופת גדול ורוח הקודש גלויה של הרבי, שידע אל נכון שבער'קע נחלה וזקוק לרחמי שמים מרובים, אך יותר מזה ראינו כאן - מופת (גדול בהרבה) של הקב"ה כביכול, בהראותו לנו שאם כך נגזרה הגזירה שלא יהא ביד 'יושבי הארץ' להרעיש עולמות לרפואתו... ח. בפרשתן (מו לג-לד) 'והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם, ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבותינו', וביאר בזה גאון אחד שליט"א באופן נפלא ומתוק, על פי המסופר שפעם פגש הגאון ה'בית הלוי' זצ"ל את אחד מתלמידיו משכבר הימים וישאלהו 'מה עיסוקו של מר ומה הוא עושה', ויען התלמיד שהוא עוסק בעשיית צוקע"ר בשותפות עם גיסו ומשם פרנסתו. חזר ה'בית הלוי' ושאלו מה מעשיו, ושוב ענה שעוסק בעשיית הצוקע"ר. אחר ששילשו שאלתם ותשובתם נענה ה'בית הלוי' ואמר, הנה אתה חושב שיש לי איזו חסרון בהבנה, לא כן, אלא לך יש חסרון בהבנתם של דברים. כי אילו שאלתי מה הקב"ה עושה עמך היה לך לענות בסיפורי הפרנסה הבאים לאדם מן השמים. אבל מכיוון ששאלתיך מה אתה עושה עליך לענות בעסקי 'יראת שמים', כאומרם (ברכות לג:) 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים'.

ועפי"ז יש לבאר פסוקים אלו 'כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם', כי יוסף חשש, שכשפרעה ישאל את אחיו מה הם עושים, יענה כל אחד מהם, באיזו מדריגה הוא עומד בתורה ועבודת ה'... (שהרי לפי האמור רק זה נחשב 'מעשיהם') לזה אמר להם, שעליהם לענות 'אנשי מקנה היו עבדיך', כי פרעה אינו מבין כנ"ל, ואין כוונתו אלא למעשיכם הגשמיים... ואפ"ה, כשאמרו כן לפרעה - כמו שנצטוו מפי יוסף, ראה פרעה שאין דבריהם אלא מן השפה ולחוץ - מחמת שנצטוו לענות כן, כשמוע פרעה את דבריהם, וכן את ה'מוסר דרשה' שאמר לו יעקב אביהם 'מעט ורעים היו ימי חייו ולא השיגו' וכו', כשהוא מתלונן על מדריגתו הנמוכה בעבודת ה', מיד אמר פרעה ליוסף 'אביך ואחיק באו אליך', אליך ולא אלי, כי אני לא הבנתי אותם והם לא הבינו אותי (אין לי שפה משותפת איתם).

ט. רמז נאה רמז הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, הנה לאחר שנתגלה יוסף לאחיו שלח לאביו 'עגלות', ופירש"י (מה כז) 'סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, זהו שאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא אמר אשר שלח פרעה', ופי' הרה"ק, כי רמז לו שבפר' עגלה ערופה נאמר (דברים כא א) 'לא נודע מי הכהו', כיו"ב אמר לו יוסף ליעקב אפילו אם יהיה נראה לך שהאחים מכרו אותי, אבל באמת לא נודע - לעולם לא תדע מי הכני ומכרני... כי הכל מיד ה' היה. וללמד על הכלל כולו יצא, שגם במקום שנראה בעיניי ממש שבשר ודם הוא שגרם לך את ההיזק וההפסד, הרי לאמיתו של דבר 'לא נודע מי הכהו', אלא היה זה ברצונו של הקב"ה.

י. מעשה שהיה עם הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל ראש ישיבת באר יעקב, שבימיו נשא בעול הישיבה, ואחריות כל עניני הממון היו מוטלים על כתיפיו, אט אט נכנס רמ"ש לחובות עצומים, הסכומים עלו ותפחו מחודש לחודש, עד שלא היתה ברירה, והוכרח ליטול מקל נדודים לחו"ל, לנקוש על דלתי נדיבים, ונסע אל הנגיד הרב אייזיק וואלפסאן שהיה לו לב רחב והיה עוזר לכולם בנפש חפצה.

בהגיעו שם נכנס רמ"ש להתפלל באותו ביהמ"ד שר' אייזיק וואלפסאן התפלל, הנגיד ראה מיד שמדובר באיש מורם מעם, ולא משולח רגיל. והנה, לרמ"ש היתה קבלה שקיבל על עצמו לאמר 'עלינו לשבח' מתוך הסידור,

אעלך גם עלה - התעלות הבאה על ידי העמידה בנסיונות בפרשתן (מה ג-ד), 'ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו', כתב הרה"ק השפת אמת זי"ע (תרל"ו, תרמ"ג) שהאחים נבהלו מפניו, היינו שראו על פניו את הקדושה הנוראה שקנה בהיותו בגלות מצרים, ומוזה נבהלו ובושו, באמרם אם הוא עלה ונתעלה כל כך במצרים שהיא 'ערוות הארץ', על אחת כמה

וכמה שהיה מתעלה אילו היה נשאר בבית יעקב אבינו, ועל ידיו נגרם לו שלא עלה כל כך... לזה אמר להם יוסף, 'אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי', מלשון יישר בוחבם שמכרתם אותי [וכדרשת חז"ל שבת פז. אשר שברת - יישר בוחך ששברת], כי דייקא מתוך שישבתי בטומאת ערוות הארץ ועברתי בה נסיונות וקשיים", היה בידי לעלות מעלה מעלה במעלות קדושים

ובמתינות גדולה מילה במילה, כידוע הלשון המופלג שמובא בפוסקים (עיי' משנ"ב קלב סק"ח, וכן בשער הכוונות איתא שיש בו ג"כ השבעה למזיקים שלא יזיקו ולא ישטינו על התפילה). והנה, הנגיד שגמר כבר תפילתו ניגש לרמ"ש לתת לו ברכת שלום עליכם, אבל הוא עמד עדיין בעבודת 'עלינו לשבח', והראה לו שאינו יכול לדבר... המלווים של רמ"ש, לחשו באוזנו, שלא מדובר בסתם אדם, אלא הוא האיש שעבורו באנו הנה, ואם אתה דוחה אותו, חבל על כל הטרחה שעבדנו עד כה, לעזוב את הישיבה וכו', והרי זה ממש 'דבר האבד', והם מבקשים שרה"י יחזיר לו 'שלום' בפנים מאירות גם באמצע עבודת עלינו לשבח.

אך רמ"ש שמר על 'קבלתו', המשיך לאמר עלינו לשבח כפי קבלתו, ולא מיהר עבור הנגיד... להפתעת המקורבים לא הלך הנגיד לביתו, אלא המתין בצד עד שהצדיק יגמור עבודתו, ולאחר שגמר ניגש אליו רמ"ש במאור פנים, והתנצל לפניו... אז אמר לו הנגיד, אתם האיש הראשון שאני רואה שהכסף אינו הכל, רק בעדיפות שניה, בעיניכם יש דברים חשובים יותר מממון, מהיום והלאה לא תצטרכו לטרוח לבוא לחז"ל, ולא להתדפק על דלתות נדיבים, אני לוקח על עצמי את הכל... אשלח מכאן תמיכות קבועות.

נמצא מה שהיה נראה בשעת מעשה שמפסיד אותו, ומאבד עצמו ואת כל המיליונים לצמיתות, הרי למעשה בזכות זה רק הרוויח עולמית. מעתה תבין עד היכן מגעת כוחה של עמידה בקבלה, וכל אחד ילמד להשקיע בתפילה, לחיות בהכרה שהכל משמיא, ויש דברים העולים בחשיבותם על כסף וממון, וכגון שיעורי תורה, ותפילה כראוי, ועל ידי שמירתו עליהם ירוויח פי כמה וכמה.

אגב אורחא נספרה, בישיבת באר יעקב למד בחור מסכן שהיו לו בעיות נפשיות, בחור זה רצה מאד לשמש את רה"י, והפציר מאד על כך, אבל לשם כך הוצרכו לבחור בר דעת והוא לא כל כך ענה על הגדרה זו, אמנם, מאחר שהוא לא פסק מלבקש, לכן החליטו לתת לו 'תפקיד' - מהיום ואילך הוא 'ממונה' לביא את המעיל לראש הישיבה אחר מנחה... הבחור שמח עד מאד, ביום הראשון המתין בכליון עינים לגמר תפילת המנחה, ואחר התפילה עמד מוכן עם המעיל, ורה"י עומד עדיין לפניו אל הקיר - בעבודת 'עלינו לשבח' הידועה, הבחור המתין והמתין, ומחמת שלא היה בר דעת, על כן דפק בידו על רה"י כאדם הקורא לחברו, הבחורים שעמדו בצד גערו בו, רה"י אינו חבר שלך, ורצו לטפל בו, אבל, רה"י פנה אליו מיד ואמר, אה, אה - כאדם הנהנה מידידו, רצית להביא לי את המעיל, אה, ייש"כ, בזכות שאתה משמש אותי הקב"ה ישלם לך בכל מילי דמיטב, לקח המעיל, והחל לומר עלינו לשבח מתחילה. ועתה ראה נא 'מה בין לבין...' כשעמד על הפרק מיליון דולר לא פסק באמצע עלינו לשבח, אבל כשראה והבין שיש כאן ענין של בין אדם לחברו מיד הפסיק.

יא. איתא בגמ' (שבת כב:) ש'הנר המערבי' שבמנורה היה מעיד שהשכינה שורה בישראל, כי היו נותנים בו שמן כבשאר הנרות, ומדליקים אותו תחילה והיה דולק והולך כל היום כולו עד למחרת, ומיהו הנר המערבי - שתי שיטות בדבר (עיי' רש"י שם), ולאחד הפירושים היינו שהמנורה עמדה בין מזרח למערב, והנר השני מצד מזרח (הקרוי יותר אל פתח ההיכל) הוא הנקרא 'נר מערבי', וצ"ב, מדוע נקרא בשם 'מערבי', והרי לכאורה הרבה יותר נכון לקרוא 'מערבי' לנר האחרון אשר לצד מערב (והוא הסמוך לבית קדשי הקדשים), וכי תאמר על מי שהושיבוהו בספסל השני מצד מערב ביהכ"נ, והוא ספסל אחד לפני האחרון שבביהכ"נ, שנחשוב ש'כבדוהו' והושיבוהו ב'מזרח' ביהכ"נ... ומה שייך לומר שהנר השני נקרא 'מערבי', מדוע זכה נר זה לקדושה הגדולה והנוראה ולהיות העד המעיד על שהשכינה שורה בישראל.

אלא ביאורו, כי לימוד גדול שנינו כאן, שלא תאמר שדווקא מי שמושלם בכל מעלות הקדושה עליו שורה השכינה, אלא גם מי שנתקרב אפילו במקצת, וכבר נכנס לגבול הקדושה ואפילו ב'משהו' הרי הוא חשוב ביותר עד

ליחרב. ולכאורה צריך ביאור, דלפי החשבון אותו היום שבת היה (שהרי ביום האתמול כתיב 'וטבות טבח והכן' ואיתא במדרש שאותו היום ערב שבת היה, בר"ר צב ד), והאיך הותר להם לבכות ולהצטער בשבת קודש (עיין סימן רפ"ח ס"ב ובט"ז שם). ומבארים שבאותה שעה ראו שני האחים ברוח קדשם שעתיד ליחרב הבית, ובכל זאת, גם לאחר אלפיים שנות גלות עדיין יתחזקו בני ישראל 'במסירות נפש' - לעבוד את ה' באמונה ובביטחון בבוראם, ובכל

וטהורים², יותר ממה שהייתי מתעלה אילו נשארתי לשבת בסמיכות לאבינו הקדוש.

ובזה נענה אנן בתריה - תכתב זאת לדור אחרון³, כי ידועה קושיית הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (פר' ויחי ד"ה ויהי ימי יעקב) על הא דאיתא ברש"י (מה יד) שבשעה שנפגשו יוסף ובנימין בכו זה על צווארו של זה, כל אחד על המקדש שנבנה בחלקו של אחיו ועתיד

שזכה להיות ה'נר המערבי', על כן הנר הראשון החיצוני לגמרי שנשאר על עמדו מבחוץ ולא עשה ולא כלום אינו נחשב, אכן הנר השני שכבר 'נכנס' עצמו במשהו ופסע אפילו פסיעה אחת לצד מערב שורה עליו השכינה... ולדין ייאמר, כי הכל יודעים שהתואר הנכבד 'נר המערבי' שמור רק לגדולי הדור... אך כאן נתחדש שאפילו אנשים כערכנו יכולים לזכות לשם זה אם יקרב עצמו לגבולות הקדושה, כי כל משהו שמקריב מעצמו ומתאפק מליך אחר יצרו יש לו חשיבות לאין ערוך, שאין ביד אנוש להשיג זאת. ובכך פירש בעל ה'שבט הלוי' צוק"ל בדרך הרמז בדברי רש"י (ריש פר' וישב) 'ביקש יעקב לישב בשלווה, קפץ עליו רוגזו של יוסף', שיעקב אבינו רצה לישב בשלווה בכדי שיוכל להרבות בעבודת ה' מתוך טובה כשהוא במנוחת הדעת, אלא 'שקפץ עליו רוגזו של יוסף', כלומר, שראה שיוסף הצדיק עלה ונתעלה למדרגות עצומות על ידי שעמד בנסיונות והרגיז יצר טוב על יצר הרע, על כן שוב לא ביקש שלוה לעצמו, כי הבין שעבודת ה' המובחרת ביותר היא דייקא על ידי עמידה בנסיונות.

מין הבאר

מאמר נורא אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע לכמה בחורים שהיו אצלו בראש השנה בעת שנפרדו במוצאי החג, כשהוא מקדים לבאר הא דכתיב בפרשתן (מה כח) שאמר יעקב אבינו 'עוד יוסף בני חי אלכה ואראנו בטרם אמות', כי מקומו של האדם בעולם העליון הוא כפי הנסיונות שהיו לו בהאי עלמא, ואמר יעקב לעצמו, כי בוודאי לא יזכה לראות את בנו יוסף בגן עדן, אחר שיוסף עמד בנסיונות קשים ומרים יותר ממה שהוא עבר, ובוודאי מקומו שמור לו בגן עדן גבוה פי כמה ממקומו של יעקב, לכן השתוקק לראותו לכל הפחות בעולם הזה בטרם ימות... כי למעלה לא יוכל לראותו. וסיים ה'חפץ חיים' ואמר להם שהוא שמח ומודה להם על שהגיעו להיות אצלו בר"ה, וזיכו אותו לראות את פניהם, כי אף שגם לו בעצמו היו כל מיני נסיונות במשך ימי חייו, אך אתם עוברים נסיונות קשים הרבה יותר, ומקומכם למעלה גבוה עד מאד, עד שלא אזכה לראותכם בעלמא דאתי, על כן שמח אני בראות פניכם בטרם אמות... (מפי הג"ר שמואל בירנבוים זצ"ל).

יג. דברים נלהבים אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (שש"פ ד"ה כתר) במעלת דורות האחרונים, כשהוא נושא משלו לאותם היורדים לעמקי האדמה לחצוב משם אבנים טובות ומרגליות, שכידוע האוויר חנוק שם מאוד ובסכנה גדולה נמצאים כל ה'כורים', ואי אפשר לשלוח לשם אלא אנשים פשוטים, קשי-יום שאין להם כבר מה להפסיד בחייהם, אך דייקא על ידיהם נשלם כתר המלכות לתפארה, הם מוציאים את המרגליות ומצחצחים אותם בהודם והדרם ומידם באים יהלומים הללו 'על שולחן מלכים' - בראש כתרו של המלך. וכך הם ה'דורות האחרונים, שהחשכות גדולה כ"כ, ואפילו גדולי ארץ שהיו בדורות הקודמים לא היו יכולים לעמוד בפני האויר הטמא, אך דייקא על ידינו נשלם 'כתר המלכות', כי חביב ביותר לפני הקב"ה אותם דברים הנקנים בקושי ובשעת נסיון והסתור.

כעין זה אמר ה'משגיח' הגה"ח רבי גד'ל אייזנער זצ"ל, במשל לאחד שניגש אל המלך ואמר לו, לגודל אהבתי אליך ברצוני לשרת אותך, ומה רצונך ותעש, השיב לו המלך, אין לי צורך בחייל או בגענראל (מפקד) שכן רבים הם אנשי הצבא כחול אשר על שפת הים, אלא שזקוק אני למי שישמור על ביתי, ויתהלך בתוך הבלאטע (בוץ) שסביבות הבית כשהוא שקוע שם עד לארכובותיו... ולזה נדמים אנשי הדור האחרון, שרצונו של השי"ת שניכנס בתוך 'הבוץ', ומשם נעבוד אותו ונעשה רצונו מתוך כל הזוהמא והקושי שיש בדורנו אנו...

באר הפרשה - פרשת ויגש

אני בא, וז"ל, ימי הילדות הם הימים והשנים הכי מובחרים בחיי האדם, אם הילד איננו - ימי הילדות עברו לריק ולבטלה, אנה אני בא, כי מה שיכולים לתקן בימי הילדות בקלות צריכים אח"כ בימי העמידה לעבוד קשה כדי לתקנם, עכ"ל¹⁰.

ובדרך זה הביא ב'נמעי אשל' לפרש מה שאמר יהודה 'כי עבדך את ערב את הנער' (פסוק לב) - שיש עריבות ומתיקות מיוחדת לעבודת ה' בימי הנעורים, ונרמז זאת במה שאמרו בגמ' (כתובות מו:) 'כל שבת נעורים לאב', ר"ל, שהאדם בימי נעוריו הוא בכל תוקפו וצריך לעבוד בכל כוחו את אביו שבשמים.

והדרך הישרה היא כדברי 'בעל הטורים' על הפסוק (בראשית מד ל) 'ונפשו קשורה בנפשו, וז"ל, קשורה ב' במסורת, הכא (ונפשו קשורה בנפשו), ואידך 'אולת קשורה בלב נער' (משלי כב טו) וכו', מפני שאולתו קשורה בו צריך שתהא נפשו קשורה בנפשו של אביו לחנכו. ונכלל בזה תרתי. א. שתמיד תהא נפשו קשורה

מיני עבודות, ויעמדו בנסיונות קשים ומרים למען שמו באהבה, לכן 'בכו זה על צוארו של זה' - בכיה של שמחה, על בני ישראל שיעבדו את בוראם אפילו במצב כזה... בכייה כזאת שפיר מותרת אף ביום השבת קודש (כדאיתא בט"ז הנ"ל)¹¹.

בה הביא הרה"ק מוואלכארו, וז"ל. הרב המגיד זצ"ל מקאזניץ היה אומר, עתה כשצועק איש חייט שמע ישראל, הוא עושה ממש את כל מה שעשה רבי עקיבא בהריגתו על קידוש השם ויצאה נשמתו באחד (עבודת יששכר וואלכארו, בסוף הספר באמרי נועם' שם) ¹⁰.

והנער איננו אתי - לשמור על ימי הנעורים ועל הנערים

בפרשתן (מד לד), 'כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי', פירש בזה הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע על דרך הרמז, כי איך אעלה אל אבי שבשמים והנער - אלו ימי הנערות איננו אתי.

על דרך זה אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (וישב) בלשון הכתוב לעיל (לו ל) 'הילד איננו ואני אנה

יד. חיבה יתירה נודעת לימי ההסתרה והנסיונות, וכבר אמרו להמליץ על דברי רש"י בפרשתן (מו ב) 'ויאמר יעקב יעקב ויאמר הנני', וברש"י 'יעקב יעקב' לשון חיבה. והקושיא מפורסמת דהרי השם 'ישראל' בבחינה גבוהה יותר מ'יעקב', כי בזמן שישראל עושים רצונו של מקום נקראים 'ישראל', וכשאינם עושים רצונו נקראים 'יעקב', ואם כן כשחפץ ה' לקראו ב'לשון חיבה' היה ליה לומר 'ישראל ישראל'.

אלא ביאורו, במשל למלך שיצא למלחמה עם צבאו, תוך כדי הקרב ראה אחד מהלוחמים שהשונאים מתקרבים למלך ועומדים להזיקו, נלחם בהם החייל במלחמה עקובה מדם עד שהציל את המלך מידם, בעת הקרב הקשה התלכלכה כל כתונת החייל בדם, בחזרם לארמון המלוכה, קרא המלך לחייל זה וינטלו וינשאו מעל כל השרים, והעניק לו כתונת זהב, ואת הכתונת המלוכלכת בדם ציווה להניח ב'בית גנזיו', בכל עת מצוא היה המלך שמח עמו בשמחה גדולה ובאהבה יתירה, אך זכרון האהבה לא בא למלך מראיית בגד הזהב אשר הוא לבוש בו כעת, אלא מאותו בגד המוכתם בדם, והנמשל פשוט, כי חיבת ה' לעמו באה אך ורק מהמלחמה בזמנים הנמוכים המכונים 'יעקב', ולא מזמני ה'אורה' המכונים 'ישראל'.

טו. וכך ביאר הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (כסלו, מאמר ד, אות טז בהג"ה) הלשון שאומרים ב'ועל הניסים' עמדת להם בעת צרתם, על פי מה שכתב רבינו האריז"ל זי"ע (שער הגלגלים סב:) שכאשר גברה הסט"א עתה 'מעשים טובים מעט שעושים עתה' - הוא חשוב כהרבה שעשו התנאים בזמניהם, ולפי"ז יתפרש עמדת להם - הקב"ה עמד למענם וטען לזכותם כי הם בעת צרתם, ר"ל, 'מה שאין ביד ישראל מעשים טובים הרבה הוא להיות שהם בעת צרתם בתגבורת הסטרא אחרא, ומעט מעשים טובים שעושים נחשב כהרבה בעת הרווחה'.

מעתה ידע אדם אשר הוא 'בעת צרתו', כשהיצר מתגבר עליו ביותר וקשה עליו העבודה עד מאוד, כי מעשיו חשובים 'כהרבה שעשו התנאים בזמניהם', ודייקא עתה הקב"ה עומד עליו לזכותו ולחיותו ומתקרב אליו ביותר... טז. ומלבד הכוונה לימי הנערות ממש, נכלל בזה עוד גם ל'שנות העמידה', כי בכל יום ויום הוא צעיר יותר מהיום שיבוא למחרת... וכמו שפירשו בדברי הגמ' (שבת כא:): 'אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה, כי אתא רבין אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דר' יוחנן וקיבלה, אמר אי זכאי גמירתיה לשמעתייה מעיקרא, והא גמרה, נפקא מינה לגירסא דינקותא', והיינו, שכל יום קודם יש בו מעלה עצומה ו'גירסא דינקותא' כלפי הימים הבאים לבוא...

בנפשו להשגיח עליו". ב. שתהיה נפשו קשורה בנפשו בגודל האהבה והחמימות, ועל דרך שפירשו בלשון הכתוב (תהלים קכו ד) 'כחצים ביד גיבור כן בני הנעורים', שבשם שהרוצה לקלוע את ה'חץ' אל המטרה בלא להתשיא, הרי ככל שיעמוד קרוב אל המטרה כך יגדלו הסיכויים שאכן יצליח לפגוע בדיוק, ואילו אם יעמוד מרחוק יקשה עליו יותר לכוון את החץ, 'כן בני הנעורים' - אם יעמוד בקרוב אליהם, ירעיף מאהבתו¹⁷ ובחמימותו, היא נקל בידיו¹⁸ לכוונם לדרך הישרה¹⁹, אולם אם יעמוד מרחוק הרי יגדל הקושי פי כמה וכמה²⁰.

יז. הרה"ק רבי איתמר מנדבורנא זי"ע היה דורש סמוכים בלשון המקראות (דברים יא יח-יט) 'וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם, ולמדתם אותם את בניכם' וגו', שלא לחינם נסמך מצוות חינוך הבנים לעניין תפילין, אלא לומר לך, מה תפילין אסורות בהיסח הדעת (שבת יב.) אף חינוך הבנים אסור בהיסח הדעת... אלא בכל עת ובכל שעה תהא דעתו של האב נתונה לחנך ילדיו כרצון השי"ת.

יח. מעשה נורא שמעתי מכ"ק אאדמו"ר זי"ע, שבהיותו בלאס-אנדז'עלעס, התאכסן אצל הרה"ח רבי אלעזר אדלר ז"ל, והרבנית הייתה בתו של הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע, באחד הימים שאלה את אאדמו"ר זצ"ל, כיצד היה מע"כ נוהג אם בתו הייתה מבקשת מעמו מעות כדי לילך לטיאטער (בתי תיאטרון), אאדמו"ר נבהל מן השאלה ולא השיב לה מאומה, פתחה וסיפרה, בשנת ת"ש לערך בהיותה ילדה קטנה, היו חברותיה הולכות לתיאטרון ולמקומות שונים שלא הייתה רוח חכמים נוחה מהם (זמנים קשים עברו אז על החרדים לדבר ה' כשהנער נמשך אחר רוח ההפקרות ל"ע) והן פיתו אותה שתצטרף אליהן ותבוא עמהן לאותן המקומות. משנתפתתה פנתה לזקנה רבי שלומ'קה בבקשת כמה פרוטת כ'דמי הכניסה' לאותו מקום נעבעך... ויהי כשמוע הרה"ק מזוועהיל את בקשתה, נתן לה מיד את מלא הסכום כרצונה, אך כאשר עמדה כבר ליד הדלת לצאת מן החדר, קרא לעברה ואמר הן ראית כי אך בקשת כסף מיד נתתי לך כאוות נפשך, אך דעי לך, שלבי קרוע ושותת דם אם תלכי לשם... ויהי כאשר שמעה הילדה את הדברים היוצאים מן הלב הכריזה תיכף ואמרה שהיא לא תלך לשם לעולמים, ותיארה את גודל הנסיון שהיה לה, אך מאחר שבאותה שעה הראה לה עד כמה הוא אוהב אותה אהבה עזה אמיתית, על כן לא היתה יכולה להרשות לעצמה להכאיב לו, וזה גרם לה ששינתה דעתה ולא הלכה לאותם מקומות. ואם כי אין כאן הוראה למעשה [ורק איש האלוקים כרבי שלומ'קה היה יודע את משקל הזהב לבל תצא תקלה מתחת ידו, והכל לפי העניין לפי הוראת חכם], אך ללמדנו כלל גדול, שאם ימצאו הבנים את החום והאהבה בבית פנימה לא ילכו לחפשם במקומות אחרים... סיפר אחד מנכדיו של הרה"ק רבי גדליה משה מזוועהיל זי"ע, שבשנות בחרותו לא הלך ב'תלם' והרחיק מהדרך הישרה, והנה בימיו האחרונים של הרה"ק הרג"מ עלי אדמות הוצרכו לקחת אותו לבית החולים עקב מצבו הקשה, והביאו 'רכב' (קאר) להוביל אותו, ובימים ההם לא היה זה מחזה נפוץ כ"כ, ורבים מהצעירים שעמדו שם חשקו לעלות עליו ולנסוע עמו... והביט בו הרבי ואמר לו שייסע עמו... ומסיים אותו אחד, כי בכל תהפוכות חייו, בכל עת שבער בו היצר להסיתו לעבירות חמורות נעמדה לפניו דמות דיוקנו של זקנו, ואותה הארת פנים והרגשת חמימות שנטע בו כשאמר לו שיעלה אל הרכב... והיא שעמדה לו להינצל מהיצר, והיא שהחזירה אותו בסופו של דבר למוטב...

יט. כבר אמרו כי הנה נתן הקב"ה חוק בעולמו, שמתחילה רואים את הברק ואח"כ שומעים את הרעם, והיינו טעמא כי כבר אמרו חז"ל (ברכות נט:) 'לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומית שבלב', ואי אפשר שתתפשט העקמומיות שבלב מבלי שתקדם לה 'הארת פנים'...

זאת ועוד, גם התוכחה עצמה צריכה להיות מתוך אהבה רבה, וכמו שפירש הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (נתיבי חינוך, וכן מובא בשם הרה"ק הישמח ישראל זי"ע) בדרך רמז בהאמור בפרשת שמיני (ויקרא י יז) ששאל משה רבינו את אהרן הכהן 'מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקודש', וראשי תיבות אלו הם 'מלא אהבה', שאותה 'תוכחת מוסר' היתה מתוך לב מלא אהבה...

כ. כה פירש הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל בפסוק שנאמר ביעקב אבינו (בראשית כט י) 'ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו', וצ"ב, לשם מה נזכר בפסוק אחד ג' פעמים 'אחי אמו', אלא כי יעקב הרגיש בכל עת את המסירות והאהבה של אמו רבקה, וזה נתן לו את הכח לגול את האבן 'כמי שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית' וגם לעמוד איתן בכל הצרות בבית לבן...

כא. משל נוקב אמרו, כי מילתא דשכיחא הוא, בעיר שיש בה רק 'סופרמרקט' אחד, שבעל החנות אינו חושש מלגעור על ה'קונים', בידעו שממילא בוא יבואו אליו למחרת לקנות טוב, כי אין להם ברירה אחרת, ומה

באר הפרשה - פרשת ויגש

המאירה, אלא הוא בית הקיבול שבו נותנים את השמן (כמו שפירש בר"פ במה מדליקין שבת כא, לנר - קרוי"ל, היינו הבית קיבול) ע"כ. ולפ"ז משמע דהרגיל בנר הוא זה שמהדר במצוות, ומדקדק לא רק על השמן שיהיה כהלכה ובהידור מצוה, אלא שגם הנר - הכלי קיבול יהיה מהודר.

... והנה יסוד היסודות של התלמיד חכם האמיתי, ושל כל לומד תורה באמת, היא הידיעה שהתורה צריכה לשרות בבית קיבול נקי קדוש וטהור, ומהו הבית קיבול של התורה"ק הלוא הוא יראת שמים, כמו שאומר

אמנם, לעולם אל יתייאש, אלא תמיד בכל מצב שלא יהיה, יעריך עליהם מאהבתו^{יב} ויתפלל להצלחתם ולעלייתם בדרכי העבודה^{יג}, ובעזוהשו"ת יראה פירות טובים בעמלו.

ואגב אורחא מקום אתנו להביא מה שכתב בעל 'שבט הלוי' זצ"ל (דרשות לחנוכה דרוש שישי אות ב) וז"ל, באופן אחר נראה לבאר מאחז"ל 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים' עפ"י מה שפירש רש"י בסוגיין דחנוכה ובכל הש"ס, שבלשון הגמרא 'נר' איננו השלהבת

צורך יש לו להשקיע ב'שירות לקוחות'... אמנם ברגע שתיפתח באותה שכונה עוד חנות ותתחיל 'תחרות' ביניהם מיד ישנה אורחותיו לטובה, יאיר פניו אליהם ויטייחס בכבוד ובדרך ארץ וישרת אותם נאמנה, מתוך ידיעה ברורה שבלא 'יחס' טוב, הם עוברים תיכף ומיד אל החנות החדשה... אחי ורעיי, הכל יודעים כי לדאבון כל לב יש היום 'תחרות' קשה על ליבם של בני הנעורים, ורבות עלינו להשקיע בנתינת יחס הוגן ומכבד ובהרעפת חום ואהבה, כי אם 'נצעק' מסוכן הדבר שמא יפנו אל ה'מתחרים' רח"ל... (ובוודאי שיש לדון בכל מקרה לגופו של ענין, אבל באנו להשמיע עוד צד למטבע).

ובזה יומתק לנו מאמר חז"ל (בר"ר ס טז) שאצל האמהות הקדושות, שרה ורבקה ע"ה, היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, ולכאורה מה העניין בנס זה ולאיזה צורך שידד הקב"ה מערכות הטבע והפליא לעשות שידלק הנר כל השבוע, אלא שבא ללמדנו ארחות הבית היהודי שיהיה 'נר דולק מערב שבת לערב שבת', שיהיה אור וחמימות באופן קבוע, ואוויר 'השבת' - מנוחה ושמחה היא אור ליהודים תמיד... שירגישו ששבת היא 'מעין עולם הזה' ולא רק 'מעין עולם הבא', וכל כיוצ"ב בשאר המצוות...

כב. נוראות מצינו בדברי הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (כי תצא תרע"א) שהם נחוצים ביותר בדורות האחרונים, שהנה אמרו חז"ל (סנהדרין פח:): 'בן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו מוחלין לו', ושוב אינו נהרג, ולכאורה קשה ביותר, שהרי בן סורר ומורה אינו נידון על שם שמרד באביו ובאמו אלא משום שהגיעה תורה לסוף דעתו שיעמוד בפרשת דרכים וילסטם את הבריות, ואם כן מה שייך שימחלו לו אביו ואמו, ומדוע אינו נהרג. ומבאר ה'שם משמואל' בהקדם מה שפירשו חז"ל (שם עב.) טעם הריגתו ש'אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב', וצריך ביאור מניין לחז"ל שימות חייב, והרי מעולם לא ננעלו דרכי תשובה בפני שום אדם בעולם, וכבר מצינו רשעים גמורים שעשו כל תועבות שבעולם ולבסוף חזרו בתשובה, ואם כן, מהיכי תיתי לקבוע על בן סורר ומורה שבוודאי ימות חייב בלא שיחזור בתשובה. אלא ביאורו, על פי מה שאמרו חז"ל (תנחומא האזינו ד) שהתשובה מועילה ושייכת רק בבני ישראל, וטעמא דמילתא הוא, כי בני ישראל הם בעצמותם נשמות קדושות וטהורות אלא שבמקרה נתלכלכו בעוונות, ועל כן כשהחוטא שב בתשובה 'מתעוררת בו הנקודה השרשית האחוזה בשלשלת הקודש עד האבות הקדושים ושופעת בו רוח חיים חדשים ממקור ישראל, ובוודאי תתמיד תשובתו וישאר נאמן להשי"ת ולתורתו, אבל כשגוי חוטא נכרתה חיותו ושוב אין לו תקנה, ואף אם עושה תשובה - אין זה אלא לשעתו, ובוודאי ישוב לסורו.

ומעתה יש לומר לגבי בן סורר ומורה, שמאחר שאיננו שומע בקול אביו ובקול אמו נפסק חיבורו ושוב אין לו חיבור בשלשלת הקודש, ועל כן בוודאי ימות חייב, כי אף אם יחזור בתשובה הרי אין בו כוחות הקדושה מהאבות הקדושים שעל ידיהם יוכל להתמיד ולהחזיק בתשובתו, 'אבל כשאביו ואמו מוחלין לו הנה הוא עדיין קשור בשלשלת הקודש' וממילא שוב אינו נהרג 'שיכול להיות שעוד ישוב בתשובה שלימה המתקבלת'. ולמדנו מכאן ארחות חיים שלא להרחיק את ה'בן הסורר ומורה'... אלא למחול לו ולהעריך עליו אהבה, ועי"ז יהא לו שייכות למקור מחצבתו מזרע אברהם יצחק ויעקב, ויוכל לשוב באמת ובתמים לאביו שבשמים (ולאביו שבארץ...).

כג. וכך מובא בספה"ק שעל ידי 'וימאן אביו להתנחם ויבך אותו אביו' - בזכות זה עמד יוסף בנו בנסיון וקיים בנפשו 'וימאן', שנמנע מהעבירה בזכות הדמעות ששפך עליו אביו יעקב.

על שתי 'המקדשות' שעתידין להיות בחלקן של בנימין וסופן להיחרב, ואילו בנימין בכה על משכן שילה שעתידי להיות בחלקן של יוסף וסופו להיחרב. ומקשה הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע (דברי ישראל בפרשתן ד"ה מא"ז), א. וכי כך הוא דרכו של עולם כשיפגשו שני אחים שלא ראו זה את זה שנים רבות, להיות ראשית מעשיהם לערוך 'תיקון חצות', הלא עת חדוה ושמחה היא. ב. מדוע בכו כל אחד על חורבנו של רעהו, ולא על חורבן עצמו. ג. איך בכה בנימין על חורבן מקדש שילה שבחלקן של יוסף, הרי לא ייבנה המקדש בחלקן (של בנימין) רק לאחר חורבן שילה, וכי לא אבה שיבנה מקדש בחלקו.

וביאר הרה"ק מקאזמיר, דכל 'מכירת יוסף' באה על ידי קנאה ושנאת חנם, ובאותה שעה ראו 'יוסף ובנימין' שלא במהרה תתבטל מידה קשה זו מתוך בני ישראל, עד כדי שגם ה'מקדשות' ייחרבו מחמת שנאת חנם (יומא ט:), לכן היתה 'ראשית' עבודתם - לתקן ענין זה של שנאת חנם. על כן בכו על החורבן, לעורר שתסתלק מהם ומבני ישראל שנאת חנם, ולא עוד אלא שבכו כל אחד על חורבן רעהו ולא על חורבן עצמו, כי התיקון לשנאת חנם הוא אהבת ישראל בחינם²⁷, והבכיה על חורבן רעהו באה מאהבת חנם, וכל כך הרבו באהבת חנם עד שכל אחד מהם הסכים שלא ייחרב מקדש רעהו אף שמחמת זה לא יוכל להבנות בחלקו.

הנביא (ישעיה לג ו) 'יראת ה' היא אוצרו' וכמו שדרשו חז"ל (שבת לא) על פסוק זה - אי יראת שמים היא אוצרו אין, אי לא לא, 'אוצר' פירושו בית קיבול, והיינו שיראת שמים היא האוצר של התורה - הדבר המעמיד והמחזיק של התורה"ק, כשישנו לאוצר הזה אפשר למלא אותו בתורה.

... וכן הוא בהשפעת דרכי חינוך הבנים, הנסיון מוכיח שאין די במה שהבן רואה שאביו יושב ולומד אלא הוא צריך לראות שלאביו יש את המדות שמחזיקים את לימוד התורה, שהן דקדוק בקיום המצוות יראת שמים מהרה וקדושה שאלו הן הבית קיבול של התורה, ורק אז יש לחינוך של האב השפעה על הבן והוא יגדל לתלמיד חכם.

וזוהו 'כל הרגיל בנר' - כשהאב מהדר בנר מצוה לא רק בשמן ובפתילה, אלא גם בבית הקיבול, וכשהוא נוהר בנר בבית קיבול של התורה שהיא היר"ש והמידות הטובות, הויין ליה בנים תלמידי חכמים כי האב נוטע בהם בחנכו אותם את הבית קיבול של התורה"ק, אזי מידה כנגד מידה הויין ליה בנים תלמידי חכמים. עכ"ל.

אני יוסף אחיכם - להיות מעביר על מידותיו ולא לבייש את הזולת

בפרשתן (מה יד), 'ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צוואריו' וברש"י, יוסף בכה

וכך כתב בספר צרור המור (על הפסוק 'ויבך אותו אביו') שהועילו הבכיות של יעקב שנמכר יוסף למצרים דווקא ולא לאיי הים ונעשה אדון בבית פופיטפר, ולכן נסמכו ב' הפסוקים (לז לה-לו) 'ויבך אותו אביו', וסמוך לו 'והמדנים מכרו אותו אל מצרים לפוטיפר סריס פרעה שר הטבחים'.

כד. בפרשתן (מה ד), 'אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה', כתב ה'אור החיים' הק' זי"ע (בד"ה אני יוסף) שקרא יוסף לאחיו שנבחרו מפניו וז"ל. 'לא תחושו לדבר, כי אני יוסף אחיכם, פירוש, מתנהג עמכם במידת האחוה וכאילו לא היה הדבר ההוא, גם סמך לומר אחיכם אשר מכרתם לומר שאפילו בזמן המכר לא כהתה עין האחוה ממני'. והדברים מבהילים, שהרי עצם ה'מכירה' הייתה השפלה נוראה עבורו וצער נורא להתרחק מיעקב אביו, מה גם שעל ידה נגרמו לו בהמשך דרכו צרות צרורות, כשיבתו בבית פוטיפר, הנסיון הגדול שעבר שם, ומשם לבית האסורים במשך י"ב שנה, ואעפ"כ הריהו מכריז בזו השעה בפני מי שמכרוהו כאילו לא היה הדבר ההוא...

והנה לא ניתנה תורה למלאכי השרת, ומיהו שיכול להגיע למדרגה כזו של יוסף הצדיק, אך עכ"פ לא נכתב בתורה הקדושה סיפורי מעשיות לחנם ח"ו, כי אם ללמד לדורות הבאים, ולכל הפחות שתהא לנו 'נגיעה קלה' בארחות ישרים.

מעשה נורא התרחש בעיר הקודש ירושלים לפני כארבעים שנה, אברך שעמד בתוך כמה חדשים הראשונים לנישואיו עלה לבית חמיו, באותה שעה הייתה רק ה'שוויגער' (חמותו) בבית, ופיה פתחה שלא בחכמה ושפכה עליו קיתון של גערות וזעקות... כצאת האברך מהבית ולבו מתפלץ מצער וכאב הבושה, שם פעמיו מיד לביתו של מורו ורבו הגה"צ רבי אליהו ראטה זצוק"ל (איש אמונו של הרה"ק רבי שלומקה מזוועהיל זי"ע), שם שפך את מר לבו על החרי

באר הפרשה - פרשת ויגש

על מידותיו ומכניע עצמו אף בפני מי שאינו ראוי לכך (לדעתו), ומתקיים בו 'להחיות לכם לפליטה גדולה', בעולם הזה ובעולם הבא.

על אחת כמה וכמה שצריך להיזהר ביותר שלא לצער את רעהו ולא לביישו ולהלבין פניו חלילה, וכמו שכתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תרע"ט) לבאר במה דאיתא ב'פסיקתא' שיוסף היה נזהר שלא להתייחד עם יעקב אביו, כדי שלא ישאלנו היכן היה כל השנים ויצטרך לספר לו שהאחים מכרו אותו, בכדי שלא לביישם [וראה גם רמב"ן (מה כז) שכתב 'ויוסף במוסרו הטוב לא רצה להגיד לו'], ומכאן לימוד גדול לכל איש, להזהר מלדבר תועה על חבירו, שהרי בודאי התייחדות יעקב ויוסף לא דבר ריק הוא, ובודאי כמה סודות ורוין דאורייתא ותיקון עולמות עליונים שהיו נצמחים מזה, ומכל מקום לא השגיח על אבדת כל אלה, והכל שווה לו, למען לא יצטרך לגלות דבר גנאי על אחיו, עב"ל"ה.

בפרשתן (מד כח), 'ויצא האחד מאתי ואומר אך מרוף מרוף', רמזו בה הרה"ק ה'חתם סופר' (ר"ה ויצא) כי 'מרוף' מלשון פרנסה הוא (כדכתיב תהילים קיא ה 'מרוף נתן'), והרי מחלוקת אחת י' דוחה מאה פרנסות (של"ה

בפרשתן (מה ז), 'וישלחני אלוקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה', הקשה הרה"ק ה'מאור ושמש' זי"ע (ר"ה וישלחני) שלכאורה היה די באומרו 'וישלחני אלוקים לפניכם להחיות לכם לפליטה גדולה', מה מוסיף בתיבות 'לשום לכם שארית בארץ', שנראה כיתור לשון. ומבאר, כי הנה האחים הקדושים שבטי י-ה נחלקו עם יוסף משום שסברו שיהודה הוא שצריך למלוך עליהם ולא יוסף, אכן הקב"ה, סיבת כל הסיבות, סיבב שבעל כרחם יהיו צריכים להיכנע ליוסף ולהשתחוות לו. והנה אמרו חז"ל (ר"ה יז): 'כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר (מיכה ז יח) נושא עון ועובר על פשע, למי נושא עון למי שעובר על פשע', בן דרשו את האמור בהמשך הכתוב לשארית נחלתו - 'למי שמשום עצמו כשיריים'. ומעתה יש לומר, שכך אמר להם יוסף וישלחני אלוקים לפניכם, שכך היה רצונו ית' שאני אמלוך עליכם, כדי לשום לכם שארית - שתעשו עצמכם כשיריים ותכניעו עצמכם לפני, 'ועל ידי זה יהיה לכם תקומה להחיות לכם לפליטה גדולה, ר"ל, שיעבור ה' על פשעיכם לעולם הבא, וזהו לפליטה גדולה'. ואכן אין לתאר ואין לשער מה רב טוב הצפון למי שמעביר

האף הגדול הזה שספג בבית חמיו, שאלו ר"א האם כבר סיפר את הדברים לאיזה בריה בעולם, וענה שלא, כי ראשית דבר שם פעמיו הנה. אמר לו ר"א בחכמתו וצדקתו, שווה בנפשך כי מאומה לא אירע כאן, אלא חלום חלמת, ואקיים בך 'הטבת חלום' - 'חלמא טבא חזית, חלמא טבא חזית'. לך, חזור לביתך כלא היה. וכן עשה. כעבור ב' שבועות, נזדמן לו להיות בבית חמיו 'באותו מקום ובאותו זמן'. עתה נענתה חמותו בבקשת מחילה על זעמה הרב שכילתה בו... אך האברך השיב אינני יודע במה דברים אמורים, לא היה ולא נברא, מן הנראה שהחמות חלמה בזה הלילה איזה חלום רע... ולא הועילו לה כל ההפצרות כי הלה עומד בשלו לא דובים ולא יער, חלומות שוא ידברון. והוסיף להביא ראיה לדבריו, כי אם אכן אירע אותו מעשה, וכי לא היו יודעים אמי ובני ביתי מכל אותה השפלה, והרי היית מתלקחת כאן אש עד לב השמים, ומכיוון שאין איש יודע על כך מוכח הדבר שאין זה כי אם חלום בעלמא. חמותו סברה וקיבלה, ותשקוט הארץ. ברבות השנים נולדו לאותו אברך קרוב לעשרים ילדים ומהם הקים דור של עשרות עשרות צאצאים, כל זה בזכות השתיקה שהשכיל לבלום פיו בשעת מעשה, וישמחו כי ישתוקו. כי אך בזכות שתיקה זו המשיך בחייו כלא היה, וזכה לזרע ברך ה'.

כה. וכך כתב המהרש"א (סנהדרין יא. ח"א ד"ה אתה) על הא דאיתא בגמ' שם שפעם הריח רבינו הקדוש באמצע השיעור ריח של שום, אמר מי שאכל שום יצא, עמד רבי חייא ויצא, עמדו כולן ויצאו, בשחר מצאו רבי שמעון ברבי לרבי חייא, אמר ליה אתה הוא שציערת לאבא, אמר לו לא תהא כזאת בישראל, ומבאר המהרש"א, שרבי שמעון הוכיח את רבי חייא על שיצא כדי שלא לבייש את מי שאכל וגרם לביטול תורה, לפי שלא היה צריך לצאת אלא רק מי שאכל את השום, וענה לו רבי חייא 'ודאי ביטול תורה הוא עון וחטא, אבל לבייש אחד מישראל לא תהא עבירה גדולה בישראל, וטוב לבטל תורה מלבייש בן ישראל'...

כו. זהירות יתירה נצרכת לברוח מהמחלוקת שהיא 'לשם שמים', והיינו אותם חילוקי דעות ופירוד הלבבות הבאים מחמת ויכוחים אודות אופני העבודה הרצויה, וכפי שפירש הרה"ק מקאזמיר זי"ע (הובא בדברי ישראל) בלשון הכתוב 'אל תרגזו בדרך', שרומז שלא לרגז ולריב על דרך העבודה נכונה...

חכמתם, והכל בכדי שישרור השלום והשלווה בין בני ישראל. ומה שכרם - חלב חיטים ישביעך, שהקב"ה ישפיע להם פרנסה בריווח אף אם נגזר עליהם ח"ו חסרון הפרנסה, דהא אמרו חז"ל (מו"ק כח.) 'מוזוני' לאו בזכותא תליא מילתא כי אם במזלא תליא מילתא, ואמרו בתוס' (שבת קנז. ד"ה אין) ש'זכות גדול משנה המזול', ו'זכות גדולה' היא הבאת שלום בין אדם לחבירו, וזהו ביאור הקרא השם גבולך שלום בשכר זאת שמישים את הנבול לחכמתו כאשר נוגע הדבר לעניין השלום, לכך 'חלב חיטים ישביעך' יזכה לשבוע בפרנסה מרובה ושפע^כ עד בלי די.

צום העשירי - התעוררות לקראת צום עשרה בטבת עומדים אנו סמוך ונראה לצום 'עשרה בטבת', אשר בו אנו מתאבלים על ה'אתחלתא

מס' יומא דרך חיים אות מד), וזה בא הכתוב לרמוז 'ויצא האחד מאתו מכיוון שיצא האחדות מבני ביתו, מיד ואומר אך טרוף טרוף - שנאבדה ונטרפה טרוף מוזנותיו^י.

עפי"ז מבאר ה'חתם סופר' (חת"ס בפרשת ד"ה והנה אמרו) את הכתוב (תהלים קמז יד) 'השם גבולך שלום חלב חיטים ישביעך', דהנה רבו החכמים אשר יש 'גבול ומעצור' לחכמתם, כדוגמת מי שבהגיעו לידי נסיון בענייני 'כבוד' כל חכמתו מסתלקת עד שיעשה דברים כנגד השכל 'למען כבוד שמו' ויתבזה בטיפשותו בעד מעט כבוד, ויש מי שחכמתו עומדת לו רק עד בואו לידי 'קנאה', אז יתנהג כמי שאין בו דעת כלל וכלל. לא כן נחלת עבדי ה', ד'גבול' אחר עשו לחכמתם, והוא, כשיבואו לידי נסיון בענין ה'שלום', אז יעשו אפילו דברים כנגד

כז. פעם התאוננו בני המשפחה בפני הרה"ק רבי משה בצלאל זי"ע הי"ד (אחיו של הרה"ק האמרי אמת זי"ע) שחסר להם לחם לאכול ואין די פרנסה. ענה ואמר, הדבר הראשון שיש לנו להקפיד הוא שלא תתעורר חלילה קפידה ומחלוקת, כי מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות, על כן יש עיקר גדול בריבוי השלום והאחוה.

מִן הַבָּאָר

איתא בספר 'בית יעקב' (מאב"ד אלכסנדר. תלמידו של הר"ב דף רג) שמעתי ממורי אם יש לאדם צער גידול בנים ר"ל, סגולה לזה ליזהר ממחלוקת, להיות רודף שלום, ולהיות מן הנעלבין ואינם עולבין, ובזה שב ורפא לו.

כח. מסופר על הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע (יומ"ד י"ג טבת) שהיה כידוע חתנו של הרה"ק היהודי הקדוש מפשיסחא זי"ע, ובעת שדיברו היהודי הקדוש ואביו הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע בעסקי השידוך, נענה רבי דוד ואמר ל'יהודי הקדוש', הלא לבטח תחפצו בחתן בן תורה ותלמיד חכם, דעו לכם שבני אינו צורבא מרבנן, אך ה'יהודי הקדוש' שידע היטב חשיבותו של בן יקר זה, נענה ואמר, 'על מנת כן' אני חפץ לקחתו כחתן לבתי, כך הוסיף הרה"ק רבי דוד למנות לו עוד ועוד חסרונות של החתן, ועל כולם נענה היהודי הקדוש - 'ע"מ כן', לבסוף אמר רבי דוד, מסכים הנני לשידוך, אך דעו שהחתן יקדשנה תחת החופה בטבעת של כסף ולא בשל זהב, כי אני לא אתן לו טבעת של זהב, ולזה לא הסכים 'היהודי הקדוש' בשום אופן, למעשה נגמר השידוך ללא כל הסכמה מעניין הטבעת. בהגיע עת העמדת החופה, עמדו שני המחוננים הקדושים, ומה רבתה המבוכה, היות והרר"ד לא רכש לבנו כי אם טבעת של כסף, ומאידך, היהודי הקדוש לא הסכים שבתו תתקדש בטבעת זו, בין הקהל נכח אברך אחד 'בר דעת' שמיהר לביתו, ביקש מנוו"ב את טבעת הזהב שלה, הקנהו כדת וכדין ל'חתן' הרה"ק ר' משה, ובה קיים 'מצוות קידושין', כרצון הרר"ד - שהרי לא הוא קנה טבעת זהב, ואף כרצון 'היהודי הקדוש' - שבתו נתקדשה בטבעת של זהב, והכל בא על מקומו בשלום. והנה עברו שנים רבות מנישואיו של היהודי, ועדיין לא נושע בזש"ק, באותו שנה נפקד בפקודת ישועה ורחמים. והיו אומרים על כך שמשמים נסתבב כל המעשה עם הדין ודברים בין הני אריותא בכדי שיהודי זה יגמול חסד ויבוא לידי ישועתו.

מדי דברינו בבעל ההילולא הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע, שומה עלינו לציין שני דברים ממה שהורה ואמר קודם פטירתו מהאי עלמא, א'. שלא יגזרו בירושלים תענית בגין 'עצירת גשמים' קודם ליומא דהילולא דיליה, כיון שיום היארצייט שלו - י"ג טבת, מסוגל לגשמים, ב'. שכל מי שיפעל לכבוד ההילולא שלו ישיב לו טובה משמי מרומים, על כן עצה היעוצה לכל מי שצריך לישועה - שיפעל דבר מה למען הילולת הצדיק - בהעמדת 'לחיים', בעריכת סעודה לכבוד ההילולא, בהדלקת נר וכו', זיעועכ"א.

ושנה נתחדש החורבן, וזהו בכל שנה בהגיע יום עשרה בטבת, שאז התחיל למעלה משפט החורבן, כמו כן בכל דור ודור, וישבין בית דין של מעלה וגזרין החורבן של כל שנה ושנה, והנה בעוד ענין מצינו שמתענים אפילו בשבת, והוא 'תענית חלום', והמעם, דאף שעל דבר שנוגע רק לענין ה'עבר' אין להתענות בשבת קודש, מכל מקום 'תענית חלום' הריהו נוגע לענין 'עתיד' - להמתיק החלום שלא יזיקנו, שפיר יש להתענות עליו אף בשבת, כי עונג הוא לו שמתענה לבטל את הצרה העתידה לבוא עליו. ולכן, ב'תשעה באב' שה'תענית' באה כאבל על ה'עבר', אכן אין הזמן גרמא - בשבת קודש להתענות, מה שאין כן ב'עשרה בטבת', שנוגע הדבר ל'עתיד' שהרי בזו השעה דנים בבי"ד של מעלה האם לבנות הבית בשנה זו אם לאו - מותר ונצרך להתענות אף בעצם יום השבת, דברים הללו יש בהם בכדי לעורר אותנו, בכל מעשה ופעולה בזה היום, שנדע שעתה הוא העת להטות את הכף על כל העם, ועל השכינה הקדושה החפצה לשוב למקומה.

יהא רעווא מן קדם אבוהון דבשמיא, שיזכנו לאמונה טהורה ולכל השפע הרב הבא ממנה, ובקרוב ממש נזכה שצום העשירי יהפך לנו לששון ולשמחה בירושלים הבנויה אבי"ר.

דפורענותא^{כט}, שביום זה החלו האויבים את המצור על העיר ירושלים, ומשם נסללה דרכם עד לחורבן בית אלוקינו, וכתב הר"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תורת משה דברים עמו' קפו; דרשות, ח' טבת תקפ"א), כי הנה ה'אבודרהם' (הובא בבית יוסף סי' תק"נ) דרש מהכתוב (יהזקאל כד ב) 'בן אדם כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלם בעצם היום הזה' שאם היה אפשר שיצא עשרה בטבת בשבת היו מתענים אפילו ביום השבת קודש, וכמו ביום הכיפורים שאף בו נאמר (ויקרא כג כט) 'בעצם היום הזה'. והעניין צריך ביאור, על שום מה יהיה עשרה בטבת חמור יותר משאר תעניות שאינם דוחים את השבת, והרי אפילו ב'תשעה באב' - היום שחרבה עירנו ושם בית אלוקינו בפועל, אין מתענים אם הוא חל ביום השבת קודש.

ומבאר ה'חתם סופר', שבאותו יום שבו החל מלך בבל לצור על ירושלים של משה, באותו היום התכנסו מקודם לכן בבית דין של מעלה לדון בחורבן המקדש וגלות ישראל, הללו מיימינים והללו משמאילים, עד שלמעשה 'נגמר הדין' ובית המקדש נידון לכליון ושריפה, וזהו חומרת יום זה, כי נחשב כמו שביום זה נחרב כבר הבית שהרי כבר 'נגמר דינו'.

והנה 'כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו' (ירושלמי יומא ה.), נמצא שבכל שנה

כט. משל למה הדבר דומה לחולה שנסתלק מהעולם אחר מחלה נוראה, והנה ה'אבלים' ישבו ודנו אימתי היה היום הקשה ביותר מכל ימי החולי, זה אומר בכה וזה בכה, עד שבא הרופא ואמר להם, 'לא כדברי זה ולא כדברי זה', אלא הרגע הקשה ביותר היה בתחילת קינון המחלה בגופו של החולה, כשהוא עצמו עדיין לא הרגיש מאומה, וכבר אז כילתה המחלה כל חלקה טובה אשר היה בגופו. כמו כן, הדברים אמורים לגבי 'מחלת היצר הרע' שתופס את האדם בחכתו ומתחיל לרחקו מ'דרך התורה והמצוה' מעט מעט, באופן שהאדם עצמו אינו מרגיש בזה כלל, עד שבפתע פתאום ימצא האדם את עצמו 'רחוק רחוק' מה' ותורתו, על כן יזהר וישמר מ'מלך זקן וכסיל' זה, לבל יהא מאוחר מידי (אף שאין דרכי תשובה ננעלות לעולם, מכל יקשה הדבר שבעתיים אחר שנשתרש בחטא).

וכל אדם באשר הוא יעשה ביום זה 'חשבון הנפש' על ה'אתחלתא דפורענותא' שלו עצמו, דהרי זה וודאי שביום הכנסו לעול תורה ומצוות היו כל רצונותיו ושאיפותיו להעמיד הנהגתו כצדיק וקדוש, אלא שבאיזה מקום היה לו 'אתחלתא דפורענותא', ומשם... על כן יתבונן בזו העת היאך להעמיד 'גדרים וסייגים', לחדש ימיו כקדם.

ואילו מי שאינו מבין וחושב שכל צרתו הוא מ'אתחלתא דפורענותא', הרי הוא דומה לאותו אחד שחזר מדרך ארוכה, ובהיכנסו לביתו ראה שמטעם הממשל סגרו (ניתקו) לו את המים מביתו, ומעתה אין לו מים לשתות או לרחוץ, בצערו כי רבה החל לנהוג אבלות בכל שנה באותו היום בו חזר מדרכו וראה את ה'ניתוק', ופשיטא ששטות גדולה היא הנהגה כזאת, שהרי באותו 'יום שמועה' לא אירע ולא כלום, אלא כבר לפני ימים אחדים בהיותו על אם הדרך...

ישקו העדרים

אני יוסף אחיכם אשר מכרתם (מה ד).

נוראות מצינו במדרש (תנחומא ה) אמר רבי שמואל בר נחמן לסכנה גדולה ירד יוסף שאם הרגוהו אחיו אין בריה בעולם מכירו, ולמה אמר הוציאו כל איש מעלי, אלא כך אמר יוסף בלבו מוטב שאהרג ולא אבייש את אחיי בפני המצרים. עכ"ל. ומבואר שם בהמשך דברי המדרש באריכות כיצד הסתכן, ואף 'כיון שהכירוהו בקשו להרגו' עד שבא מלאך ופזרם בארבע פנות הבית, וכל כך למה כי כך אמר יוסף בלבו מוטב שאהרג ולא אבייש את אחיי בפני המצרים.

וכך כתב השל"ה הק' על האמור בפרשתן (מה טו) 'וינשק לכל אחיו ויבך עליהם' - ראה כמה צריך האדם למחול ולהעביר על מידותיו, כי הם חטאו נגד יוסף, ויוסף בכה ונישק אותם. עכ"ל.

סיפר לי איש יהודי מתושבי לאנדאן הבירה יצ"ו ושמו הרב חיים מאיר וויזל מעשה נורא שהיה עמו. כי במקומו נהנים תושבי המדינה מ'קצבאות' - נתינות הגונות, המסייעים הן במחיה הן בשכירות דירה, וככל שתגדל המשפחה תגדל הקצבה באופן נכבד, כה יתן ה' וכה יוסף.

גם מיודענו בעל המעשה נהנה מקצבאות גדולות, אך למגינת לב, קיבל לפני כשנה (תחילת תשפ"ה) הודעה מטעם השלטון שהם מפסיקים לתמוך בו לגמרי - וגם דרשו ממנו החזר על כחמש שנים אחורנית על הממון שקיבל מהם ולא היה זכאי לכך... וכל זה ללא סיבה אמיתית ונכונה.

רח"מ מספר שבמשך השנה 'השתדל' ככל יכולתו לבטל את הגזירה, וכמובן גם על ידי הרבה תפילות וגם סגולות, ועדיין לא עלה בידו לסדר את הענינים. והשבוע - הפלא ופלא, ביום ראשון כ"ד כסלו ערב חנוכה תשפ"ו, אחר שחרית בביהמ"ד הקבוע שלו, נשמע קול בזיון - אחד מבאי ביהמ"ד ביזה יהודי מכובד מאד בבזיונות נוראות, 'קולות וברקים לפידים נוראים וכל העם רואים', והלה שתק מתוך התגברות עצומה, נשך שפתיו לבל תפרוץ איזו תשובה מפיו. מיהר רח"מ אליו, וביקש ממנו שיברך אותו, מאחר שיש בידו ברגעים אלו כוח עצום של 'הבולם פיו' שומע חרפתו ואינו משיב, הלה זלזל בכוחו זה, אבל מחמת תחנוני רח"מ שהרכין ראשו לפניו בירכו בכל פה ובכל כוחו.

וראו נא, את ה'ברכה' קיבל ביום ראשון בבוקר, ויהי ממחרת ביום שני א' דחנוכה בצהרים, התקשר אליו אחד העסקנים שיבדוק מה השיבו לו ממשרדי השלטון, רח"מ בדק ומצא כתוב שם שהם גילו שטעו טעות חמורה, ובאמת כל הקצבאות מגיעות לו ביושר, ולכן הם חוזרים מהיום והלאה להעניק לו ככל הנדרש, ולא זו בלבד, אלא שהם מחזירים לו כעת על כל השנה שמנעו ממנו את המגיע לו, ובוודאי שמבטלים תביעתם שהוא יחזיר להם מה שקיבל מהם בחמש שנים הקודמות.

978 ויגש

כניסת השבת: 16:24

יציאת השבת: 17:16

רבנו תם: 17:46

ע"פ אופק ת"א

ז' בטבת התשפ"ו

העלון השבועי טוב להסות בה'

תוכנית אלוקית

אותי לניתוח. בינתיים, התחלתי לעשות חשבון נפש מדוע עשה לי כך אלוקים, שהרי אין מקרה, ורק לפני זמן קצר הייתי בריא כאחד האדם, ונוכרתי בתגובה הנוראה שהגבתי על דברי רב הקהילה. התחרטתי על כך מאד, וקבלתי על עצמי מיד לחדול מלדבר כך על תלמידי חכמים, ואף התחייבתי לבקש מאותו רב סליחה, אחר שאשתחרר מבית החולים.

ה' עד... לאחר דקות ספורות חל שינוי גדול והכאבים בבטן נעלמו לחלוטין. הרופא ראה את השינוי בכאב, ושלח אותי לבית עם הוראה לחזור לבדיקה בשבוע הבא. מיד בצאתי מביה"ח הגעתי לרב וביקשתי סליחה, והוא אף הראה לי בספר כה"ח (סוף הלי' חוה"מ) מדוע פעל כך. לאחר שבוע עברתי בדיקת קולונוסקופיה, והרופא הראה לי דבר פלא: **"כעת אני רואה שהבדיקה לפני שבוע מראה שיש לך שני גידולים!!! במעיים, ויש להוציאם במהירות עם החסימה שהיתה לך בצילום. אך כעת, בצילום של היום, אין חסימה ואין גידולים!! אינני מבין לאן הם נעלמו"**. לשוב בתשובה ולקבל רצון ה' באהבה - מבטל את כל הצרות והייסורים!!

דבר תמוה ישנו בפרשתנו: לאחר שבסיום הפרשה הקודמת (מקץ) פונה יהודה למושל מצרים - יוסף ומסביר לו כי אינם מרגלים ולא הם גנבו את הגביע, חוזר יהודה בתחילת פרשה זו על כל סיפור הדברים פעם נוספת ומנסה לשכנע את יוסף - מושל מצרים כי הינם נקיים וטהורים מכל אשמה. מדוע? מה ראה יהודה לחזור ולספר למושל מצרים את כל מהלך הדברים שסיפר לו בפרשה הקודמת?

עונה ה'שפת אמת' ואומר: "אכן לא בא יהודה לחדש ליוסף דבר מחודש, אלא סיפר לו שוב את כל השתלשלות הדברים בכדי להחדיר לעצמו, לליבו של יהודה, כי כל מה שאירע עד כה היה בהשגחה פרטית מאת ה', ועליו לקבל זאת באהבה ובשמחה ולא לכעוס ולרטון על יוסף. ומיד שעשה זאת - נסתלקו כל הדינים וצמחה הישועה שגילו כי זה יוסף אחיהם ואין כאן שום צרה או צער. **ללמדנו, כי אם לא ידון האדם את מעשי חברו, אלא יבין כי זה תוכנית וחשבון אלוקי ויתבטל אליו - מיד יהפוך הכל לרחמים וישועה!!**

סיפר הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א: "סח לי ידידי הרב ש.י. מ שליט"א: פעם השתתפתי באירוע שבו הספיד רב מסוים יהודי שנפטר ביום ראש חודש. אחד הנוכחים שאל אותי כיצד מספיד הרב בראש חודש, הרי יום זה אסור בהספד, ואמרתי לו בזלזול: "מסתבר שיש לרב כאבי בטן, הוא חייב להוציא את זה כאן". אסור לזלזל בדבריו של אף אדם, ובפרט בתלמיד חכם, בבת עינו של ה'. והעונש משמיים מיהר להגיע.

למחרת בבוקר, קמתי עם כאבי בטן עזים. בתחילה נטלתי משככי כאבים אך ללא תועלת, דרשתי ברופאים והם שלחו אותי לבדיקות בבית חולים, שם בבדיקת סי.טי. גילו חסימת מעיים לא פשוטה, והחלו מיד להכין

העלון מוקדש לעילוי נשמת

מו"א ועט"ר מיכאל בן אורה

קלרה חתון בת סלחה

ולרי בן אירנה

ת.נ.צ.ב.ה

לעילוי-נשמת: הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה, הרב שמעון בן בחריה. מ"ס צדוק בן נור ומרים בת גליה. גבריאל בן סמינה. שרית שרה בת מריאן. שרית שרה בת ויקטוריה. גלילי הכהן בן כוכבה. יוסף בן תמו. טובה בת מרים. יצחק בן טובה. תקווה בת פנינה. סופיה שרה בת רוזה. אבלין עדינה בת פרחיה. ר' אברהם בן ר' סעדיה. עמרון אורי בן יוסף. סאן אמנון בן שרה הי"ד, משה כהן בן נוהת ויוסף. יעקב בן שמחה. סליה מרים בת דינה וחיים. חסיבה בת רינה. הרצל דואק בן מאיר.

לרפואה, פרנסה והצלחה: מ"א ציפורה אחיאל. מנשה ואורה אחיאל. א"ה הדר בת נחמה. אורטל חנה בת הדסה וב"ב. פנינה בת שושנה וב"ב. אושרית בת פנינה וב"ב. משה שמואל בן זלדה. מוריה בת רויטל. גאולה בת דבורה. שרה חיה רפאלה בת רחל. סליה יאיר חיים בן ענבל שרה

זש"ק: שולמית בת איריס. יסכה בת מוזל. אליס בת פרידה. בתחן בן גילה רוחמה. הדר בת נחמה. רוויה בת ולרי. זיווג הגון: אביאל בן רויטל.

סגולות וישועות

יצחק איתן / ארגון "הידברות"

הלכות והליכות

הלכות שבת בבית היהודי

ד"ר דייגו רמונפאור, מתמחה ברפואה פנימית בביה"ח 'קליבלנד' שבאווהיו בדק נתון מעניין: שינה של 6-8 שעות בלילה הינה גורם חשוב מאד לבריאות הגוף והנפש של האדם, אלא שלעיתים ישנן זמנים לחוצים או עמוסים בהם האדם אינו יכול להגיע לכמות שעות אלו וגופו ונפשו עלולים לקרוס, לכן הוא חקר ובדק כי המושג - "שינה מצטברת", ניסיון לישון יותר מראש, לפני תקופה שבה יאלץ לוותר על שעות שינה - מתגמלת מאוד בשיפור התפקוד ובמניעת שחיקה בתקופה שבה ייחסרו שעות שינה".

ד"ר רבקה רובינס, חוקרת שינה בביה"ח 'בריגהם' בבוסטון, מסבירה שהרעיון הוא ליצור רצף של שינה מספקת מראש כדי להגיע לתקופות מאתגרות עם יותר "רזרבות". היא מדגישה שהשיטה מתאימה בעיקר למי שמוגבלים בשעות השינה בגלל העבודה - רופאים, אנשי צבא או עובדים בתקופות עומס חריג. בנוסף, מי שסובל מנדודי שינה לא אמור להשתמש בשיטה, מאחר שהשיטה הממושכת במיטה עלולה להגביר את רמת התסכול.

שאלה: אשה הכינה סלט בליל שבת לסעודה, ורצתה להוסיף תבלינים לפי המתכון: חצי כפית מלח, כף רוטב סויה, ולשם כך היא הוציאה כפית מדידה המיוחדת. האם הדבר מותר?

התשובה: אסור למדוד בכלי מדידה בשבת, כיוון שזוהי מלאכה אסורה. מותר רק לצורך מצווה ולצורך גופו.

כפית מדידה (ככף מטרנה) או כוס מדידה - אסור להשתמש בהם, אלא אם כן מוסיפה או גורעת על הכמות, ואינה מודדת במדויק.

האם יש הבדל בין כפית מדידה מיוחדת לבין כפית רגילה? כן, יש הבדל. כפית רגילה, כף רגילה, כוס רגילה - אלו כלים המיועדים לאכילה, ומותר להיעזר בהם, כי הם מוגדרים ככלי לאוכל, ולא ככלי מדידה.

מתי כן מותר להשתמש בכלי מדידה מוצהר בשבת? - לצורך מצווה - כגון על מנת למדוד שיעור "כזית" או שיעור של משקה. לכתחילה, יש למדוד לפני שבת. אך אם לא מדדו - מותר למדוד גם בשבת. וגם במשקל - מותר רק במשקל מכני ולא חשמלי.

לסיכום: אסור להשתמש בכלי מדידה בשבת, אלא אם כן באופן מודע מוסיפים או גורעים ממנו, או לצורך מצווה: לכתחילה - יש למדוד לפני שבת, אך אם לא מדדו - מותר למדוד גם בשבת. אך מותר כן למדוד בכלים רגילים, שאינם מיועדים למדידה, אלא משמשים לאכילה ושתייה רגילה.

נישואים - הוראות הפעלה

צפורה חשה שמשה אינו מספיק חכם, כיוון שאהב לתקן רהיטים ומוצרי חשמל, אבל לא הבין שום דבר בהשפעת איחוד אירופה על הכלכלה. בעוד היא ממורמרת בסתר ליבה על כך שנישאה לאדם מצומצם וטכני, היה משה קודר וזועף על כך שאשתו מדברת גבוהה גבוהה, ואינה מטפלת בתשומת לב וחום בפרטים הטכניים של החיים.

כתוצאה מכך נוצר ביניהם פער שהפך במהירות לאיום שעורר מריבות ושחיקה בבית. הם לא ידעו אם הבית יוכל להתקיים, והחליטו לפנות אליי.

כבר לאחר פגישה אחת התחילו שניהם להבין את אופן החשיבה המוטעה, שהיווה בסיס לצער ולכאב שביניהם. הם הבינו שדמיון מוחלט בין בני הזוג הינו פנטזיה ילדותית, המזיקה לחיי הבית. מן הרגע בו הפנימו זאת, היה השינוי מהיר. כעבור פחות מחודשיים הופתעו לראות כיצד הם מתחילים להעריך את השוני ביניהם ולהרוויח מכך. הוא שמח שזכה באשה עם ידע רחב וחרिפה, היכולה ללמד אותו דבר אחד או שניים על העולם, והתגלה כתלמיד לא רע כלל. והיא מצאה את עצמה מעריכה את הבטחון שהעניק לה בידע הטכני ה'פשוט' שלו, ומאז הם לא היו צריכים אותי יותר ב"ה.."

ויכוחים גדולים על דברים קטנים... זה נשמע מטופש, נכון? אבל זה קורה כמעט בכל בית יהודי. "כמעט לא ראיתי בית הסובל מקושי משמעותי", אומר הרב ד"ר עוז מרטין, "אשר נבע מויכוח גדול ומשמעותי, אלא כמעט כולם הגיעו למצב זה עקב דבר קטן, כזה שהיה ניתן היה לפתור אותו בשיחה של דקה או שתיים, אך הוא הפך לגדול ומאיים בגלל שלא ידעו כיצד לטפל בו כראוי ובזמן", (מתוך ספרו החדש 'הוראות הפעלה לנישואין').

"כשפגשתי את משה וצפורה, לא הבנתי מה הבעיה שהביאה אותם אליי, עד שהתבררו לי הדברים: כל אחד מהם בא מבית ברוך ילדים, אך משפחתה של צפורה היתה אמידה למדי, בעוד הוריו של משה גידלו שמונה ילדים בדירה בת חמישים ושניים מטר מרובע - בערך גודל הסלון בבית הוריה של צפורה.

הפער הכלכלי יצר הבדלים נוספים: צפורה היתה רגילה למזון מעודן ו'מתוחכם', בעוד משה חיבב צ'יפס בפיתה בימות החול וטשולנט וקוגל בשבת. סלט החמוציות של צפורה הרתיע אותו והיה נראה לו מזון המתאים לציפורים. מלבד הגנטיקה וההבדלים בין ההורים, היתה בין בני הזוג שונות שנבעה מתחומי עניין שונים לחלוטין:

ניצחון הקדושה

אליי" (מה, ד), אומר רש"י שהראה להם כי הוא מהול, לרמוז על שמירת קדושתו כל אותם שנים, **ללמדנו כי דווקא השומר על עקרונותיו וקדושתו במקום כזה - זוכה להתעלות ע"י ה' מאד!**

מזיעים לך להיות עם טלפון חכם כדי להיות 'בעניינים', אחרת, לא תוכל להתקדם, להתפרסם ולהתפרנס?... **יוסף הצדיק צחק על כך - הוא נהיה מלך בשיא הטומאה, רק בגלל ששמר על הקדושה!**

את המעשה המדהים הבא סיפר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: "בעיר 'ליקווד' שב'ניו - ג'רזי', ישנו איש נדל"ן גדול - יהודי המנהל משרד גדול של קנייה ומכירה של נכסים. אותו יהודי הינו ירא שמיים המשתדל להקפיד על שמירת גדרי ההלכה, ולכן הוא מעסיק נשים חרדיות בהפרדה, על מנת שיוכלו לפרנס את ביתן בלי להתפשר על עקרונות הבית היהודי.

והנה, ערב אחד, מקבל המנהל טלפון מאחת העובדות שמתקשרת לברר: "ערב טוב, ברצוני לברר דבר קטן. קיבלתי ממך כרגע הודעת 'מייל', בה אני מתבקשת להעביר סכום של \$70,000 לחשבון בנק מסוים, והתקשרתי על מנת לוודא בשיחה טלפונית שאכן זו הדרישה?".

"\$70,000!?", נבהל המנהל, "אני ביקשתי!?", לא שלחתי שום הודעה או בקשה להעביר סכום זה לאף אדם!". הוא ביקש ממנה להראות לו את הודעת ה'מייל', ואחר בדיקות מעמיקות התברר הבלתי יאומן... היה זה נוכל שפרץ לו ל'מייל' כשהוא מבקש מאותה מזכירה חרדית הממונה על הכספים להעביר סכום גדול זה לחשבון בנק שלו בעצמו!

אותו נוכל למד את צורת הכתיבה של המנהל, וכתב ממש בסגנון דומה לו, עד שכמעט הצליח 'לעקוץ' סכום גדול שכזה!... - ההמשך בעמוד 4 -

אותו יהודי או יהודיה עומדים ומתלבטים האם ללכת עם ה' עד הסוף ולוותר על ההזדמנות הגדולה שנקרתה בפניהם, או שמא לעבוד במקום כזה, ו"להשתדל" בכל הכוח לשמור על עצמם.

כשהאחים מגלים שמושל מצרים העומד לפניהם הוא יוסף, הם אכן מאמינים לו, אך מתקשים להאמין כי הוא נותר בקדושתו ומעלתו. לכן, כששומע יעקב מהאחים שיוסף חי, הוא מאמין להם, אך ממאן לקבל כי

הוא נותר יהודי עובד ה'. אלא, שכאשר רואה יעקב את העגלות, נאמר: "ותחי רוח יעקב אביהם" (מה, כז), הוא ראה כי יוסף שמר על עצמו קדושתו וטהרתו, ונחה דעתו.

"אין אדם שומע לי ומפסיד", אמר ה'. הציעו לך הצעת שידוך עם בחור עשיר אך הוא אינו בדרגה הרוחנית שביקשתי? - אל תוותר, תלכי עם ה' עד הסוף והוא יתן לך משהו מושלם מכל ההיבטים! הציעו לך לעבור לדירה במחיר מצחיק, אך היא נמצאת באיזור היכול לסכן את הרוחניות שלך ושל ילדיך? - תהיה יוסף הצדיק! תתגבר - וה' יראה זאת וירם אותך!. האחים בטוחים כי יוסף הצדיק הצליח להגיע למדרגה זו כי 'התערבב' עם המצרים ונהיה כמוהם, אך הוא אומר להם: "גשו

יוסף הצדיק, סמל למידת היסוד והקדושה, מתגלגל למעצמה הטמאה ביותר - מצרים של אותה תקופה, אך הוא אינו נותר שם עבד שפל, אלא הופך להיות השליט על כל ארץ מצרים. כיצד הוא זכה לכך?

הכל מתחיל מהניסיון של אשת פוטיפר, שם עמד בהחלטה קשה וגורלית - אם יציית לבקשתה ויוותר על עקרונותיו, יתכן ויזכה ע"פ הטבע לקבל קידום והעלאה במצבו ע"י משפחת פוטיפר. אך אם יסרב לקבל את הרוח והכללים של ארץ מצרים ובית פוטיפר, וישאר 'יהודי צדיק' - יקרה מה שהתורה מעידה, הוא ייזרק לבור למשך שנים רבות, ויחיה בתנאים קשים, בלי להצליח ולהתפתח.

יוסף הצדיק עושה חשבון פשוט: בורא עולם הוא היחיד המשפיל ומרים, אם אלך איתו ואשמור על הקדושה והצניעות שלי - הוא זה שיתן לי הצלחה והתעלות, אף במקום כזה שנראה כי הטמא מצליח. אך אם אציית לאווירת הטומאה ואלך נגד בורא עולם, אולי אראה בהתחלה כי אני עולה ומצליח, אך ברכת ה' תברח מעליי וארד מטה מטה, שהרי העיד הקב"ה בתורה: "וראה בך ערות דבר - ושב מאחריך". אם אדם מחורר את גדרי הקדושה והטהרה בחייו - אף השכינה מסתלקת ממנו. ואכן, זכה יוסף הצדיק לשמור על קדושתו, ובזכות כך זכה להיות השליט על כל ארץ מצרים, שכל הנכסים והעושר שלו.

פעמים רבות בחיים ניצב כל יהודי ויהודיה בפיתוי גדול: מציעים לו עבודה עם הכנסה גדולה ושעות נוחות, אך עם סיכון וקושי רוחני: מקום עם חוסר צניעות, ללא אפשרות להתפלל, מקום עם בעיות הלכתיות, או מקום המכריחים את העובדים להיות עם טכנולוגיה משודרגת שאינו רגיל בה.

מקץ - ויגש - ויחי: יוסף בוכה בכל הפרשות הללו כמה וכמה פעמים: "ויסב מעליהם ויברך", "ויברך שמה", "ויתן את קולו בבכי", "וינשק לכל אחיו ויברך עליהם", "ויפול יוסף על פני אביו ויברך עליו".

יוסף היה בעל בכי, מי שסבל הרבה בימי רעה דמעותיו מצויות אפילו בימי שלוה וגדולה. ואילו האחים שלא סבלו בימי חייהם, לא בכו אפילו שמצבם היה מצריך בכיה... יוסף רגיל היה לבכות אפילו על צרות של אחרים, לכן זכה לגדולה! ("אזנים לתורה" ויגש - הגאון רבי זלמן סורוצקין)

ביום שישי חל יום הזכרון לגאון רבי יעקב ריישר, רבה של מוץ, בעל "שבות יעקב" ו"חק יעקב", נפטר ו' טבת תצ"ג

"... אבל יעקב לא נפל על צווארי יוסף ולא נשקו. ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע". (רש"י מ"ו כ"ט)

מעשה באחד שהתפלל והיה באמצע קריאת שמע ואיתרע עליו ומתו בפתע פתאום ונהיה אונן. נשאלה השאלה: האם יגמור תפילתו, או שיפסיק ולא ימשיך להתפלל, כדין אונן שפטור מן התפילה, שאע"פ שרוצה להחמיר אינו רשאי.

תשובה: אין להביא ראיה מדברי הגמרא והתוס' (יומא יג:) בכהן שהיה עומד ומקריב על גבי מזבח ושמע שמת לו מת. הדין שאונן לא יתפלל הוא מדרבנן ואם כן פשיטא שיגמור תפילתו כיון שהתחיל בשעת חיובו. וכן מצינו בתענית גשמים, כשירדו אחר חצות משלים תעניתו. (ש"ת "שבות יעקב" ח"א ז' עיי"ש)

"ונפשו קשורה בנפשו... והיה כראותו כי אין הנער ומת". (מ"ד ל"א)

מעשה באדם שאחותו נפטרה. בתוך ימי השבעה בא מהדרך אביהם, שלא ידע ממיתת בתו. נשאל "שבות יעקב": האם מותר לבן לצאת לקראת אביו, כדי שלא ירגיש ממיתת בתו.

תשובה: כיון שעושה זאת לכבוד אביו הותר הדבר, כפי שמצינו בט' באב שאדם עובר במים כדי לכבד את אביו ורבו. וכן אין זה שקר, כי לא אומר בפירוש. (ש"ת "שבות יעקב" ח"ב צ"ט ועיין פסחים ד.)

"מהרו ועלו אל אביו! עם כלות ה"שלושים" על אבי מורי זצ"ל: אביא מעט סיפורים עליו, שהיה מיוחד מאד במצות כיבוד ומורא הורים.

הוריו האריכו ימים, סבי נפטר כבן מאה שנים וסבתי בגיל תשעים ושבע. שלשת ילדיהם קבעו תורנות ביניהם להיות עם ההורים כולל לינה בלילה, למרות שהיתה להם עובדת זרה מפורסמת בטיבה, מסורה במיוחד. אבי שהיה כבר מעל גיל שבעים היה נוסע לירושלים שלש פעמים בשבוע.

אבי נשאר ירושלמי כל חייו... לא היה סובל מהקור בחורף, הולך בלי סוודר וישן עם חלון פתוח... מתי הוא היה מגיע לכולל עם סוודר ומעיל? בימים בהם היתה התורנות שלו לנסוע להורים, כדי שאביו ואמו יראו שהוא לבוש טוב ולא ידאגו על בריאותו.

סיפר אברך מהכולל: 'לרבי מנחם לא היה טלפון סולר, פעם ביקש ממני טלפון. ואז אני רואה אותו נעמד... דיבר עם אביו, כמו שמדברים עם מלך אנגליה!' בוקר וערב דרש בשלום הוריו.

סבתנו היתה מתגאה ואומרת 'אצלנו אף אחד לא מעשן! אמנם בנה הבכור-אבי היה בזמנו מעשן קבוע, זו היתה תקופה אחרת. היינו מתארחים אצלם המון בשכונת בתי רנד, שבתות וחגים, זה אומר כל הפסח, כל סוכות, כל אותו זמן הוא לא היה מעשן כלל, גם לא מוחץ לבית, כדי שלא יהיה ממנו ריח של סיגריות.

"ואת יהודה שלח לפניו... לתקן לו בית תלמוד". (רש"י מ"ו כ"ח)

הגאון רבי ישראל זאב גוסטמן פתח את ישיבת "נצח ישראל" בירושלים, במרכז שכונת רחביה, במקום שהיה אז לא דתי.

אחד השכנים החילוניים, יהודי ממוצא גרמני, עבר ליד ראש הישיבה שהיה לבוש בלבוש רבני מלא, פראק, כובע המבורג, עטור זקן ופיאות. "מי אתה?" שאל האיש. "אני השמש" השיב הרב גוסטמן כהרגלו, כאשר שאלו אותו מה תפקידו בישיבה... האיש בחן אותו, הוא הבין שזה לא השמש... הרב גוסטמן הסביר שהוא פותח ישיבה. האיש קפץ את שפתיו בחוסר שביעות רצון. "האם תזרוק עלינו אבנים בשבת?" שאל האיש. "לא בוודאי שלא" ענה ראש הישיבה "אנחנו לא נזרוק אבנים, אבל אני מתכנן משהו גרוע יותר: עד שאסיים - אתה תשמור שבת". ("איש האשכולות")

הרב גוסטמן היה אומר בצורה עניינית וככל הפשטות "התורה היא נשביל כולם!" זו היתה מדיניות הקבלה לישיבה. על פיה נהג כל חיון.

בחור אמריקאי שהיה בארץ שמע על ישיבת "נצח ישראל" והחליט שהוא רוצה ללמוד שם. הוא בא וביקש מהרב גוסטמן להתקבל וראש הישיבה ענה: "אני צריך קודם לבחון אותך, למד את הסוגיה הזאת בגמרא ואז חזור אלי".

התלמיד התיישב ללמוד את הסוגיה ולמעשה לא הבין דבר. הוא חזר לרב גוסטמן שלמד בקידמת בית המדרש והודה בפניו שלא הבין דבר בסוגיה...

אך הרב גוסטמן אמר לו: "ראיתי את האופן שבו ישת והתאמצת ללמוד את הסוגיה ואני מחשיב מאד את היגיעה שהשקעת בכך, התקבלת!".

בהמשך לכך, התלמיד המאושר שהרגיש "מה טובו" התחיל לשאול שאלה על הסוגיה. הרב גוסטמן הפסיק אותו כשעל פניו חיון קונדסי "מוטב שתפרוש בשיא, אחרת אצטרך לבחון מחדש את החלטתי..." ("איש האשכולות")

כל אחד מבני הישיבה יכול להיות גדול הדור

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג, ראש ישיבת "תורה אור" תמיד היה ממריץ את הבחורים לשאוף לגדלות, שכן רק בדרך זו ניתן להצליח! בחכמה ועדינות ידע לתבוע מהם, כל אחד לפי מצבו שאיפות גבוהות ומושגים.

כמה אופייני שהנוסח בו בירך נערי בר מצוה היה: "שתהיה גדול גדול ולא גדול קטן!" ("מגדלתו ומרוכמתו")

צדקותו של מלאך ה', ראש ישיבת מיר, הגאון רבי נתן צבי פינקל: מאז ומעולם היתה לו שאיפה להקים ישיבה, זה היה חלומו הגדול. בעת שהגיעה ההצעה להקים את הישיבה בשכונת ברכפלד, התלבט רבי נתן צבי. מצד אחד היה לו בנין באחת משכונות ירושלים, והתלבט אם להקים בו את הישיבה ואז הגיעה ההצעה של ברכפלד.

הוא התחבט, מחד, אם תהיה הישיבה בירושלים הוא יוכל להגיע אליה בתכיפות. מאידך, השערות היתה שלישיבה תהיה הצלחה יותר בברכפלד, אולם הוא עצמו מחמת מצב בריאותו לא יוכל להרבות לשהות בה. לבסוף הכריע כפי טובת הישיבה! (סיפר חתנו, הגאון רבי נועם אלון - "בכל נפשך")

"אל תרגזו בדרך"

"אל תרגזו בדרך" - אל תתעסקו בדבר הלכה שלא תרגזו עליכם הדרך".
(מ"ה כ"ד רש"י ובגליונות "ני" בשנים קודמות הוספתו ביאורים יפים ב"אל תרגזו בדרך")

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה פלשו צבאות רוסיה לגליציה, רבבות יהודים נמלטו מאימת גדודי הקוזקים אל הונגריה. בין הפליטים היה הגאון רבי חיים גילרנטר, רבה של קיטוב, שהיה מפורסם כפוסק וחרף עצום. בערב שבת הגיע לעיר קראלי, בה כיהן הגאון רבי שאול בראך. הרב גילרנטר הלך לבית הרב, לקבל את פני המרא דאתרא כמקובל. רבי שאול בראך שלא הכירו ואף לא שמע את שמעו, קיבל אותו בכבוד והזמינו להיות אורחו בשבת, אך כל זאת היה בקרירות.

קרירות... כי יהודי הונגריה היו מאד מסוייגים וסגורים כלפי פליטי המלחמה מגליציה ובקובינה. הסיבה היתה שחרדי הונגריה אורח חיים היה לפי הנהגת תלמידי החת"ס, לבושים היו באופן צנוע מאד ומקפידים על קלה כבחמורה ואילו הפליטים אורח חיים היה מעט שונה...

בעיר קראלי היתה ישיבה גדולה בה למדו מאות בחורים, ביניהם מופלגי תורה. באותו זמן למדו בישיבה את סוגיית "טעם כעיקר". רבי שאול בראך שאל את האורח למען הכבוד, אם יהיה מוכן להשמיע שיעור בסוגיה זו לפני תלמידי הישיבה. הרב מקיטוב, למרות היותו עייף וחלש מטלטולי הדרך, נענה ללא היסוס והציע לדרוש בשבת אחר הצהריים.

רבי שאול ציווה על אחד הבחורים ללוות את האורח לאכסניה שלו, וגם ציווה לשרת אותו לפי הצורך. הבחור המלווה שאל את הרב מקיטוב, אם הוא זקוק לספרים כדי לעיין בסוגיה, אך הוא השיבו שהוא עייף מאד ושביר מטרדות הדרך ואין דעתו מיושבת עליו לעיין בספרים.

הבחור בא ללוות את הרב גילרנטר לבית הכנסת ואחרי שסעד סעודת ליל שבת על שולחנו של הרב, שוב ליווה לאכסניה והאורח הנכבד הלך לישון בלי לבקש ספר. התנהגותו של הרב האורח עוררה תמיהה בין תלמידי הישיבה... אבל חשבו שבוודאי ישכים קום בבוקר ויעיין בספרים. ברם הרב גילרנטר הגיע בזמן לתפילה ואחרי שסעד סעודת שבת, שוב הלך לנוח בלי לבקש ספרים להכין את שיעורו.

ההתרגשות בין תלמידי הישיבה היתה גדולה, הם יצאו מכליהם נוכח העובדה שרב בלתי מוכר מעז להתייצב לפני מאות בחורים ולדרוש בסוגיה שהם שקועים בה שבועות מבלי להתכונן ובלי לעיין בספרים. הם גמרו אומר לקפחו בשאלות...

בשעה המיועדת התייצב הרב גילרנטר על הבמה. הבחורים עשו אזניהם כאפרכסת, דרוכים למלחמה, מלחמתה של תורה. הרב גילרנטר פתח פיו בחכמה, להפתעת השומעים ניתח את סוגיית "טעם כעיקר" לעומקה ולרוחבה. הביא את כל המקורות בש"ס, ציטט את הראשונים והאחרונים, מוטיב ומפרק, שואל ומשיב, משמיע חידושים נפלאים, עוקר הרים וטוחנם זה בזה. תלמידי הישיבה הקשיבו בפה פעור ובלעו את דבריו בצמאון מבלי להוציא הגה מרוב התרגשות.

נקודת השיא בסיפור היא אולי סיומו: כאשר הרב המארח, רבי שאול בראך בירך את ברכת הזימון בסעודה שלישית והרב גילרנטר יושב לצידו, הוסיף רבי שאול "ברשות מורי ורבי!"

כזאת היתה למדנותו של רב בעיירה קטנה בגליציה, רבי חיים גילרנטר. וכזו היתה צדקתו של רב בעיירה קטנה בהונגריה, רבי שאול בראך, שנתקבל לימים לרבה של קשוי.

(סיפור הר"ד לייבל גרוס הי"ד, מתלמידי הישיבה בקראלי - "ספר מורמרוש")

בדרך - "קרהו אסון - שהשטן מקטיגו בשעת הסכנה". (רש"י מ"ד כ"ט)

הרה"צ רבי משה מנדל נהג לתת מטבעות מצוה צדקה ליוצאים לדרך, והורה להם להניח מטבע אחת צדקה כשיגיעו למחוז חפצם, ומטבע שניה, לאחר שישבו לביתם.

ברכתו היתה מלווה בזה הלשון: "לא תאונה - (תאונה תרתי משמע...) - אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך", נגע אותיות 'ענג'. סעו לשלום עם הצלחה גדולה ומזל ותחזרו לשלום". (הרב מנדל)

באחד הימים של המלחמה העולמית הראשונה הגיע לעיר לומז'ה בחור אחד מפליטי הישיבות בליטא וביקש להתקבל לישיבה. ראש הישיבה, הגאון רבי יחיאל מרדכי גורדון כיבדו לשבת בכורסה נוחה, והחל לדון איתו בקטע מתוך "קצות החושן". מחמת תשישות הדרך לא הצליח אותו בחור להיות עירני במהלך השיחה והוא נרדם במעמקי הכורסה הנוחה...

הרב גורדון סבר כי האורח הצעיר אינו אלא הלך דרכים רעב, המבקש להשיג ארוחת חנם, מחזה נפוץ באותם זמנים, קם ועזב את החדר.

כשהתעורר הבחור, הבין את אשר נעשה, התייאש מן האפשרות להתקבל כתלמיד בישיבה ופנה לחפש אכסניה.

תלמידים מהישיבה שראוהו זיהו אותו כ"עילוי ממינסק" וסיפרו עליו לראש הישיבה. הבין הרב גורדון כי הופעתו החיצונית של הבחור לא עשתה את הרושם הנכון על פנימיותו, שלח מספר בחורים כדי לאתרו. הוא לא נח ולא שקט עד אשר עלו על עקבותיו באחד מפרברי לומז'ה.

הביאוהו לפני ראש הישיבה והוא קיבלו בסבר פנים יפות, עד שהיה לבחיר התלמידים ועטרת הישיבה, הלא הוא מוהן הגאון רבי יעקב קמיניצקי...

המחשבה שכמעט איבד תלמיד בדרגתו של ה"עילוי ממינסק", מבחירי ישיבת סלבודקה, גרמה לרב גורדון זעזוע כה עמוק, עד כי נדר שלעולם לא ידחה בחור המבקש להתקבל לישיבה!

אחרי שנים רבות, כשנפגשו הרב והתלמיד בארצות הברית, טפח הרב גורדון בחיבה על כתפו של הרב קמיניצקי והזכירו את פגישתם הראשונה ובבת השחוק הקבועה על פניו אמר: "ר' יעקב יקירי, אינך יודע כמה כסף עלתה לי הטעות עימך, שהרי מאותו יום ואילך לא דחיתי תלמיד המתדפק על שערי הישיבה..."

(י"שורון" י"ט)

הגאון הרידב"ז כח זכרוננו היה בלתי מצוי, שני התלמודים עם פירוש רש"י ותוספות היו שגורים על פיו כלשונם ממש! בשנת תר"ע נסע לאירופה על מנת לגייס עזרה לאיכרים שומרי שביעית בארץ ישראל. נזדמן לו לנסוע ברכבת יחד עם הגאון רבי יצחק אייזיק הלוי הרצוג, שהיה אז צעיר לימים. היה זה בשעת לילה, והרידב"ז לא הפסיק ללמוד, החזיק בידו גמרא בה למד יחד עם הרב הרצוג.

לפתע כבה האור ברכבת, הרידב"ז המשיך את לימודו בחשכה כשהוא ממשיך לשנן את דברי הגמרא ומפרשיה כלשונם, כאילו הוא קורא מתוך הגמרא עצמה!

(דרך עץ החיים" ח"א)

סיפור לי רב גדול ממדינתנו, שהוא היה בן ביתו של הגר"א, בימי חורפו, פעם אחת קודם סוכות שמע שהוכיח לעומדים לפניו ואמר: כי חובה על כל תלמיד שיהיה בקי במסכת אחת בעל פה, למען לא יבטל מצות "הגית" בעת לכתו בדרך.

(הגאון רבי ישראל משקלוב בהקדמתו ל"פאת השולחן")

הצדיק והלקח מפרשת ויגש

כ"ק רבי אהרן מבעלז נסע פעם בחודשי הקיץ לעיר אחת וירד שם גשם שוטף שגרם להם היזק מרובה.

בבוא אנשי המקום לפני הרבי, שאל אותם רבי אהרן, אם יש בעירם תלמוד תורה, וענו בחיוב. ביקש לקרוא לאחד התלמידים. שאל אותו, מה אתם לומדים. ענה הילד פרשת ויגש.

אמר להם רבי אהרן: "בעבור זה ירד לכם הגשם, שהרי כל פרשה נותנת את ההשפעה הצריכה לאותו זמן. בדרך משל, בחודש אלול קוראים פרשת כי תצא למלחמה, להזכיר את מלחמת היצר, ופרשת שום תשים מלך, להזכיר קבלת עול מלכות שמים לפני ראש השנה. וכשלוומדים פרשיות השייכות לחורף, זה גורם שיהיה גשם..."

(ביציג קדישא")

היכל החתם סופר

גליון שובני בעשימת חזרתנו
של ערנא ורגנא החתם סופר זיע"א

גליון ל"ח • פרשת ויגש • טבת תשפ"ו

בפתח ההיכל

צום העשירי

ידועים דברי האבודרהם (הלכות תענית עמ' רנ"ד), שאילו היה חל תענית י' בטבת בשבת היה דוחה את השבת. והטעם, מפני שנאמר בו (וחזקאל כ"ד ב') 'כתב לך את עצם היום הזה', עיצומו של יום, כמו ביום הכיפורים דכתיב (ויקרא כ"ג כ"ט) 'בעצם היום הזה'. והאחרונים נלאו להבין את דבריו, שהרי אפילו תשעה באב שהוא מפני החורבן עצמו נדחה בפני שבת (מגילה ה.) וכש"כ עשרה בטבת שהיה רק תחילת המצור.

רבינו בדרשותיו (ע"ה ג) מבאר, דשונה צום עשרה בטבת במהותו מצום תשעה באב ושאר צרות, דשאר התעניות הם צום משום צער על הצרות שהיו בו, ואילו צום עשרה בטבת דומה לתענית חלום שהצום הוא משום תשובה ותחנונים שיבטל הקב"ה את הצרה העתידה. ותענית חלום הרי דוחה מדינא את השבת.

וז"ל שם: "דהנה הטעם שקבעו תענית על מצור ההוא, הלא היתה ירושלים כמה פעמים במצור בימי פרעה נכה וכדומה. רק הטעם הוא דמה שהיתה העיר שטרדת המצור שתי שנים ומחצה. זה מחמת שבאותו יום שסמך מלך בבל למטה על ירושלים, כמו כן ישבו בית דין שלמעלה אלו מיימינים אלו משמאילים עד שגברו המשמאילים ונחרב הבית. והנה אין לך שנה שאין קללתה מרובה מחברתה, וכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו (ירושלמי יומא פ"א ה"א). נמצא שבכל שנה ושנה נתחדש חורבן חדש. וזהו בכל פעם כשהגיע אותו יום של עשרה בטבת, שהתחיל אז למעלה משפט החורבן, כמו כן בכל דור ושנה, ודבר זה מרומז קצת בספר הקרינים (מאמר ו'), עיין בפירושו הנקרא דין דין, בענין חודש טבת. וידוע דעל צרה שעברה כמו יום שמת בו אביו ואמו אין אנו מתעניין בשבת, אבל תענית חלום מותר להתענות, דבשביל עונג שיש לו שמבטל צרה העתידה לבוא עליו לא מעונה הוא (א"ח סי' רפ"ח ט"ד). הלכך תענית ט' באב דזהו רק על צרה שעברה לא דחי שבת, אבל תענית י' טבת זהו על בטול צרה העתידה עונג הוא, והיה דחי שבת."

ולסיים בדבר טוב, נצטט את דברי רבינו בדרשתו בשנת תקפ"ח (פ"ב), בביאור הפסוק בזכריה (ח. ט) 'צום הרביעי כו' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו'. וביאר עפ"י דברי הקדמונים דלעת"ל הפכו ימי הצומות לימים טובים, והיו י"ז בתמוז וט' באב ימים טובים, והימים שבינתיים חולו של מועד. וכתב ע"ז רבינו: "ונראה שגם כן מיום ה' טבת יום השמועה שבגולה עד יום עשירי ובכלל ג' ימים ח' ט' יו"ד טבת יהיו יום טוב".

אלא דלפי"ז העיר רבינו, דאם הפכו לימי יו"ט וחוה"מ, יהיה הדין להתענות אחריהם תענית בה"ב, וכמו שאנו מתענים אחר פסח וסוכות משום חשש חטא ע"י שמחת הרגל, וא"כ שוב ליכא כ"כ ריוח במה שבטל התענית מהם עצמם. וביאר, דעיקר החטא השכיח ברגל הוא שמחת אסיפת בני"א הרי הוא יושב לפעמים לצד עוברי עבירה, והוא "או מייפה להם שקריהם וכזביהם ומאשר זדים, או שמצוים על פניהם וילד מזה מחלוקת". ולזה סיים קרא "והאמת והשלום אהבו", דלעתיד יצאה כל אחד לקבל האמת מחבירו בלא שום כעס, ושוב לא יהיה צורך בתענית בה"ב.

א פירושין לבנו
פארצת

פנינים מתורת רבינו

עיוכם בשפה ברורה לשולחן השבת

אם היה חל עשרה בטבת בשבת היו מתענים בו

על צוארי בנימין אחיו ויבך (מה, יד).

מהכתוב כאן יש רמז למה שאמרו הראשונים שאם היה חל עשרה בטבת בשבת היו מתענים בו, שהרי בכייתו של יוסף על צווארי בנימין היה בשבת (ראה לעיל, ע"פ מה שאמרו חז"ל. במדב"ר י"ד ב', וטובח טבח והכין ערב שבת היה. והבוקר אור והאנשים שלחו שבת היה). ואמרו חז"ל (מגילה טז ע"ב) שבכה על חורבן בית המקדש, ואיך נפל על צווארי בנימין אחיו ויבך על חורבן בית המקדש בשבת, הרי אסור לבכות בשבת בכיה של צער, ועל כרחק שצער חורבן בית המקדש דוחה מצות עונג שבת.

(דרשות דף צ"ט טור ד' ד"ה וע"ז, וע"ש דאף שתשעה באב אינו דוחה עונג שבת. עשרה בטבת גרע טפי, שהתחלת הצרה היא יותר רעה מגומרה. כי בגמר הצרה אז תצמח ישועה. כדאייתא סוף מסכת מכות רבי עקיבא כשראה שועל יוצא מבית קדשי הקדשים שחק, כי אמר עתה תצמח ישועה, מ"א התחלת הצרה אין בו התחלת ישועה)

נחמתו של יעקב אבינו שיוסף חי ברוח הקודש

ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלקה ואראנו בטרם אמות

חז"ל אמרו כי "רב" היינו שלשה (כתובות ע"ה ע"א), וגם כאן "רב עוד יוסף בני חי", היינו שהיה חי בג' מיני חיות, א. חי כפשוטו. ב. חי בצדקותו, כי רשעים בחייהם קרויים מתים ג. חי ברוח הקודש (כדכתיב ותחי רוח יעקב היינו ששרה עליו רוח הקודש).

ומה שידע יעקב כעת כי יוסף עודנו חי בכל ג' מיני חיות אלו, גם בצדקותו וברוח קדשו, כי באמת כאשר סיפר יוסף חלומותיו, אילו לא היה חלום נבואי אמיתי, היה ראוי לגעור בו על הרהורי גאווה שהיו אצלו ביום שמחמתו כן חלם בלילה שיבואו אביו ואחיו להשתחוות לו, רק "אבינו שמו את הדבר" כי ידע צדקותו של יוסף שנבואה ורוח הקודש הוא ולא מהרהורי גאווה דיומא בא לו, אך אחר שחשב שחיה רעה אכלתהו, נתברר הדבר למפרע שלא היה רוח הקודש אלא חלום הבא מהרהורי גאווה ליבו, ונמצא שגידל יעקב תרבות רעה בתוך ביתו, ועל כן וימאן להתנחם! אך לבסוף כאשר שמא כי עוד יוסף חי, נתברר הדבר למפרע שברוח הקודש ובצדקותו חלם חלומו.

(חת"ם מיהאלוויץ דף ט"ז טור ד')

יהודה ביקש מהש"ת שיתן רוחו על העומד בכסא פרעה

ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואי יד אפך בעבדך פי קמוץ קפרעה (מה, יח).

ידוע כי הצדיקים מדברים עם מלכות אדראעא, אך כוונתם למלכות שמים, והקב"ה שומע גם תפילה כזו, והוא נמי היה אצל יהודה, שהתפלל אל הש"ת "ידבר נא עבדך דבר באזני אדני", והיה כמדבר אל יוסף אך כוונתו היה אל הקב"ה "באזני אדוני ית"ש", ובהו הוסיף יהודה וביקש "אל יחר אפך בעבדך", שלא יחר אף הש"ת על שאני חפץ שיתן ה' רוחו אל זה הנכרי העומד במקום פרעה ויושב על כסא טמא שלו, אל יחר אפך עלי בדבר הזה.

(תו"מ עמוד קפ"ז)

יותר טוב להיות נער אצל בני בלהה מלהיות אב לפרעה

ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלהים וישימיני לאב לפרעה ולאדון לכל ביתו ומשל בכל ארץ מצרים (מה, ח).

יתכן שזהו פיוס רב באומרו ראו נא גדולתכם לפני הקב"ה, שהרי ידוע שלא אתם מכתרים אותו, "כי האלקים", כלומר נמכרתי במדת הדין על עוונותי, שהם המה גרמו לי, וראו מה היה עונשי, "וישימיני לאב לפרעה ומושל בכל ארץ מצרים". ובאמת זהו עונש, כי טוב להיות נער אצל בני בלהה מלהיות אב לפרעה, א"כ ראו חבתכם לפני המקום ב"ה

(ע"ת עמוד רכ"א)

איך הותר ליוסף לבכות בשבת על חורבן בית המקדש

על צוארי בנימין אחיו ויבך (מה, יד).

אמרו חז"ל (מגילה טז ע"ב) שבכה על חורבן בית המקדש. ונתקשיתי הא היה בשבת (דהא וטובח טבח והכין לדעיל מג טז, היה בערב שבת. כדאייתא במדרש בראשית רבה צד ד), ולא הותרה אלא בכיה של דבקות ושמחה (כמו שכתב הט"ז או"ח סי' רפ"ח סק"ב), ולא בכי של צער וקינה. ויש לומר שיוסף הצדיק בכה בכי של שמחה ודבקות, על שספך חמתו על עצים ואבנים (על דרך "מזמור" לאסף באו גוים בנחלתך, שהיה בדרך שיר ולא קינה, כמו שאמרו באיכה רבה ד' ד).

(ע"ת עמוד רכב. ובדרשות דף צ"ב טור א' הוסיף רבינו דהיה בכיה של שמחה, שלא בכה על הגלות, כי שמח כשראה ברוח קדשו שלמות כל הצרות והחורבן שיעברו על ישראל, המה יעמדו בניסיונם עד שיזכו לעת"ל לבנין בית השלישי. וראה עוד להלן בסמוך).

חייגו:

0733.454.678

1111111111

אדר"ב:

1-605.615.70.10

טעמו ודאו כי טוב

מאות שיעורים חדשים, שיחות, וסיפורי קודש מתורת מרגא החתם סופר זיע"א

לשה"ק אידיש אנגלית צרפתית

כמו"כ תוכלו בקו זה להירשם לקבלת הגיליון, ואפשרות מענה על מדור 'לחידודא'

קו היכל החתם סופר

ואתפלל כדת

עבדתי טוהי הדורות העלפלים בתורת רבינו

פי פי המדבר אליכם - בלשון קודש: האיסור לדבר לשון קודש בארץ העמים

מידת חסידות שלא לדבר לשון קודש בבית המרחץ ומקומות המטונפים + דברי רבינו שמסיבה זו נשתקע לשון קודש בהיותנו בגלות בכל + איך דיברו בו במצרים שהיתה מלאה גילולים? + מחמת קדושת לה"ק מן הדין שתשתכח בגלות

ספר חסידים: מידת חסידות אין לדבר בלשון הקודש בבית המרחץ

בשולחן ערוך (פי ס"ה ס"א) כתב דמותר לדבר בבית הכסא דברי חול בלשון הקודש. ומקורו מדברי הרמב"ם (הל' ק"ש ג.ה). והיינו דהוי ס"ד דאסור מחמת קדושתו, וקמ"ל דאינו כן אלא מותר לדבר בו דברי חולין במקום המטונף. אמנם המגן אברהם שם (סק"ב) הביא בשם ספר חסידים (תקנ"ד) דממדת חסידות נכון להחמיר בזה ולא לספר בלשון קודש בבית הכסא, ואפילו דברי חולין.

גם בעינינו חמיר בזה מאד שלא לספר בלשון קודש במקום טינוף, כי אם לצורך גדול מאד. וז"ל (מגדל עוז עליית הלשון פ"ב): "ואל על פי שהותר לדבר בו במקומות המטונפות, דחוויה היא לפי הותרה, אלא מדוחק היינו לבקש דבר הצריך לאדם שם בעת ההיא, שאי אפשר מבלעדו, ובמי שאינו מכיר לשון אחר הדברים אמורים, אבל היודע ושווע לשון אחרת, ודאי חייב לנהוג בה סלסול שלא להשתמש בלה"ק אפילו בעניני חול בעלמא ובמקום נקי, כל שאינו דברים הכרחיים, כל שכן במקום מטונף, וגם שלא מדוחק צריך להזהר בו שלא לזלזל בקדושתו, כי הוא נבדל להקדישו קודש קדשים הוא לה' כו' כי ההבל הקדוש בו בוקע ריקיעים פועל בעליונים ובתחתונים ובורא עולמות חדשים כנועד מדברי המקובלים וחכמי האמת."

חידוש רבינו החת"ס בהטעם שנהגו בני ישראל בארצות גלותם לא לדבר ביניהם בלשון קודש

בהגות רבינו על דברי המג"א שם הוסיף על דברי המג"א, דלא רק בבית הכסא, אלא ה"ה במקום שיש גילולים ג"כ מידת חסידות שלא לדבר בו בלשון קודש. וסיים עלה: **"ונראה לי דמשום הכי נהגו אבותינו את בניהם מבלי לספר בלשון הקודש, ונשכח מאתנו לגמרי בעונותינו הרבים, משום שגלו לבבל שהיתה מלאה גילולים"**. והיינו הדוקשה לרבינו איך יתכן שבני בגלותם לבין הארצות חדלו מלדבר בלשון קודש, ולזה כתב דהוא משום הגילולים שהיו שכיחים במקומות הללו.

בחידוש זה ביאר רבינו (ח"ס פ"ר ויצא עה"פ לא אוכל לקום תס"ה) את דברי רחל ללבן אחרי שהחביאה את התרפים בכר הגמלי: "לא אוכל לקום מפניך כי דרך נשים היא לי", והקשה רבינו דהו"ל לבאר יותר הסיבה והנזכר "כי ראשי ואברי כבדים עלי", וביאר עפ"י דברי המג"א וז"ל, דכיון דהיה עבודה זרה בכר הגמלי, א"כ אסור לספר על ידו בלשון הקודש, על כן הוצרכה לדבר עם אביה בלשון אחר. ובשביל שלא יבין מתוך זה אביה שהע"ז באהל זה, לכן אמרה לו "כי דרך נשים לי", שגם זהו סיבה שלא לספר בלשון קודש, וכמבואר בשו"ע שלא לבא אז לבית הכנסת כו'. ונמצא דבהתנצלותה "כי דרך נשים לי" תרתי אית בהו, דמסיבה זו הן לא קמה לכבודה, והן אינה מדברת עמו בלה"ק. וסיים רבינו גם שם: **"ונל' שמשום זה נשכח לשון הקודש מאתנו בשבעים שנה של בכל, שהוא זמן קצר, לפי שהרגילו בניהם לדבר בלשונות אחרים מפני שהיה המדינה מלאה גילולים, ולא יכין לדבר שם בלשון הקודש וק"ל"**.

בספרי ותוספתא א' דחובה על האדם ללמד את בנו לשון קודש - אבל בבבלי השמיטוהו

והנה בספרי בפרשת עקב (דברים י"ט) דרשו "תורה זוה לנו משה וכו', מכאן אמרו כשתינוק מתחיל לדבר אביו משיח עמו בלשון הקודש ומלמדו תורה. וכע"ז בתוספתא (חגיגה א.ג.) קטן היודע לדבר אביו מלמדו שמע ותורה ולשון הקודש. וכע"ז בירושלמי (ספ"ג דסוכה).

ובחסדי דוד על התוספתא שם העיר על מה שהשיט הרמב"ם חיוב זה ללמדו לשון קודש ע"ש [ועי' בפ' המנינות אבות פ"ב מ"א]. וכן עוררו על מה שבש"ס דידן (סוכה מב.) הושמט מהברייתא 'לשון קודש' ואי' רק חיוב ללמדו תורה וק"ש. ועי' בזה בתורה תמימה (דברים שם).

והרה"ק מסאטמאר (ויו"מ שער לה"ק פ"ז) כתב דעפ"י דברי רבינו בהגהתו דלעיל אפשר ליישב למה בש"ס בבלי הושמט 'לשון קודש' דלא כהתוספתא והספרי, שהרי התנאים בעלי התוספתא והספרי היו בארץ ישראל [וכן חיבור הירושלמי], ושם שפיר יש חיוב ללמד ולדבר את בנו בלשון הקודש. אבל בש"ס

בבלי שהיו בבבל מקום גילולים, ולא אריך לספר בלשון קודש, לכן השיטו חובת הסיפור בלשון קודש. [ובשו"ת דברי יציב יו"ד סי' נב תירץ גם ע"ז הדרך אך לאידך גיסא ע"ש].

אמנם בהמשך דבריו שם הקשה על רבינו בזה, והוכיח דכבר גם בזמן בית שני לא היו מספרים בלה"ק, ולא רק בגלותם. ועוד תמה למה החמירו בדיבור לה"ק יותר ממה שהחמירו בתורה ותפילה ע"ש. וע"ש בהמשך (פ"ה) מה שכתב לתרץ מדיליה טעם השמטת הפוסקים חובת לימוד לשון הקודש.

איך דיבר משה ובני' במצרים בלשון קודש, הלא היתה מלאה בגילולים

יש שנתקשה על דברי רבינו מהא דאיתא במדרש רבה על הפסוק 'כצאתי את העיר' (שמות טו. כט), שלא היה משה חפץ להתפלל במצרים לפי שהיתה מטונפת בגילולים ובשקוצים. ומשמע שמחמת עצם התפילה לא היה חפץ להתפלל במצרים. ואף שעיקר התפילה היה ודאי בלשון הקודש.

ובספר שפתי אשר [מתורת הגמ"ר רבי אשר אנשיל זונגרייז אב"ד קאוינץ הי"ד] הקשה גם כעין זה, דהא אמרו חז"ל שבני ישראל במצרים לא שינוי את לשונם, ומעתה אם לשונם מאז היה לשון קודש, א"כ איך לא שינוהו בירדם למצרים שהרי כאמור היתה מלאה גילולים [אמנם עי' מאור ושמש רמזי פסח שכתב שלא שינו לשונם, לא היינו שדיברו בלה"ק, כי "איך היה באפשרי לדבר לשון הקודש תמיד, הלא בין עם ולשון אחרת התגוררו, אשר לא הבינו לשון הקודש, והיו מוכרחין לדבר עמהם בלשונם", ומחמת כן פירש דלא שינו לשונם היינו שלא דיברו דיבורים אסורים ע"ש].

וכתב ליישב, עפ"י דברי הרמב"ן (שמות ל. יג) בהטעם שקראו חז"ל ללשון הקודש בשם זה, שהוא "מפני שדברי התורה והנבואות וכל דברי קדושה כולם בלשון ההוא נאמרו, והנה הוא הלשון שהקב"ה יתעלה שמו מדבר בו עם נביאיו ועם עדתו, אנכי ולא יהיה לך ושאר דברות התורה והנבואה..." ונמצא דחלק מקדושת הלשון הוא מפאת דיבורו של הקב"ה עמו במתן תורה בלשון זה. וא"כ אפשר דקודש מ"ת עדיין לא נתקדש בלשון, ועל מה דהרמב"ן עצמו המשיך שם וכתב גם דבלשון זה ברא הקב"ה גילויים ותחתונים, כתב דשמא מסיבה זו נתקדש רק לעליונים, אבל לעם ישראל נתקדש הלשון בשעת מתן תורה בו דיבר עמהם הקב"ה בלשון זה, ולכן לא נהגו סלסול בעצמם שלא לדבר בלה"ק במצרים. ע"ש.

בתורת משה בפרשתנו מבאר באופ"א את מה שבזמן הגלות פסקו מלדבר בלשון הקודש

בפרשתנו, על הפסוק 'כי פי המדבר עליכם' נגע רבינו פעם נוספת בתמימה זו למה עזבו עם ישראל לשון הקודש בצאתם לגלות. וכתב על זה ש"הוא אחת מהתמיהות הגדולות שבעולם", שהרי אנו רואים שהיהודים שנתפזרו בארצות אירופה, החזיקו בלשון אשכנז, זאת אף שעברו מאות שנים מאז ישבו באשכנז, וכבר הגיעו לפולין וליטא ורוסיה, עכ"ז לא נטשו לשון אשכנז לטובת לשונות הללו, והוא מכיון דהגיעו שם עם קהילותיהם ומשפחותיהם, על כן החזיקו יחד בלשונם. ומעתה מה גדול התימה דדוקא לשון קודש ננטשה מהם חיש קל בשבעים שנות גלות בבל.

וכתב ליישב, דבאמת לשון קודש מצד קדושתה מן הדין שתשתקע בימי גלותם. **"כי אם מרוב קדושת הלשון הוא שאינו נשאר בלשון בני אדם, מה גם בארץ העמים השטמה, מפני כן נס וברח מאנשי המגדל בדרך הפלגה ונשתנה לשבעים לשונות אחרות** (לעיל י"ז) **למען לא ישתמשו בו אנשים שאינם מהוגנים, וככה אירע לבני אומותינו באותו המקום בעצמו בבבל מקום המגדל כי שם בלל ד' שפת כל הארץ (שם פסוק ט). וא"כ מתוך מה שאנו רואים שנושכח חיש מהר מאומה שלימה אנו רואים קדושתו, וראוי לקרותו לשון הקודש כמו שאנו אומרים תורתנו הקדושה"**.

ובזה יישב רבינו, את מה שבנ"ב נקרא לשון קודש 'הודית' (מלכים ב' פ"ח, ישעיהו פ"ו, דה"ה ב' פ"א) ואילו במשנה קראוהו 'לשון קודש'. ועפ"י הנ"ל יבואר, דאחר שראו בימי הגלות שנושכחה מהם הלשון בגלותם, הבינו דמחמת קדושת הלשון ומעלתה שנתכחה מהם, ולכן התחילו לקרותה לשון הקודש ע"ש.

מדור נושא פרסים:

הגרות מיוחדות בין המשיבים

להודות

חידות עיונים עיתונותיים ז"ע

יְלַקְט יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף: מה גזרם של שטרות כסף בזמנינו לענין דברים הצריכים כסף, האם גזרם כ'שטרות' או כ'כסף' עצמו. [ובלשון רבינו נקרא בנק"א].

חתם סופר יו"ד סי' קלד

שמות הזוכים לחודש כסלו

יפורסמו א"ה בגליון פרשת ויחי

בין המשיבים בחודש טבת, תקיים הגרלה

פרס ראשון: 1,000 ש"ח

פרס שני: 2 זוכים כ"א בסך 400 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

- בנדרים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר"
  - בטלפון 0733.454.678 שולחו 4 [לאחר בחירת השפה]
  - במייל CH3131325@gmail.com
- יש לציין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.
יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

מקרב קהילתי

שבחי ערוך ז"ע עניני צדיקי וצארי הדורות

הגאון רבי אליהו דוד תאומים - האדר"ת

גאון קדוש ונורא

"מאז ראיתי חבורי המסולאים בענין הרם והנישא וכו' לפלא בעיני אשר לא העיר מדברי רב גדול ומובהק גאון קדוש ונורא מרן בעל שו"ת חתם סופר, חלק ששי, אשר כתב בחדושיו לפרק לולב הגזול סוכה לו א דבר נפלא וכו' ועיין שם כל דברי קדשו הגאמרים באמת וצדק, הרי לנו דבר נפלא מגאון עולם, אביר הרועים, רבינו שבגולה, אשר הוא עמוד ההוראה, שכל בית ישראל נשען עליו ומי יבוא אחריו..."

קובץ שיבת ציון (סלוצקי) עמ' 62

אור עולם כאחד מן הראשונים

"הורב ר' אמר שדברי החתם סופר הם וכו' ונבהלתי לשמוע ממי שהוא רב וכו' לדבר דברים כאלה על אור עולם החתם סופר ז"ל, אשר בצדקתו ורוחבו לבבו כפתחו של אולם הוא כאחד הראשונים, ומי כמוהו מורה בכל חדרי תורה וכו'. ואני חשתי שכדאי החתם סופר לסמוך עליו גם שלא בשעת הדחק, ומה זו שאלה על דברי שר התורה עמוד ההוראה החתם סופר ז"ל, אשר גם בשימוש רבותיו [רבי נתן הכהן אדלר ז"ל ורבי פינחס הלוי בעל הפלאה ז"ל] אין דוגמתם בין אדירי הגאונים..."

אחד בדורו ח"א עמ' 202

ראיתי ספר קטן

"מאז הייתי בווין בקיץ תרל"ב, ראיתי ספר קטן מתולדותיו של החתם סופר זצ"ל כי גם הוא לבש תפילין של ר"ת מאז נהגתי ג"כ בתפילין של ר"ת..."

נפש דוד עמ' מא

הולדתו

פרקי חייו של רבינו זיע"א

חייו ומשפחתו - בגידול צאצאיו (יב)

[המשך לנישואי בת מרן זיע"א מרת הינדל עם הג"ד זוד הערש עהרנפעלד]

מצפים להיפקד בברכת הבנים

לאחר נישואי רד"צ וזוגתו מרת הינדל בסיון תקפ"ט, עברו עליהם כשש שנים שלא זכו להיפקד בזרע של קיימא, עד שב[ט"ו ל]חודש אלול תקצ"ה (וע"י פנקס המוהל קינסטליכער, עינים סימן א) נולד להם בנם בכורם הג"ר שמואל, לימים בעל ה'חתן סופר', וכמו שמספר הבן הנולד בהקדמה לספרו חתן סופר על קנינים:

"סיפיה לי אמי הצדקת שתחיה, על הנער הזה שמואל הקטן התפלל [החת"ס], ותפילת קדשו גרמה, שאמי מורתי הצדקת אשר זה ששה שנים עצרה מלדת, ועל זה בכתה ונצטערה, וכאשר שמע קדוש זקני ז"ל זה, אמר לה: 'בתי, אל תבכי!', והבטיחה שיפקדה ה' ברחמים, והתפלל על זה..."

כאשר נולד, שהה ה'חתם סופר' בק"ק ראגענדארף להינפש מעבודתו הקשה, ושלחו שליח מיוחד את הגר"מ כ"ץ פרוסטויץ אב"ד צעהלים, לבשר את הבשורה הטובה שנולד נכדו הראשון. אז דמעו עיניו בשמחה גדולה, כי הראה אלוקים זרע זרעו לעת זקנותו (הקדמה לשר"ת חת"ס), וביקש שיקראו שמו שמואל, על שם אביו הצדיק זצ"ל.

מופת מן השמים עם מרת הינדל ובנה היניק שמואל

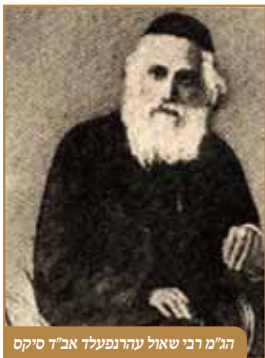
דבר פלא ומופת אירע עם היניק שמואל בעת לידתו, וכמו שמספר בחוט המשולש (החדש עמ' קיט):

"דבר פלא אירע לו בעת שיצא לאויר העולם, ואמו הצדקת לא יכלה להניקו בעצמה, וחפשו חופש מחופש מינקת בעדו ולא מצאו בכל העיר, עד שבא אביו בלב מר אל קדוש זקני 'חתם סופר' זצ"ל, לשפוך צערו לפניו על אודות העלם שאין לו ממי להניק, וקדוש זקני ז"ל ענה: מה אעשה בני, בטח בה' והוא יעשה. והנה בעת היא ה' רוח סערה וגשם שוטף כ"כ עד שלא נראה שום עובר ושב בחוצות העיר, ומאין יבוא עזרו? פתאום באה אשה אחת קרועה ועניי' לביתם ושאלה אם אינם צריכים מינקת, ושמוחו לקראתה הלא אותה הם מבקשים, ונשארה שמה מבלי שאלת לקציבת משכורתה, ומבלי בקשת ממון כל תשעה חדשים ימי מניקתה אותו, ובמלאת החדשים אלה פתאום כאשר באתה כן הלכה, ולא נראתה ולא נשמע ממנה מאין באתה ולאן היא הולכת, אז הבינו למפרע כי מקרה טורח ה' מן השמים..."

על אף שלא זכה ללמוד בפועל אצל זקנו החתם סופר זי"ע שנפטר בהיותו כבר חמש,

החתן סופר, הג"מ רבי שמואל עהרנפעלד

הג"מ רבי שמואל עהרנפעלד אב"ד סיקס

זכה ורבינו שש והשתעשע בו בשמחה, וכמו שסיפר בפתח ספרו (שם): "ואם אני בעניי לא זכיתי ליהנות מאור פני קדשו, זכיתי שהביאני בידי קדשו אל בית מדרשו אשר שם הופיע רוח הקודש, וחביבני מאוד בשעשועים יום יום בגן יקיר ילד זקונים קטן להושיבני על ברכיו..."

גערת חכם יוסיף לקח - רבינו גוער בו שישים אזניו כאפרכסת לשמוע דא"ח

גם חרד עליו רבינו משחר ינקותו, שיכנסו אל אזניו אמרי מוסר ועובדות קודש, למען יעמדו בלבבו ימים רבים. וכמו שמספר הגה"צ ר' דוד מאיר וייס זצ"ל (מדר לדור):

"עובדא נוראה, סיפר לי הגה"צ רבי שמעון יחזקאל יעקובוביץ זצ"ל [הרב דק"ק ש' וואדקערט ותופס ישיבה שם מח"ס אמרי ש"י], בשם רבו הגה"צ רבי משה פארהאנד זצ"ל גאב"ד מאקאווע, ששמע מרבו בעל ה'חתן סופר' הגאון רבי שמואל עהרנפעלד זצ"ל אב"ד מטרסדארף, שבהיותו נער רך, שיחקו הנערים בסוכתו של זקנו ה'חתם סופר', וחילק להם ה'חתם סופר' אגוזים ומיני מתיקה. ואחר דיבר אליהם דברי מוסר וסיפורי צדיקים. אולם המה, כמעשה נערות, שיחקו והתקוטטו ביניהם ולא שמעו אל קולו, פתח ה'חתם סופר' ואמר: "איר טיט ניקסט מיט קיין שכל, איר הערט ניקסט וואס איך רעדט צו אייך, איר וועט נאך האבן חרטה, ווייל מיר וויסן אפילו דער 'פייגל' וואס קומט אהער וואס ער וויל דא!" [איינעם עושים בשכל שאינכם שומעים לדבריי, עוד תתחרטו על כן! הלא אפילו 'ציפור' זו שעומדת על אדן החלון, יודע הבני מה רצונה!]".

לידת בנם השני רבי שאול, עוד בחיי מרן זיע"א

ביום אסרו חג שבועות ח' סיון שנת תקצ"ט נולד להם בעיר ואם בישראל פרעשבורג, בנם השני, רבי שאול עהרנפעלד, לימים אב"ד סיקס, וזה כחמשה חדשים לפני הסתלקות האי סבא קדישא רבינו ה'חתם סופר' זי"ע.

ביום ט"ו סיון נכנס בביתו של אאע"ה ע"י מרן החת"ס וכפי שנרשם ב'מוהל בוך' בכתב ידו הקדושה: "יום ג' ט"ו סיון חתוך עם חתני הרבני מוה' דוד הרש עהרן פעלד נ"י הילד נכדי שאול בן חתני הרבני הג"ל, ה' יזכנו לגדלו לתורה ולחופו ולמעשי' טובי' אמן". ונקרא על שם זקנו, אבי אביו הגביר הצדיק ר' שאול זצ"ל מק"ק ניטרא. [וע"י פינקס המוהל שם, שדייק מזה, שלא חשש רבינו לדעת הש"ך (ח"מ פ"ב סק"ד) שאם יוכל אבי הבן למול עליו למול בעצמו, שהרי רד"צ עהרנפעלד היה מוהל מומחה, והיה מוהל שני יחד עם רבינו, ועכ"ז לא הורה לו לעשות חיתוך בעצמו. אמנם אצל בנו הראשון החתן סופר. כן מל רד"צ בעצמו, ואף שלא היה רבינו כבר בפ"ב ביום המילה ע"ש].

ע"י בכי בני ישראל ניכר אהבת ה' אליהם

לשון קדשו

מיצוי אור על פירוש השבועי בשלשון קדשו של רבינו זיע"א

הטעם שאין הקב"ה גואל את ישראל אלא על ידי בכיה • טעם שעי" בכי ניכר אהבתו לאחיו, כך על ידי בכייתם של ישראל ניכר אהבת הש"ת אותם • צום הביכוי עצמו יזיה ששון ושמחה שבכך מתעוררים לבכי ותפילה

וימת את קלו בבכיו. (מה ב)

במדרש רבה (צג יב) כשם שלא פייס יוסף את אחיו אלא בבכיה כך הקב"ה אינו גואל את ישראל אלא בבכיה, שנאמר בבכיי יבואו ובתחנונים אובילם (ירמיה ח. א). והקשה יפה תואר (צג יג ד"ה כשם) הא התם יוסף המפייס בכה והכא ישראל המתפייסים מהקב"ה הם הבוכים.

ולפי עניות דעתי על דרך מה שנאמר (זכריה יט ט) צום הרביעי וגו' יהיה לששון ולשמחה, שהצום עצמו הוא ששון ושמחה, שהקב"ה נותן רוחו עליהם ומתעוררים בבכיי ותפלה ותחנונים, וצמים ומתענים בד' תעניות על צרות שעברו כמה מאות שנים, זה סימן טוב ומובהק כי עדיין חביבותיה גבן (ע"פ שבת פח ע"ב) ולא נכבה אש האהבה (ע"פ שיר השירים ח ט), ועתיד להאיר מתוך חשיכה אורה, והוא גופא נחמה גדולה, והיינו הצום עצמו לששון ולשמחה.

ויש להמליץ בזמן שיש שלום אין צום (ראש השנה יח ע"ב) כי כתב חובת הלבבות (שער חשבון הנפש פ"ג חשבון כז) הסבל שאדם סובל בעל כרחו אין בעלים נשכרים עליו, אך מה שסובלים באהבה ומצדיקים דין הבורא הוא לשכר טוב. ושולם היינו שאינו מהרהר ואינו מערער על הקב"ה ח"ו, והיינו בזמן שיש שלום בינינו לבין אבינו וסובלים באהבה, אז אין צום כי הצום עצמו ששון ושמחה. ונמצא על ידי בכיה ותחנונים אנו מרגישים כי הקב"ה מעורר לבבינו לכך ועדיין חביבותיה גבן (ע"פ שבת פח ע"ב). וגם אחי יוסף לא נגשו אליו כי לא האמינו בו עד שנתן קולו בבכיי כפירוש רש"י (להלן פסוק טו ד"ה ואחרי כן), על כן יפה פירשו במדרש כשם שלא פייס יוסף את אחיו אלא על ידי בכי שעל ידי זה ניכר שהוא מקירות לבו, כך אין ישראל מתפייסים אלא על ידי בכייתם של עצמם יהיו מכירים אהבת הש"ת אותם.

(תורת משה עמוד קצ"א)

ענינה דיומא

שיבוי אור עיני רבינו בתקופה זו

לאחר שהבאנו את הקורות בפרעשבורג בתקופת מגיפת הכולירע הידועה בשנת תקצ"א-תקצ"ב, הנה זכתה העיר פרעשבורג, וכבר בחורף תקצ"ב נוקתה העיר מהמגיפה, עם פצירת המגיפה בחסדי שמים, נשא רבינו

תפלה למשה בו נדפס סדר התפלה שתיקן רבינו חת"ס בשנת תקצ"ב על מגפת הכולירע

החתם סופר זיע"א דרשת הודאה מיוחדת בכ"א כסלוי - פרשת וישב, והיא נדפסה בספרו דרשות חת"ס (דף סב).

רבינו שם פותח וכותב: "עבר על העולם נקשה ומגפה קשה, ויש מקומות שמתו רבים לאלפים ורבבות, ומ"מ הנשארים ואם הם מתו מעט, מחוייבים ליתן שבח והודיה על שהם פליטי שרידי המגפה. גם כי אנחנו תל"ת מה רב טובו עלינו, כי מעט מעט מזער המתים במגפה, ולא בפעם אחת אלא במשך זמן איזה חדשים. ורבו אשר חלו ונתרפאו תל"ת, המה כולם מחוייבים לברך ברכת הגומל לחייהם טובות..."

רבינו ממשיך להודות על שסיבבם השי"ת באנשי חסד באותה תקופה קשה: "מה רבו חסדיך ה', כי כל הנוסבים אותנו בזמן ההוא מלאם ה' חסד ורחמים... ראו העמיד על העיר הזאת הקיר"ה את הגראף הקומיסטעהר הגדול, ראו כמה חסדו ורב טובו, ממש החיה נפשות אנשים בדבריו, וכל שרי הקומידאט יר"ה ושרי העיר היושבים במלאכתם הפלאו חסדם ועינם לטובה, והרופאים אשר עמנו פה בקריתינו, ובפרט רופאי ישראל, וכל משמשי החולים שהיו ממונים על זה בזמן המגפה, כולם זריזים יומם ולילה ולא ישבותו, ולא שקטו ולא נחו בין לעשירים בין לעניים, בפס דמים ובלי בצע כסף. האם לא נודה ונמלא על תהלות אלוקי ישראל אשר סבבנו באנשי חסד ורחמים האלו..."

סיום דברי רבינו וקורותיו בימים אלו, יבואו אי"ה בגיליון הבא.

היכל המעשה

עבודות סיפורי הוד עקדושת רבינו ז"ל

הנער איננו איתנו ונפשו קשורה בנפשו

שואו מוד לך הוי למודה לו במאד מאד". הגיע יום השבת קודש פרשת וירא, האבל עודנו טרי וצורב, ימי ה'שבועה' בעיצומם. בבית הכנסת בבאסקאוויץ שררה דממה רווית יראה וצער. הכל ציפו לראות כיצד ינהג הרב. והנה, קם הגאון הקדוש ממקומו כבכל שבת, וניגש אל הבימה. מנהגו הקבוע היה לעלות לתורה בכל שבוע בשתי עליות, גם לעליית 'כהן' וגם לעליית ה'מפטיר'. גם בשבת זו, לא שינה מנהגו כמלוא נימה.

במשך כל קריאת התורה, כמו בכל השבת, לא ניכרו עליו שום אותות כאב ועצב. נהפוך הוא, כולו אומר ששון ושמחה ופניו מאירות באור יקר.

אך אז, באמצע קריאת הפטרה של פרשת וירא, בו קוראים על הנס הגדול שעשה אלישע הנביא לאישה השונמית והחיה את בנה. לפתע, כמו מעיין חתום שנבקע לרגע בעיניו של רבי נתן אדלר, דמעה אחת, ורתחת, טהורה, מזוקקת, בודדה, זלגה מעינו. דמעה יחידה, הכילה בתוכה עולם שלם של צערן של תלמידי חכמים, ושל אמונה שאין לה קץ, דמעה שאין לנו כל השגה והבנה מדוע היא הופיעה דווקא כעת באמצע הפטרה.

תלמידו החתם סופר, שעמד סמוך אליו והבחין בנעשה, עקב אחרי הדמעה, ואז ראה כי מורו ורבו שלח את ידו כחץ מקשת, קלט את הדמעה בכפו.

ובאותה שנייה, חזר ונהפך לאחור. פניו שבו והאירו באור עילאי, ועד תום התפילה, ובימים שלאחריה, לא נראה בו עוד כל רמז של עצבות. את שמה של בתו לא הזכיר עוד לעולם, אף כי מאז לא זכה עוד לבנים או לבנות.

שנים חלפו, והתלמיד הצעיר הפך למאור הגולה, מרן ה'חתם סופר'. לא אתו מעמד נורא הוד נצר בליבו כל ימיו, וסיפר בכתב לתלמידו על אותה קבלת גזר דין שמים אבהה, על אותה דמעה בודדה שנאספה חיש מהר ונטמנה בתוך כף ידו של רבו החזיר אותה אל עולם של 'זידם אהרן'.

אך יותר מכך, כותב ה'חתם סופר' באותו מכתב, את הסוד שמענו מינה להתפלל. מדוע רבו הגדול, שבודאי תפילתו הייתה יכולה לקרוע רקיעים, לא ביקש להיפקד בעוד בניו?

הוא למד מרבו יסוד נגש בעבודת ה': "שלא להטריח כלפי מעלה". הגר"ג אדלר, ברוח קודשו, ידע והרגיש כי בדרך הטבע אין זוגתו ראויה להיפקד בעוד בניו, ולבקש נס, לשנות את סדרי בראשית, זאת לא רצה, הוא ידע כי לכל נס עלול להיות מחיר כבד, וחשש כי שינוי גזירה זו עלול, חלילה, לגרום לגזירה על אשתו שתסתלק בקיצור ימים.

את היסוד הזה לקח עימו ה'חתם סופר' לכל חייו. הוא מספר בעצמו באותו מכתב, כי גם כאשר לא זכה להפקד בזש"ק מזוגתו הראשונה, הרבנית שרל ע"ה, לא ביקש מרבו. הגר"ג אדלר, שיתפלל עליה ויביקש עבורה רחמים, מאותו טעם עצמו: "כל שאין דוחק השעה, אין השעה דוחקתו". מי שאינו מנסה לדחוק את הקץ ולשנות את רצון ה' בכוח, אלא מקבל את הדברים כפי שהם, זוכה לראות את ישועת ה' בדרכים אחרות, כי "הרבה ריווח והצללה לפניו יתברך שמו".

(ליקוטי תשובות חת"ס לונדון, חלק המכתבים סימן ט')

עיר מלאה חכמים וסופרים היתה בימים ההם העיר באסקאוויץ שבמדינת מעהרין (מורביה), אשר זכתה להעמיד בראשה ככתר הילומים את רב העיר הגה"ק איש האלקים רבינו נתן אדלר ז"ל.

תיכף עם קביעת מגוריו בבוסקוביץ בשנת תקמ"ג, המשיך שוב רבי נתן אדלר בעבודת הקודש של הרבצת תורה לתלמידיו, כאשר היתה באמנה אתו בישיבתו בעיר מולדתו פרנקפורט, אותה נאלץ לעזוב בעקבות רדיפות שסבל מפרנסי העיר.

תלמידו המובהק, רבינו החתם סופר ז"ע, קשה היה לו להתנתק ממקור חיותו - בית רבו אצלו למד עד עתה בפרנקפורט, וכך למרות קושי הפרידה מבית אמו מרת ריזל ע"ה, קיים בעצמו 'הוי גולה למקום תורה', ולאחר שקיבל את הסכמת אמו הצדקנית, קם ונסע אחרי רבו לבוסקוביץ, שם המשיך להתאבק בעפר רגליו של מורו ורבו רבי נתן אדלר וליצוק מים על ידו.

בין שאר זכרונותיו מאותה תקופת זוהר בה למד רבינו החתם סופר בבוסקוביץ, היה שמור עמו גם הסיפור שלפנינו, אותו סיפר רבינו לימים במכתב שכתב לאחד מתלמידיו.

ביקש רבי נתן אדלר ז"ע לישב בשלוח בעיר בוסקוביץ, לאחר שנות ורדיפות בפרנקפורט, קפץ עליו רוגזו של המכה אשר לא כתובה בתורה זו מיתת בניו.

בביתו הצנוע של רבי נתן אדלר, צמחו שני שתילים רכים, הבן קטן - שמעון, ואחותו העלמה הצעירה כבת שתיים עשרה שנה. חרף גילה הצעיר, כבר ניכרו בה בעלמה הצעירה אותות של צדקות ויראת שמים, צניעות ואצילות, והשתקפה בה דמותה של אמה הרבנית הצדקנית, ולא יפלא שהיתה בת זו חביבה על אביה כבבת עינו, ולבבו נשא תקווה ותפילה לגדלה לחופה ולמעשים טובים ולראות ממנה דורות ישרים ומבורכים.

אך ריבון כל המעשים אדון הנשמות גזר אחרת. ויום אחד, בראשית חודש חשוון תקמ"ג, כבה הנר. והעלמה הטהורה השיבה את נשמתה ליוצרה.

השמועה המזעזעת הכתה בהלם את כל תושבי העיר, ובכל מקום אשר הידיעה מגיעה תאניה ואניה, לבבו נשברו ועיניים דמעו, והכל התכנסו אל מסע הלוויה להשתתף בצערן של גאון הדור וקדושו אשר זה עתה הגיע לכהן כרב העיר.

אם סברו לראות נחלי דמעות יורדות מעיניו והטהרות של רבי נתן אדלר, עמדו כל הנוכחים משתאים ומשתוממים את רבי נתן מתהלך בפנים צהלות ושמחות אב המוביל את בתו יחידה לחופה, וכולו אומר 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה', 'כדברי חז"ל - 'לקבלינה בשמחה'.

תלמידו, רבינו החתם סופר, שעמד שם והתבונן ברבו, יעיד ויכתוב לימים: "והיה מצדיק את הדין בשמחה גדולה ונפלאה אשר לא ראיתי ממנו דוגמתו בתפילת שמחת תורה!!--".

כך במשך כל ימי השבעה, עלו ובאו המוני תושבי העיר לנחם את רבם באבלו הכבד, אך באו לנחם ויצאו מנוחמים ומחזקים, בראותם את אותו גאון וקדוש במדרגה העליונה, למעלה מהשגת אנוש, של 'אהבת את ה' אלקיך בכל מאדך - בכל מידה ומידה

באסקאוויץ רחוב בית הכנסת

הליכות והנהגות

גדברי ועצמי רבינו ז"ל

הליכות והנהגות יום השבת (ח)

ערב שבת • הדלקת נרות • קידוש • עונג שבת • ליל שבת • יום השבת • קדושת ומעלת יום השבת • סעודות השבת • לימוד ושיעורי תורה בשבת • חבילה ועניני מוצאי שבת

תפילת מנחה וערבית ליל שבת - ב

חובת זכירה בתפילה

בתפילת ליל שבת לא יכוין לצאת ידי חובת זכירה בתפילה, כדי שחובת קידוש על הכוס יהיה מן התורה, ואז מקיים המצווה מן המובחר על הכוס ובמקום סעודה כתקנת חז"ל (הגה' או"ח סי' רע"א, ע"ש דמ"מ בתפילה יו"כ שאין קידוש על הכוס, יש לכוין לצאת חובת זכירה בשעת תפילה. וע"ע בשו"ת או"ח סי' ט"ו ד"ה וליישב, וסי' י"ז ד"ה ואפשר, וסי' קמ"ג), ומכל מקום אין צריך לכוין להדיא שלא לצאת, רק כיון שרוצה בדעתו לקדש על היין במקום סעודה, הוי כאילו לב חכמים מתנים והוי כמכוין להדיא שלא לצאת חובתו בשעת תפילה (שו"ת או"ח סי' כ"ה מ"ה מ"ש).

דרשה בסיום התפילה

אחר שקראו קריאת שמע לאחר התפילה כאמור, אמר לפני תלמידיו איזה דרוש בפרשת השבוע, וטעמו כדי שיהיה לתלמידיו פתרון פה לומר איזה דבר תורה לפני הבעלי בתים שסעדו אצלם (חוט המשולש עמו' קמ"ז, ושו"ת רבי עקיבא יוסף שלזינגר או"ח ח"ב סימן כ"ט), והיה דרכו אז לומר חידוש שלו ממה שחידש על פרשת השבוע (כמש"כ הגר"ד נפתלי סופר ז"ל אב"ד קארלבורג בעמח"ס "מטה נפתלי", ונפנס בחת"ס סונית הנספח לס' מוצל מאש עמו' ל"ח).

ברכת הילדים והתלמידים

לאחר מכן הביאו לפניו האבות את ילדיהם וברכם (מזכרת פאקס עמו' ו', וע"ש שנאמן ביתו של רבינו, ה"ה הגר"ד פישל סופר ז"ל היה רגיל להביא את בניו הקטנים בכל ליל שבת קודש לביהמ"ד כדי שיתברכו מרבינו, ולימים אמר בנו הגר"ד זוסמאן ז"ל שמה שזכה לזכות את הרבים בחיבוריו הרבים, הוא בגלל הברכות שנתברך מרבינו ז"ל), ובתקופות מסוימות היה מברך אז גם את תלמידיו (עי' במנהגי חת"ס להגר"מ סופר פ"ד הערה יא בשם ה"ד סופר" זצ"ל, שכאשר כיהן רבינו ז"ע בק"ק דרענצין, היה רגיל לברך את תלמידיו בליל ש"ק, ופעם אחת אחר שביקר את תלמידו בעל המהר"ם אש, אמר: "הנני מרגיש קדושה יתירה בבחור זה").

ציאה מבית המדרש

ביציאתו מבית המדרש הלך בשחות עיניים כדרכו, וכולם אמרו לפניו "גוטען שבת" (שבת טובה) ורבינו השיב לכולם (שירת משה, ומסופר שם: פעם אחת בדרך הליכה, כרע זקף עיניו והביט בפני אחד מהבחורים, ותיכף סגר עיניו והעביר ידו עליהם, כמו שהיה דרכו אם ראה דבר שהיה שלא לרצונו, והביטו אחרי בחבור ההוא ואחרי איזה שנים נתגלה קלונו של החבור ההוא. ובספר זכרון למשה עמו' 5 הביא שהרה"ק בעל קול אריה ז"ע שהיה תלמיד מרן ז"ע, סיפר שבכל פעם שאמר לו בליל ש"ק אחר התפילה שבתא טובא היה מראה לו החתם סופר פנים שוחקות). והחזיר איתו מבית המדרש את עשבי הבשמים והעלום איתו לביתו (לקה"ח הקדמה ח"ג ד"ה וכל יום יום).

שובו לביתו וברכת הבנים

בשובו לביתו באו יוצאי חלציו וכולותיו לאחל לו "שבתא טובא" (מכתב סופר ח"א תולדות המחבר עמו' ע"א), ורבינו בירך אז את בניו ואת בנותיו בברכת הבנים (לקה"ח הקדמה לח"ג ד"ה וכל יום יום, ומנהגי חת"ס שיל"ל, פ"ה אות ה'), כשהוא מניח עליהם שתי ידי הקדושות (מנהגים להגר"מ סופר פ"ד אות י"א), כי הנחת הידים על ראש המתברך הוא דוגמת צינור להמשיך ברכה על המתברכים (ת"מ פרשת ויחי ד"ה בר בשם רבו בעל הפלא"ה. ועי' מעשה נורא בספר זכרון למשה מכתב י"ח, על תוקף קדושתו של רבינו בעת שהרגיש בליל שב"ק בטרת בנותיו מתי יכול לברכם). והטעם שמברכים את הילדים ודקל בשבת ויו"ט, משום דבכל ימות החול טרודים על המחיצה וקבל הלכלכלה וא"א לכוין בברכתם, משא"כ בשבת ויו"ט (שו"ת חת"ס או"ח סימן כ"ג ד"ה מתוך), וברכה זו הדרך לברכו בלחש ולא ישמענו המתברכים (חת"ס עה"ת פרשת נשא עמו' כ"ה ד"ה כה).

דרך הקו שלנו: 0733.454.678 אורח"ב: 1-605.615.70.10

בנמדות נדרים פלוס "היכל החתם סופר"

דרך האימייל: k6056157010@gmail.com

לציין קדשו של מרן החתם סופר ז"ע בפרשבוגר

הקוטרך ינוחו על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע

יזיל על ידי:

היכל החתם סופר

המפעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר

הצטרפות לקבלת הגיליון באימייל: chasamsofer3@gmail.com

גיליון מס' 628 פרשת ויג
תשפ"ו שנה ארבע עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב
ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורת' מרת רבקה בת רבי פסח
יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות - מותר השמן בנר חנוכה

לאשפה למקום מאוס כמו שיירי מצוה, וה"ה דאין לשפוך מותר השמן לביהכ"ס דהוי בזיון, (דעת נוטה חנוכה סי' שכ"ט ובציוה"ל ה' תרומות פ"ב ס"ק שצ"ט כ' רבינו ומרן החזו"א זצ"ל הקפיד שלא ישפכו משקה תרומה לכיור משום שירוד לביב והוי בזיון וכ"ש שלא לשופכו לביהכ"ס או בבית המרחץ אלא בחוץ ע"ג קרקע, וכתב רבינו דנכון לעטוף שיירי נ"ח ולזרוקו בדרך כבוד כדרך שנהגים בתרומה ועי' משנ"ב סי' כ"א סק"ו דאין לזרוק חוטי ציצית וסכך לולב ושופר אחר שבטלו ממצותן באשפה או מקום מגונה, ועי' דולה ומשקה סי' תרע"ז דאפשר ליתן מותר השמן בשקית וליתן באשפה ועי' מנח"ש ח"ב סי' נ"א, ובעלי שיח או"ח אות י"ט השיב רבינו דגם מותר נרות שבת טוב לזוהר לא לזרוק באשפה).

מותר השמן בנר חנוכה של ביהכ"ס מפני החשד

נר של ביהכ"ס ג"כ הוקצה למצותו ונאסר מותר השמן (נס ליושנים עמוד פ"ו ועי' משנ"ב סי' תקע"ג סק"ג וסי' תרע"ה סק"ו שאסור להנות בנר ביהכ"ס חצי שעה ולא יעבירונו בזה הזמן למקום אחר ועי' מועדי הגר"ח ח"א סי' תקצ"ח), מי שיש לו שני פתחים בשני צדדים של הבית צריך להדליק בשניהם מפני החשד (שו"ע סי' תרע"א ס"ח) וי"א שבזמנינו שכל אחד מדליק במקום אחר ובזמן אחר אין מקום לחשד, ורבינו זצ"ל השיב בשם מרן החזו"א דגם בזמנינו יש חיוב נ"ח מפני החשד (דברי שי"ח גיליון צ"ז) והשיב רבינו דגם בנר שדולק מפני חשד דינו ככל דיני נר חנוכה ומותר השמן הוקצה כנר רגיל, (דברי שי"ח שם ובשיח התורה סי' תקק"ד השיב רבינו נאסר כיון שחיבוהו חכמים).

הגעלת בליעות ממותר השמן

נשאל רבינו זצ"ל בכלי שנתן השמן והיה רותח בחום האש בעת ההדלקה אם צריך הגעלה כי בלע מהשמן בעת ההדלקה, והשיב בודאי נאסר, וצריך הגעלה, אבל כשר לנר חנוכה, (דעת נוטה).

להשתמש במותר השמן לרפואה

כתב רבינו זצ"ל, אם התנה שיוכל להשתמש במותר השמן לרפואה ודלק כשיעור בודאי מותר, (דעת נוטה).

מותר השמן דחנוכה עושה לו מדורה ושורפו בפ"ע

נשאל רבינו זצ"ל, בשו"ע (סי' תרע"ז ס"ד) דמותר השמן דחנוכה עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמה, מה הכוונה שורפו בפני עצמו, ומה בא לאפוקי, וביאר רבינו דשורפו בפני עצמו בא לאפוקי שלא יתנו בתנור ליהנות, דאסור להשתמש בו לחולין, (דעת נוטה חנוכה סי' ש"ח).

מאי שנא מעצי סוכה שמותרין אחר החג

נשאל רבינו זצ"ל מאי שנא מותר נר חנוכה שנאסר בהנאה, ולמה אינו כעצי סוכה שמבואר בשו"ע (סי' תרל"ח ס"א) שאסורים רק בימי החג ואח"כ יכול להשתמש בהם לחולין, וביאר רבינו, דשם מעיקרא הוקצה רק לח' ימי החג, אבל כאן סבר שידלוק לגמרי עד סופו, (שם סי' ש"ט וכמבואר ברשב"א ובר"ן שבת כ"א ב', ובאבודרהם סדר הדלקת נ"ח כ' דשוניהו רבנן כתשמישי קדושה מפני שהוא זכר לשמן של הקדש).

אם צריך כילוי דוקא בשריפה

נשאל רבינו זצ"ל, מש"כ השו"ע מותר השמן שורפו, האם צריך לכלותו דוקא בשריפה, והשיב, טעם השריפה שלא ימצאוהו וישתמש בו, ועי' שו"ת הלכות (סי' תרע"ז דין י"ב) שאסור להניח מותר השמן לשונה הבאה שמא יבא להנות ממנו, וכולה חדא גזירה שישורף שלא יבא לידי תקלה, ואורחא דמילתא הוא שע"ז כלה, (דעת נוטה חנוכה סי' שכ"ז), ומי שקשה לו לשרוף יכול לקבור, (שם סי' שכ"ח), ואם עבר ולא שרף השמן מותר להשתמש בו (שם סי' של"ג).

האם דין הפתילות ג"כ בשריפה

נשאל רבינו זצ"ל, האם דין הפתילות ג"כ בשריפה כמו השמן, והשיב רבינו, אי"צ לשרוף והעיקר שלא ישתמשו בהם ולכן השמיטו השו"ע, (דעת נוטה).

אם אפשר לזרוק מותר השמן והפתילות לאשפה

נשאל רבינו זצ"ל, האם מותר לזרוק את מותר השמן והפתילות לאשפה, והשיב, כיון שכבר נשתמש בהן למצוה אפשר דאין לזרוק

לע"נ הגאון הגדול

רבי אליהו פנחס ב"ר זאב הכהן זצוק"ל מריינא

מחבר הספר הנודע

"חסד ראפים"

וכו מדברי חו"ל על
סגולת ברכת
כהנים
במלאת
103 שנים
להסתלקותו
נלב"ע ח' טבת תרפ"ג
תנצב"ה

הספר נתגלה בשנים האחרונות
ע"י מרן שר התורה
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל.
מרן ראש הישיבה
הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל
רצה וביקש
שידפיסו עבורו את הספר
והיה נותן אותו למבקשים
ייעוץ ברכה וסגולה
בכמה ענינים המובאים בספר

היות והרב המחבר לא זכה לזש"ק
נבקש מכל מי שיכול
ללמוד ולהדליק נר לעילוי נשמתו

חלקת פרושים, גוש 2 אמצעי,
תת חלקה ג, שורה 24, מספר 36

ב"ה זכינו להוציא לאור כמה וכמה
מהדורות מהספר ולזכות בהם את הרבים,
לאחר שאולו כל הספרים ורבים
מבקשים להשיגו.

א"ה יצא לאור בקרוב מהדורה חדשה
מיוחדת ומאירת עיניים עם תוספות.

הרוצה להיות שותף
בהוצאה מיוחדת זו יפנה
בהקדם למס' 053-3145900
ניתן להקדיש ולהנציח
במהדורה החדשה

ביום ראשון הקרוב יעלה שליח מיוחד
להר היותים להתפלל ולהעתיק בתפילה
על ציונו לטובת הכלל והפרט
ניתן להעביר שמות ובקשות לתפילה
למילל מערכת 'קובץ גליונות'
(ללא תשלום)

k.gilyonot@gmail.com

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת פֶּרֶק 167

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל על גדולי וחכמי הדורות!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לַשְּׁבֻעוֹת הַבָּאִים בִּסְדָּה:

הגאון רבי פנחס עפשטיין (י"ז טבת) | הגרש"ז אולמן רבה של שכונת 'משכנות יעקב' ב"ב (ט' שבט תשע"ח)
מחולל תנועת המוסר רבי ישראל סלנטר (כה שבט) | בן דוד רבינו הג"ר אליעזר אלפא זצ"ל (כ"ח שבט תש"נ)
נשמה לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון הגדול רבי יצחק הוטנר זצ"ל (כ' כסלו)

רבי יצחק הוטנר זצ"ל

מודה ומודה

נשאל רבינו: הנה בשמונה עשרה, בברכת מודים, אומרים: מודים... נודה לך. ותמוה מה הכפילות של שני הדברים?

ובשם הגר"י הוטנר מובא לבאר, כי להודאה יש שתי משמעויות: מלשון מודה בקנס ומלשון תודה, כי ראשית צריך להיות מודה על האמת שהכל עושה בורא עולם, ואחרי זה להיות מודה לו. ואם כן 'מודים' הראשון הוא לשון מודה על האמת. ואח"כ נודה לך, לשון אמירת תודה.

ורבינו שמע את הדברים, אך אמר שהפירוש הוא כפשוטו, שאדם מודה וחוזר ומודה.

אמירת לשון 'ברוך'

אמרו לפני רבינו קושיא של הגר"י הוטנר זצ"ל על דברי חז"ל בסנהדרין צ"ד א' שגנאי הוא לישראל שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר ברוך, ושאל, הרי בברכת 'עזרת אבותינו' אנו אומרים 'ונתנו ידידים זמירות שירות ותשבחות' בברכות" והודאות?

ענה רבינו: הם אמרו את ענין הברכה ולא בלשון 'ברוך' (דרך שיחה פרשת יתרו)

תמונה נדירה בפרסום ראשון של הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל בנישואי תלמידו מקורבו הגאון הצדיק רבי ישראל אליהו וינטרוב זצ"ל

תשובה פירושה להשתנות

מובא בסידור שיח שפתותינו יום הכיפורים: שהראו לרבינו כי בספר פחד יצחק (ר"ה סימן כ"ט) מביא בשם גדולי חכמי העבודה, כי "תשובה איז נישט דער טייטש בעסער ווערען, תשובה איז דער טייטש אנדערש ווערען" ("תשובה" אין פירושה להיות יותר טוב, להשתפר, אלא פירושה להיות אחרת, להשתנות) וכתב רבינו על הדברים: הם דברי טעם, וכדכתיב איכה ג' מ' נחפשה דרכנו ונחקורה ונשובה עד ה', ומדכתיב עד ה' הרי שצריך להשתנות.

הגאון הגדול רבי יצחק הוטנר זצ"ל נולד בוורשה, בחודש אדר תרס"ו. בצעירותו קיבל תורה בישיבת סלבודקא אצל מרן ה'סבא מסלבודקא, וכבר בשנת תרצ"ב הוציא את ספרו העיוני 'תורת נזיר' על עניני נזיר, בו קיבל הסכמה ממרן הגר"ע גרודזנסקי זצ"ל. בשנת תרצ"ט מונה לראש ישיבת רבינו חיים ברלין בברוקלין, והעמיד תלמידים הרבה. התפרסם כגאון עמקן וצדיק בעל ידיעות רבות בנגלה ונסתר, ומאמרו העמוקים במחשבה בספריו 'פחד יצחק' קנו להם שם ותפארת בעולם התורה. בערב ימיו, בשנת תשל"ט, עבר להתגורר בארץ ישראל עד לפטירתו בליל שישי כ' כסלו תשמ"א.

רבינו הכיר את הגר"י זצ"ל כאשר היה בא לארץ ישראל וכמה פעמים הגיע לבקר את אביו הגדול מרן הקהילות יעקב ז"ע (ראה בספר אגרות ורשימות קה"י חלק ו' עמוד קע"ה), וכמו כן הוא היה רבו המובהק של שכיניו הגדול של רבינו - הגאון הצדיק רבי ישראל אליהו וינטרוב זצוק"ל.

למד לזכותו

כבר התפרסם מאוד שבשנת תש"ל שהה רבי יצחק ורעייתו ע"ה בארץ ישראל, וכאשר שבו לביתם המטוס בו שהו נחטף על ידי גוים, שאיימו להרוג אותם, ובמטוס היו עוד הרבה אנשים וביניהם הרבה יהודים, והיה

רבי שכנא קולדצקי זצ"ל

בהלה גדולה מאוד בכל העולם, כי היה חשש ממשי לחייהם ה". אחרי השתדלות גדולה מאוד ומשא ומתן עם שוחררו הנוסעים בלי פגע. וכאשר נודע אז הדבר לרבינו, החליט ללמוד לזכותו דברי תורה שחיבר אותו גאון, ולמד אז את ההגהות שכתב רבי יצחק הוטנר, על תורת כהנים עם פירוש רבינו הלל (בהוצאת מחותנו של רבינו - רבי שכנא קולדצקי זצ"ל), ולימים אף שיבח מאוד את הגהותיו אלו.

האם זה אתה

ופעם כאשר סיפר הג"ר אליהו מן שליט"א לרבינו את הסיפור הבא, הוא נהנה מכך מאוד:

כאשר למד רבי יצחק בישיבת סלבודקא, אירע פעם והיה צריך להיכנס לביתו של ה'סבא' לפוגשו, בכניסתו הבחינה בו הרבנית, ושאלה את בעלה הגדול:

'האם זה הבחור שאתה צם עליו שני וחמישי?!' והסבא הנהן בראשו להסכמה.

וכאשר הבחור שמע את הדברים, הוא נהפך מאז לאיש אחר!

ד"ת במכתב גלויה

נשאל רבינו: כתב הגר"י הוטנר בספר פחד יצחק, אגרות וכתבים עמוד ר"ז, דאין לשלוח דברי תורה בגלויה דהוי כספר תורה ערום, אך רבינו זצ"ל נוהג כל תשובותיו לשלוח בגלויות. תשובה: אין נוהגים כדבריו (נזר החיים, עמוד ר"ח).